

LIGJ
Nr. 56/2023

**PËR RATIFIKIMIN E MARRËVESHJES NDËRMJET KËSHILLIT TË
MINISTRAVE TË REPUBLIKËS SË SHQIPËRISË DHE QEVERISË SË
REPUBLIKËS SË ITALISË LIDHUR ME NJË HUA KONCESIONALE PËR
PROGRAMIN “PËRMIRËSIMI I RRJETIT TË SHPËRNDARJES SË ENERGJISË
ELEKTRIKE NË SHQIPËRINË VERIORE PAS TËRMETIT TË VITIT 2019”**

Në mbështetje të neneve 78, 83, pika 1, e 121, pika 1, të Kushtetutës, me propozimin e Këshillit të Ministrave,

KUVENDI
I REPUBLIKËS SË SHQIPËRISË

VENDOSI:

Neni 1

Ratifikohet marrëveshja ndërmjet Këshillit të Ministrave të Republikës së Shqipërisë dhe qeverisë së Republikës së Italisë lidhur me një hua koncesionale për programin “Përmirësimi i rrjetit të shpërndarjes së energjisë elektrike në Shqipërinë Veriore pas tërmetit të vitit 2019” sipas tekstit që i bashkëlidhet këtij ligji dhe është pjesë përbërëse e tij.

Neni 2

Ky ligj hyn në fuqi 15 ditë pas botimit në Fletoren Zyrtare.

Miratuar në datën 13.7.2023

**Shpallur me dekreten nr. 161, datë 27.7.2023 të Presidentit të Republikës së Shqipërisë,
Bajram Begaj.**

[logo e Republikës së Shqipërisë]

[logo e Republikës së Italisë]

MARRËVESHJE

**NDËRMJET KËSHILLIT TË MINISTRAVE TË REPUBLIKËS SË SHQIPËRISË DHE
QEVERISË SË REPUBLIKËS SË ITALISË LIDHUR ME NJË HUA KONCESIONALE
PËR PROGRAMIN “PËRMIRËSIMI I RRJETIT TË SHPËRNDARJES SË ENERGJISË
ELEKTRIKE NË SHQIPËRINË VERIORE PAS TËRMETIT TË VITIT 2019”.**

Këshilli i Ministrave i Republikës së Shqipërisë (në vijim e referuar si KMRSH dhe Qeveria e Republikës së Italisë (në vijim e referuar si QRI) dhe) të referuara bashkërisht si “Palët” dhe veçmas si “Pala”.

Duke marrë në konsideratë marrëdhënien e tyre të përbashkët të miqësisë;

Duke marrë në konsideratë që QRI-ja ka dhënë një garanci formale në shumën 5 (pesë) milionë Euro në grante dhe 90 (nëntëdhjetë) milionë Euro në hua koncensionale në vijim të Konferencës së Donatorëve “Bashkë për Shqipërinë”, të organizuar në muajin shkurt 2020 në Bruksel, mbi masat e rimëkëmbjes për t’u financuar nga donatorët ndërkombëtarë pas tërmetit të nëntorit 2019.

Duke marrë në konsideratë që në Shkresën e datës 11 gusht, 2020 që Ministri Shqiptar i Shtetit për Rindërtim i drejtoi Ambasadorit italian, u propozua në mënyrë zyrtare ndarja fillestare e ndihmës italiane.

Duke marrë parasysh që në Shkresën e datës 3 shtator, 2020, përmes së cilës Ambasadori italian ka vënë në dijeni Ministrin shqiptar të Shtetit për Rindërtim se Qeveria italiane pajtohet me ndarjen e propozuar.

Duke marrë parasysh që në korrespondencën e lartpërmendur është rënë dakord të përdoret një hua koncensionale për financimin e projekteve dhe importimin e mallrave në shumën 35 (tridhjetë e pesë) milionë Euro për ndërhyrje në infrastrukturë, me qëllim “Përmirësimin e Rrjetit të Shpërndarjes së Energjisë Elektrike në Shqipëri”, duke i kushtuar vëmendje të veçantë përmirësimit të linjave të shpërndarjes në veri të Shqipërisë.

Duke marrë parasysh që në Shkresën e datës 16 dhjetor, 2020, që Ministri i Shtetit për Rindërtim dhe Ministri i Infrastrukturës dhe Energjisë i drejtojnë Ambasadës italiane në Tiranë, duke e vënë në dijeni atë për Projektin “Përmirësimi i Rrjetit të Shpërndarjes së Energjisë Elektrike në Shqipërinë veriore pas tërmetit të vitit 2019”.

Duke marrë në konsideratë faktin se Palët pranojnë plotësisht dhe e konsiderojnë të nevojshme të kontribuojnë për zhvillimin e qëndrueshëm të Sistemit Shqiptar të Shpërndarjes, duke u ofruar institucioneve dhe sektorit privat mundësi të reja dhe ndërlidhje të shtuar, të cilat lidhen drejtpërsëdrejti ose tërthorazi me procesin e pranimit dhe të integritetit në Bashkimin Evropian.

Duke pasur parasysh që më 28 prill, 2021, Komisioni Italian i Bashkëpunimit për Zhvillimin e Përbashkët i krijuar pranë Ministrisë së Punëve të Jashtme dhe Bashkëpunimit ndërkombëtar miratoi iniciativën “Përmirësimi i Rrjetit të Shpërndarjes së Energjisë elektrike në Shqipërinë veriore pas tërmetit të vitit 2019” për të financuar deri në 35 (tridhjetë e pesë) milionë përmes një huaje koncesionale;

Duke iu referuar “Marrëveshjes Kuadër për Zhvillimin e Përbashkët ndërmjet Qeverisë së Republikës Italiane dhe Këshillit të Ministrave të Republikës së Shqipërisë të nënshkruar në Tiranë më 2 dhjetor 2008.

Në këtë Marrëveshje, Palët bien dakord sa më poshtë:

Neni 1

Qëllimi i marrëveshjes

1.1 Sipas kësaj Marrëveshjeje (në vijim Marrëveshja e Huasë, QRI-ja do të japë një hua koncensionale që nuk e tejkalon shumën prej 35 milionë Euro për Programin **“Përmirësimi i Rrjetit të Shpërndarjes së Energjisë Elektrike në Shqipërinë Veriore pas tërmetit të vitit 2019”** (në vijim “Programi”).

1.2 Kjo Marrëveshje Huaje përcakton detyrimet reciproke të Palëve lidhur me financimin dhe zbatimin e Programit.

1.3 Në këtë kontekst, ajo përkufizon mënyrat dhe procedurat për menaxhimin, kreditimin, prokurimin, monitorimin, vlerësimin dhe raportimin në lidhje me Programin.

1.4 Huaja koncesionale do të përdoret nga Ministria e Infrastrukturës dhe Energjisë për qëllimin e mbulimit të kostove aktuale për punimet civile, furnizimet me pajisje dhe shërbimet e Programit siç detajohet në Shtojcën 1, do të blihet përmes një oferte konkurruese ndërmjet shoqërive ndërkombëtare, që do të organizohet në Republikën e Shqipërisë.

1.5 Shoqëria (të) që do të jenë fituese të kontratës(ve), mund të blejë pajisje dhe shërbime në tregun vendas dhe ndërkombëtar [hua koncesionale për financimin e projekteve dhe importimin e mallrave. Asnjë pjesë e Huasë Italiane Koncesionale nuk do të përdoret për të financimin e taksave dhe detyrimeve doganore. Kontratat do të jenë në monedhën Euro.

Neni 2 Pjesët dhe përkufizime

2.1 Kjo Marrëveshje Huaje përbëhet nga gjashtëmbëdhjetë Nene dhe Shtojcat e mëposhtme:

Shtojca 1: Dokumenti i Projektit

Shtojca 2: Kriteret e Përzgjedhjes, Klauzolat Etike dhe Parimet e Përgjithshme Kontraktuale.

2.2 Shtojcat e lartpërmendura do të konsiderohen një pjesë themelore dhe e rëndësishme e kësaj Marrëveshjeje Huaje.

2.3 Fjalët dhe akronimet e përmendura më poshtë në tekst do të kenë kuptimin si vijon:

<i>AIBZH</i>	Agensia Italiana per la Cooperazione allo Sviluppo - Agjencia Italiane e Bashkëpunimit për Zhvillim: institucioni publik italian përgjegjës për identifikimin, formulimin, zbatimin, financimin dhe monitorimin e projekteve të bashkëpunimit për zhvillim sipas udhëzimeve politike të Ministrisë së Italisë për Punët e Jashtme dhe Bashkëpunimin Ndërkombëtar (MPJBN)
<i>HUAMARRËSI</i>	Qeveria e Republikës së Shqipërisë
<i>AGJENTII HUAMARRËSIT</i>	Ministria e Financave dhe Ekonomisë së Republikës së Shqipërisë (MFE)
<i>CDP</i>	Cassa Depositi e Prestiti – Institucioni financiar italian që ka rolin e Agjentit të Huadhënësit dhe caktohet nga Qeveria e Republikës Italiane për të nënshkruar Marrëveshjen Financiare me MFE-në.
<i>KONTRATA (T) TREGTARE</i>	Kontrata (t) komerciale lidhur me ofrimin e shërbimeve dhe mallrave të lidhura me realizimin e Programit
<i>HUA KONCESIONALE</i>	Fondi që CDP në përputhje me autorizimin e lëshuar nga Ministria e Ekonomisë dhe Financës dhe me propozimin e Ministrisë së Punëve të Jashtme dhe Bashkëpunimit Ndërkombëtar të Republikës së Italisë, do të japë sipas afateve dhe kushteve të parashikuara në Nenin 9 të kësaj Marrëveshjeje Huaje
<i>BE</i>	Bashkimi Evropian
<i>MARRËVESHJA FINANCIARE</i>	Marrëveshja ndërmjet CDP-së (Institucioni Financiar Italian) në rolin e Agjentit të Huadhënësit dhe Agjentit të Huamarrësit, qëllimi i së cilës është zbatimi i kësaj Marrëveshjeje
<i>KMRSH</i>	Këshilli i Ministrave i Republikës së Shqipërisë
<i>PERIUDHË MOSPAGIMI</i>	Periudha që zgjat deri në 12 vjet, duke nisur në ditën kur kreditohet disbursimi i parë i Huasë Koncesionale dhe për të cilën nuk paguhet asnjë pjesë kapitali e huasë.
<i>ELEMENTI I GRANTIT</i>	Mat sa e butë është huaja koncesionale dhe pasqyron kushtet financiare të huasë (normën e interesit, maturitetin, periudhën e mospagimit...)
<i>AUTORITETET KOMPETENTE ITALIANE</i>	Ministria e Punëve të Jashtme dhe Bashkëpunimit Ndërkombëtar (MPJBN) e Republikës Italiane përmes DPBZH-së është Autoriteti Kompetent Italian për zbatimin e kësaj Marrëveshjeje Huaje të mbështetur nga çdo subjekt tjetër kompetent që Qeveria e Republikës së Italisë do të caktojë për qëllim të kësaj Marrëveshjeje
<i>AMBASADA ITALIANE</i>	Ambasada e Italisë në Republikën e Shqipërisë
<i>AUTORITETET KOMPETENTE VENDASE</i>	Ministria e Infrastrukturës dhe Energjisë së Republikës së Shqipërisë (MIE), e cila do të delegojë OSHEE Group sh.a, si Agjencinë zbatuese kryesore dhe do të monitorojë menaxhimin e kësaj Marrëveshjeje Huaje
<i>HUADHËNËSI</i>	Qeveria e Republikës së Italisë
<i>MPJBN-DPBZH</i>	Ministria e Punëve të Jashtme dhe Bashkëpunimit Ndërkombëtar e Republikës së Italisë (MPJBN) – Drejtoria e Përgjithshme e Bashkëpunimit

	për Zhvillim (DPBZH)
AGJENCIA KRYESORE EKZEKUTIVE	Ministria e Infrastrukturës dhe Energjisë e Republikës së Shqipërisë (MIE)
AGJENCIA ZBATUESE KRYESORE	Operatori i Shpërndarjes së Energjisë Elektrike (OSHEE Group sh.a)
OSHEE GROUP SH.A	Operatori i Shpërndarjes së Energjisë Elektrike (Oshee Group sh.a), Është një degë e qeverisë shqiptare nën mbikëqyrjen e Ministrisë së Infrastrukturës dhe Energjisë..
N/JZP	Njësia e Zbatimit të Programit
PRAG	Udhërrëfyes Praktik për procedurat kontraktuale të Bashkimit Evropian financiar jashtë Buxhetit të Përgjithshëm të BE-së

Neni 3

Përshkrimi i programit

3.1 Programi ka lidhje kryesisht me, por jo vetëm me ndërhyrjet në infrastrukturë, me qëllim “Përmirësimin e Rrjetit të Shpërndarjes së Energjisë Elektrike në Shqipërinë Veriore pas tërmetit të vitit 2019” duke i kushtuar vëmendje të veçantë përmirësimit të linjave të shpërndarjes në Shqipërinë Veriore. Gjithashtu, Programi do t’u ofrojë Institucioneve dhe sektorit privat mundësi të reja dhe ndërlidhje të shtuar që do të përshpejtojnë procesin e pranimit dhe integritetit në Bashkimin Evropian.

Në përputhje me Strategjitë e lartpërmendura, objektivat specifike të Programit do të jenë si më poshtë:

a) Të përmirësojë sektorin shqiptar të energjisë bazuar në parimet e tregut dhe në zhvillimin e sektorit modern të energjisë në zonat e Durrësit dhe të Shkodrës;

b) Të përmirësojë lidhjen, cilësinë, efikasitetin e transportimit dhe rrjetit të energjisë elektrike për të nxitur zhvillimin e familjeve dhe të sektorit privat, ku Shqipëria ka një potencial të madh dhe, Italia mund të shprehë një vlerë të shtuar të rëndësishme.

3.2 Detajet e Programit jepen në Shtojcën 1.

Neni 4

Institucionet dhe organet e përfshira në zbatimin e programit

Institucionet dhe Organet kryesore të përfshira në zbatimin e Programit janë:

4.1 Për palën shqiptare:

a) Ministria e Shtetit për Rindërtim, e besuar nga KSH-ja, do të jetë përgjegjëse për mbikëqyrjen e përgjithshme të Programit në koordinim me Ministrinë e Infrastrukturës dhe Energjisë.

b) Ministria e Infrastrukturës dhe Energjisë së Republikës së Shqipërisë, (në vijim referuar si MIE), do të caktojë në rolin e Agjencisë Kryesore Zbatuese OSHEE Group sh.a që do të jetë nënshkruesi i të gjitha kontratave që lidhen me punimet për ndërhyrjet në infrastrukturë, të cilat synojnë zhvillimin e Programit dhe do të delegohet edhe për kryerjen e tyre.

c) Ministria e Financave dhe Ekonomisë (në vijim referuar si MFE), që përfaqëson gjithashtu KMRSH-në për qëllimin e Marrëveshjes Financiare që do të nënshkruhet me CDP-në.

4.2 Për Palën italiane:

a) Ministria e Punëve të Jashtme dhe Bashkëpunimit Ndërkombëtar – Drejtoria e Përgjithshme e Bashkëpunimit për Zhvillim (në vijim referuar si MPJBN – DPBZH) që përfaqëson Qeverinë e Italisë dhe vepron si Homologu Italian në këtë Marrëveshje;

b) AIBZH – institucioni publik italian që është përgjegjës për identifikimin, formulimin, zbatimin, financimin dhe monitorimin e Programit sipas udhëzimeve politike të MPJBN-së.

- c) Ambasada e Italisë në Tiranë, që vepron si përfaqësuese e QRI-së në Shqipëri;
- d) Zyra e AIBZH-së në Tiranë, e cila do të ndjekë në shkallë lokale zbatimin e veprimtarive të Programit.
- e) CDP-ja që do të nënshkruajë Marrëveshjen Financiare me MFE-në.

Neni 5

Detyrimet e qeverisë italiane

QRI-ja do të ofrojë një hua të butë për financimin e projekteve dhe importin e mallrave në një shumë deri në 35 (tridhjetë e pesë) milionë Euro mbi bazën e huasë koncesionale sipas Nenit 1 të kësaj Marrëveshjeje Huaje. Huaja koncesionale do të disbursohet sipas mënyrës së përcaktuar në Nenin 9. Në çdo rast, disbursimet nuk do të tejkalojnë shumën totale të përmendur më lart.

Neni 6

Detyrimet e palës shqiptare

6.1 KMRSH-ja do të angazhohet në përmbushjen e të gjitha detyrimeve që lindin nga kjo Marrëveshje Huaje, në veçanti:

a) Do të sigurojë zbatimin e Programit në përputhje me dispozitat e kësaj Marrëveshjeje Huaje, do të jetë përgjegjëse për përdorimin e huasë koncesionale, për caktimin dhe menaxhimin e kontratave si dhe për mbikëqyrjen e veprimtarive;

b) Do të sigurojë disponueshmërinë dhe sigurimin në kohë të burimeve financiare dhe njerëzore për të përmbushur kërkesat për investim të projektit që nuk mbulohen nga huaja koncesionale (disponueshmëria e vendeve të instalimit, lejet, licencat, infrastrukturat e shërbimeve, personelin, mbikëqyrjen e punimeve, kontrollet përfundimtare) si dhe kostot e kryera në lidhje me këtë projekt;

c) Do të sigurojë që MIE-ja dhe OSHEE Group Sh.a do të përdorin botimin më të fundit të procedurave të prokurimit të përcaktuara në Udhërrëfyesin Praktik për Procedurat Kontraktuale (PRAG) të miratuar nga Komisioni Evropian, sipas Kritereve të Përzgjedhjes, Klauzolave Etike, Parimeve të Përgjithshme Kontraktuale të përcaktuara në Aneksin 2;

d) Do të sigurojë që të gjitha kontratat e nënshkruara nga institucionet lokale që nuk do të financohen me huan koncesionale, do të jenë sipas Nenit 1.5 të përjashtuara nga të gjitha detyrimet dhe taksat që nuk janë për të ardhurat, përfshirë TVSH-në.

e) Do të ndërmarrë të gjitha masat e duhura për të ndrequr çdo praktikë të korrupsionit aktiv ose pasiv në çdo fazë të zbatimit të Programit;

f) Do të sigurojë që personeli i AIBZH-së do të lejohet në zonat e Programit dhe do të mund të përdorë dokumentacionin teknik të Programit, me qëllim për të lejuar kontrollin, monitorimin dhe vlerësimin e aktiviteteve. Entet lokale të përfshira në zbatimin e Programit, do të mbajnë relacione për procedurat e tenderimit dhe të kontraktimit, përfshirë dokumentet origjinale të të gjithë tenderëve të dorëzuara, dosjet korresponduese të tenderit dhe çdo korrespondencë që lidhet me të- për pesë vjet pas përfundimit të Programit, me qëllim për të lehtësuar kryerjen e Vlerësimeve afat-mesme dhe Përfundimtare në koordinim me AIBZH-në dhe MPJBN-DPBZH-në.

Neni 7

Qeverisja dhe zbatimi i programit

7.1 Pas nënshkrimit të kësaj Marrëveshjeje Huaje dhe përfundimit të procedurës përkatëse të miratimit, CDP-ja dhe MFE-ja do të lidhin një Marrëveshje Financiare lidhur me shumën totale që do të financohet sipas huasë italiane koncesionale për mallra, shërbime dhe punime lidhur me Programin. Marrëveshje(t) Financiare do të sigurojnë kuadrin ligjor mes Agjentit të Huadhënësit

dhe Agjentit të Huamarrësit, si dhe do të përfshijnë dispozitat e Marrëveshjes aktuale, që përcaktojnë procedurën e disbursimit.

7.2 MIE-ja, bashkë me OSHEE Group sh.a, të autorizuar sipas rregullave, për qëllimet në vijim do të vërë në zbatim Programin, d.m.th. do të merret me përgatitjen dhe organizimin e tenderëve, kryerjen, monitorimin dhe mbikëqyrjen e punimeve dhe ofrimin e mallrave e të shërbimeve sipas Shtojcës 1.

MIE do të delegojë gjithashtu OSHEE Group sh.a për të bërë njoftimet përkatëse të prokurimit dhe do të sigurojë mallrat, punimet dhe shërbimet e lidhura me Projektin, në përputhje me botimin e fundit të procedurave të prokurimit të përcaktuara në Udhërrëfyesin Praktik të procedurave kontraktuale të Bashkimit Evropian financiar jashtë Buxhetit të Përgjithshëm të BE-së (PRAG), dhe në përputhje me Kriteret e Përzgjedhjes, Klauzolat Etike, Parimet e Përgjithshme Kontraktuale të përcaktuara në Aneksin 2. Sipas Nenit 8, për të gjitha aspektet e kontratës do të ketë përparësi legjislativi shqiptar.

7.3 Kopje e dokumenteve të tenderit, vlera e të cilave korrespondon me parashikimet e Nenit 8.7 duhet të dorëzohet te AIBZH-ja në Romë përmes AIBZH-së në Tiranë, me qëllim për të marrë miratimin “Asnjë kundërshtim” para publikimit të tenderëve dhe nënshkrimit të kontratës së fituar – mbi bazën e rishikimit “paraprak” të dosjes së tenderit dhe projekt-kontratës, si dhe raporteve të Komisionit të Vlerësimit dhe propozimit për kontratën fituese.

7.4 Për kontratat, vlera e të cilave është më e ulët se pragu i parashikuar në Nenin 8.7, MIE, përmes Departamenteve të saj, do të vlerësojë ofertat, do të hartojë raportet për vlerësimin e ofertave dhe do t’ia akordojë kontratën ofertuesit të përzgjedhur. Të gjitha dokumentet që lidhen me këtë proces duhet të dorëzohen pranë Shoqërisë së akredituar Audituese të përcaktuar në Nenin 11.2 dhe pranë AIBZH-së në Tiranë, së bashku me, nëse kërkohet, një kopje të plotë të të gjitha propozimeve origjinale të dorëzuara nga ofertuesit. Kontrata(t) do t’i jepen përfundimisht dhe do të nënshkruhet ndërmjet palëve sipas procedurave të parashikuara në Udhërrëfyesin Praktik për procedurat kontraktuale të Bashkimit Evropian për financimet e kryera jashtë Buxhetit të Përgjithshëm të BE-së (PRAG), dhe sipas Kriterëve të Përzgjedhjes, Klauzolave Etike, Parimeve të Përgjithshme Kontraktuale të përcaktuara në Aneksin 2.

7.5 Pas përfundimit të Programit, ZIBZH-ja dhe MIE-ja do të kryejnë një vlerësim të përbashkët.

Neni 8

Mënyrat e zbatimit të programit

8.1 Procedurat për zbatimin e kontratave të financuara përmes Programit do të jenë në përputhje me Legjislacionin Shqiptar dhe me parimet për prokurimet publike, ndër të cilat trajtimi, jo-diskriminimi, përpjesëtuueshmëria dhe transparenca do të konsiderohen si të pacenueshme.

8.2 Në përputhje me “Klauzolat Etike dhe Parimet e Përgjithshme për Prokurimin dhe Përmbytjen e Kontratave” të parashikuara në Aneksin 2, dhënia dhe zbatimi i kontratave të punimeve, shërbimeve dhe furnizimeve të financuara përmes Programit do të garantojnë cilësinë e punimeve, shërbimeve dhe furnizimeve, si dhe do të zbatohen në përputhje me parimet e tenderëve më ekonomikë e të favorshëm, si efikasiteti, afatet dhe korrektesa. Parimi i tenderit më ekonomik dhe të favorshëm mund t’i nënshtrohet, sipas limiteve të lejuara shprehimisht nga legjislativi shqiptar, kriterëve të parashikuara shprehimisht në dosjet e tenderëve, të nxitur nga nevojat sociale, si dhe nga mbrojtja e shëndetit, ruajtja e mjedisit dhe trashëgimisë kulturore, promovimi i zhvillimit të qëndrueshëm, madje edhe në këndvështrimin e kursimit të energjisë elektrike.

8.3 Autoritetet kontraktuale nuk mund ta kufizojnë në asnjë mënyrë garën në mënyrë artificiale, me qëllim për të favorizuar ose dëmtuar padrejtësisht një ofertues të mundshëm.

8.4 Kriteret për pjesëmarrjen në tender duhet të jenë përcaktuar në mënyrë të tillë që të mos përjashtojnë sipërmarrjet mikro, bizneset e vogla ose të mesme, të cilat konsiderohen instrumente të bazuara në treg për arritjen e një rritjeje të qëndrueshme dhe gjithëpërfshirëse.

8.5 Gjurmueshmëria dhe transparenca e vendimmarrjes në procedurat e prokurimit është thelbësore për sigurimin e procedurave të shëndosha, përfshirë luftën efikase kundër korrupsionit dhe mashtrimit. Autoritetet kontraktuese duhet të mbajnë kopje të kontratave të përfunduara, të cilat janë financuar përmes Programit, me qëllim që këto dokumente t'i vihen në dispozicion Palës italiane.

8.6 Elementet thelbësore të prokurimit, vendimet dhe zbatimi i parimeve bazë të parashikuara në këtë Nen dhe të detajuara në Shtojcën 2, do të dokumentohen për të gjitha procedurat e veçanta të prokurimit në një Raport mbi Prokurimin të përgatitur nga autoriteti kontraktues. Këtu do të përfshihen vetëm ato kontrata, vlera e të cilave është nën pragjet përkatëse, do të dorëzohen pranë AIBZH-së pas nënshkrimit të kontratës (p.sh. pas kontrolli) së bashku me raportin e auditit si dhe do të certifikohen nga shoqëria audituese e akredituar sipas Nenit 11.2, germa b.

8.7 Për të shmangur barrët administrative gjatë financimit të Programit, AIBSH-ja do të duhet të shprehet se nuk ka "Asnjë kundërshtim" para publikimit të tenderëve dhe nënshkrimit të kontratës fituese – mbi bazën e rishikimi "paraprak" të dosjes së tenderit dhe projekt-kontratës, si dhe raporteve të Komisionit të Vlerësimit dhe propozimit për kontratën fituese- kur ka lidhje me:

a) Kontratat e punimeve me vlerë të madhe (të barabartë ose më shumë se ekuivalenti i 5,000,000.00 Euro);

b) Kontratat e furnizimeve dhe shërbimeve me vlerë të lartë (të barabartë ose më shumë se ekuivalenti i 500,000.00 Euro).

Neni 9

Afatet, kushtet dhe procedurat kredituese për huanë koncesionale

9.1 Huaja koncesionale do të përmbajë një element granti të barabartë me 60%. Kushtet financiare që përkojnë me elementin e grantit janë si më poshtë:

- Norma e interesit: 0.50 në vit;
- Periudha e shlyerjes: 25 vjet, nga të cilat 12 vjet do të jenë periudhë mospagimi (gjatë periudhës së mospagimit do të paguhen vetëm interesat).

Menjëherë pas hyrjes në fuqi të kësaj Marrëveshjeje, CDP-ja dhe MFE-ja do të lidhin një Marrëveshje Financiare lidhur me shumën totale që do të ofrohet sipas huasë koncesionale italiane. Marrëveshja Financiare do të përbëjë kuadrin ligjor ndërmjet Agjentit të Huadhënësit dhe Agjentit të Huamarrësit dhe do të specifikojë procedurën e disbursimit dhe të shlyerjes në përputhje me dispozitat e kësaj Marrëveshjeje.

9.2 Pas hyrjes në fuqi të Marrëveshjes Financiare, CDP-ja do ta disbursojë këstin e parë të huasë së butë, i cili është në shumën e 10 (dhjetë) milionë EURO, me kërkesë të Agjentit të Huamarrësit menjëherë pas përmbushjes së kushteve të parashikuara në Marrëveshjen Financiare.

9.3 CDP-ja do ta disbursojë këstin e dytë të huasë koncesionale, i cili është në shumën e 15 (pesëmbëdhjetë) milionë EURO, me kërkesë të Agjentit të Huamarrësit menjëherë pas përmbushjes së kushteve të mëposhtme:

a) Para se AIBZH Tiranë të miratojë Përshkrimin e Audituar dhe Raportin Financiar, të vërtetuar nga CDP-ja, të lëshuar nga një Shoqëri Auditimi e akredituar të kontraktuar nga KMRSH-ja në përputhje me dispozitat e Nenit 11.2, nga të cilat arrihet në përfundimin se janë kryer minimumi 50% e kostove të parashikuara si shpenzime për kapitalin dhe 30% është disbursuar mbi bazën e totalit të burimeve financiare për këstin e parë;

b) Para se AIBZH-ja të miratojë Raportin e Auditit për Prokurimin lidhur me këstin e mëparshëm të kontratave, vlera e të cilave është më e vogël se pragjet e përcaktuara në Nenin 8.7.

9.4 CDP-ja do ta disbursojë kështu e tretë të huasë koncesionale, i cili është në shumën 10 (dhjetë) milionë EURO, me kërkesë të Agjentit të Huamarrësit dhe menjëherë pas përmbushjes së kushteve të mëposhtme:

a) Para se AIBZH Tiranë të miratojë Përshkrimin e Audituar dhe Raportin Financiar, të vërtetuar nga CDP-ja, të lëshuar nga një Shoqëri Auditimi e akredituar të kontraktuar nga KMRSH-ja në përputhje me dispozitat e Nenit 11.2, nga i cili arrihet në përfundimin se janë kryer minimumi 75% e kostove të parashikuara kumulative të kështit të parë dhe të dytë dhe se 40% është disbursuar;

b) Para se ABZH-ja të miratojë Raportin e Auditit për Prokurimin lidhur me kështu e mëparshëm të kontratave, vlera e të cilave është më e vogël se pragjet e përcaktuara në Nenin 8.7.

9.5 Brenda 24 muajve nga disbursimi i kështit të tretë, Shoqëria Audituese e akredituar do të përgatisë Raportin përfundimtar të Audituar Financiar dhe të Prokurimit mbi bazën e raporteve audituese vjetore, përshkrimi i të cilave do të mbulojë 100% të gjitha shpenzimet e Programit. Raporti do të mbulojë, për sa i përket prokurimit, vetëm kontratat nën prapen e përcaktuar në Nenin 8.7, p.sh. më pak se 5 milionë EURO për kontrata punimesh dhe më pak se 500.000 EURO për kontrata furnizimesh dhe shërbimesh. AIBZH-ja dhe CDP-ja do të duhet të shprehin se nuk kanë “Asnjë kundërshtim” lidhur me Raportin Përfundimtar të Audituar Financiar dhe të Prokurimit.

Neni 10

Monitorimi gjatë zbatimit

10.1 AIBZH-ja rezervon vetë të drejtën të kontrollojë zbatimin e Programit dhe përdorimin transparent, efikas dhe të frytshëm të fondeve të dhëna nga QRI-ja. Veprimtaritë e kontrollit të AIBZH-së mund të kryhen në Itali dhe në vend përmes: (i) ekspertëve vendas dhe ndërkombëtarë të AIBZH-së; (ii) personelit të Ambasadës Italiane.

10.2 Do të ngrihet një Komision Drejtues (në vijim KD) nën përgjegjësinë e MIE-së dhe do të mbledhet të paktën dy herë në vit për të ofruar udhëzime strategjike dhe për të kryer monitorimin e përgjithshëm të Programit, vlerësimin e mbarëvajtjes së sektorëve dhe të progresit. KD-ja do të përbëhet nga dy përfaqësues, secili nga AIBZH në Tiranë dhe MIE dhe vendimet e tij do të merren me konsensus. Në mbledhjet e KD-së mund të ftohen të marrin pjesë përfaqësuesit e MFE-së, si dhe Ministrinë e Linjës si Ministria për Rindërtim. KD-ja do të sigurojë monitorimin e përgjithshëm të mbarëvajtjes për të garantuar financim dhe zbatim në kohë të veprimtarive të përcaktuara në Aneksin 1.

10.3 CDP-ja është përgjegjëse për veprimtaritë e kontrollit për disbursimin e huasë koncesionale.

Neni 11

Vlerësimi dhe audit

11.1 Vlerësimet afatmesme dhe përfundimtare do të kryhen nën përgjegjësinë e MIE-së, në bashkëpunim me AIBZH dhe MPJBN-DPBZH-së, për të siguruar ndërgjegjësimin për objektivat e arritura nga Programi dhe për të përcaktuar lidhjen e tij ndaj objektivat të përgjithshëm dhe të veçantë së bashku me efikasitetin, efektshmërinë, ndikimin dhe qëndrueshmërinë.

11.2 Sipas neneve 9.3, 9.4 dhe 9.5, KMRSH-ja do të caktojë një Shoqëri Audituese të akredituar nga FNK (Federata Ndërkombëtare e Kontabilistëve), qoftë degë ndërkombëtare ose vendase për të përgatitur Përshkrimin e Audituar dhe Raportet Financiare për Programin.

Detyrat e Shoqërisë Audituese të akredituar janë si më poshtë:

c) Të vlerësojë në një dokument të veçantë (i referuar si “Raporti financiar”) Përshkrimin dhe Raportet Financiare për totalin e shpenzimeve të kryera për Programin.

d) Të vlerësojë në një dokument të veçantë (i referuar si “Raporti i Prokurimit”), raportet e prokurimit të lëshuara nga KMRSH-ja lidhur vetëm me kontrata, vlera e të cilave është më pak se 5,000,000.00 EURO për punimet civile dhe më pak se 500,000.00 EURO për mallrat, teknologjinë e informacionit dhe shërbimet. Raportet e prokurimit do të analizojnë rregullsinë dhe përputhshmërinë me procedurat dhe parimet e parashikuara në Nenin 7 dhe në Shtojcën 2 të kësaj Marrëveshjeje.

Gjithashtu, Shoqëria Audituese e akredituar:

- Do të japë komente dhe rekomandime për fushat e mundshme të dobëta në informacionet e kontabilitetit dhe sistemet e kontrollit të brendshëm të konstatuara gjatë vlerësimit;
- Do të japë komente dhe rekomandime mbi çështje të mundshme të lidhura me prokurimin;
- Do të japë informacione për statusin e Programit, duke nxjerrë në pah faktorët e brendshëm dhe të jashtëm që mund të kenë një ndikim negativ;
- Do të japë informacione për problemet e hasura gjatë rishikimit, të cilat mund të kenë një ndikim negativ për përfundimin e Programit;
- Do të nxjerrë në pah problemet që duhet të vihen në vëmendje të marrësit të raportit.

11.3 AIBZH-ja dhe MIE do të analizojnë përfundimet dhe rekomandimet e Raporteve të Vlerësimit Afatmesëm, Raporteve të Përkohshëm Financiarë dhe të Prokurimit, përmes Komisionit Drejtues dhe më pas, do të vendosin bashkërisht për masat që do të merren dhe për ndonjë rregullim të nevojshëm.

11.4 KMRSH-ja, para publikimit të tenderit për Auditin, do t’i dorëzojë AIBZH-së paketën e tenderit dhe një kopje të Projekt-Kontratës, në mënyrë që kjo e fundit të shprehet se nuk ka “Asnjë kundërshtim”. Shoqëria Audituese do të përcaktojë një format standard për Raportin Financiar dhe për Raportin e Prokurimit që duhet të miratohet nga Palët.

Neni 12

Pengesat dhe forca madhore

Në rast se zbatimi i Programit pengohet për shkak të forcave madhore (luftë, përmbytje, zjarr, tajfun, tërmet, mosmarrëveshje dhe greva në punë, vështirësi të paparashikuara në transport dhe shkaqe të tjera) të njohura nga të dyja Palët, ose në rast rreziku ose kushteve të rrezikshme për personelin e dëbuar të AIBZH-së në Tiranë, do të jenë në fuqi dispozitat e mëposhtme:

a) Në rast se pengesat zgjasin më pak se gjashtë muaj, përdorimi i fondeve të paangazhuara do të pezullohet deri në zgjidhjen e kësaj pengese dhe Pala italiane do të autorizojë vazhdimin e financimit dhe zbatimit të Programit;

b) Në rast se pengesa zgjat më shumë se gjashtë muaj dhe më pak se njëzet e katër muaj, Programi do të pezullohet dhe fondet e paangazhuara do të ruhen derisa të zgjidhet pengesa. Programi do të vazhdojë të financohet dhe të vihet në zbatim menjëherë pas marrjes së autorizimit nga Pala italiane;

c) Në rast se pengesa zgjat më shumë se njëzet e katër muaj, Palët do të bien dakord nëse do të vazhdojnë apo do ta përfundojnë programin. Në rast se nuk arrihet një marrëveshje, Pala shqiptare do të marrë përsipër të gjitha shumat e mbetura nga këstet që janë transferuar në “llogarinë dytësore” të “Llogarisë së Thesarit Qendror” sipas Nenit 9.7, në përputhje me dispozitat dhe mënyrat e përcaktuara në Marrëveshjen Financiare.

Neni 13

Ndryshimet në marrëveshje

Palët mund ta ndryshojnë këtë Marrëveshje në çdo kohë me pëlqim të ndërsjellë. Ndryshimet do të hyjnë në fuqi menjëherë pas kryerjes së procedurave të njëjta të parashikuara në Nenin 16.1.

Neni 14

Zgjidhja e mosmarrëveshjeve

Të gjitha mosmarrëveshjet ndërmjet Palëve që lindin nga zbatimi i Marrëveshjes së Huasë do të zgjidhen me mirëkuptim përmes konsultimeve apo negociatave të drejtpërdrejta ndërmjet Palëve, si dhe përmes kanaleve diplomatike.

Neni 15

Zgjidhja e marrëveshjes

15.1 Palët kanë të drejtë ta zgjidhin këtë Marrëveshje në përputhje me rrethanat e mëposhtme:

- a) Në rast se njëra Palë nuk përmbush detyrimet e parashikuara në Nenin 4 dhe Nenin 5;
- b) Gabime serioze të bëra nga një prej Palëve që mund të çojnë në: (i) përdorimin e huasë koncesionale italiane për qëllime të tjera nga ato që janë parashikuar në këtë Marrëveshje; (ii) vonesa të pajustificueshme dhe të zgjata për dorëzimin e raporteve të progresit dhe të auditit sipas Nenit 11, dhe (iii) vërtetimi i ekzistencës së parregullsive serioze gjatë zbatimit të Programit dhe në menaxhimin financiar të huasë koncesionale, të konstatuar gjatë vlerësimit dhe auditit të kryer në përputhje me Nenin 11;
- c) Pengesë ose forcë madhore e zgjatur siç është parashikuar në Nenin 12.

15.2 Zgjidhja e marrëveshjes do të bëhet 6 (gjashtë) muaj pasi Pala marrëse komunikon se e ka marrë njoftimin. Në rast se Pala marrëse nuk përgjigjet brenda 6 (gjashtë) muajve, Marrëveshja do të konsiderohet automatikisht e zgjidhur.

Neni 16

Dispozitat Përfundimtare

16.1 Kjo Marrëveshje Huaje do të hyjë në fuqi në datën e marrjes së njoftimit të fundit nga dy njoftimet, përmes së cilit Palët do të vënë në dijeni njëra tjetrën për përmbushjen e procedurave të tyre të brendshme, të nevojshme për këtë qëllim.

16.2 Kjo Marrëveshje do të ketë të njëjtin afat me huanë koncesionale.

16.3 Në rast se Palët e zgjidhin këtë Marrëveshje Huaje, ato kuptojnë dhe kanë rënë dakord se CDP-ja, me efekt të menjëhershëm, mund të kërkojë rimbursimin e shumave të pashpenzuara dhe interesave të mbledhur në përputhje me kushtet e kësaj Marrëveshjeje.

16.4 Kjo Marrëveshje do të zbatohet në përputhje me legjislacionin italian dhe atë shqiptar, si dhe legjislacionin ndërkombëtar në fuqi dhe, për Palën italiane, detyrimet që rrjedhin nga anëtarësimi i saj në Bashkimin Evropian.

NË DËSHMI SA MË SIPËR, të nënshkruarit, të cilët janë autorizuar sipas rregullave nga Qeveritë e tyre përkatëse, kanë nënshkruar këtë Marrëveshje Huaje.

Bërë në _____ më ____/_____/2023, në dy kopje origjinale në gjuhën angleze, teksti i të cilave është autentik për të dyja kopjet.

Për KËSHILLIN E MINISTRAVE TË REPUBLIKËS SË SHQIPËRISË
Ministri i Shtetit për Programin e Reformave

PËR QEVERINË E REPUBLIKËS SË ITALISË
Ministri i Punëve të Jashtme dhe Bashkëpunimit Ndërkombëtar

REBUBLIKA E SHQIPËRISË
MINISTRIA E INFRASTRUKTURËS DHE ENERGJISË

Nr. 8814 Prot.

Ambasador Fabrizio Bucci

Përkthimi
16 dhjetor 2020

Ambasada Italiane në Tiranë
Papa Gjin Pali II, 1010,
Tiranë
Ref Letër miratimi

Ambasada Italiane
Tiranë
28-12-2022
3158
Korrespondenca e
mbërritjes

Prot. AIBZH 1
Tiranë 5.1.2021

I nderuar Ambasador,

Pas Konferencës Ndërkombëtare të Donatorëve “Bashkë për Shqipërinë”, e mbajtur në shkurt 2020 në Bruksel, mbi masat e rimëkëmbjes që do të financohen nga donatorët ndërkombëtarë pas tërmetit të nëntorit 2019, Qeveria e Republikës së Italisë ka bërë një premtim zyrtar prej 90 (nëntëdhjetë) milionë Euro hua koncesionare. Gjithashtu, me shkresën tuaj të datës 3 shtator 2020, është njohur dhe pranuar ndarja e ndihmës italiane të propozuar nga Ministri i Shtetit për Rindërtimin, Arben Alimetaj.

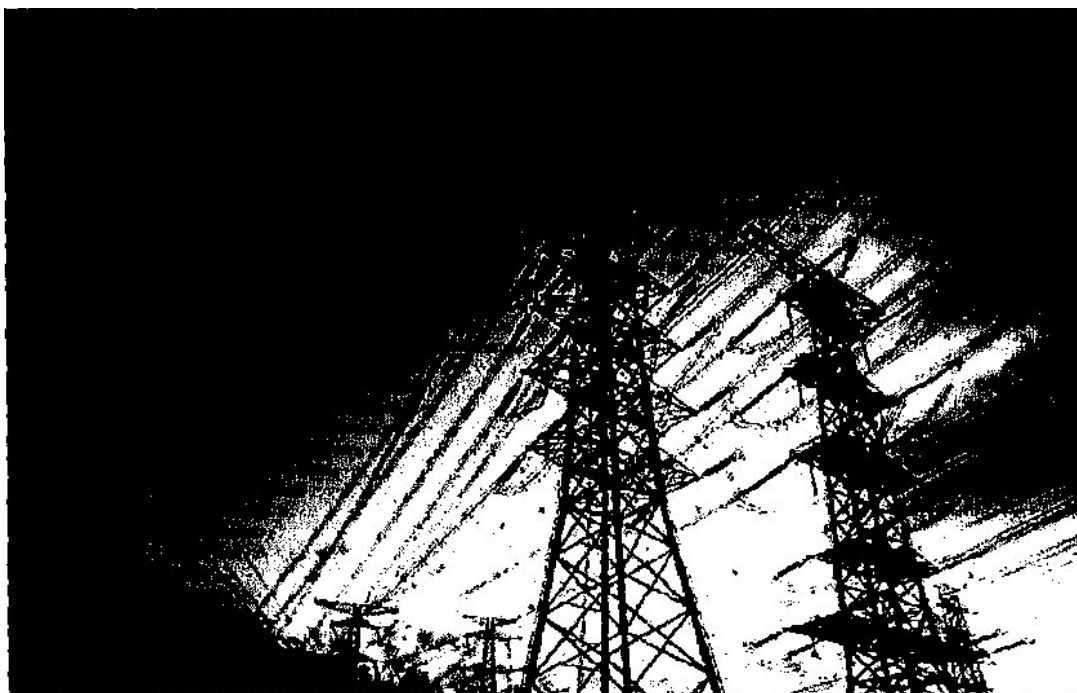
Prandaj, në datën 30 shtator 2020 është krijuar një grup pune i dedikuar sektorit të energjisë i përbërë nga zëvendësministri Ilir Bejtja (MIE), Drejtor i Përgjithshëm i QSHEE Adrian Cela, Këshilltari i Ambasadës Italiane në Tiranë Serafino Stajano dhe Dott. Salvatore Ficara, Ekspert i Lartë i AIBZH Tiranë. Grupi i punës mbledhet në disa raste me përfaqësues të OSHEE, me qëllim identifikimin e projekteve prioritare në sektorin e energjisë në dhe rreth zonave të Durrësit dhe Shkodrës, dy rajone me ndikim të rëndësishëm për rimëkëmbjen e shpejtë të këtyre zonave pas programit/veprimit të rindërtimit nga tërmeti. Bashkangjitur gjeni draftin aktual përfundimtar të Dokumentit të Projektit të quajtur “Përmirësimi i rrjetit të shpërndarjes së energjisë elektrike në Shqipërinë e Veriut pas tërmetit të vitit 2019”, i cili pasqyron siç duhet këto prioritete.

Në emër të Qeverisë Shqiptare, ju ftojme të mbështesni procesin e rindërtimit në Shqipëri duke financuar huanë koncesionare për projektin e sipërpërmendur me një vlerë totale prej 35 milionë Euro që do të merret nga fondi i rindërtimit prej 90 milionë Euro që Qeveria italiane i ka dhënë Qeverisë së Shqipërisë, për të ndihmuar rindërtimin e zonave të dëmtuara.

Shpresojmë për mbështetjen që do na jepni dhe ju falënderojmë për të gjitha kontributet tuaja të deritanishme,

MINISTRI I INFRASTRUKTURËS DHE ENERGJISË
Belinda Balluku
(Nënshkrimi, vula)

MINISTRI I SHTETIT PËR RINDËRTIMIN
Arben Ahmetaj
(nënshkrimi)

Dokumenti i projektit

PËRMIRËSIMI I RRJETIT TË SHPËRNDARJES SË ENERGJISË ELEKTRIKE NË SHQIPËRINË E VERIUT PAS TËRMETIT TË VITIT 2019

PËRMBAJTJA

Përmbajtja

Lista e tabelave

Lista e figurave

Lista e akronimeve

Shënim hyrës i AIBZH Tiranë në dokumentin e projektit

1 Historiku i përgjithshëm

1.1 Reformat ligjore dhe institucionale në sektorin e energjisë elektrike

1.2 Statusi i shtrirjes së sektorit të energjisë elektrike

1.3 Sfidat e sektorit të Energjisë elektrike

1.4 Struktura institucionale e sektorit të energjisë në Shqipëri

1.5 Operatori i Shpërndarjes së Energjisë Elektrike në Shqipëri

1.5.1 Struktura Organizative e OSHEE

1.5.2 Marrëdhëniet me palët e treta.

1.5.3 Rëndësia e OSHEE në sektorin e energjisë elektrike

1.6 Kuadri ligjor

1.6.1 Kuadri ligjor për sektorin e energjisë elektrike

1.6.2 Ndërtimi dhe mirëmbajtja e infrastrukturës së shpërndarjes

1.6.3 Legjislacioni kryesor kombëtar

1.6.4 Ligje të tjera

1.6.5 Organizatat dhe bashkëpunimet në Evropë

2. Prioritete Strategjike për Sektorin e Energjisë Elektrike në Shqipëri

2.1 Strategjia Kombëtare e Energjisë së Shqipërisë për periudhën 2018-2030

- 2.1.1 Parimet dhe Synimet Strategjike të OSHEE
- 2.2 Identifikimi i problemeve në rajonin e Shkodrës dhe Durrësit
- 2.2.1 Referencat teknike
- 3. Karakteristikat e Përgjithshme të Zhvillimit Ekonomik të Shqipërisë
- 3.1 Rajoni Shkodrës
- 3.2 Rajoni i Durrësit
- 3.3 Rajoni i Lezhës
- 4. Investimet e Planifikuara
- 5. Afati kohor për realizimin e investimeve
- 6. Përshkrimet e projekteve dhe vendndodhjet
- 6.1 Ndërtimi i Nënstacionit 35/20/10 kV në TAMARË
- 6.2 Ndërtimi i Nënstacionit 110/20 kV në SHËNGJIN
- 6.3 Rindërtimi dhe fuqizimi i Nënstacionit 35/20/10 kV në KOPLIK
- 6.4 Rindërtimi dhe fuqizimi i Nënstacionit 35/20/10 kV në BAJZE
- 6.5 Rindërtimi i Nënstacionit nr. 6 kV në RRENC
- 6.6 Rindërtimi i Nënstacionit nr. 20/6 kV SHKODRA 1
- 6.7 Rindërtimi i Nënstacionit nr. 35/20/6 kV SHKODRA 2
- 6.8 Instalimi i sistemit të Telekontrollit, kontrollit në distancë të rajonit Shkodër për 20 kabina elektrike 20/0.4 kV
- 6.9 Rindërtimi i Nënstacionit nr. 20 kV në Fushë Krujë
- 7. Analiza e rrezikut dhe ndikimet mjedisore dhe sociale në projekte
- 7.1 Siguria në punë
- 7.1.1 Punimet civile
- 7.1.2 Tokëzimi
- 7.2 Analiza e rrezikut
- 7.3 Siguria në punë dhe në përdorim
- 7.4 Matrica e karakterizimit të ndikimit
- 7.4.1 Vlerësimi i rëndësisë së ndikimit
- 7.4.2 Plani i monitorimit mjedisor dhe social
- 7.5 Përfundimet
- 7.6 Matricat e kontrollit për të vlerësuar projektet e energjisë elektrike

LISTA E TABELAVE

- Tabela 1 Investimet e planifikuara (Kursi i këmbimit 1 Euro=125 lekë)
- Tabela 2 Matrica me kritere për vlerësimin e ndikimit në mjedis
- Tabela 3 Kuadri i ndikimeve mjedisore dhe sociale nga projekti i propozuar
- Tabela 4 Tabela e monitorimit mjedisor dhe social
- Tabela 5 Tabela e monitorimit mjedisor dhe social (vazhdim)

LISTA E FIGURAVE

- Figura 1 Harta e Shqipërisë me 12 rajone
- Figura 2 Pasqyrë e vendndodhjes territoriale të operacioneve të rrjetit OSSHE
- Figura 3 Qarqet e Shqipërisë dhe bashkitë e tyre, kryeqyteti dhe zona
- Figura 4 Popullsia e Shqipërisë dhe prefekturat e saj/Qarqet sipas censusit 2020
- Figura 5 Sektorët ekonomikë shqiptarë në % e PBB
- Figura 6 Treguesit makroekonomikë të ekonomisë shqiptare nga 2008 deri 2018
- Figura 7 Prodhimi nga reshjet dhe diga e kaskadës së Drinit gjatë një viti të lagësht 2006
- Figura 8 Reshjet dhe Kaskada e Digës së Drinit gjatë një viti të thatë 2007
- Figura 9 Konsumi përfundimtar i energjisë elektrike sipas sektorëve në Shqipëri gjatë 1990-2017

Figura 10 Zona ku pritët të zbatohet projekti
 Figura 11 Harta GIS e Tamarës
 Figura 12 Pamje nga zona turistike e Tamarës
 Figura 13 Pamje nga zona turistike e Tamarës
 Figura 14 Skema ekzistuese e zonave që furnizojnë me energji fshatin Tamarë
 Figura 15 Skema e propozuar për ndërtimin e NËNSTACIONIT Tamarë
 Figura 16 Harta GIS për zonën e Shëngjinit
 Figura 17 Skema aktuale e sistemit 110 kV nga ku furnizohet zona e Shëngjinit
 Figura 18 Skema e propozuar 110 kV për ndërtimin e një nënstacioni të ri
 Figura 19 Skema e propozuar për lidhjen në unazë të nënstacioneve Shëngjin dhe Velipojë
 Figura 20 Harta GIS për zonën e Koplikut
 Figura 21 Harta GIS për zonën e Bajzës
 Figura 22 Harta GIS për zonën e Rrencit
 Figura 23 Harta GIS për zonën e nënstacionit të Shkodrës 1
 Figura 24 Harta GIS për zonën e nënstacionit të Shkodrës 2
 Figura 25 Harta GIS për zonën e Fushë Krujës

Lista e akronimeve

AIBZH	Agjencia Italiane për Bashkëpunim Zhvillimor
AKBN	Agjencia Kombëtare e Burimeve Natyrore
ALBGAS	Shoqëri publike për aktivitetet e transmetimit dhe shpërndarjes së gazit (operator i kombinuar); Shoqëri publike për aktivitetet e kërkimit dhe prodhimit të naftës
CEZ	Ndërmarrja çeke e energjisë
CRM	Menaxhim i marrëdhënieve me konsumatorë
VKM	Vendim i Këshillit të Ministrave
EBRD	Banka Evropiane për Rindërtim dhe Zhvillim
ECT	Traktati i Komunitetit të Energjisë
DSO	Operatori i Sistemit të Shpërndarjes
EIA	Vlerësimi i Ndikimit në Mjedis
ERE	Enti Rregullator i Energjisë
BE	Bashkimi Evropian
PBB	Prodhimi i Brendshëm Bruto
HPP	Hidrocentralet
IEC	Komisioni Ndërkombëtar Elektroteknik
FMN	Fondi Monetar Ndërkombëtar
NDC	Kontributi Kombëtar i Përcaktuar
KESH	Korporata Elektroenergjetike Shqiptare
AKM	Agjencia Kombëtare e Mjedisit
TU	Tension i ulët
MIE	Ministrinë e Infrastrukturës dhe Energjisë
MFE	Ministria e Financave dhe Ekonomisë
MTM	Ministria e Turizmit dhe Mjedisit
MSHTEE	Modeli Shqiptar i Tregut të Energjisë Elektrike
MV/MW	Rrjeti i tensionit të mesëm
OSHEE	Operatori i Shpërndarjes së Energjisë Elektrike
OST	Operatori i Sistemit të Transmetimit
PVE	Prodhues i vogël i energjisë
BER	Burimet e energjisë së ripërtëritshme
TAP	Gazsjellësi Trans-Adriatik
SCADA	Kontrolli mbikëqyrës dhe marrja e të dhënave
TEE	Pjesëmarrësit e tregut të energjisë elektrike
TIS	Sistemi i Informacionit të teknologjik
TL	Tensioni i ulët (<i>përkthyer nga gjuha shqipe</i>)
TM	Tensioni i mesëm (<i>përkthyer nga gjuha shqipe</i>)
TPES	Furnizimi total me energji primare
TSO	Operatori i Sistemit të Transmetimit

TU	Tensioni i ulët (<i>përkthyer nga gjuha shqipe</i>)
UNFCCC	Konventa Kuadër e Kombeve të Bashkuara për Ndryshimet Klimatike
USAID	Ajencia e Shteteve të Bashkuara për Zhvillim Ndërkombëtar
WB6	Western Balkan 6 (Ballkani Perëndimor 6)

Shënim hyrës i AIBZH Tiranë në dokumentin e projektit

Pas shkresës së datës 3 shtator 2020 të Ambasadorit Bucci, në të cilën njihet dhe pranohet ndarja e ndihmës italiane të komunikuar nga Ministri i Shtetit për Rindërtimin, Ahmetaj, në datën 30 u krijua një grup pune dedikuar Sektorit të Energjisë.

Grupi i punës përbëhet nga zëvendësministri Ilir Delia, administratori i OSHEE Adrian Cela, Këshilltari i Ambasadës Italiane në Tiranë Serafino Stajano dhe Dott. Salvatore Ficara, Ekspert i Lartë i AIBZH Tiranë. Grupi teknik i punës është mbledhur në disa raste për të formuar draftin aktual përfundimtar të një Dokumenti të Projekti të quajtur “Ndërtimi i stacioneve të reja dhe rindërtimi i nënstacioneve ekzistuese në zonat veriore dhe në Durrës pas tërmetit të 2019”.

Ky dokument, që rrjedh nga dokumenti origjinal i projektit i dorëzuar nga OSHEE dhe Ministria e Infrastrukturës dhe Energjisë në datën 13 tetor 2020 është riformuluar për të përfshirë disa aspekte të nevojshme në procedurat e vlerësimit të brendshëm nga AIBZH, pa modifikuar, vlerën ose objektin, nëntë propozimet origjinale të investimeve që do të përfshihen në programin e kredisë koncesionare.

Ndër 9 projektet e paraqitura, AIBZH Tiranë ka identifikuar 5 ndërhyrje prioritare bazuar në dy parametra:

- Analizë e ndikimit të ndërhyrjeve individuale në lidhje me numrin e përdoruesve të prekur dhe të përfshirë në rrjetin përkatës të shpërndarjes dhe bazuar në përmirësimin e vlerësuar të indekseve cilësore të furnizimit me energji elektrike (SAIFI dhe SAIDI) që synojnë të arrijnë;

- Koordinimi territorial me projekte të tjera të financuara nga AIBZH: zona e Shëngjinit dhe Durrësit përfshihen në zonat e përqendrimit të ndihmës italiane të bashkëpunimit zhvillimor.

Bazuar në sa më sipër, ndërhyrjet që sistemi italian propozoi të financonte me kredinë koncesionare janë si më poshtë:

1. Ndërtimi i Nënstacionit 110/20 kV SHENGJIN dhe rrjeti i shpërndarjes TM/TU. Vlera 3.800.800,00 Euro

2. Rindërtimi i Nënstacionit 110/20/6 kV SHKODRA 1 dhe i rrjetit të shpërndarjes TM/TU. Vlera 9.671.320,00 Euro

3. Rindërtimi i Nënstacionit 110/33/20/6 kV SHKODRA 2, rrjeti i shpërndarjes. Vlera 3.360.480,00 Euro

4. Instalimi i sistemit të telekontrollit, kontrollit në distancë të Qarkut Shkodër për 20 kabina elektrike 20/0,4 kV. Vlera 2.000.000,00 Euro

5. Ndërtimi i Nënstacionit 110/20 kV Fushë Krujë dhe rrjeti i shpërndarjes TM/TU. Vlera 10.350.400,00 Euro

Shuma totale e pesë projekteve është 33,163,200 Euro, pak më pak se shuma 35 milion Euro e caktuar për Sektorin e Energjisë në mënyrë që të akomodohet një rezervë nëse lind nevoja.

AIBZH Tiranë dëshiron të falënderojë Ministrinë e Infrastrukturës dhe Energjisë dhe OSHEE për mbështetjen e ngrohtë dhe të frytshme të ofruar deri më tani.

HISTORIKU I PËRGJITHSHËM

1. Historiku i përgjithshëm

Më 2014, 2015, 2016, prodhimi total i energjisë primare në Shqipëri ishte përkatësisht 2614 ktoe.

2117 ktoe, 2013 ktoe. Konsumi përkatës bruto i brendshëm në 2014, 2015, 2016 ishte 2,342 ktoe, 2219 ktoe, 2309 ktoe ndërsa importet neto ishin 1888 ktoe, 1508 ktoe 1358 ktoe. Furnizimi me energji primare për Shqipërinë dominohet nga nafta, hidrocentralet dhe energjia elektrike e importuar. Sektori i transportit konsumon më së shumti energji përfundimtare, i ndjekur nga familjet dhe industria. Tre lëndët djegëse të energjisë përfundimtare dominuese janë produktet e

naftës, energjia elektrike dhe druri. Karakteristikat më të rëndësishme të sektorëve të energjisë në Shqipëri janë: 1) varësia e madhe nga importi i naftës; 2) rëndësia e hidrocentralit; 3) pjesa e madhe e sektorit të transportit në konsumin e energjisë; 4) mungesa e burimeve të gazit natyror.

Prodhimi i energjisë elektrike është përmbushur historikisht pothuajse vetëm nga hidrocentralet, me një kapacitet total të energjisë të instaluar prej 2,011 MW në fund të 2016. Shqipëria ka shfrytëzuar afërsisht 50% të potencialit të saj hidroenergjetik dhe zgjerimi në të ardhmen i kapacitetit hidroenergjetik është i mundur kryesisht përgjatë lumenjve Drini, Mati, Vjosa, Devolli dhe Bistrica. I vetmi termocentral, TEC i Vlorës, nuk është ende funksional dhe shndërrimi i tij në gaz natyror parashikohet pas ndërtimit të Gazsjellësit Trans Adriatik (TAP). Shqipëria importon energji elektrike nga vendet fqinje, megjithëse importet kanë rënë në mënyrë progresive në dhjetë vitet e fundit pas rritjes së prodhimit të brendshëm të energjisë dhe reduktimit të humbjeve (teknike dhe jo-teknike) të energjisë elektrike në sistemin e shpërndarjes, të cilat janë reduktuar nga 45% në 2013 në 28% në fund të 2016 me një plan të qartë investimi dhe menaxhimi për t'i reduktuar ato më tej në 17% deri në fund të 2020.

Tregu i energjisë elektrike në Shqipëri është në tranzicion nga një sistem i planifikuar qendror në një sistem të bazuar në treg. Tregu i shitjes me shumicë të energjisë elektrike dominohet nga shoqëria shtetërore, e rregulluar e prodhimit KESH, e cila furnizon OSHEE me energjinë elektrike të nevojshme për klientët hezitues sipas kushteve të rregulluara të “furnizimit të plotë”. Mjedisi konkurrues i shitjes me shumicë përbëhet nga prodhues të pavarur dhe një numër i vogël klientësh të mëdhenj që furnizohen përmes kontratave dypalëshe.

1.1 Reforma ligjore dhe institucionale në sektorin e energjisë

Ministria e Energjisë dhe Industrisë, së bashku me të gjithë aktorët e tjerë të energjisë, po punojnë për përmbushjen e angazhimeve të tyre për zbatimin e Paketës së Tretë të Energjisë. Për më tepër, u certifikua operatori i parë të sistemit të transmetimit të gazit në Shqipëri, TAP AG, sipas procedurave të Paketës së Tretë të Energjisë, i cili ka hedhur themelet për zhvillimin e tregut të gazit nëpërmjet Gazsjellësit Trans-Adriatik. Gjithashtu, ERE certifikoi operatorin e dytë të sistemit të transmetimit të gazit, Albغاز, në 8 nëntor 2017. Ligji i ri për Sektorin e Energjisë që ndryshon Paketën e Tretë të Energjisë në sektorin e energjisë elektrike u miratua në prill 2015 dhe hyri në fuqi më 13 qershor 2015. Aktualisht është në proces miratimi i një projektligji në parlament, për disa ndryshime të ligjit për sektorin e energjisë elektrike, i cili do të krijojë bazën ligjore për krijimin e Bursës Shqiptare të Energjisë Elektrike dhe bashkimin e tregut me Kosovën.

Në vijim të detyrimeve të përcaktuara në projektligj, Enti Rregullator i Energjisë (ERE) dhe Ministria e Energjisë dhe Industrisë nisën procesin e harmonizimit të legjislacionit sekondar që kërkohet për reformat dhe liberalizimin e tregut të energjisë elektrike. Në mars 2017, ERE miratoi certifikimin përfundimtar të ndarjes së pronësisë së operatorit të sistemit të energjisë elektrike, OST. Reformat në tregun e energjisë elektrike do të vazhdojnë përtej zbatimit të Paketës së Tretë të Energjisë në Shqipëri. Shqipëria është anëtare e procesit të Berlinit ose nismës së Western Balkans Six (WB6) dhe është angazhuar për integrimin e tregut rajonal të energjisë elektrike si një hap ndërmjetës drejt një modeli evropian të synuar të energjisë elektrike. Më tej, si pjesë e iniciativës WB6, Shqipëria është angazhuar për të vepruar në lidhje me klimën.

Në korrik 2016, Këshilli i Ministrave miratoi një model të ri tregu për rregullimin e tregut të energjisë elektrike në Shqipëri. Gjithashtu, Këshilli i Ministrave miratoi një plan për të hequr gradualisht rregullimin e çmimeve dhe për t'u mundësuar të gjithë pjesëmarrësve të tregut të tregtojnë lirisht në treg. Pjesë e kësaj pakete ishte edhe një plan veprimi për krijimin e një burse energjie, i cili parashikon një treg të organizuar të një dite më parë në gjysmën e dytë të vitit 2017. Modeli i tregut parashikon bashkimin e tregut shqiptar me tregun e Kosovës dhe me vendet e tjera fqinje.

Me vënien në punë të linjës së re të interkonjeksionit 400 kV me Kosovën në qershor 2016, Shqipëria bëri një hap të mëtejshëm drejt integritetit të tregut rajonal të energjisë elektrike. Dy operatorët e sistemit tashmë kanë zhvilluar dhe testuar një mekanizëm për prokurimin e kapaciteteve për rezervën dytësore. Ligji për sektorin e energjisë elektrike i vitit 2015 është në

përputhje me Paketën e Tretë të Energjisë dhe ndryshon Direktivën 2009/72/KE dhe Rregulloren 714/2009. Megjithatë, legjislacioni dytësor nuk është miratuar ende, duke vonuar kështu zbatimin e Paketës së Tretë të Energjisë.

Me kalimin e viteve, Albpetrol është transformuar nga një shoqëri nafte plotësisht funksionale në rolin e një agjencie pa përfshirje aktive në operacionet e naftës dhe gazit në rrjedhën e sipërme, duke mbajtur një numër të madh punonjësish në listën e pagave të saj. Aktualisht, burimi kryesor i të ardhurave të Albpetrol janë honoraret kryesore ose pjesa e fitimit që merr nga shoqëritë private të naftës dhe gazit. Këto janë funksione që duhet të kryhen nga një agjenci qeveritare dhe jo nga Albpetrol. Prandaj, Shqipëria sot ka në fakt dy agjenci qeveritare që mbikëqyrin sektorin e naftës dhe gazit, ku agjencia më e përshtatshme për këtë rol (AICBN) është dobësuar ndjeshëm. Aktorët e tjerë në tregun e rrjedhës së sipërme të Shqipërisë janë shoqëri private që kanë përfituar të drejta mbi fushat ekzistuese të naftës dhe gazit, si dhe kërkimin dhe prodhimin e ri. Qasja e posaçme e licencimit të Shqipërisë ka rezultuar në një mbizotërim të shoqërive të vogla që operojnë në Shqipëri. Duket se është koha e duhur që Shqipëria të ndryshojë drejtim dhe të ftojë investitorët të konkurrojnë për licencat.

1.2 Statusi i shtrirjes së sektorit të energjisë

Në përputhje me detyrimet e saj në kuadër të Komunitetit të Energjisë dhe si pjesë e objektivit strategjik të Shqipërisë për t'u anëtarësuar në BE, qeveria ka punuar për të harmonizuar legjislacionin e saj me kuadrin ligjor të BE dhe synon të vendosë përgjegjësi të qarta dhe transparente për zbatimin e Acquis të BE. Legjislacioni kryesor përkatës përfshin Ligjin për Sektorin e Energjisë Nr. 43/2015, Ligjin për Sektorin e Gazit Natyror nr. 102/2015, Ligjin për Eficiencën Energjetike Nr. 124/2015, Ligjin nr. 68/2012 "Për Informacionin e Konsumit të Energjisë dhe Burimeve të Tjera nga Produktet që lidhen me Energjinë", dhe Ligjin për Performancën Energjetike në Godina Nr.116/2016. Në përputhje me legjislacionin e BE dhe Traktatin e KE, Qeveria Shqiptare ka zhvilluar dhe miratuar Planet Kombëtare të Veprimit përkatës për Eficiencën Energjetike dhe RES. Gjithashtu, autoriteti kombëtar rregullator i energjisë (ERE) ka publikuar një grup të konsiderueshëm aktesh rregullatore dytësore. Megjithatë, rregulloret dhe legjislacioni dytësor i rëndësishëm, të cilat janë të nevojshëm për zbatimin e plotë të këtyre ligjeve, nuk janë hartuar ende. Qeveria dhe ERE duhet të vazhdojnë të hartojnë dhe zbatojnë rregulloret dhe legjislacionin dytësor për eficiencën energjetike dhe burimet e ripërtëritshme të energjisë; të përmirësojnë planifikimin strategjik për kapacitetet fizike, kërkesat financiare dhe implikimet buxhetore të sektorit të energjisë; të sigurojnë që objektivat e reduktimit të humbjeve dhe arkëtimit të plotë të faturave të përmbushen nga OSHEE; të sigurojnë ndarjen e OSHEE dhe të përshpejtojnë zbatimin e acquis për energjinë, duke pasur parasysh se zbatimi më i shpejtë do të lehtësojë investimet që janë shumë të nevojshme dhe do të ndikojë në tregun vendas drejt objektivave të qëndrueshëm të energjisë. Prioritetet afatshkurtra për të ardhmen përfshijnë hartimin e legjislacionit dytësor dhe rregulloreve për zbatimin e Ligjit për Performancën Energjetike në Godina, Ligjin për Eficiencën Energjetike, ndryshimin e Ligjit për Sektorin e Energjisë dhe miratimin e legjislacionit dytësor për krijimin dhe funksionimin e Bursës së Energjisë Shqiptare, bashkimin e tregut të energjisë elektrike me Kosovën dhe vendet e tjera fqinje, zhvillimin dhe miratimin i legjislacionit dytësor për zbatimin e ligjit për Burimet e Ripërtëritshme të Energjisë (RES) dhe zhvillimin dhe miratimin e një rregulloreje specifike që ndryshon Rregulloren e BE nr.347/2013 mbi udhëzimet e infrastrukturës energjetike trans-evropiane. Një vëmendje e veçantë do t'i kushtohet zbatimit të detyrimeve të përcaktuara në bazë të Direktivës së Këshillit 2009/119/KE datë 14.09.2009 për ruajtjen e stokeve minimale të naftës bruto dhe/ose produkteve të naftës dhe ligjit nr.8450, datë 24.02.1999 "Për rafinimin, transportin dhe tregtimin e naftës dhe nënprodukteve të saj", të ndryshuar.

Duke marrë parasysh që sektori i energjisë është një nga sektorët kryesorë me ndikim të madh në ndryshimet klimatike, qeveria shqiptare po planifikon të finalizojë së miratojë një projektligji të ri për ndryshimet klimatike, i cili do të shërbejë si bazë ligjore për vendosjen e një kuadri më të detajuar për veprimet për klimën dhe kompetencat dhe përgjegjësitë e qarta për Ministrinë dhe

agjencitë e tjera vartëse përgjegjëse për sektorin e energjisë dhe Ministrinë e Turizmit dhe Mjedisit.

Projektligji për ndryshimet klimatike, i cili do të përcaktojë kuadrin për veprimet klimatike, është në hartim e sipër dhe pritet të miratohet nga mesi i vitit 2018.

1.3 Sfidat e sektorit të energjisë

Që nga viti 1992, ekonomia shqiptare ka përjetuar një transformim nga ekonomi e centralizuar në një ekonomi tregu. Vlera e PBB për frymë është rritur në dy dekadat e fundit për shkak të një sërë faktorësh, duke përfshirë një program ambicioz për zhvillimin ekonomik, mbështetjen e zhvillimit të ofruar nga donatorët dhe një pozicion të favorshëm gjeografik si urë që lidh Ballkanin me Evropën Perëndimore. Sfidat me të cilat përballlet aktualisht sektori energjetik shqiptar përfshijnë: 1) përmbushjen e zhvillimeve ekonomike në sektorë të ndryshëm dhe niveli në rritje i konsumit të energjisë për frymë; 2) përmirësimin e trendit të reduktimit të intensitetit të energjisë; 3) rritjen e sigurisë së furnizimit me energji duke përmirësuar efikasitetin energjetik 4) rritjen e pjesës së burimeve të ripërtëritshme dhe burimeve të tjera vendase të energjisë dhe rritjen e bashkëpunimit dhe integritetit rajonal.

Historikisht, konsumi i energjisë për frymë në Shqipëri është shumë i ulët, gjë që tregon nivele të ulëta të aktivitetit ekonomik- si dhe nivele modeste të komoditetit në sektorët e familjeve dhe shërbimeve. Nga viti 2009-2016, konsumi përfundimtar i energjisë në Shqipëri u zgjerua nga 1,871 ktoe në 2,060 ktoe, një rritje prej rreth 10.13 për qind, por rritja nuk ishte e qëndrueshme gjatë viteve. Konsumi përfundimtar i energjisë në Shqipëri u rrit gradualisht midis 2009 dhe 2011 përpara se të zvogëlohej në vitin 2012, që përkon me një ngadalësim të ekonomisë shqiptare. Megjithatë, konsumi i energjisë u rikuperua ndjeshëm në vitin 2013, pavarësisht rritjes së ngadaltë të PBB. Kjo ndodhi kryesisht për shkak të rritjes së kërkesës për banesa. Konsumi i energjisë u rrit ndjeshëm në vitin 2014, i nxitur kryesisht nga sektorët industrialë të hekurit dhe çelikut. Nga ana tjetër, intensiteti i energjisë, që është raporti i furnizimit me energji primare në një vit të caktuar dhe PBB së prodhuar në të njëjtin vit, ka qenë shumë i lartë. Arsyet janë të njëjta si për vendet e tjera të Evropës Qendrore dhe Lindore.

Industria shqiptare ishte e orientuar drejt industrive intensive energjetike si minierat dhe metalurgjia, dhe çmimet e energjisë janë mbajtur në nivele relativisht të ulëta. Në këtë mënyrë, një nga sfidat më të rëndësishme të Shqipërisë është sesi të rrisë konsumin e ulët të energjisë për frymë, duke ulur në të njëjtën kohë nivelin e lartë të intensitetit të energjisë për të pasur një ekonomi efikase që do të konkurrojë në tregun e brendshëm dhe të jashtëm. Sfidat që lidhen me sigurinë energjetike përfshijnë plotësimin e kërkesës së vendit për naftë bruto me prodhimin vendas në rënie. Kërkesa totale për energji primare nuk mund të përmbushet me burimet e brendshme të energjisë. Burimet e brendshme të energjisë kanë shënuar rënie të vazhdueshme gjatë periudhës 2001-2016, ku vetë-mjaftueshmëria e burimeve primare të energjisë është reduktuar nga 97% në vitin 1990 në afërsisht 41.2% në 2016. Si rrjedhojë, është e qartë se përmbushja e kërkesës për energji të vendit kërkon zhvillim të mëtejshëm të burimeve vendase si dhe liberalizim dhe integrim në tregun rajonal. Përveç sfidave të mësipërme, ekzistojnë tre sfida të ardhshme për sistemin energjetik shqiptar që janë arritja e objektivit të RES në vitin 2020 dhe në vazhdim, objektivi i EE për reduktimin e përdorimit përfundimtar të energjisë dhe objektivi i Kontributit Kombëtar të Përcaktuar (NDC) për reduktimin e emetimeve të GHG. Këto sfida të sektorit të energjisë shoqërohen nga pasiguria në treguesit energjetikë dhe ekonomikë, mungesa e një infrastrukture të përshtatshme dhe efektive për mbledhjen e të dhënave dhe mungesa e strategjive zhvillimore në disa sektorë.

Sfida përfundimtare e sektorit të energjisë do të jetë menaxhimi i kalimit në modelin e ri të tregut, duke përfshirë mbrojtjen e klientëve të cenueshëm.

1.4 Struktura institucionale e sektorit të energjisë në Shqipëri

Institucionet më të rëndësishme në përcaktimin e politikave dhe rregulloreve në sektorin e energjisë elektrike në Shqipëri janë Ministria e Infrastrukturës dhe Energjisë (MIE) dhe autoriteti rregullator, Enti Rregullator i Energjisë (ERE). Përveç MIE dhe ERE, ka një sërë ministrish që

kanë një rol më të vogël në këtë sektor, si dhe një sërë agjencish qeveritare me përgjegjësi në lidhje me sektorin e energjisë elektrike që u janë deleguar nga ministritë.

Këshilli i Ministrave: Këshilli i Ministrave është kabineti i Shqipërisë, i cili së bashku me Kryeministrin vendosin drejtimin e përgjithshëm të politikës në të gjithë qeverinë. Konkretisht, roli i Këshillit të Ministrave në sektorët e energjisë është shqyrtimi dhe miratimi i vendimeve që propozohen nga MIE, siç është kjo Strategji e Energjisë, përpara se vendimet të hyjnë në fuqi.

Ministria e Infrastrukturës dhe Energjisë: MIE ka përgjegjësinë e plotë për sektorin e energjisë dhe është përgjegjëse për zhvillimin e politikave energjetike dhe strategjive afatmesme dhe afatgjata për sektorin e energjisë. Fusha kryesore e fokusit të MIE në sektorin e energjisë po vazhdon të përparojë në zbatimin e reformave për të harmonizuar politikat dhe rregulloret shqiptare me acquis të BE për energjinë. Ky proces tani është në rrugën e duhur me miratimin e fundit të Ligjit për Sektorin e Energjisë, Ligjit për EE, Ligjin për Performancën Energjetike në Godina dhe Ligjin për RES. Ministria përmes Agjencisë së saj për Eficiencën Energjetike (Agjencia EE) dhe Fondit për Eficiencën Energjetike (Fondi EE) është e përfshirë në disa nga reformat që po zbatohen për të përmirësuar eficiencën energjetike, veçanërisht në zbatimin e Ligjit për Performancën Energjetike në Godina ("EPB"). Megjithatë MIE është ministria më e angazhuar në këtë sektor, ka një sërë ministrish të tjera qeveritare që punojnë me MIE për përcaktimin e agjendës së përgjithshme të politikave për sektorin.

Ministria e Financave dhe Ekonomisë (MFE): MFE përfshin Drejtorinë e Pronës Publike, e cila mbikëqyr ecurinë ekonomike dhe financiare të ndërmarrjeve shtetërore, përfshirë OST, KESH dhe OSHEE. Drejtoria e Konkurrueshmërisë është përgjegjëse për sigurimin e lëvizjes së lirë të mallrave dhe shërbimeve dhe zbatimin e legjislacionit për të përafëruar me tregun e brendshëm të BE. Përveç kësaj, Qendra Kombëtare e Biznesit në varësi të Ministrisë së Financave dhe Ekonomisë ndihmon hyrjet e reja në treg për të lundruar kërkesat e licencimit.

Ministria e Shëndetësisë dhe Mirëqenies Sociale: është përgjegjëse për zbatimin e kërkesës nga Ligji për Sektorin e Energjisë Elektrike që të përcaktohen kriteret e duhura për identifikimin e klientëve të cenueshëm. Ministria duhet të sigurojë që këto rregulla të zbatohen në mënyrë korrekte në mënyrë që mbështetja e disponueshme të synohet në mënyrë më të përshtatshme.

Ministria e Turizmit dhe Mjedisit (MTM): ka përgjegjësi të përgjithshme në lidhje me mbrojtjen e mjedisit dhe në lidhje me sektorin e energjisë; MTM është përgjegjëse, nëpërmjet Agjencisë Kombëtare të Mjedisit, për miratimin e Vlerësimit Strategjik Mjedisor për zhvillimin e planifikuar në sektorin e energjisë elektrike. Gjithashtu, MTE është përgjegjëse për politikat në lidhje me ndryshimet klimatike dhe shërben si pikë qendrore për Qeverinë Shqiptare sipas UNFCCC.

Përveç departamenteve dhe agjencive qeveritare të paraqitura më sipër, ka një sërë shoqërisht të mëdha publike të energjisë në Shqipëri, të cilat kryesisht janë ndërmarrjet shtetërore. Këto shoqëri do të ndikohen nga elementë të reformave që po zbatohen, si kërkesat për ndarje, dhe përfshirja e niveleve në rritje të konkurrencës në këtë sektor.

Korporata Elektroenergjetike Shqiptare, KESH: KESH mbetet prodhuesi dominues i energjisë elektrike në Shqipëri, duke prodhuar -75% të energjisë së prodhuar në 2015. Fillimisht KESH u krijua si një shoqëri shtetërore, e integruar vertikalisht, që përfshin të gjitha funksionet e prodhimit, transmetimit dhe shpërndarjes së energjisë elektrike. Në vitin 1995, sipas dy ligjeve, KESH u shndërrua në shoqëri aksionare me 100% të aksioneve në pronësi të shtetit dhe KESH filloi të funksionojë si shoqëri tregtare. Megjithatë, KESH është ende i rregulluar në masë të madhe sipas detyrimeve të shërbimit publik, sepse pjesa më e madhe e prodhimit i alokohet OSHEE-së për furnizimin e klientëve tariforë.

Operatori i Sistemit të Transmetimit. OST: OST është Operatori i Sistemit të Transmetimit (OST) në Shqipëri që administron rrjetin në 110 kV e lart. OST do të ketë tre role kryesore në zbatimin e reformave në sektorin e energjisë:

1. OST do të mbetet pronar dhe operator i rrjetit të transmetimit. Reformat do të kenë më pak ndikim në këtë rol në baza ditore.

2. Fillimisht ka gjasa të zotërojë Bursën Shqiptare të Energjisë Elektrike, e cila do të jetë platforma kryesore e tregtimit për tregun e organizuar të energjisë në tregun konkurrues. Ky është një rol i ri në tregun shqiptar për të cilin OST do të duhet të krijojë kapacitete.

3. OST do të vazhdojë të jetë përgjegjëse për balancimin e sistemit nëpërmjet prokurimit të shërbimeve balancuese dhe ndihmëse.

Shoqëria e Shpërndarjes. OSHEE: OSHEE zotëron sistemin e shpërndarjes së energjisë elektrike nën 110 kV. OSHEE është një person juridik i vetëm që përfshin Operatorin e Sistemit të Shpërndarjes (OSSH) dhe Ofruesin e Shërbimit Universal. Në vitin 2009, OSHEE u privatizua me qëllim sigurimin e investimeve, përmirësimin e efikasitetit operacional, reduktimin e humbjeve të energjisë elektrike dhe përmirësimin e mbledhjes së të ardhurave. Me mbështetjen e qeverisë, ishte parashikuar që kjo të kapërcente humbjet në rritje dhe të çonte në tarifa më të ulëta, më të përballueshme dhe konkurruese të energjisë elektrike me pakicë në periudhën afatmesme. Megjithatë, që në fillim filluan të shfaqen sfida midis Ndërmarrjes Çeke të Energjisë (CEZ), pronarëve të rinj dhe qeverisë në lidhje me dispozitat e borxhit të keq, shkallën e reduktimit të humbjeve dhe depozitimet vjetore të tarifave. Licenca e shpërndarjes u hoq nga Enti Rregullator i Energjisë (ERE) në vitin 2013 me arsyetimin se shoqëria e shpërndarjes nuk kishte përmbushur kushtet e licencës. Shoqëria u kthye në pronësi publike dhe filloi një program ambicioz të reduktimit të humbjeve dhe përmirësimit të arkëtimeve dhe përmirësoi në mënyrë dramatike pozicionin e saj financiar. Ministria e Infrastrukturës dhe Energjisë dhe OSHEE po punojnë për ndarjen e shërbimit të instalimeve elektrike të shpërndarjes nga Shërbimi Universal i furnizimit të klientëve tariforë. Ndarja e OSHEE është një detyrim sipas acquis të Komunitetit të Energjisë dhe Ligjit për Sektorin e Energjisë, i cili do të krijojë më shumë transparencë për të gjithë përdoruesit e rrjetit të shpërndarjes.

1.5 Operatori i Shpërndarjes së Energjisë Elektrike

OSHEE është një shoqëri shtetërore që operon sipas legjislacionit shqiptar për Shoqëritë dhe Sipërmarrjet dhe është e detyruar me ligj të zbatojë Ligjin Shqiptar për Energjinë (Ligji Nr. / 2015 për Sektorin e Energjisë Elektrike). OSHEE është operatori i sistemit të shpërndarjes në Shqipëri, përgjegjës për funksionimin e sigurt, të qëndrueshëm dhe efikas të sistemit të shpërndarjes së energjisë dhe furnizimin e sigurt të klientëve. Aktivitetet kryesore të shoqërisë janë: shpërndarja e energjisë elektrike, shitja e energjisë të klientit, blerja e energjisë nga OST dhe hidrocentrale të tjera të lidhura në rrjetin e shpërndarjes. Marrëdhëniet në aktivitetin e shpërndarjes rregullohen nga ERE si një person juridik publik i pavarur që rregullon marrëdhëniet në tregun e energjisë në Shqipëri. Rrjeti shqiptar i shpërndarjes së energjisë elektrike është i shtrirë në të gjithë vendin dhe përbëhet nga të gjitha llojet e linjave duke filluar nga tensioni i ulët (0.4kV) deri në atë mesatar (35kV) dhe transformatorë nokV/TM, të cilët lidhen me rrjetin e tensionit të lartë. Në përputhje me Planin e Rimëkëmbjes së Sektorit të Energjisë të miratuar nga Qeveria Shqiptare, me strategjinë e saj për modernizimin e infrastrukturës së të gjithë sistemit të shpërndarjes si dhe me hapat e ndërmarrë prej më shumë se 2 vitesh për rikuperimin e plotë të shoqërisë që nga kriza, të shkaktuar nga privatizimi në vitin 2014, OSHEE si shoqëri publike ka arritur të realizojë misionin e saj për furnizimin me energji elektrike të të gjithë klientëve në mënyrë cilësore dhe të vazhdueshme. Shoqëria operon në një treg që është në tranzicion nga një sistem i planifikuar në një sistem të bazuar në treg.

1.5.1 Struktura Organizative e OSHEE

OSHEE ushtron veprimtarinë e saj të organizuar në 11 (njëmbëdhjetë) Zona Rajonale të cilat menaxhohen secila individualisht nga Drejtorët Rajonalë. Ekziston një Administratë e Tensionit të Lartë përgjegjëse për Nënstacionet e ndarë në katër njësi, një Sektor Shpërndarje i cili përbëhet nga katër departamente si dhe një Administratë e Sigurisë Teknike, një Sektor Tregtar me tre departamente dhe një Njësi Kontrolli si dhe një Sektor Administrativ i Korporatës, i cili përfshin Departamentin e Burimeve për të Drejtat e Njeriut, Departamentin Ligjor dhe Ekonomik. Disa

njësi personeli i raportojnë drejtpërdrejt Administratorit: Departamenti i Shitjeve të Energjisë, Njësia e Zbatimit të Projektit, Departamenti i Zhvillimit të Biznesit dhe Kabineti. Administratori duhet të raportojë në Bordin Mbikëqyrës dhe përveç kësaj kryhen auditime të brendshme të shpeshta.

1.5.2 Marrëdhëniet me palët e treta

Shoqëria OSHEE mban dhe zhvillon marrëdhënie me palët e treta gjatë ushtrimit të veprimtarisë së saj :

- a) Kryeministrin
- b) Ministrinë e Infrastrukturës dhe Energjisë
- c) ERE-Enti Rregullator i Energjisë
- d) KESH-Korporata Elektro-energetike Shqiptare
- e) OST-Operatori i Sistemit të Transmetimit
- f) AKB-Agjencia Kombëtare e Burimeve Natyrore
- g) AKM- Agjencia Kombëtare e Mjedisit

1.5.3 Rëndësia e OSHEE në Sektorin e Energjisë

OSHEE operon në shërbim të interesit të përgjithshëm ekonomik të vendit në dobi të konsumatorëve që përdorin energjinë elektrike. Detyra e saj kryesore është furnizimi dhe shitja e energjisë elektrike për klientët e lidhur në Rrjetin e Shpërndarjes ose Rrjetin e Transmetimit. OSHEE menaxhon rrjetin e shpërndarjes, mirëmban objektet dhe pajisjet, në përputhje me kërkesat teknike, zhvillon rrjetin e shpërndarjes në përputhje me perspektivat e zhvillimit ekonomik dhe ndryshimit të kërkesës për energji elektrike. Ofron shërbime të tjera për klientët dhe përdoruesit, të nevojshme për përmbushjen e detyrimeve të tyre, sipas legjislacionit në fuqi. Në përputhje me ligjin “Për Sektorin e Energjisë”, OSHEE sh.a. prokuron energji elektrike për të mbuluar humbjet në rrjetin e shpërndarjes, në përputhje me rregulloren e miratuar nga ERE. Kjo energji mund të blihet nga çdo pjesëmarrës i tregut me çmimet e tregut. OSHEE ofron shërbim lidhjeje dhe shpërndarjeje për klientët tariforë, prodhuesit e vegjël të energjisë (PVE) dhe klientët e përzgjedhur të lidhur në rrjetin e shpërndarjes, me tarifën dhe kushtet e shërbimit të shpërndarjes të ofruara nga OSHEE dhe të rregulluara nga ERE OSHEE është përgjegjëse për reduktimin e humbjeve teknike dhe jo-teknike në rrjetin e shpërndarjes. OSHEE harton planet afatgjata të zhvillimit të rrjetit të shpërndarjes duke ndërtuar mjetet dhe asetet e nevojshme për funksionimin sa më të mirë të rrjetit.

1.6 Kuadri ligjor

1.6.1 Kuadri ligjor për sektorin e energjisë

Veprimtaritë në sektorin e energjisë elektrike rregullohen me Ligjin Nr. 43/2015 “Për Sektorin e Energjisë” në Shqipëri i cili përcakton:

a) të drejtat dhe detyrat e personave fizikë dhe juridikë të administratës publike të përfshirë në këtë sektor;

- b) procedurat për zgjedhjen dhe zhvillimin e një modeli tregu dhe rregullat e operimit të tij,
- c) autoritetin institucional të Entit Rregullator të Sektorit të Energjisë, i quajtur ERE;
- d) promovimin e tregtisë rajonale të energjisë elektrike;
- e) investimet në sektorin e energjisë elektrike.

Modeli Shqiptar i Tregut të Energjisë Elektrike (MSHTEE) i miratuar më 19.03.2008, përcaktoi pjesëmarrësit në tregun e energjisë elektrike (TEE), si dhe rolin dhe përgjegjësitë e secilit pjesëmarrës në treg.

Që prej datës 13.7.2016 me vendimin nr. 519 të Këshillit të Ministrave u miratua MSHTEE e hartuar në bazë të kërkesave të Traktatit të Komunitetit të Energjisë për krijimin e një tregu rajonal të energjisë elektrike dhe në funksion të ligjit të energjisë si hapi i fundit drejt liberalizimit të tregut. Ndryshimet dhe shtesat e bëra në ligjin për energjinë kanë sjellë ndryshime në statutet ligjore të shoqërive me qëllim përshtatjen dhe operimin e tyre me ndryshimet në treg. Kuadri ligjor bazë për veprimtarinë e shoqërisë përbën të gjitha aktet nënligjore të publikuara në zbatim

dhe në funksion të ligjit 43/2015 “Për Sektorin e Energjisë” dhe ato mbi të cilat i licencuari ushtron veprimtari tregtare, si dhe aktet ligjore të shoqërive.

1.6.2 Ndërtimi dhe mirëmbajtja e infrastrukturës së shpërndarjes

Shqipëria bën pjesë në një sërë Konventash Ndërkombëtare (Konventa e Barcelonës, Ramsarit dhe Biodiversitetit etj), dhe tashmë ka një paketë të plotë ligjore për masat e mbrojtjes së mjedisit dhe vlerësimin e ndikimit mjedisor të aktiviteteve, shërbimeve apo ndërtimeve në mjedisin ku ato operojnë.

Ky kuadër ligjor dhe angazhimet ndërkombëtare në fushën e mjedisit, u ngarkojnë shumë detyra institucioneve për të zbatuar një sistem sa më efektiv për menaxhimin mjedisor, jo vetëm në drejtim të zgjidhjes së problemit të prodhimit të energjisë elektrike, tashmë mjaft problematik në Shqipëri dhe në rajon, por edhe përgjegjësitë zbatuese që rrjedhin nga këto marrëveshje ndërkombëtare.

Zhvillimi i qëndrueshëm kërkon ruajtjen dhe trajtimin efikas të tre komponentëve të mundshëm kyç: atë social, ekologjik dhe ekonomik. Kjo nënkupton se Këshilli i Evropës ka konfirmuar një strategji zhvillimi të qëndrueshëm, në të cilën dimensionin mjedisor është i balancuar me zhvillimin socio-ekonomik. Ky vizion është një përgjigje ndaj shqetësimit që kanë popujt për të pasur një mirëqenie afatgjatë dhe për brezat pasardhës.

Mirëqenia ekonomike, përfshirja sociale, ruajtja dhe përmirësimi i mjedisit duhet të jenë synime plotësuese, në mënyrë që t’u garantojmë brezave të sotëm dhe atyre pasardhës, drejtësinë në disponimin dhe përdorimin e burimeve të nevojshme jetësore.

Sipas këtij këndvështrimi, gjatë aktiviteteve të ndërhyrjes dhe shfrytëzimit të burimeve natyrore duhet të merren parasysh pikat në vijim:

- Kursimi i energjisë dhe përdorimi i gjerë i burimeve të energjisë së ripërtëritshme,
- Reduktimi i lëndëve djegëse dhe substancave të dëmshme për atmosferën,
- Ruajtja dhe kujdesi i tokës, florës dhe faunës.

Përballë këtyre sfidave mjedisore, shoqëria duhet të përmbushë detyrimet ligjore të cilat janë furnizimi me energji për klientët fundorë me cilësi të pranueshme dhe humbje minimale. Shoqëria OSSH sh.a. i trajton sfidat teknike dhe ato mjedisore si një udhërrëfyes i cili ata merret parasysh kur identifikohen fushat ku pritet të bëhen investime.

1.6.3 Legjislacioni kryesor kombëtar

- Ligji nr. 10440 (2011) “Për Vlerësimin e Ndikimit në Mjedis

Kërkohet të kryhet një Vlerësim i Ndikimit në Mjedis (VNM) për projekte të caktuara në Shqipëri në përputhje me Ligjin Shqiptar për Vlerësimin e Ndikimit në Mjedis dhe legjislacionin dytësor përkatës. Ky ligj rregullon procedurën administrative për vlerësimin e ndikimit në mjedis për projektet që mund të shkaktojnë efekte të rëndësishme në mjedis. Gjithashtu përcakton kërkesat për angazhimin e palëve të interesuara dhe procesin e përfshirjes së publikut.

Llojet e projekteve që mund të kërkojnë VNM përcaktohen në Shtojcat I dhe II të këtij ligji:

i. Shtojca I - Projektet që i nënshtrohen procedurave intensive të VNM, p.sh. projektet për të cilat VNM është i detyrueshëm, dhe

ii. Shtojca II - Projektet që i nënshtrohen procedurave paraprake të VNM, pra kontrolli rast pas rasti.

Kuadri tjetër ligjor kryesor përkatës shqiptar për mjedisin përfshin:

- Ligjin nr. 8897, (2002) “Për mbrojtjen e ajrit nga ndotja”, i ndryshuar në vitin 2010;
- Ligjin nr. 9774, (2007) “Për vlerësimin dhe menaxhimin e zhurmave në mjedis
- Ligjin nr. 9115 (2003) “Për trajtimin mjedisor të ujërave të ndotura”;
- Ligjin Nr. 10463, (2011) “Për menaxhimin e integruar të mbetjeve”
- Ligjin nr. 7875, (1994) “Për mbrojtjen e faunës së egër dhe gjuetisë”, i ndryshuar me ligjin nr. 9219 (2004)
- Ligjin Nr. 8906, (2002) “Për zonat e mbrojtura” bazohet në Konventën e Biodiversitetit dhe në kategorizimin dhe kriteret e Bashkimit Ndërkombëtar për Ruajtjen e Natyrës (IUCN) për zonat e mbrojtura;

- Ligjin nr. 9385, (2005) “Për pyjet dhe shërbimin pyjor”, i ndryshuar në vitin 2007;
- Ligjin Nr. 9587, (2006) “Për mbrojtjen e biodiversitetit”, është ligji bazë për mbrojtjen e mjedisit biologjik.

Kuadri ligjor kryesor përkatës shqiptar për blerjen e tokës dhe zhvendosjen përfshin:

- Ligji Nr.8561, (1999) “Për shpronësimin dhe marrjen e përkohshme të pronës private për interes publik”;

- Ligjin nr. 9235, (2004) “Për kthimin dhe kompensimin e pronave private”.

Kuadri kryesor përkatës ligjor shqiptar për punën dhe shëndetin dhe sigurinë në punë përfshin:

- Ligjin nr. 7961, (1995) “Për Kodin e Punës”.

- Ligjin Nr. 10237, (2010) “Për sigurinë dhe shëndetin në punë”

- Ligjin nr. 10469, (2011) “Për mbrojtjen nga rrezatimet jo-jonizuese”, i cili ende nuk ka akte nënligjore të hartuara.

1.6.4 Ligje të tjera

Shoqëria duhet të njihet me pothuajse të gjithë sistemin juridik të Republikës së Shqipërisë gjatë veprimtarisë së saj, për shkak të proceseve komplekse.

1.6.4.1 Autoriteti Rregullator i Veprimtarive

Veprimtaria e OSHEE i nënshtrohet akteve ligjore të përcaktuara në ligjin nr. 43/2015 “Për Sektorin e Energjisë”, (i ndryshuar me Ligjin 7/2018 datë 15.02.2018. ERE (Enti Rregullator i Sektorit të Energjisë Elektrike) është përgjegjës për përcaktimin e të drejtave dhe detyrimeve të operatorëve të tregut si dhe për sigurimin e kontrollit rregullator në tregun shqiptar të energjisë elektrike. Bazuar në ligjin për energjinë, ERE ka autoritetin të miratojë Rregullat e Veprimtarisë për Rregullat e Tregut të Energjisë Elektrike së bashku me Kodin e Rrjetit, Kodin e Shpërndarjes dhe Kodin e Matjes dhe Modelin e Tregut, miratuar me vendimin nr. 244, datë 30.03.2016 nga Këshilli i Ministrave, të cilat janë pjesë e akteve që rregullojnë tregun e energjisë elektrike. ERE do të rishikojë këto Rregulla Tregu për t’u siguruar që ato pasqyrojnë zhvillimet e sektorit të energjisë elektrike në Shqipëri dhe në tregun rajonal.

- Vendimi i ERE nr. 100, datë 26.8.2008 “Kodi i Shpërndarjes”

- Vendim ERE nr.101, datë 2.8.2008 “Kodi i Matjes”

- Vendim ERE nr.123, datë 24.10.2008 “Kodi i Transmetimit”

- ERE “Për Lidhjet e Reja në Sistemin e Shpërndarjes”

- “Rregullorja për Sigurinë dhe Përdorimin Teknik për Instalimet Elektrike, Instalimet dhe Pajisjet”

- Vendimi i Këshillit të Ministrave nr. 312, datë 5.5.2010 Për miratimin e rregullores “Për sigurinë në kantier”

- VKM 68, datë 15.2.2001 “Për miratimin e standardeve dhe kushteve teknike të projektimit dhe zbatimit të punimeve të ndërtimit”

- Ligji nr. 8405, datë 17.9.1998 për “Urbanistikën”

- Ligji nr. 8402, datë 10.9.1998 për “Kontrollin dhe disiplinimin e punimeve të ndërtimit”

1.6.4.2 Ndikimi i harmonizimit të BE në veprimtaritë e OSHEE

Shoqëria OSHEE gjatë procesit të veprimtarisë së saj në kushtet e një tregu energjie që po ndryshon dita-ditës si dhe në kuadër të integritetit të sektorit energjetik shqiptar në tregun evropian ku tashmë bën pjesë, përveç legjislacionit shqiptar do të duhet t’u përgjigjet edhe kërkesave dhe direktivave të legjislacionit evropian. Institucionet e BE miratuan një paketë të re legjislative për sektorin e energjisë në vitin 2009 që ka të bëjë me kushtet e aksesit në rrjet për shkëmbimet ndërkufitare të energjisë elektrike. Paketa e tretë legjislative e BE për sektorin e energjisë përbën një zhvillim të ri dhe më të avancuar në lidhje me masat ligjore që shtetet anëtare duhet të marrin për sektorin e energjisë elektrike. Shqipëria ka nënshkruar Marrëveshjen e Stabilizim-Asociimit me BE, e cila ndër të tjera parashikon se Shqipëria duhet t’i përmbahet angazhimeve për përafrimin e legjislacionit kombëtar me acquis të BE edhe për sektorin e energjisë. Rrjedhimisht duhet të plotësojë edhe kërkesat e direktivave përkatëse të Bashkimit

Evropian dhe të paketës së tretë të tregut të brendshëm të Bashkimit Evropian. Në vitet e ardhshme, veprimtaritë e OSHEE do të duhet të koordinohen në një shkallë më të gjerë. Pritet që në vitet në vijim shoqëria të shtojë përpjekjet e saj për përmirësimin e infrastrukturës së rrjetit të shpërndarjes në vend (përpjekje që kanë nisur në vitin 2015 me një plan investimi gjithëpërfshirës) sipas kërkesave dhe standardeve evropiane me synim përfundimtar modernizimin e të gjithë rrjetit të shpërndarjes në Shqipëri.

1.6.5 Organizatat dhe bashkëpunimet në Evropë

Në kuadër të integrimit të tregut shqiptar të energjisë në tregun evropian, bashkëpunimi me partnerët që ne i konsiderojmë partnerë strategjikë merr një rëndësi të madhe në rrugëtimin tonë drejt së ardhmes për një shoqëri me një rol kryesor në një treg në zhvillim të energjisë elektrike drejt liberalizimit të plotë.

OSHEE ka punuar ndër vite me partnerë dhe donatorë të rëndësishëm ndërkombëtarë si:

- WEC (Këshilli Botëror i Energjisë)
- Bankën Botërore (BB Banka Botërore)
- Bankën Gjermane për Zhvillim (Banka për zhvillim KfW)
- Bankën Evropiane të Investimeve (BEI)
- Bankën Evropiane për Rindërtim dhe Zhvillim (BERZH)

Prioritete Strategjike për Sektorin e Energjisë elektrike në Shqipëri

2.. PRIORITETE STRATEGJIKE PËR SEKTORIN ENERGIJITIK SHQIPTAR

Për të arritur vizionin e mësipërm janë përcaktuar prioritetet dhe për rrjedhojë:

1. Ristrukturimi i sektorit energjetik shqiptar, bazuar në parimet e ekonomisë së tregut dhe zhvillimi i një politike moderne energjetike për krijimin e një kuadri efektiv institucional, ligjor dhe rregullator të shoqërive publike të energjisë me synimin e privatizimit të shpejtë të tyre.

2. Promovimi i përdorimit efikas të energjisë, ekonomisht dhe me ndikim minimal në mjedis, në mënyrë që sektori i energjisë të jetë një sektor mbështetës për një zhvillim të qëndrueshëm të të gjithë sektorëve të tjerë ekonomikë dhe socialë.

3. Optimizimi i sistemit të furnizimit me energji, bazuar në konceptin e planifikimit me kosto më të ulët dhe ndikim minimal në mjedis.

4. Rritja e sigurisë së furnizimit me burime energjetike nëpërmjet shumëfishimit të sistemit energjetik dhe ndërtimit të veprave të reja gjeneruese dhe linjave të ndërlidhjes.

5. Nxitja e përdorimit të burimeve të ripërtëritshme të energjisë (solare, HEC-et e vegjël, era dhe biomasa), për të mundësuar përdorimin maksimal të burimeve vendase.

6. Hapja e tregut të brendshëm të energjisë elektrike dhe pjesëmarrja aktive në tregun e tij rajonal, në kuadër të Traktatit të Komunitetit të Energjisë të vendeve të Evropës Juglindore, i cili bazohet në kërkesat e Bashkimit Evropian për reformën e sektorit të energjisë elektrike (Direktiva 54/ 2003 dhe BE)

2.1 Strategjia Kombëtare e Energjisë së Shqipërisë për 2018-2030

Strategjia Kombëtare e Energjisë përcakton kërkesat e nevojshme në përmbushjen e detyrimeve të vendit tonë ndaj Tregut Rajonal të Energjisë Elektrike në vendet e Evropës Juglindore. Prandaj, vendi ynë duhet të përmbushë të gjitha detyrimet ndërkombëtare në lidhje me mbrojtjen e mjedisit dhe të harmonizojë zhvillimin e sektorit të energjisë në përputhje me Direktivat e Bashkëpunimit Evropian, për të mundësuar asociimin e Shqipërisë në Evropën e Bashkuar.

Strategjia kombëtare e energjisë për periudhën 2018-2030, ka përcaktuar shumë mirë objektivat energjetike të vendit për të mundësuar integrimin evropian të Shqipërisë në të gjithë infrastrukturën energjetike evropiane. Arritja e objektivave të mëposhtme do të jetë një domosdoshmëri për qeverinë, agjencitë e specializuara dhe shoqëritë energjetike:

- **Vazhdimin e reduktimit të humbjeve** në rrjetin e shpërndarjes së energjisë elektrike nga 26.4% në vitin 2017 në 10% në vitin 2030 – nivel krahasuar me të gjitha vendet evropiane;

- **Vazhdimin e rritjes së arkëtimeve të energjisë** elektrike nga 90% në 2018 në 98% në vitin 2030 – nivel krahasuar me të gjitha vendet evropiane;

- **Rritjen e kontributit të burimeve primare të energjisë** kundrejt furnizimit total të burimeve primare të energjisë në nivelin 52.5% në vitin 2030;

- **Shkalla e hapjes së tregut të energjisë elektrike** të arrijë në 100% në vitin 2025 duke ndërtuar një skemë të thjeshtë dhe të zbatueshme për mbrojtjen e konsumatorëve familjarë me të ardhura të ulëta. Në këtë kuadër, Qeveria e Shqipërisë në bashkëpunim me Qeverinë e Kosovës, me mbështetjen e madhe të USAID dhe Sekretariatit të Energjisë po punojnë për integrimin e tregjeve të energjisë elektrike të Shqipërisë dhe Kosovës, në krijimin e Bursës Shqiptare të Energjisë Elektrike me objektiv afatgjatë integrimin e tregjeve tona në tregun evropian.

- **Ekonomia dhe shoqëria shqiptare të arrijë një nivel kursimi të energjisë** ndaj konsumit total me 15% në vitin 2030;

- **Objekti i energjisë së ripërtëritshme** kundrejt konsumit total të arrijë në 42% në vitin 2030;

- **Reduktimi i emetimeve të GHG kundrejt** totalit të arrijë në 11.5% në vitin 2030; Penetrimi i gazit natyror kundrejt furnizimit total me burime primare të energjisë të arrijë në 20% deri në vitin 2030

2.1.1 Parimet dhe Synimet Strategjike të OSHEE

Politikat strategjike të OSHEE të përcaktuara mbi bazën e një analize të plotë dhe të detajuar të mjedisit të jashtëm dhe të brendshëm të shoqërisë janë një përgjigje ndaj sfidave me të cilat përballen shoqëria gjatë veprimtarisë së saj. Ato formojnë një bazë të fortë për veprimtaritë e suksesshme dhe zhvillimin e rrjetit të shpërndarjes së energjisë elektrike në shoqërinë OSHEE. Për çdo parim strategjik përcaktohen objektivat përkatëse.

2.1.1.1 Përmirësimi i sjelljes së konsumatorit

Ofrimi i shërbimit me cilësi të lartë për klientin kërkon

- Zgjerim të njohurive me në fokus klientin

- Përmirësimi i bashkëpunimit ndërmjet dhe DVT për zgjidhjen e kërkesave/ankesave të klientëve (shkurtimi i kohës për t'iu përgjigjur ankesave duke krijuar një njësi qendrore lidhur me ankesat)

- Rritje të përdorimit të sistemit të IT (zbatimi i faturimit CRM; modeli i ri i mbledhjes së faturimit CRM; leximi në internet dhe menaxhimi i të dhënave të matësit)

- Rritje të aksesit në shërbimet tona duke zgjatur orët e punës në të gjitha kanalet e komunikimit me klientin

- Prezantim të aksesit në segmentimin e klientëve të rinj

2.1.1.2 Garantimi i besueshmërisë për furnizimin

- Investime selektive për besueshmërinë duke përdorur të dhënat e rrjetit

- Menaxhimi i të dhënave teknike

- Zgjerimi i rrjetit përmes lidhjeve të reja

- Analiza në mënyrë të detajuar humbje teknike dhe jo-teknike për çdo furnitor-kabinë

- Përgatitja e procedurave dhe udhëzimeve për humbjet jo-teknike

- Sqarimi për bilancet lidhur me energjinë

- Përmirësimi i procesit të kronometrit

- Kryerja e programeve standarde të mirëmbajtjes

- Rehabilitimi i pjesëve të vjetra të rrjetit për një qëndrueshmëri më të lartë

2.1.1.3 Sigurimi i furnizimit të vazhdueshëm dhe të pandërprerë në të gjithë vendin

- Sigurimi i furnizimit të vazhdueshëm dhe të pandërprerë në të gjithë vendin

- Vazhdimi i investimeve në rrjetin e shpërndarjes;

- Zhvillimi dhe zbatimi i mëtejshëm i konceptit të mirëmbajtjes profilaktike;

- Zbatimi i planifikimit të detajuar afatshkurtër dhe afatmesëm të masave të mirëmbajtjes;

- Optimizimi i niveleve të tensionit të mesëm duke ulur nivelet e tensionit;

- Zhvillimi i mëtejshëm i statistikave të rrjetit për të treguar përmirësimin e cilësisë së furnizimit me energji elektrike të konsumatorëve dhe krahasimin e tyre me treguesit ndërkombëtarë (SAIFI, SAIDI).

2.1.1.4 Sigurimi dhe ruajtja e cilësisë së shërbimit për gjithë klientët

- Krijimi i kushteve për të matur periodikisht performancën për sa i përket cilësisë së shërbimit;

- Kryerja e një studimi të shoqëruar me Planin e Veprimit për saktësinë e bazës së të dhënave të elementeve të faturave në sistemin e faturimit për të gjithë klientët duke krijuar mundësinë e monitorimit të bazuar në furnizues;

- Një sistem faturimi modern që plotëson kërkesat e OSHEE;

- Optimizimi i kanalit të pagesave;

- Qendërzimi i procesit të faturimit;

- Qendërzimi i funksioneve të zyrës mbështetëse.

2.1.1.5 Reduktoni humbjet dhe rrisni të ardhurat duke rritur të ardhurat gjatë sigurimit të efikasitetit të sistemit

- Përgatitja e një studimi dhe një plani për mbledhjen e borxheve të prapambetura;

- Kryerja e një studimi tekniko-ekonomik të shoqëruar me një plan veprimi të detajuar në lidhje me përfundimin e matjes së të gjithë klientëve, kabinave dhe furnizuesve;

- Kryerja e një studimi që hap rrugën për llogaritjen e humbjeve teknike në rrjetet e shpërndarjes;

- Përcaktimi i objektivave të humbjes dhe arkëtimit për secilën kabinë;

- Sigurimi i të dhënave të mbledhjes në kohë reale nga të gjithë aktorët e përfshirë (çdo ditë);

- Përgatitja e një plani për shlyerjen e borxheve të prapambetura;

- Kronometrim i vazhdueshëm;

- Përgatitja e një plani mujor periodik të monitorimit të Bilancit të Energjisë të bazuar në Kabinet;

- Organizimi i ndërprerjes së lidhjeve abuzive dhe realizimi i lidhjeve të reja brenda afateve të përcaktuara;

- Plotësimi me kronometra të kualifikuar bazuar në norma të paracaktuara dhe pajisja e tyre me mjetet e nevojshme;

- Krahasimi i të dhënave mujore periodike të shitjeve dhe arkëtimit përmes sistemit të faturimit;

- Investimi në procese dhe mjete të reja grumbullimi;

- Organizimi i bazuar në procesin e veprimtarisë së shpërndarjes;

- Zbatimi i sistemeve të informacionit teknologjik (TIS);

- Zbatimi i projektit SKADA në nënstacionet e OSHEE, duke mundësuar monitorimin online të pajisjeve dhe shpërndarjen e flukseve të energjisë;

- Optimizimi i humbjeve jo-teknike (Optimizimi NTL)

2.2 Identifikimi i problemeve në rajonin e Shkodrës dhe Durrësit

Duke pasur parasysh këtë, OSHEE në objektivat dhe synimet e saj si shoqëri planifikon të kryejë disa investime në nënstacione dhe rrjetin e shpërndarjes së tyre bazuar në analizat dhe deklaratat e gjendjes së tyre aktuale në disa prej rajoneve të vendit.

Bazuar në problematikat e identifikuara deri tani në rrjetin e shpërndarjes, një nga rajonet më problematike është ai i Shkodrës.

Pavarësisht investimeve të bëra me fondet e OSHEE gjatë viteve të fundit, rrjeti i shpërndarjes vijon të jetë jashtë standardeve të kërkuara.

- Humbjet teknike vazhdojnë të jenë të larta për shkak të rrjetit të mbingarkuar të transformatorëve të vjetër, me rrjet TM tepër të gjatë dhe seksione tërthore të linjave shumë të vogla dhe të ndryshme përgjatë gjatësisë,

- Nivelet 35 kV, 10 kV, 6 kV duke shkaktuar *humbje* të mëdha totale në rrjet

- Strategjia e OSHEE për Tiranën me përshtatjen e tre niveleve të tensionit nokV, 20kV dhe 0,4kV si nivel standard i tensionit në rrjet ka pasur një ndikim pozitiv në uljen e humbjeve, prandaj cilësia e investimeve për përmirësimin e rrjetit të furnizimit do të vazhdojë në qytetin e Vlorës, Durrësit, Fierit, Beratit, Shkodrës, Elbasanit dhe më pas për qytetet e vogla apo zonat rurale me nivele tensioni 110/35/10/6 / 0.4kV.

- Në rrjetin e shpërndarjes ka transformatorë TM/TU të llojeve dhe produkteve të ndryshme nga vende të ndryshme. Transformatorët para viteve 1990 janë prodhuar me një qark magnetik prek çeliku elektro-teknik të nxehtë dhe kanë humbje relativisht të mëdha.

Rrjeti aktual i tensionit të ulët vazhdon të jetë kryesisht vetëm me anë të linjave ajrore, dhe problemi kryesor në këtë rrjet është vjedhja e energjisë elektrike.

Rrjeti ekzistues i shpërndarjes OSHEE nuk është ende në gjendje të garantojë sigurinë e furnizimit të sigurt për arsyet në vijim.

- Transformatorët 110/35/20/10 / 6kV të cilët janë rrjeti kryesor i shpërndarjes rezultojnë të punojnë me ngarkesë gjë që rrezikon besueshmërinë e furnizimit, kështu që për të shmangur mbingarkesat e papranueshme në transformator kryhen ndërprerje të shpeshta të energjisë sidomos në periudha të caktuara të vitit kur ka një rritje të ngarkesave,

- Struktura e përgjithshme e jetëgjatësisë së transformatorëve në nënstacione dëshmon se disa prej transformatorëve kanë një kohë funksionimi më shumë se 50 vjet dhe duhet të zëvendësohen me transformatorë të rinj.

- Nivelet 35kV dhe 61cV shkaktojnë defektet më të shpeshta që rezultojnë me ndërprerje të shumta të furnizimit të klientëve dhe humbje të mëdha në rrjet, ndaj një zëvendësim i menjëhershëm nuk është i mundur kështu që në segmente të ndryshme kërkohet ndërhyrje për të përmirësuar izolimin, kapacitetin e transmetimit përmes rikonstruksionit dhe fuqizimit. Gjithashtu, në këtë rrjet stafi ekspozohet çdo ditë ndaj rrezikut.

- Nënstationet e shpërndarjes 35 / 6-10 kV janë në gjendje shumë të keqe teknike dhe paraqesin rrezik për stafin operacional të nënstacioneve.

Mundësitë për të përmirësuar situatën në infrastrukturën e shpërndarjes

- Identifikimi i nyjeve kritike të krijuara dhe parashikimi i ndërhyrjeve për mirëmbajtjen, investimi për të përmirësuar situatën dhe për të siguruar gjenerimin sipas standardeve të kërkuara.

- Forcimi dhe rikonstruksioni i nënstacioneve & linjave 35/10/6 kV të cilat rezultojnë të punojnë me kapacitet të ngarkuar duke rrezikuar vazhdimësinë e furnizimit me energji sidomos për zonat me konsum të shtuar energjie, zonat bregdetare apo zonat me klientë strategjikë si stacionet e pompimit.

- Zbatimi i sistemit të linjës kabllore ABC në TU së bashku me sistemin e matjes.

- Kryerja e investimeve të nevojshme në kuadër të një programi të detajuar për ndërhyrje ekonomike efikase në rrjetin e shpërndarjes në fusha të ndryshme,

- Përmirësimi i procesit të mirëmbajtjes për të siguruar performancën e duhur të aseteve;

- Ngritja e një qendre dërgimi të dedikuar vetëm për HEC-et.

- Krijimi i platformave online për HEC-et.

- Instalimi i sistemit SCADA

Një nga rajonet më problematike në lidhje me rrjetin e shpërndarjes së energjisë elektrike është Rajoni i Shkodrës.

Gjendja aktuale e infrastrukturës elektrike të nënstacioneve, rrjetit të shpërndarjes TM/TU dhe kabinave të këtij rajoni nuk përmbush kushtet e rritjes dhe zhvillimit urban të zonës, pasi ato janë jashtë kushteve teknike, gjë që sjell kufizime dhe cilësi të ulët të furnizimit me energji elektrike për përdoruesit në këtë zonë.

Kabinat ekzistuese në zonë janë të tipit; linja ajrore, metalike, mur dhe kuti.

Gjendja e shumicës së tyre është shumë e amortizuar dhe numri i defekteve është relativisht i lartë.

Si rrjedhojë, për Rajonin e Shkodrës, OSHEE planifikon të ndërhyjë me investime për ndërtimin e nënstacioneve të reja si dhe rikonstruksionin e disa prej nënstacioneve ekzistuese në

këtë qark, duke përfshirë rrjetin e tyre të shpërndarjes TM/TU për t'i rikthyer ato, në parametrat e ndërtimit dhe ato elektrike të standardeve të OSHEE.

Studimi për këtë investim është kryer në bashkëpunim dhe bazuar në të dhënat e disponueshme nga sektorë të ndryshëm të Operatorit të Shpërndarjes së Energjisë Elektrike.

Projektet për rikonstruksionin e këtyre kabinave sipas furnizuesve përkatës jepen në projektet në vijim.

Në këtë projekt parashikohet rikonstruksioni i plotë i godinave, pajisjeve elektrike të dëmtuara (TL/TM, Paneli TU, Ura TM/TU, Transformatorët etj.) për 5 nënstacione si dhe ndërtimi i tre nënstacioneve të reja së bashku me rrjetin përkatës të shpërndarjes.

2.2.1 Referencat teknike

Gjatë zbatimit të projekteve, punimet duhet të kryhen në përputhje me kodet, standardet, rregullat për parandalimin e incidenteve.

Punimet duhet të plotësojnë standardet e shtetit shqiptar dhe të IEC.

Referencat kryesore teknike janë si në vijim:

- Kushtet Teknike Të Projektimit,
- Kushtet Teknike të Zbatimit
- IEC 60044-1 Transformatori i rrymës,
- IEC 60071-1 Koordinimi i izolimit - Pjesa 1; Përkufizimet, parimet dhe rregullat,
- IEC 60071-1 Transformatori i energjisë elektrike: Të përgjithshme,
- IEC 60071-2 Transformatori i fuqisë: Rritja e temperaturës,
- IEC 60071-3 Transformatori i energjisë elektrike: Nivelet e izolimit dhe testimet dielektrike,
- IEC 60071-5 Transformatori i energjisë elektrike: Aftësia për të përballuar qarkun e shkurtër,
- IEC 60129 Ndërprerësit e rrymës alternative dhe çelësat e tokëzimit,
- IEC 60265-1 Çelësat e tensionit të lartë - Pjesa 1: Çelësat për tensione nominale mbi 1 kV dhe më pak se 52 kV,
- IEC 60282-1 Siguresat e tensionit të lartë - Pjesa 1: Siguresat kufizuese të rrymës,
- IEC 60298 Transformator dhe pajisje kontrolli me metal AC në të gjitha anët për tensione nominale mbi 1 kV dhe deri në 52 kV,
- IEC 60420 Kombinimet e siguresave të ndërprerësit të rrymës alternative të tensionit të lartë,
- IEC 60439-1 Transformator me tension të ulët dhe njësitë e pajisjeve të kontrollit,
- IEC 60529 Shkallët e mbrojtjes të siguruara nga barrierat (kodi IP),
- IEC 60551 Përcaktimi i nivelit të zërit të transformatorëve dhe reaktorëve,
- IEC 60616 Shenjat e terminaleve dhe kontakteve për transformatorët e fuqisë,
- IEC 60694 Specifikime të përbashkëta për standardet e transformatorëve dhe pajisjeve të kontrollit të tensionit të lartë,
- IEC 60715 Dimensioi i transformatorëve dhe pajisjeve të njërive të kontrollit të tensionit të ulët,
- IEC 60722 Udhëzuesi për testimin e impulsit të rrufesë dhe impulsin e kalimit të transformatorit të energjisë elektrike,
- IEC 60890 Një metodë e vlerësimit të rritjes së temperaturës me anë të ekstrapolimit për njësitë e testuara pjesërisht të tipit të transformatorit dhe pajisjeve të kontrollit të tensionit të ulët,
- IEC 60947 Transformatori dhe pajisje e kontrollit të tensionit të ulët,
- IEC 61330 Nënstacionet e parafabrikuara të tensionit të lartë/tensionit të ulët,
- IEC 61129 Çelësat e tokëzimit AC, ndërrimi i rrymës së induktuar,
- IEC 60183 “ Udhëzuesi për zgjedhjen e kabllave të tensionit të lartë,
- IEC 60228 - Përçuesi i kabllave të izoluar,
- IEC 60287 - Kabllot elektrike,
- IEC 60331 - Karakteristikat rezistente ndaj zjarrit të kabllave elektrike,
- IEC 60502 - Kabllo të ngurta dielektrike të zhveshura për tensione nominale nga 1 kV deri në 30 kV,

- IEC 60229 - Testimet në mbështjellësin e kabullit të cilat kanë një funksion të veçantë mbrojtës dhe aplikohen me zhveshje,
- IEC 60230 - Testimet e impulsit në kabllo dhe aksesorët e tyre,
- IEC 60811 - Metodatat e zakonshme të testimeve për izolimin dhe veshjen e materialeve të kabllove elektrike,
- IEC 61238 - Konektorë me ngjeshje dhe konektorë mekanikë për kabllo të energjisë me përçues bakri ose alumini
- IEC 60305 - Izoluesi për linjat ajrore me tension nominal mbi 1000 V - me kapak dhe kunjë,
- IEC 60372 - Pajisje mbyllëse për bashkuesit sferikë dhe fole të njërive të izoluesve me fije,
- IEC 60383 - 1 - Izolues për linjat ajrore. Përkufizimet, metodatat e testimit dhe kriteret e pranimit,
- IEC 60383 - 2 - Izolues me fije dhe izolues grup. Përkufizimet, metodatat e testimit dhe kriteret e pranimit,
- IEC 60720 Karakteristikatat e izoluesve kolonë,
- IEC 61284 Linjat ajrore - Kërkesat dhe testimet e pajisjeve,
- IEC 62219 Përçues elektrikë me tel përcjellës dhe kabllo koncentrikë të bllokuar të linjës ajrore,
- IEC 60120 Dimensionet për bashkimet sferike dhe fole të njërive të izoluesve me fije,
- IEC 60815 Udhëzuesi për zgjedhjen e izoluesve në lidhje me gjendjen e ndotur.
- IEC 60227 Kabllo me izolim PVC të tensionit të vlerësuar deri në dhe duke përfshirë 450/750 V
- IEC 60228 Përçuesit e kabllove të izoluar
- IEC 60724 Udhëzues për kufijtë e temperaturës së qarkut të shkurtër të kabllove elektrike me një tension të vlerësuar që nuk tejkalon 0,6/i,okV
- IEC 60754 Testimet e gazrave e përfshirë gjatë djegies së kabllove elektrike
- IEC 60885 “Metodatat e testimit elektrik për kabllo elektrike
- IEC 60273 Karakteristikatat e izoluesve mbështetës të brendshëm dhe të jashtëm për sistemet me tension nominal më të lartë se 1000 V
- IEC 60433 Izolues për linjat ajrore me tension nominal mbi 1000 V - Izolues qeramike për sistemet AC - karakteristikatat e njërive të izoluesve të llojit të shufrës së gjatë
- IEC 60471 Dimensioi i bashkuesve në formë U dhe atyre të gjatë të njërive të izoluesve
- IEC 60575 Testimi i performancës termo-mekanike dhe testimi i performancës mekanike në njësitë e izoluesve me fije
- IEC 60672-1 Specifikimi për materialet izoluese prej qeramike dhe xhami - përkufizime dhe klasifikimi
- IEC 60672-2 Specifikimi për materialet izoluese prej qeramike dhe xhami - metodatat e testimit
- IEC 60672-3 Materiale izoluese prej qeramike dhe qelqi - specifikime për materialet individuale
- IEC 60720 Karakteristikatat e izoluesve kolonë
- IEC 60797 Forca e mbetur e njërive izoluese të fijeve prej qelqi ose materiali qeramike për linjat ajrore pas dëmtimit mekanik të dielektrikut
- IEC 60479-1 Efektet e rrymës tek njerëzit dhe bagëtitë- Aspektet e përgjithshme
- IEC 60479-2 Efektet e rrymës tek njerëzit dhe bagëtitë- Aspektet e veçanta
- IEC 60479-3 Efektet e rrymës tek njerëzit dhe bagëtitë- Efektet e rrymave që godasin trupin e bagëtive
- IEC 60364-4-41 Instalimet elektrike të tensionit të ulët - Pjesa 4-41: Mbrojtje për siguri - Mbrojtje kundër goditjes elektrike
- IEC 60364-5-54 Instalimet elektrike të tensionit të ulët - Pjesa 5-54: Përzgjedhja dhe ngritja e pajisjeve elektrike - Rregullimet e tokëzimit dhe përçuesit mbrojtës.

Karakteristikat e Përgjithshme të Zhvillimit Ekonomik të Shqipërisë

3. Karakteristikat e Përgjithshme të Zhvillimit Ekonomik të Shqipërisë

Shqipëria, zyrtarisht Republika e Shqipërisë, është një shtet në Gadishullin Ballkanik (Evropën Juglindore). Shqipëria kufizohet me Malin e Zi dhe Kosovën në veri, Maqedoninë e Veriut në lindje dhe Greqinë në jug. Kufiri perëndimor formohet nga deti Adriatik dhe deti Jon. Kryeqyteti është Tirana, e cila është edhe qyteti më i madh në Shqipëri.

Shqipëria është një Republikë Parlamentare e themeluar në mënyrë demokratike. Shqipëria është anëtare i organizatave të ndryshme ndërkombëtare si Kombet e Bashkuara (OKB), Organizata e Traktatit të Atlantikut Verior (NATO), Organizata për Siguri dhe Bashkëpunim në Evropë (OSBE), Organizata Botërore e Tregtisë, Banka Botërore dhe kandidatë për anëtarësim në Bashkimin Evropian (BE).

Popullsia e Shqipërisë në 1 janar 2020 rezultoi 2,845,955 banorë, duke pësuar një rënie me 0,6 % krahasuar me 1 janar 2019 [B], popullsia mesatare në Shqipëri është 97,4 banorë për kilometër [C].

Shqipëria është e ndarë në gjithsej 12 Qarqe (njësi administrative në Shqipëri më e lartë se bashkitë) me gjithsej 60 bashki (qarqe). Deri në vitin 2015, 12 Qarqet u ndanë në dy deri në katër qarqe secili (gjithsej 36). Figura 1 tregon hartën e Shqipërisë me 12 Qarqet e saj.

Vendndodhja e operacioneve individuale të rrjetit rajonal të OSHEE paraqitet në Figurën 2. Nuk korrespondon plotësisht me atë të qarqeve individuale.

Bashkitë, kryeqyteti si dhe sipërfaqja dhe popullsia për të 12 Qarqet paraqiten në Figurën 3.

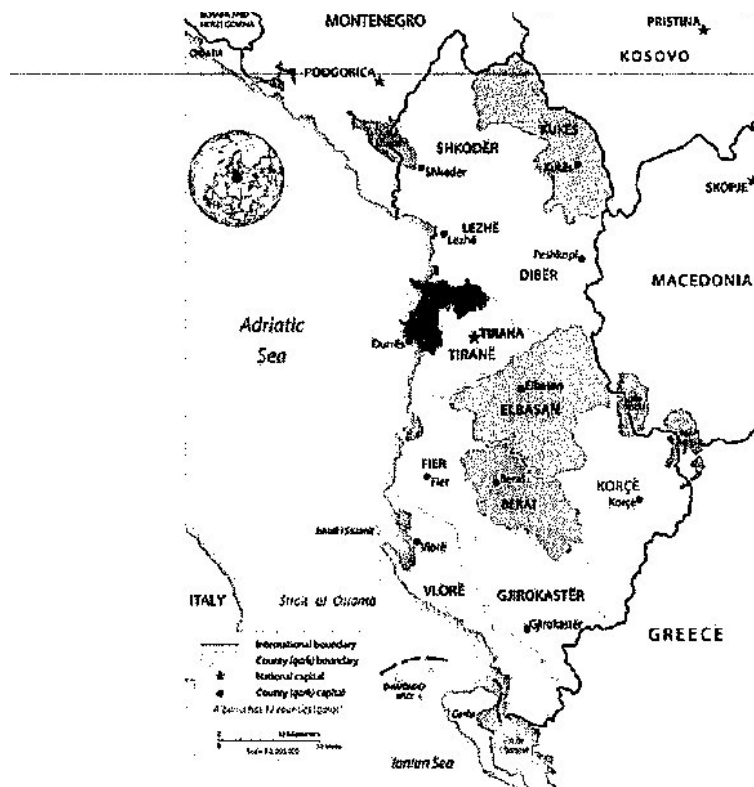

Figura 1- Harta e Shqipërisë me 12 Rajonet e saj

Figura 2 Përmbledhje e vendndodhjes territoriale të operacioneve të rrjetit të OSHEE të operacioneve të rrjetit të OSHEE

Qark	Bashkitë	Ish qarqet	Kapitali	Sipërfaqja në km ²
Berat	Berat, Kuçova, Poliçan, Skrapar, Ura Vajgurore	Berat, Kuçova, Skrapar	Berat	1.798
Dibra	Bulqiza, Dibra, Klos, Mat	Bulqiza, Dibra, Mat	Peshkopia	2.586
Durrës	Durrës, Kruja, Shijak	Durrës, Kruja	Durrës	766
Elbasan	Belsh, Cërrik, Elbasan, Gramsh, Librazhd, Peqin, Përrenjas	Elbasan, Gramsh, Librazhd, Peqin,	Elbasan	3.199
Fier	Divjaka, Fier, Lushnja, Mallakastra, Patos, Roskovec	Fier, Lushnja, Mallakastra,	Fier	1.890
Gjirokastra	Dropull, Gjirokastra, Këlcyra, Libohova, Memaliaj, Përmet, Tepelena	Gjirokastra, Përmet, Tepelena	Gjirokastra	2.884
Korça	Devoll, Kolonja, Korça, Maliq, Pogradec, Pustec	Devoll, Kolonja, Korça, Pogradec,	Korça	3,711
Kukës	Has, Kukës, Tropoja	Has, Kukës, Tropoja	Kukës	2.374
Lezha	Kurbin, Lezha, Mirdita	Kurbin, Lezha, Mirdita	Lezha	1,620
Shkodra	Fushë-Arrëz, Malësia e Madhe, Puka, Shkodra, Vau-Dejë	Malësia e Madhe, Puka, Shkodra	Shkodra	3.562
Tiranë	Kamza, Kavaja, Rrogozhina, Tirana, Vora	Kavaja, Tirana,	Tiranë	1.652
Vlorë	Delvina, Finiq, Himara, Konispol, Saranda, Selenica, Vlora	Delvina, Saranda, Vlora	Vlorë	2.706

Figura 3 Qarqet e Shqipërisë dhe bashkitë, qendra dhe sipërfaqja e tyre
Instituti i Statistikave publikoi numrin e popullsisë së Shqipërisë dhe qarqeve me 1 janar 2020. Jepet në figurën 4

<i>Qarku</i>	<i>Censusi i popullsisë 2020</i>
Berat	122.376
Dibra	116.684
Durrës	290.287
Elbasan	270.365
Fier	290.287
Gjirokastra	59.765
Korça	204.908
Kukës	76.840
Lezha	122.376
Shkodra	199.216
Tiranë	905.013
Vlorë	187.833
Shqipëria në total	2.845.955

*Figura 4 Popullsia e Shqipërisë dhe prefekturat e saj/ Qarqet sipas censusit 2020
(p.s me _____ janë firmosur rajonet që janë pjesë e këtij projekti)*

Ekonomia shqiptare dominohet nga tregtia dhe shërbimet. Veprimtaritë ekonomike ndryshojnë shumë nga rajoni në rajon. Pjesa më e madhe e PPB gjenerohet në rajonin e Tiranës dhe Durrësit. Nga ana tjetër, në rajonet malore, si në qarkun e Dibrës dhe të Kukësit, ku ekonomia kufizohet në bujqësinë e mbijetesës, zhvillimi ekonomik dhe social nuk vihet re.

Lëndët e para të shumta të vendit, si kromi, nikeli dhe bakri, nuk shfrytëzohen dhe nxirren në mënyrën e duhur nga miniera. Rezervat më të mëdha të gazit dhe naftës në Evropë në Shqipëri nuk janë zhvilluar mjaftueshëm. Zgjerimi dhe modernizimi kanë filluar. Megjithatë, prodhimi është ende në nivel të ulët.

Produktet më të rëndësishme industriale përfshijnë veshjet dhe këpucët, makineritë dhe pajisjet, përpunimin e drurit dhe letrës, si dhe produktet kimike. Ekziston një potencial i mëtejshëm rritjeje për shkak të kostove të ulëta të punës.

Turizmi, si një nga burimet kryesore të të ardhurave për shtetin shqiptar, nuk është shfrytëzuar ende plotësisht (deti Adriatik dhe Jon, rajonet malore). Numri i turistëve është trefishuar që nga viti 2009, por shpenzimet e turistëve kanë rënë me më shumë se gjysmën në të njëjtën periudhë. Prandaj, përqindja e turizmit në PBB praktikisht nuk është rritur që nga viti 2009.

Bujqësia e Shqipërisë karakterizohet kryesisht nga bujqësia për mbijetesë. Karakterizohet nga kultivimi i perimeve të sezonit të hershëm, frutave, vajit të ullirit, bimëve mjekësore dhe çajit. Pothuajse gjysma e fuqisë punëtore shqiptare është e punësuar në sektorin e bujqësisë. Pësia e bujqësisë në PBB e Shqipërisë nuk ka ndryshuar ndjeshëm që nga viti 2009. Ka qenë gjithmonë në intervalin 18-20%, siç tregohet në Figurën 5. Megjithatë, pjesa më e madhe e bujqësisë zhvillohet në ferma shumë të vogla familjare. Veçanërisht në zonat rurale, ku jeton rreth gjysma e popullsisë, bujqësia është ende sektori më i rëndësishëm ekonomik.

Politika ekonomike e qeverisë fokusohet në stimulimin e ekonomisë, nxitjen e punësimit dhe uljen e borxhit. Masat bazohen shumë tek ekspertiza dhe këshillimet e huaja (Fondi Monetar Ndërkombëtar (FMN), Banka Botërore, bankat për zhvillim) në lidhje me stimujt për investitorët ndërkombëtarë. Politikat mbi energjinë, industrinë dhe tregtinë synojnë hapjen e tregjeve dhe rritjen e transparencës dhe shtetit të së drejtës. Figura 7 jep një përmbledhje të zhvillimit të treguesve makroekonomikë të ekonomisë shqiptare nga viti 2008 deri në vitin 2018.

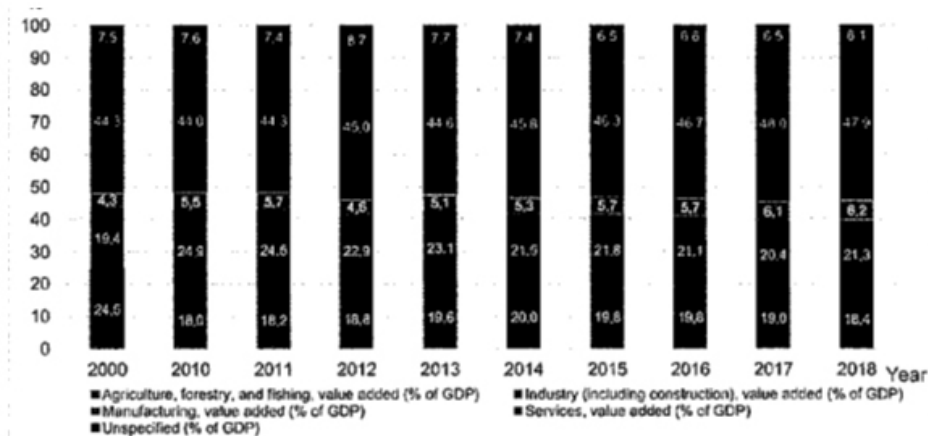

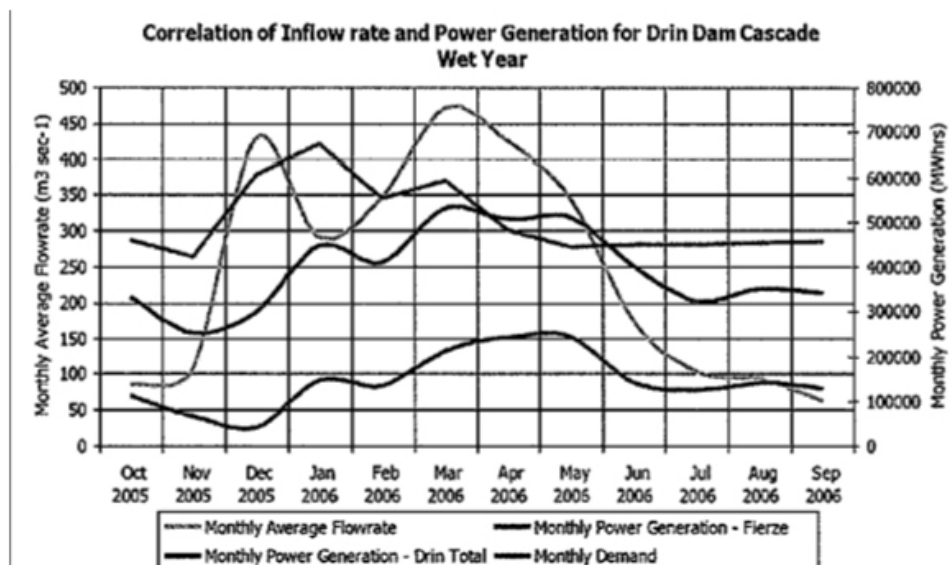
Figura 5 Sektorët ekonomikë shqiptarë në % e PBB

Viti	PBB miliardë US-\$	PBB për Kapitali US-\$	PBB rritja %	Norma e %	Shkalla e papunësisë %	Borxhi publik % e PBB
2008	12,9	4.290	7,5	3,4	13,0	55,1
2009	12,0	4.051	3,4	2,3	13,8	59,7
2010	11,9	4.046	3,7	3,6	14,0	57,7
2011	12,9	4.402	2,5	3,4	13,5	59,4
2012	12,3	4.228	1,4	2,0	13,4	62,1
2013	12,8	4.400	1,0	1,9	15,9	70,4
2014	13,2	4.567	1,8	1,6	17,5	72,0
2015	11,4	3.939	2,2	1,9	17,1	73,7
2016	11,9	4.109	3,3	1,3	15,2	73,3
2017	13,0	4.516	3,8	2,0	13,8	71,9
2018	15,1	5.224	4,1	2,0	12,3	69,6
2019	**)	**)	2,6	1,5	12,0	68,0

*) E vlerësuar Pjesërisht, **) E padisponueshme

Figura 6 Treguesit makroekonomikë të ekonomisë shqiptare nga viti 2008 deri në vitin 2018

Figura 7 Prodhimi nga reshjet dhe diga e kaskadës së Drinit gjatë një viti të lagësht 2006/

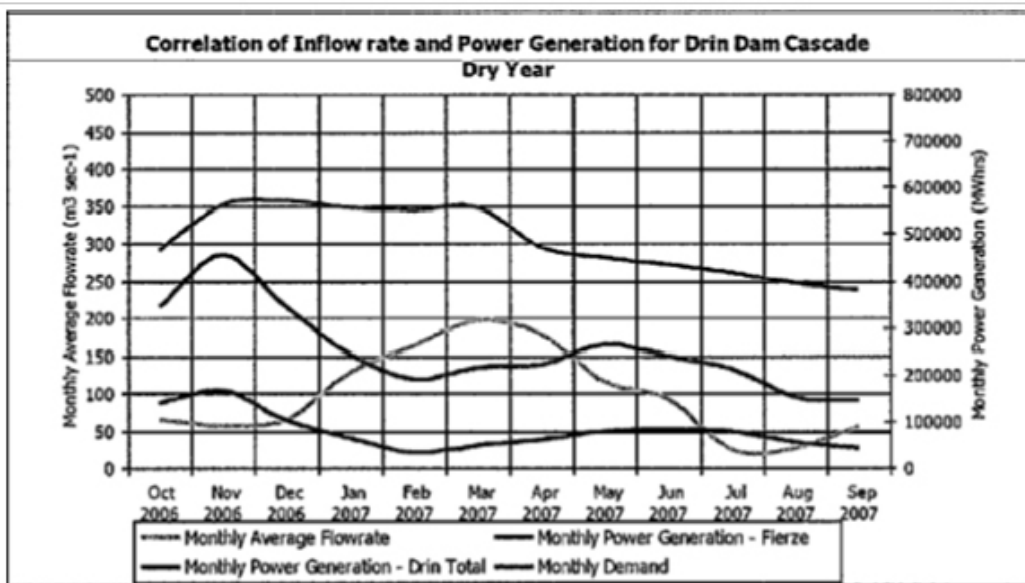

Figura 8 Reshjet dhe Kaskada e Digës së Drinit gjatë një viti të thatë 2007

Konsumi i energjisë elektrike në Shqipëri është rritur vitet e fundit. Megjithatë ka humbje të mëdha të energjisë kryesisht në sistemet e shpërndarjes për shkak të rrjetit të vjetruar elektrik, të cilat mund të reduktohen duke përmirësuar rrjetet. Këto humbje tashmë janë ulur ndjeshëm në 4 vitet e fundit.

Vërehet se konsumi industrial i energjisë elektrike përbën vetëm rreth 20% të konsumit të përgjithshëm. Figura 9 tregon konsumin final të energjisë elektrike sipas sektorëve. Gjatë viteve të ardhshme, konsumi i energjisë elektrike mund të rritet shumë në fushën e digjitalizimit, industrisë, turizmit dhe në familje, në nxjerrjen e lëndëve të para dhe në produkte të tjera industriale.

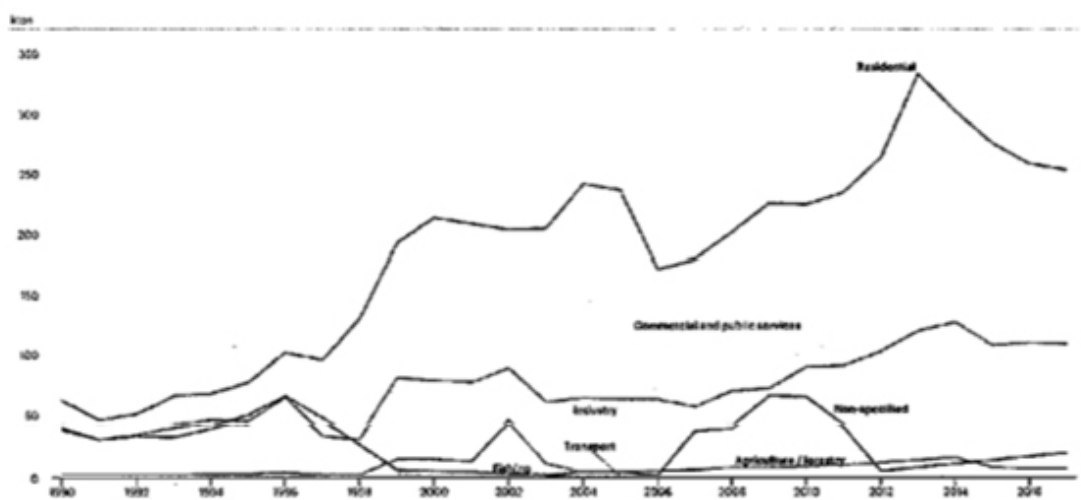

Figura 9 Konsumi përfundimtar i energjisë elektrike sipas sektorëve në Shqipëri gjatë viteve 1990-2017

Shqipëria aplikoi për anëtarësim në Bashkimin Evropian (BE) në vitin 2009. Siç deklaroi Komisioni i BE në vitin 2010, kriteret duhet të plotësohen para se të fillojnë negociatat e anëtarësimit.

Pas rekomandimit pozitiv të Komisionit të BE-së, më 26 qershor 2018, Këshilli i Çështjeve të Përgjithshme kishte premtuar hapjen e negociatave të anëtarësimit në BE në qershor të vitit 2019. Kjo gjë kërkonte përparim në pesë prioritetet kryesore (reforma në drejtësi, reforma administrative, lufta kundër korrupsionit, krimi i organizuar dhe të drejtat e njeriut). Raporti i Komisionit të BE-së për vendin i datës 29 maj 2019 rekomandoi sërish fillimin e negociatave të anëtarësimit në BE. Vendimi i samitit të BE-së në datën 18 tetor 2019 për të pezulluar negociatat e anëtarësimit ishte një pengesë e rëndësishme për zhvillimin më të shpejtë industrial. Presidenti i Komisionit të BE-së, Juncker komentoi për këtë:

Është një gabim historik që krerët e shteteve dhe qeverive të BE-së refuzuan më 18 tetor t'i jepnin dritën jeshile hapjes së planifikuar të negociatave të pranimit me Shqipërinë dhe Maqedoninë e Veriut.

Sa i përket anëtarësimit në BE, një nga kushtet paraprake është tregu i liberalizuar dhe i çrregulluar i energjisë elektrike. Ndarja e plotë e prodhimit, shpërndarjes dhe shitjes së energjisë elektrike është vetëm një nga detyrimet që nuk janë përmbushur ende.

Më poshtë vijon një përshkrim i shkurtër cilësor i Shqipërisë për ato rajone ku parashikohet të realizohet investimi.

3.1 Rajoni i Shkodrës

Rajoni i Shkodrës me qendrën me të njëjtin emër është rajoni i dytë më i madh në Shqipëri. Shtrihet në veri të Shqipërisë, ka përafërsisht 215 000 banorë dhe bashkitë (Fushë-Arrëz, Malësia e Madhe, Pukë, Shkodër, Vau-Dejës). Me përjashtim të vijës bregdetare, qarku kryesisht përbëhet nga zona të larta malore (Alpet Shqiptare), të cilat nuk janë shumë të populluara.

Qendra Shkodra ka rreth 112,000 ha dhe përbën 52% të popullsisë së përgjithshme. Ky qytet është mbi 2.400-vjeçar dhe është qendra kulturore dhe historike e Shqipërisë. Sektori i shërbimit dhe tregtisë janë të zhvilluar. Bujqësia përfiton nga tokat pjellore në zonën përreth qytetit.

Qyteti i vogël i Fushë-Arrëzit me përafërsisht 2500 banorë në aspektin ekonomik karakterizohet nga një minierë bakri, e cila është në rikonstruktion, përndryshe nuk ka përdorim industrial. Zona përreth Fushë-Arrëzit përdoret për qëllime pyjore. Bujqësia është padyshim bujqësi mbijetese. Zona karakterizohet nga varfëria.

Me 60 banorë/km² rajoni është një nga zonat më pak të populluara në Shqipëri. Përafërsisht 56% e popullsisë totale jeton në zonat rurale. Rënia e popullsisë vihet re veçanërisht në rajonet malore.

3.2 Rajoni i Durrësit

Rajoni i Durrësit ndodhet në Shqipërinë qendrore dhe ndahet në 3 komunitete (Durrës, Krujë, Shijak).

Qendra Durrës është qyteti i dytë më i madh i Shqipërisë pas Tiranës. Nga pikëpamja ekonomike, Durrësi është qyteti i dytë më i rëndësishëm pas Tiranës, i cili ka edhe portin më të madh në Shqipëri. Për shkak të vendndodhjes së saj në detin Adriatik dhe plazheve me rrëzë, zona përreth Durrësit ka turizëm të zhvilluar.

Krahas Durrësit vlen të përmenden fshatrat Krujë, Fushë-Krujë dhe Thumanë. Deti Adriatik me 61.8 km përbën kufirin perëndimor të qarkut.

Me një dendësi popullore prej 766 banorë/km², qarku është rajoni me popullsi më të dendur në Shqipëri.

Popullsia është rritur vitet e fundit për shkak të migrimit të brendshëm, veçanërisht nga zonat rurale të veriut të Shqipërisë. Pjesa më e madhe e popullsisë jeton në qytete (73%), nga të cilët 175,000 banorë jetojnë në qendër në Durrës.

Qyteti i vogël i Krujës është një qendër administrative dhe turistike. Në këtë qytet janë të përhapura zejet tradicionale dhe prodhimi i suvenireve. Kalaja e Krujës është një vend historik shqiptar (Muzeu i Skënderbeut).

Fushë-Kruja është një qytet me rreth 19 000 banorë në fushën bregdetare. Në aspektin ekonomik karakterizohet nga fabrikat e çimentos dhe djegia e gëlqeres. Në jug të Fushë-Krujës

ndodhet industria për prodhimin e mobilieve. Popullsia është rritur nga migrimi i brendshëm, veçanërisht nga rajone të pazhvilluara ekonomike të Shqipërisë.

3.3 Rajoni i Lezhës

Rajoni i Lezhës përbëhet nga 3 Bashki (Lezhë, Mirditë, Kurbin).

Qendra, Lezha me përafërsisht 15,000 banorë nuk ka asnjë industri të rëndësishme dhe shërben si treg rajonal. Plazhi në detin Adriatik përdoret për turizëm, ka mundësi për zhvillim.

Në bashkinë e Kurbinut një pjesë e madhe e popullsisë merret me bujqësi. Turizmi është thuajse i pazhvilluar. Një nga arsyt pse ndodh kjo është ndotja e vazhdueshme e bregdetit të Adriatikut.

Komplekset industriale në qytetet e Laçit dhe Mamurrasit janë mbyllur pothuajse të gjitha për shkak të natyrës së tyre joekonomike. Për shkak të mbylljes së minierave, disa vende janë shpopulluar (migrim rural).

Rreth 54% e popullsisë jetojnë në qytete dhe 57% janë nën 40 vjeç (një përqindje e lartë e fëmijëve dhe të rinjve deri në 15 vjeç).

INVESTIMET E PLANIFIKUARA

4. Investimet e Planifikuara

Projektet e parashikuara në këtë investim janë kryesisht në qarkun e Shkodrës dhe përfshijnë ndërtimin e një stacioni të ri në Fushë Krujë.

Tabela e mëposhtme tregon nënstationet që do të ndërtohen ose rikonstruktohen rishtazi. Projekti parashikon gjithashtu ndërtimin e rrjetit të tensionit të mesëm (TM), rrjetit të tensionit të ulët (TU), si dhe kabinave të transformimit TM/TU për çdo nënstation.

IMPROVEMENT OF ELECTRICAL POWER DISTRIBUTION NETWORK IN NORTHERY ALBANIA FOLLOWING 2019 EARTHQUAKE

Table 1 Planned investments (Exchange rate 1 Euro = 125 Lek)

Region	Investment purpose	Investment value in Euro	No. of current added	SAIEI Negative (200k)	SAIEI Positive (200k)	SAIEI Target new investment	SAIEI Target after investment	Approximate losses in the distribution network	Approximate losses in the distribution network
SHKODRA	Substation Construction 35/20/10 kV LAMARE and the MV/LV distribution network	590,600,000	794	44	136	9	3	63%	42%
	Substation Construction 10/20 kV SHENGJIN and the MV/LV distribution network	697,600,000	9,273	14	28	3	6	43%	31%
	Reconstruction and strengthening of the Substation 35/20/10 kV KOPLIK and the MV/LV distribution network	4,197,000,000	3,873	5	15	2	6	41%	35%
	Reconstruction and strengthening of the Substation 35/20/10 kV BAZE and the MV/LV distribution network	262,505,000	1,499	3	8	1	3	48%	39%
	Reconstruction of the Substation 20/16 kV RRENC and the MV/LV distribution network	557,600,000	3,093	5	14	2	5	50%	38%
	Reconstruction of the Substation 10/20/16 kV SHKODRA 1 and the MV/LV distribution network	1,308,940,000	25,721	1	3	0	1	31%	28%
	Reconstruction of the Substation 10/25/20/16 kV	695,060,000	20,643	5	19	2	8	32%	27%

SHKODRA 2 and the MV/LV distribution network									
Installation of Telecontrol system, remote controls of Shkodra Region for 20 electric cabins 20/0.4 kV									
	250,000,000	2,000,000							
Construction of 10/20 kV Fushë Krujë Substation and the MV/LV distribution network									
	1,299,800,000	13,827	10,350,400	5	11	1	2	14 %	10 %
DURRES									

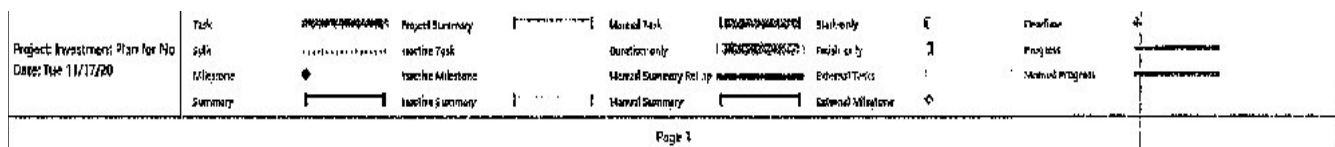
Shënim: Vlerat e dhëna më sipër nuk përfshijnë TVSH-në

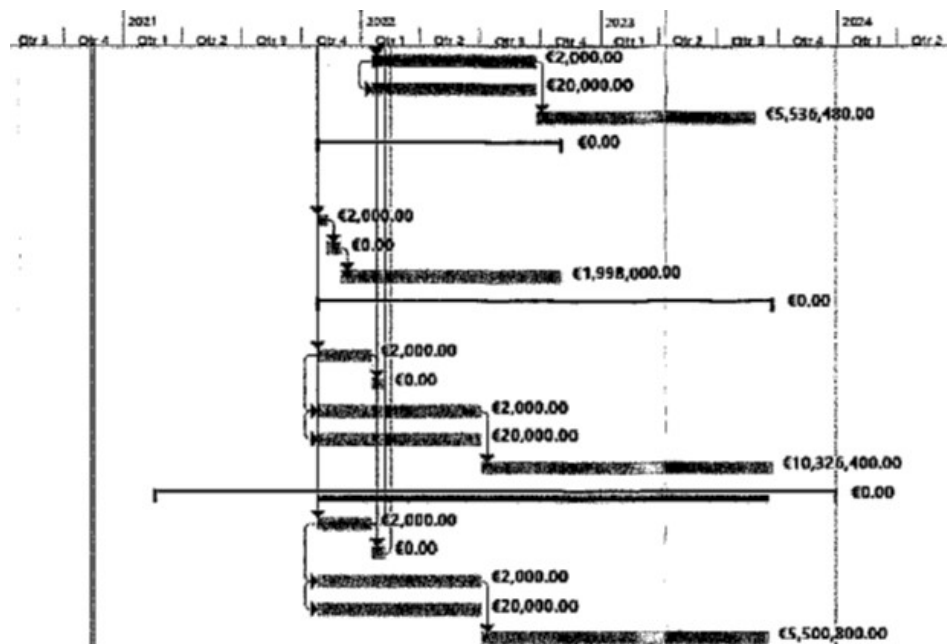
AFATI KOHOR PËR REALIZIMIN E INVESTIMEVE

5. AFATI KOHOR PËR ZBATIMIN E INVESTIMEVE

Nr. i identifikimit	Modaliteti i detyrës	Enuri i detyrës	Kohëzgjatja	Fillon	Përfundon
0		Plani i Investimit për Rajonin e Veriut në Shqipëri	814 ditë?	E premtë 11/13/20	E mërkurë 12/27/23
1		Kushte të përgjithshme	70 ditë	E premtë 11/13/20	E enjte 2/18/21
2		Finalizimi i planeve, specifikimet teknike dhe kryerja e vlerësimit të koston me pronarin e fondit	60 ditë	E premtë 11/13/20	E enjte 2/4/21
3		Dhënia e fondeve (Nënshkrimi i kontratës dhe njoftimi për të vazhduar më tej)	10 ditë	E premtë 2/5/21	E enjte 2/18/21
4		Ndërtimi i SS 110/20kV Shëngjin	744 ditë	E premtë 2/19/21	E mërkurë 12/27/23
5		Procedurat e prokurimit	60 ditë	E premtë 2/19/21	E enjte 5/13/21
6		Transferimi i kontratës	15 ditë	E hënë 1/17/22	E premtë 10/14/22
7		Aplikimi për leje	180 ditë	E hënë 2/7/22	E premtë 10/14/22
8		Procedurat e shpronësimit	180 ditë	E hënë 2/7/22	E premtë 10/14/22
9		Punimet e ndërtimit	313 ditë	E hënë 10/17/22	E mërkurë 12/27/23
10		Ndërtimi i SS 35/20/10 kV KOPLIK	508 ditë	E premtë 2/19/21	E martë 1/31/23
11		Procedurat e prokurimit	60 ditë	E premtë 2/19/21	E enjte 5/13/21
12		Transferimi i kontratës	15 ditë	E premtë 2/19/21	E enjte 3/11/21
13		Aplikimi për leje	180 ditë	E premtë 3/12/21	E enjte 11/18/21
14		Procedurat e shpronësimit	180 ditë	E premtë 3/12/21	E enjte 11/18/21
15		Punimet e ndërtimit	313 ditë	E premtë 11/19/21	E martë 1/31/23
16		Rikonstruksioni i SS 35/20/10 kV Bajzë	660 ditë	E premtë 5/14/21	E enjte 11/23/23
17		Procedurat e prokurimit	60 ditë	E premtë 5/14/21	E enjte 8/5/21
18		Transferimi i kontratës	15 ditë	E premtë 8/6/21	E enjte 8/26/21
19		Aplikimi për leje	180 ditë	E premtë 8/6/21	E enjte 4/14/22
20		Procedurat e shpronësimit	180 ditë	E premtë 4/15/22	E enjte 12/22/22
21		Punimet e ndërtimit	240 ditë	E premtë 12/23/22	E enjte 11/23/23
22		Rikonstruksioni i SS 35/20/10 kV Rrenc	495 ditë	E premtë 5/14/23	E enjte 4/6/23
23		Procedurat e prokurimit	60 ditë	E premtë 5/14/21	E enjte 8/5/21
24		Transferimi i kontratës	15 ditë	E premtë 8/6/21	E enjte 8/26/21
25		Aplikimi për leje	180 ditë	E premtë 8/27/21	E enjte 5/5/22
26		Procedurat e shpronësimit	180 ditë	E premtë 8/27/21	E enjte 5/5/22
27		Punimet e ndërtimit	240 ditë	E premtë 5/6/22	E enjte 4/6/23
28		Rikonstruksioni i SS 35/20/10 kV Shkodra 1	494 ditë	E hënë 5/17/21	E enjte 4/6/23
29		Procedurat e prokurimit	60 ditë	E hënë 5/17/21	E premtë 8/6/21
30		Transferimi i kontratës	15 ditë	E hënë 8/9/21	E premtë 8/27/21
31		Aplikimi për leje	180 ditë	E premtë 8/9/21	E premtë 5/5/22
32		Procedurat e shpronësimit	180 ditë	E premtë 8/9/21	E premtë 5/5/22
33		Punimet e ndërtimit	240 ditë	E premtë 5/6/22	E enjte 4/6/23
34		Rikonstruksioni i SS 35/20/10 kV Shkodra 2	480 ditë	E hënë 10/25/21	E premtë 8/25/23
35		Procedurat e prokurimit	60 ditë	E hënë 10/25/21	E premtë 1/14/22
36		Transferimi i kontratës	15 ditë	E hënë 1/17/22	E premtë 2/4/22
37		Aplikimi për leje	180 ditë	E hënë 1/17/22	E premtë 9/23/22
38		Procedurat e shpronësimit	180 ditë	E hënë 1/17/22	E premtë 9/23/22
39		Punimet e ndërtimit	240 ditë	E hënë 9/26/22	E premtë 8/25/23
40		Instalimi i sistemit të kontrollit në distancë në rajonin e Shkodrës në 20 Kabina Elektrike 20/04 kV	267 ditë	E hënë 10/25/21	E martë 11/1/22
41		Procedurat e prokurimit	11 ditë	E hënë 10/25/21	E hënë 11/8/21
42		Transferimi i kontratës	15 ditë	E martë 11/9/21	E hënë 11/29/21
43		Punimet e instalimit	240 ditë	E mërkurë 12/1/21	E martë 11/1/22
44		Ndërtimi i SS 110/20 kV së re në Fushë Krujë	498 ditë	E hënë 10/25/21	E mërkurë 9/20/23
45		Procedurat e prokurimit	60 ditë	E hënë 10/25/21	E premtë 1/14/22
46		Transferimi i kontratës	15 ditë	E hënë 1/17/22	E premtë 2/4/22
47		Aplikimi për leje	180 ditë	E hënë 10/25/21	E premtë 7/1/22
48		Procedurat e shpronësimit	180 ditë	E hënë 10/25/21	E premtë 7/1/22
49		Punimet e ndërtimit	318 ditë	E hënë 7/4/22	E mërkurë 9/20/23
50		Ndërtimi i SS 35/20/10 kV TAMARË	744 ditë	E premtë 2/19/21	E mërkurë 12/27/23
51		Procedurat e prokurimit	60 ditë	E hënë 10/25/21	E premtë 1/14/22
52		Transferimi i kontratës	15 ditë	E hënë 1/17/22	E premtë 2/4/22
53		Aplikimi për leje	180 ditë	E hënë 10/25/21	E premtë 7/1/22
54		Procedurat e shpronësimit	180 ditë	E hënë 10/25/21	E premtë 7/1/22
55		Punimet e ndërtimit	313 ditë	E hënë 7/4/22	E mërkurë 9/13/23

Tabela 2 Koha e investimeve (data e fillimit është përcaktuar vetëm për qëllime simulimi)

PËRSHKRIMI DHE VENDNDODHJET E PROJEKTIT

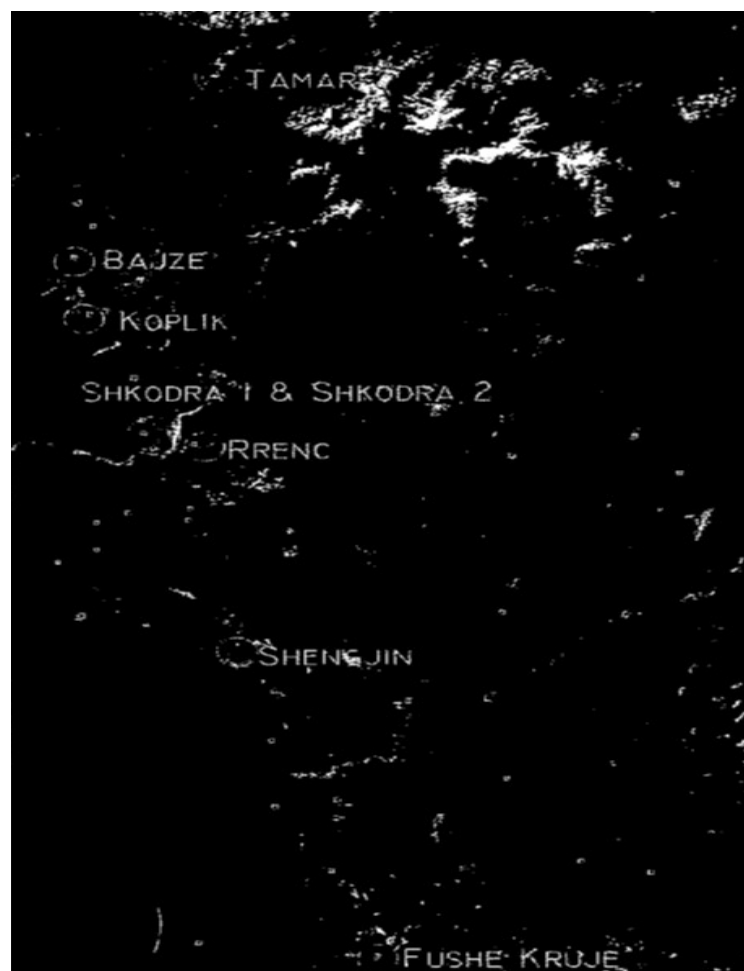

Figura 10 Zona ku pritet të zbatohet projekti

Bazuar në tabelën e mësipërme shohim ndarjen gjeografike të projekteve, të cilat janë pjesë e një prej zonave më të rëndësishme të vendit siç është qyteti i Shkodrës dhe ndërtimin e një nënstacioni të ri në zonën e Fushë Krujës që është pjesë e rajonit të Durrësit.

Për të hartuar një raport të detajuar mjedisor, do të jetë e nevojshme të analizohen artikujt mjedisorë individualë për çdo objekt dhe të hartohen raporte për secilin lidhur me vlerësimin e ndikimit në mjedis.

6.1 Ndërtimi i Nënstacionit 35/20/10 kV TAMARË

Vlera totale e projektit është 5,524,800 Euro. Koha e parashikuar për zbatimin e projektit (nga procedurat e prokurimit deri tek përfundimi i punimeve) është 744 ditë.

Tamara është një fshat në komunën Kelmend në rrethin e Malësisë së Madhe të Shqipërisë. Tamara ka qenë qendra administrative e Kelmendit që nga viti 1935. Shtrihet buzë Cemit të Selcës, ku Cemi i Selcës bashkohet në një lum të vetëm me Cemin e Vuklit, në lartësinë 235 m mbi nivelin e detit.

Është një fshat i vendosur në një gropë të thellë rreth 1000 metra poshtë majave të maleve. Qendra ka shtëpi dhe apartamente banimi. Midis tyre ndodhet shkolla e mesme me një qendër të bukur sportive dhe më tej ndodhen spitali dykatësh i zonës, kishat, dyqanet, bar-restorantet etj.

Drejtimi kryesor ekonomik është blegtoria. Aty ka dele, lopë dhe thundrakë. Tek bimët përmendim bimë si: misri, jonxha dhe perimet. Gjithashtu rriten: fiq, kumbulla, mana, pjeshkë, thana dhe rrush. Dimrat në Tamarë janë relativisht të ftohtë dhe vera është e nxehtë. Masat e ngrohta ajrore që vijnë nga Shiroku nuk lejojnë që klima të ashpërsohet si në pjesët e tjera të Kelmendit. Në këtë fshat bie borë shumë rrallë, edhe pse vendbanimi ndodhet thellë në male. Këtë e dëshmon bimësia, kryesisht mesdhetare me sherbelë dhe trumzë dhe dushqe të ndryshëm, ku mungon ahu dhe pisha si pemë karakteristike për luginat alpine. Vërehet shëga e egër përgjatë luginës. Lumi i jep bukuri fshatit. Në Cem mund të gjuhet trofta e mrekullueshme.

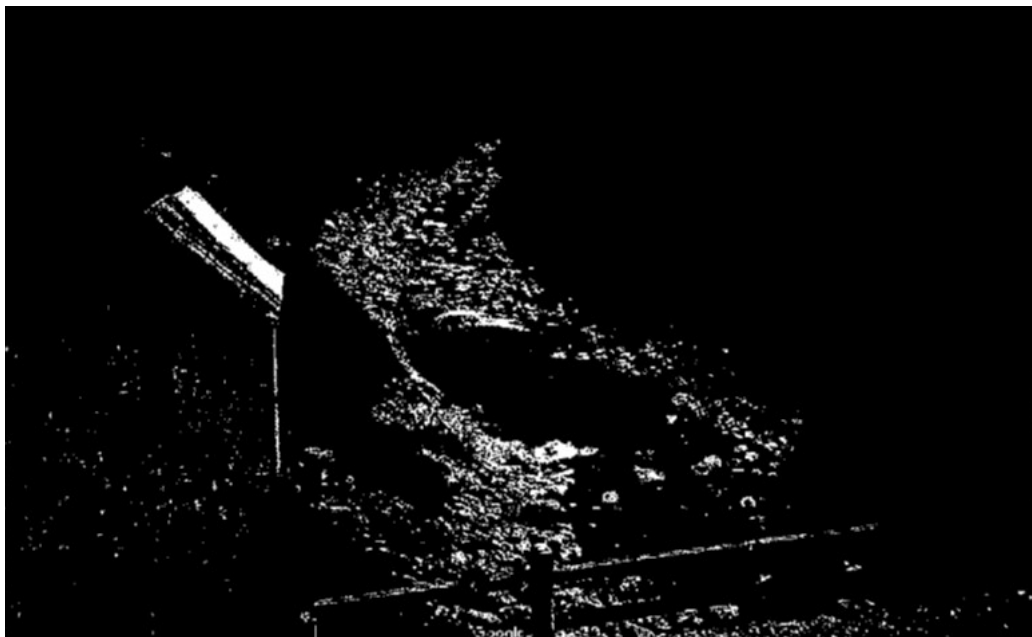

Figura 11 Harta GIS e Tamarës

Figura 12 Pamje nga zona turistike e Tamarës

Figura 13 Pamje nga zona turistike e Tamarës

Aktualisht zona e Tamarës furnizohet me energji nga Nënstacioni i Vukpalajt përmes furnizuesit në Vukpalaj i cili aktualisht ka një gjatësi prej gati 120 km dhe gati 120 kabina transformimi. Furnizuesi në Vukpalaj nuk ofron furnizim cilësor të nevojshëm me energji për zonën me tregues të mjaftueshëm me performancë të dobët ku për vitin 2020 kjo zonë ka Saif - 44 dhe Said - 126. Për t'iu përgjigjur zhvillimit të zonës propozohet ndërtimi i një nënstacioni të ri në Tamarë 35/20/10 kV, linja e furnizimit 35 kV do të ndërtohet nga nënstacioni në Vukpalaj me një gjatësi të përafërt prej 18 km.

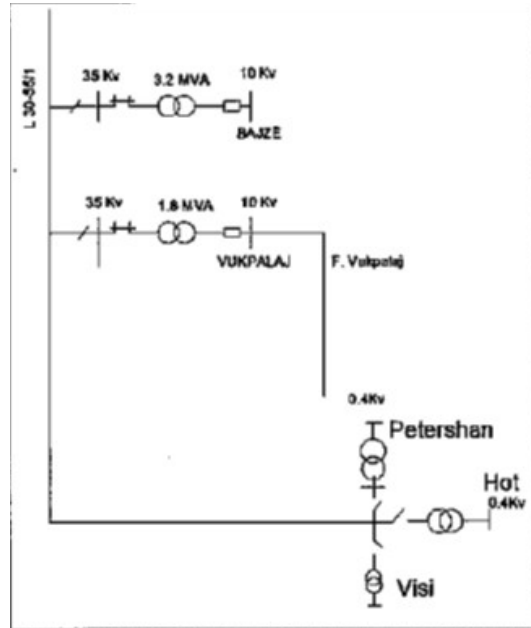

Figura 14 Skema ekzistuese e zonave që furnizojnë me energji fshatin Tamarë

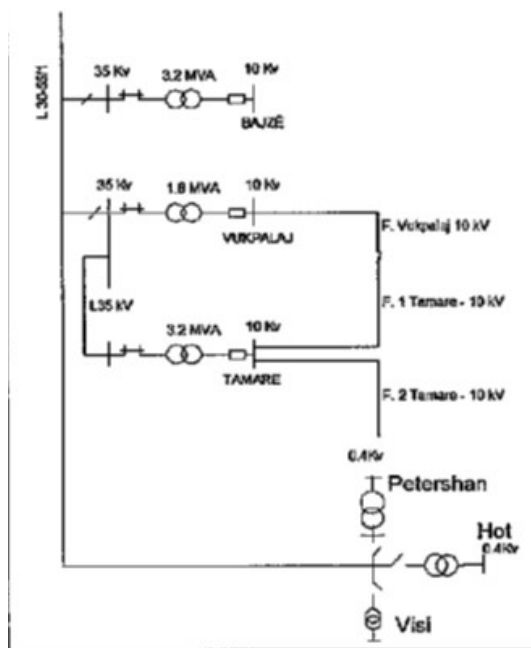

Figura 15 Skema e propozuar për ndërtimin e NËNSTACIONIT të Tamarës

- Ndërtimi i linjës 35 kV Nënstacioni Vukpalaj – Tamarë
- Furnizimi dhe instalimi i çelësit shpërndarës të gazit SF6 35 kV 1 copë
- Furnizimi dhe instalimi i çelësit matës 35 kV me transformator të tensionit 1 copë
- Furnizimi dhe instalimi i çelësit 10 kV 1250 A (Çelësi i transformatorit) 1 copë
- Furnizimi dhe instalimi i çelësit 10 kV 630 A (çelësi i furnizuesit) 2 copë
- Furnizimi dhe instalimi i çelësit matës 10 kV me transformator të tensionit 1 copë
- Furnizimi dhe instalimi i shkarkimeve të jashtme 35 kV, 3 copë
- Furnizimi dhe instalimi i panelit të ri të kontrollit pjesë 1 copë

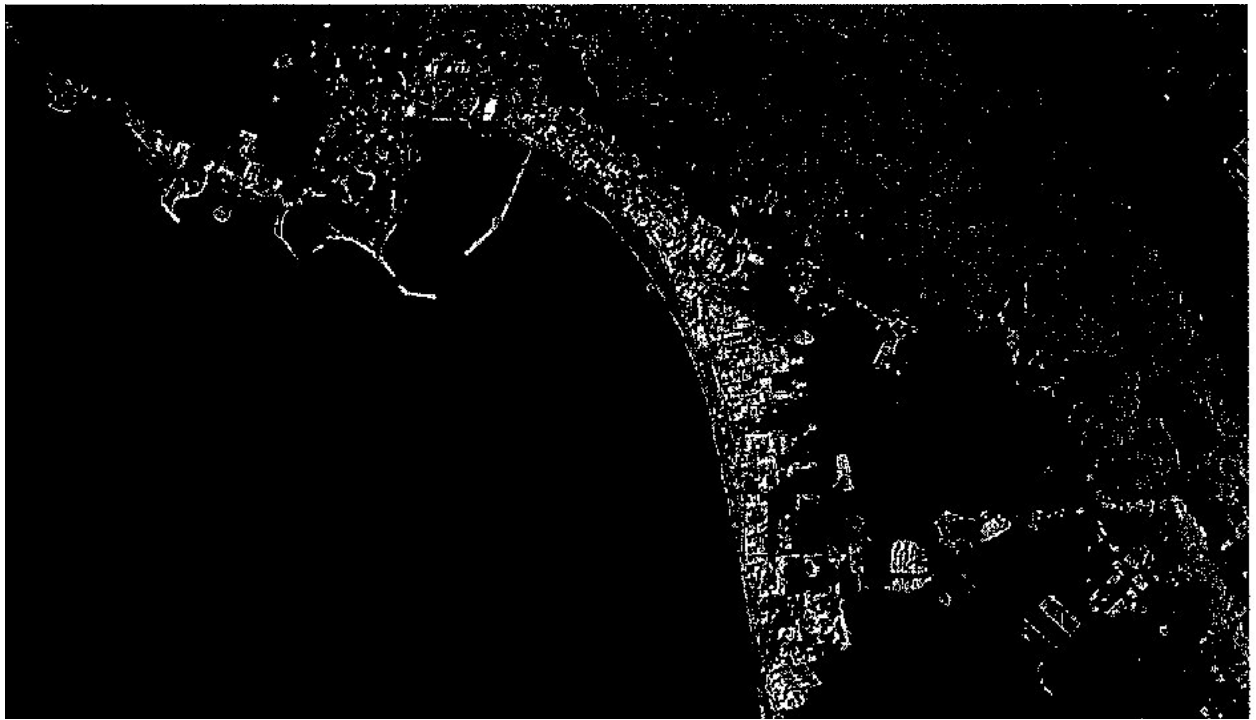
- Furnizimi dhe instalimi i një transformatori të energjisë elektrike 35/10 kV 1 copë
- Furnizimi dhe instalimi i transformatorit të nevojave vetjake 1 copë
- Punime civile lidhur me ndërtimin e një pallati të ri. Propozimi i mësipërm jep një zgjidhje përfundimtare për furnizimin me energji të zonës së Tamarës si dhe perspektivën e zhvillimit.

6.2. Ndërtimi i Nënstacionit të SHËNGJINIT 110/20 kV

Vlera totale e projektit arrin në 5,580,800 Euro. Koha e parashikuar për zbatimin e projektit (nga procedurat e prokurimit deri në përfundimin e punimeve) është 744 ditë.

Shëngjini është një qytet turistik në qarkun e Lezhës në veriperëndim të Shqipërisë. Qyteti është i njohur për portin dhe plazhin e madh. Shëngjini ndodhet rreth 7 km në perëndim të Lezhës dhe ka një popullsi prej 4000 banorësh.

Ndodhet në skajin verior të një gjiri të madh 7 km larg qytetit të qarkut Lezhë. Në jug të qytetit ndodhet zona e lagunës së Deltës së Drinit, e cila formon oazin e mbrojtur natyror Kuna-Vaini. Këtu ndodhet një port i hapur në vitin 2009, i cili lidh qytetin me Barin. Është një vend me një panoramë të këndshme dhe një det të pastër, i rrethuar nga male jo shumë të larta, por me shkëmbinj të veçantë. Vitet e fundit qyteti ka pasur një zhvillim të madh, veçanërisht nëpërmjet zhvillimit të industrisë së ndërtimit.

Figura 16 Harta GIS e zonës së Shëngjinit

Siç e kemi përmendur edhe më sipër, ky qytet turistik, ku vitet e fundit ka parë një zhvillim dhe shtim të ndërtesave shumëkatëshe do të përmirësonte ndjeshëm zhvillimin ekonomik dhe social me ndërtimin e një nënstacioni të ri.

Aktualisht zona e Shëngjinit furnizohet me energji nga Nënstacioni i Lezhës 110/20 kV nëpërmjet 5 furnizuesve të cilët nuk u përgjigjen kërkesave të zonës kryesisht gjatë stinës së verës, e cila është e orientuar kryesisht drejt turizmit. Për t'iu përgjigjur zhvillimit të zonës, propozohet ndërtimi i një nënstacioni të ri 110/20 kV në Shëngjin. Linja e furnizimit 110 kV do të ndërtohet nga Nënstacioni i Lezhës me një gjatësi të përafërt prej 8 km. Ndërtimi i këtij nënstacioni ofron mundësinë e lidhjes me unazën në anën 2kV me nënstacionin e ri të Velipojës, i cili parashikohet të ndërtohet nga OSSH sh.a. Lidhja në unazë e furnizuesve të këtyre nënstacioneve zgjidh

përfundimisht problemin e furnizimit me energji elektrike të të gjitha ndërtimeve turistike në zonën nga Shëngjini në Velipojë.

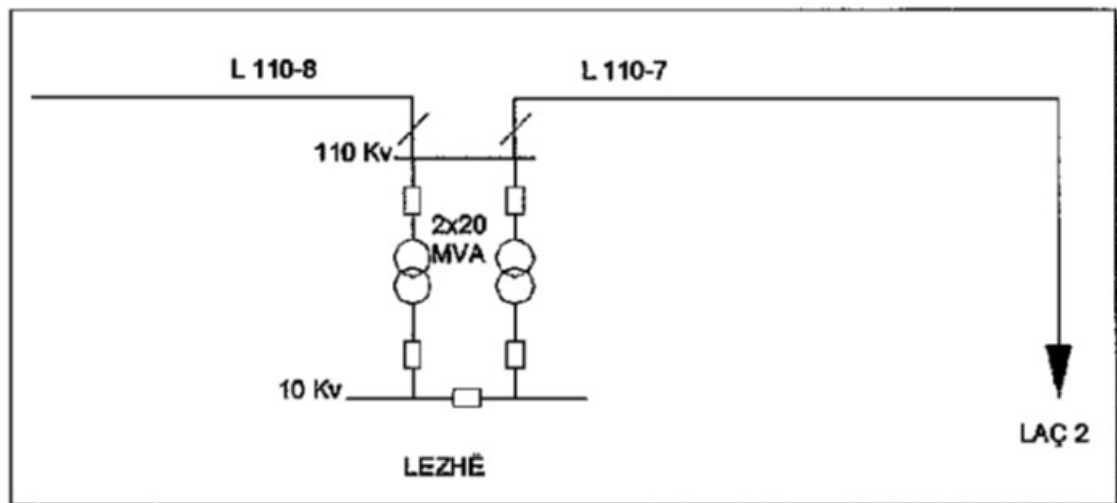

Figura 17 Skema aktuale e sistemit 110 kV nga ku furnizohet zona e Shëngjinit

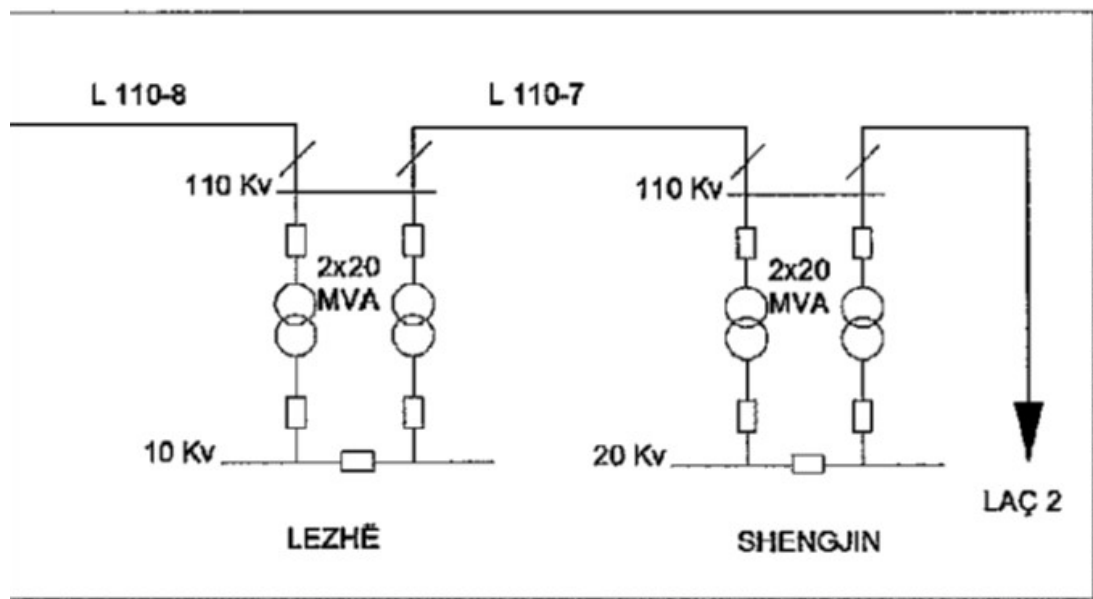

Figura 8 Skema e propozuar 110 kV për ndërtimin e një nënstacioni të ri

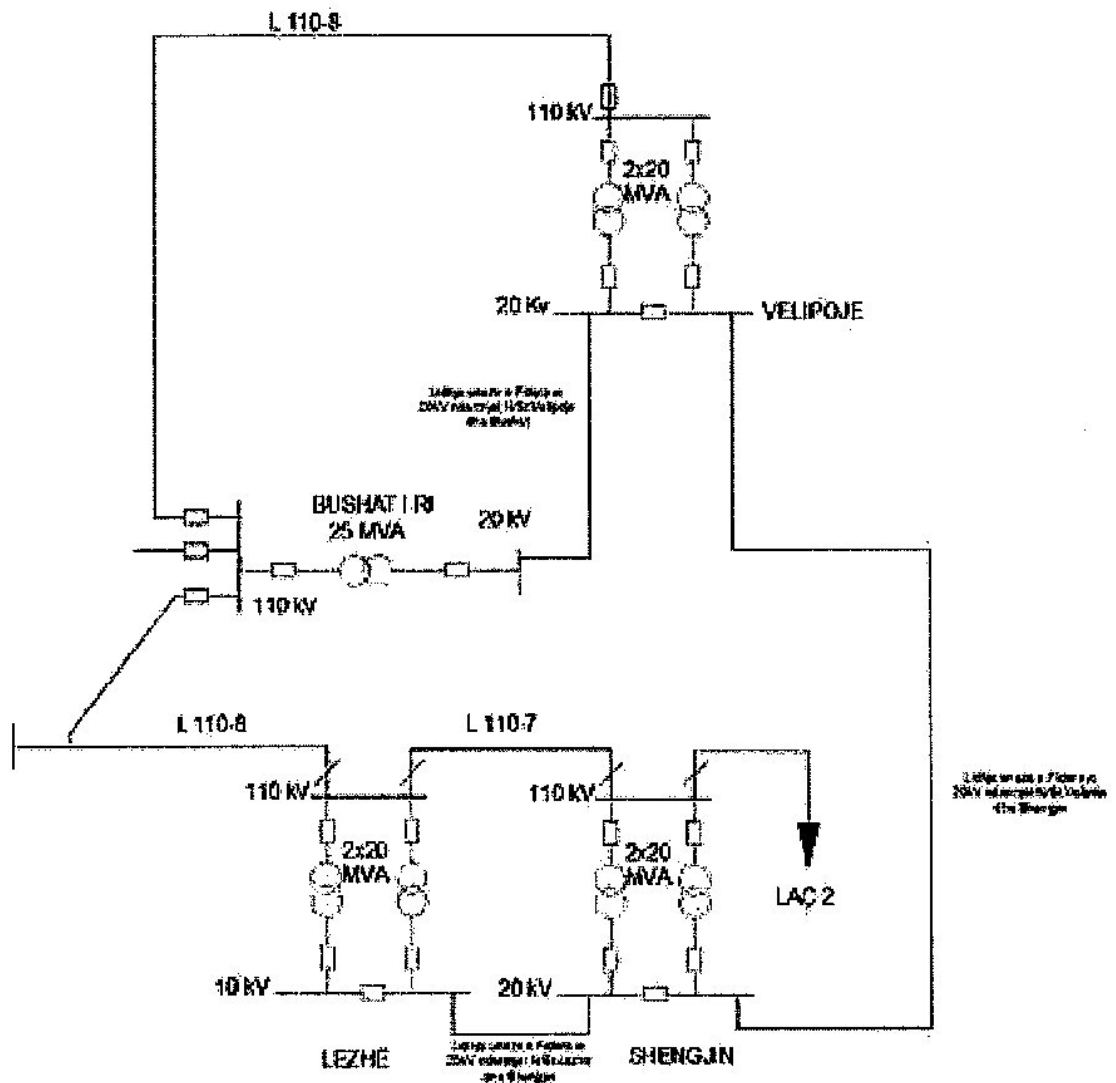

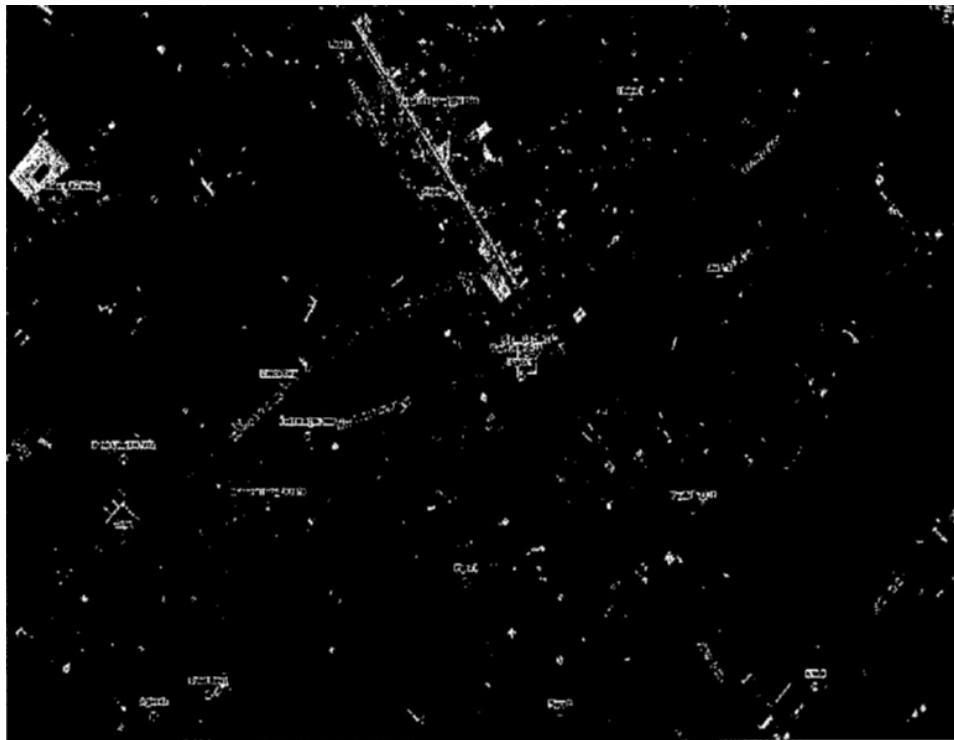
Figura 19 Skema e propozuar për lidhjen në unazë të nënstacioneve Shëngjin dhe Velipojë

Për realizimin e skemës së propozuar do të nevojiten artikujt e mëposhtëm

- Transformator i energjisë elektrike ONAN/ ONAF 20/25 MVA 110 20kV 2 copë
- Linja e traktit 110 110 kV 2 copë
- Shufër zbare 110 110 kV 1 komplet
- Traktet e transformatorëve 2 copë
- Çelës në hyrje të transformatorëve 20 kV 2 copë
- Çelës i seksionit 20 kV 1 copë
- Çelës i furnizuesit 20 kV 10 copë
- Çelës për transformatorë 20 kV për nevoja vetjake 2 copë
- Çelës për transformatorët e tensionit 20 kV 2 copë
- Godina e Nënstacionit, e cila do t'i ketë këto ambiente Kompleti 1
- Dhoma e komandës
- Dhoma e kalimit 20 dhe 35 kV
- Dhoma e baterisë 110 V dhe 48 V
- Dhoma e radiatorit
- Dhoma AC/ DC
- Shoqërisë

- Dhoma thirrjeve telefonike dhe e ndërlidhjes
- Dhoma e ngrënies
- Objektet higjeno-sanitare

6.3. Rindërtimi dhe fuqizimi i Nënstacionit 35/20/10 kV në KOPLIK

Figura 20 Harta GIS për zonën e Koplikut

Vlera totale e projektit është 9,576,640 Euro. Koha e parashikuar për zbatimin e projektit (nga procedurat e prokurimit deri në përfundimin e punimeve) është 508 ditë.

Ndërrhyrjet në zonën e Koplikut konsistojnë në nënstatione dhe në rrjetin TM/TU.

Në nënstation

Nënstacioni 35/6 kV i Koplikut është ndërtuar në vitin 1964. Ka të instaluar dy transformatorë të energjisë elektrike: TR1 = 3,2 MVA dhe TR 2 = 5,6 MVA dhe ka katër furnizues në dalje.

Nënstacioni furnizohet me energji nga linja 35kV, 30-55/1 e Koplikut 220W dhe ka dalje në drejtim të Nënstacionit Bajzë dhe Vukpalaj.

Linjat hyrëse dhe dalje 35 kV dhe linjat hyrëse të transformatorëve të energjisë elektrike 35 kV realizohen me thika dhe siguresa 35 kV.

Çelësat 6 kV janë të vjetër të modelit rus dhe kinez, shumë të amortizuar dhe duke qenë të vjetër, nuk ka pjese ndërrimi në rast defekti.

Nisur nga gjendja teknike shumë e amortizuar e pajisjeve në Nënstacionin e Koplikut, propozojmë që në këtë Nënstacion të realizohen këto ndërrhyrje:

1. Linjë të traktit 35 kV, 2 copë e cila përmban:

- çelës 35 kV
- Transformatorë të rrymës
- Transformator të tensionit
- Ndërprerës 35 kV
- Panel mbrojtës me mbrojtje maksimale, me veshje dhe tokëzim

- Kabllo parësore dhe dytësore.

2. Traktin e transformatorit 35 kV 2 copë i cili përmban:

- Çelës 35 kV

- Transformatorë të rrymës

- Transformator të tensionit

- Ndërprerës 35 kV

- Panele mbrojtëse me mbrojtje maksimale, diferencial, gaz, temperaturë

- Kabllo parësore dhe dytësore.

3. Impianti 6 kV i cili përmban:

- Çelës 6 kV për transformatorin e energjisë elektrike 2 copë

- Çelës 6 kV për furnizues 12 copë

- Çelës matës 6 kV 2 copë

- Çelës për nevoja vetjake 2 copë

- Panel mbrojtës dhe komandimi 6 kV 1 copë

- Dhomë të baterisë dhe radiatorit 110 V, DC 1 copë

- Transformator i energjisë elektrike; 35/20/6 kV 2 copë

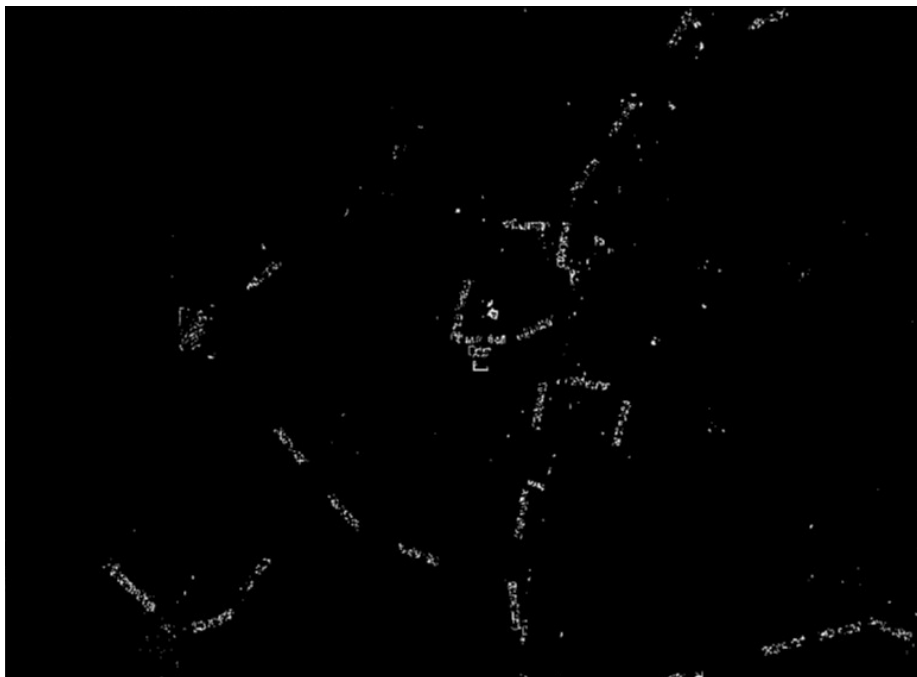
- Rindërtim të godinës + rrethim + punime civile

Në rrjetin TM / TU

Kjo zonë ka pasur zhvillim demografik dhe rrjeti elektrik TM/TU, kabinat e transformimit të ndërtuara shumë vite më parë kanë nevojë për ndërhyrje urgjente. Ka gjithashtu zona ku klientët kanë ndërtuar rrjetin elektrik duke krijuar probleme në rrjet.

Përveç amortizimit, rrjeti elektrik kalon edhe në zonat malore, ku gjatë stinës së dimrit është jashtëzakonisht e vështirë riparimi i defekteve brenda kohës së planifikuar. Duke u nisur nga pozicioni gjeografik, në Koplik ka shumë zona të cilat kanë zhvillim turistik nga viti në vit. Janë bërë punime në rrjet por është e nevojshme të ndërhyhet në investime për përmirësimin e furnizimit me energji elektrike për klientët e këtyre zonave.

6.4 Rindërtimi dhe fuqizimi i Nënstacionit 35/20/10 kV në BAJZE

Figura 21 Harta GIS për zonën e Bajzës

Vlera totale e projektit është 2,268,040 Euro. Koha e parashikuar për zbatimin e projektit (nga procedurat e prokurimit deri në përfundimin e punimeve) është 660 ditë.

Ndërhyrjet në zonën e Koplikut/Bajzës konsistojnë në nënstacione dhe në rrjetin TM/TU.

Në nënstacion

Nënstacioni 35/10 kV Bajzë është ndërtuar në vitin 1967. Ka një sipërfaqe prej rreth 500m².

Ka të instaluar një TR 3.2 MVA me In - 175A dhe I maks = 130 A dhe dy furnizues në dalje. Nënstacioni furnizohet me energji nga linja 35kV, 30-55 /1 Koplik 22okV-Koplik-Bajzë-Vukpalaj-Hani i Hotit. Linja hyrëse në nënstacion është një degë pa çelës. Gjithashtu, hyrja në transformatorin e energjisë elektrike nga ana 35 kV kryhet me çelës ndërpres dhe siguresë 35 kV.

Qelizat 6 kV janë të vjetër të modelit rus, shume të amortizuara dhe duke qenë të vjetra, nuk ka asnjë pjesë ndërrimi në rast defekti. Bazuar në sa më sipër, për çdo problem në Nënstacion, linja 35 kV shkëputet plotësisht, duke lënë pa energji elektrike Nënstacionet që lidhen me të, si dhe Nënstacionin e Hanit të Hotit, i cili furnizon doganën e Hanit të Hotit.

Për shkak të kohës së gjatë në përdorim, mungesa e pjesëve të dëmtuara ka bërë që defektet dhe shkëputjet në këtë Nënstacion të jenë të shpeshta. Për këtë arsye kërkojmë:

1. Linjën e traktit 35 kV, 1 copë e cila përmban:

- çelës 35 kV
- Transformatorë të rrymës
- Transformator të tensionit
- Çelës ndërprerës 35 kV
- Panel mbrojtës me mbrojtje maksimale, i shpejtë dhe me tokëzim
- Kabllo parësore dhe dytësore.

2. Traktin e transformatorit 35 kV 1 copë i cili përmban:

- çelës 35 kV
- Transformatorë të rrymës
- Transformator të tensionit
- Çelës ndërprerës 35 kV
- Panele mbrojtëse me mbrojtje maksimale, diferencial, gaz, temperaturë
- Kabllo parësore dhe dytësore.

3. Impianti 10 kV i cili përmban:

- Çelës 10 kV për transformatorin e energjisë elektrike 1 copë
- Qelizë 10 kV për furnizues 3 copë
- Çelës matës 10 kV 1 copë
- Çelës për nevoja vetjake 1 copë
- Panel mbrojtës dhe komandimi 10 kV 1 copë
- Dhomë të baterisë dhe radiatorit 110 V, DC 1 copë
- Transformator i energjisë elektrike 10MVA; 35/20/10 kV 1 copë
- Rindërtim të godinës + rrethim + punime civile për instalimin e kontejnerëve

Në rrjetin TM / TU

Kjo zonë ka pasur zhvillim demografik dhe rrjeti elektrik TM/TU, kabinat e transformimit të ndërtuara shumë vite më parë kanë nevojë për ndërhyrje urgjente. Ka gjithashtu zona ku klientët kanë ndërtuar rrjetin elektrik duke krijuar probleme në rrjet.

Përveç amortizimit, rrjeti elektrik kalon edhe në zonat malore, ku gjatë stinës së dimrit është jashtëzakonisht e vështirë riparimi i defekteve brenda kohës së planifikuar. Duke u nisur nga pozicioni gjeografik, Bajzë ka shumë zona të cilat kanë zhvillim turistik nga viti në vit. Janë bërë punime në rrjet por është e nevojshme të ndërhyhet në investime për përmirësimin e furnizimit me energji elektrike për klientët e këtyre zonave.

6.5 Rindërtimi i Nënstacionin RRENC 110/6 kV

Figura 22 Harta GIS për zonën e Rrencit

Vlera totale e projektit është 4,460,880 Euro. Koha e parashikuar për zbatimin e projektit (nga procedurat e prokurimit deri në përfundimin e punimeve) është 495 ditë.

Ndërhyrjet në zonën e Nënstacionit Shkodër/Rrenc konsistojnë në nënstacione dhe në rrjetin TM/TU.

Në nënstacion

Nënstacioni 110/6 kV Rrenc është ndërtuar në vitin 1976. Furnizon me energji elektrike bashkitë Rrenc dhe Guri i Zi. Aktualisht, është instaluar një transformator i energjisë elektrike 1x5,6 MVA dhe 6 furnizues në dalje.

Problematic mbetet trakti 110 kV i transformatorit të energjisë elektrike, që është në godinën e Nënstacionit, impianti 6 kV, i cili është shumë i amortizuar. Një problem tjetër është gjendja e rënduar ndërtimore e godinës së shërbimit. Kjo kërkon:

1. Transformator të energjisë elektrike 10/15 MVA; 110/20/6 kV 1 copë
2. Linjë të traktit 110 kV, 1 copë e cila përmban:
  - a. çelës 110 kV
  - b. Transformator të kombinuar të rrymës dhe tensionit
  - c. Çelës ndërprerës 110 kV me dy thika tokëzimi
  - d. Shkarkues 110 kV
  - e. Panel të komandës dhe mbrojtjes për linjën
3. Trakt të transformatorit 110 kV 1 copë i cili përmban:
  - f. çelës 110 kV
  - g. Transformatorë të rrymës
  - h. Transformator të tensionit
  - i. Shkarkues 110 kV
  - j. Shkarkues 110 kV
  - k. Panele mbrojtëse me mbrojtje maksimale, diferencial, gaz, temperaturë
  - l. Kabllo parësore dhe dytësore.
4. Impianti 6 kV i cili përmban:
  - m. Çelës 6 kV për transformatorin e energjisë elektrike 1 copë
  - n. Qelizë 6 kV për furnizues 7 copë
  - o. Çelës matës 6 kV 1 copë

- P. Çelës për nevoja vetjake 1 copë
- q. Panel i kontrollit dhe mbrojtjes 6 kV 1 copë
- 5. Dhomë të baterisë dhe radiatorit 110V, DC 1 copë
- 6. Rindërtim të godinës + rrethim + punime civile

Në rrjetin TM / TU

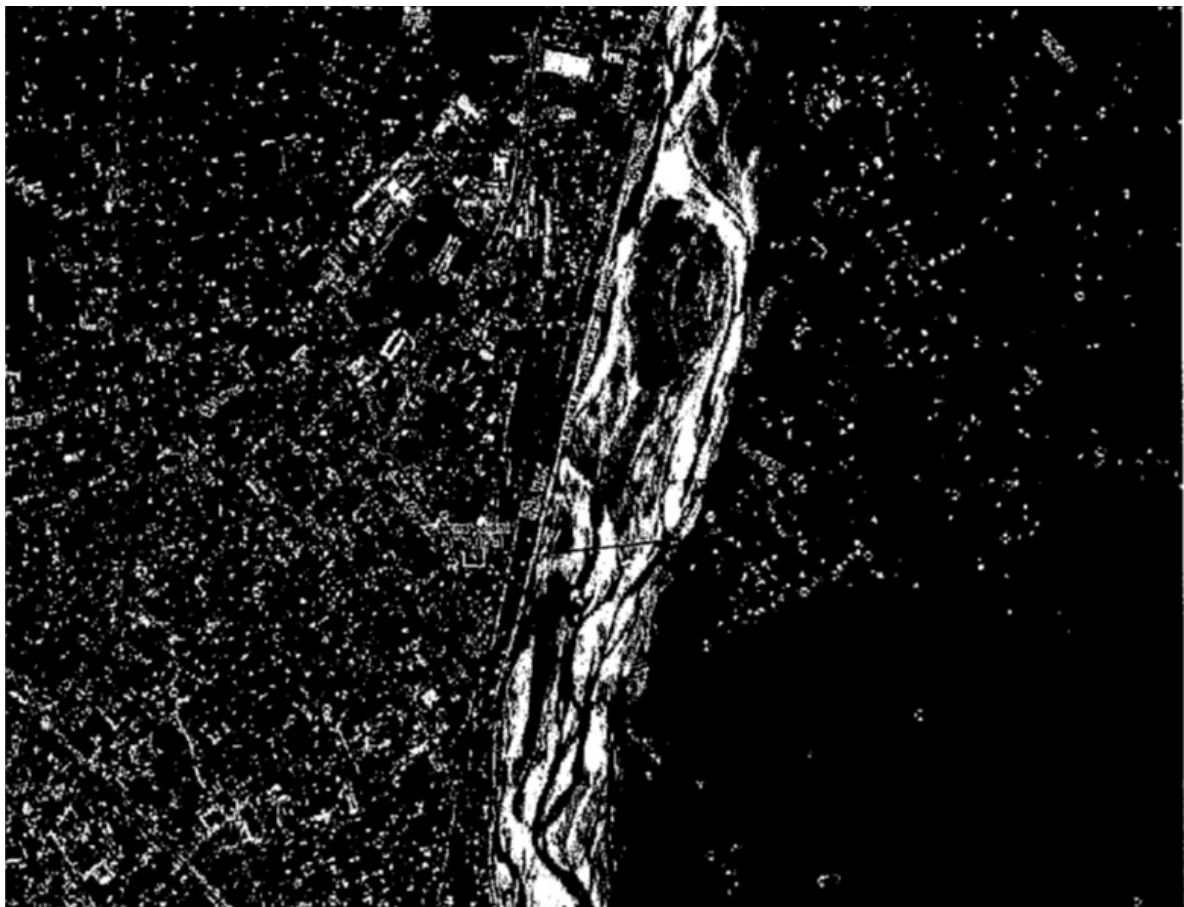
Zona e Rrencit furnizohet nga 5 furnizues me ajër 6 kV me gjatësi të linjës rreth 60 km. Ndonëse zona e Rrencit është një zonë rurale, ajo ka një zhvillim demografik. Janë bërë investime në rrjetin elektrik TU, kabinat elektrike dhe në rindërtimin e rrjetit të TM, por ka ende problemet në furnizimin me energji elektrike për këtë zonë. Këto kabina kanë nevojë për ndërhyrje si nga ana ndërtimore ashtu edhe në ndërrimin e pajisjeve, apo kabinat elektrike të cilat janë jashtë kushteve teknike.

Krahas amortizimit të rrjetit elektrik dhe domosdoshmërisë për ndërhyrje në restaurimin brenda kushteve teknike të rrjetit elektrik, është e rëndësishme të theksohet se ka shumë kabina ku muret rrezikojnë të shemben, të cilat janë dëmtuar si pasojë e tërmetit më 26.11.2019.

Pas dëmeve të shkaktuara nga tërmeti, janë kryer punime emergjente dhe të pjesshme në kabinat e dëmtuara për të siguruar furnizim të pandërprerë me energji elektrike për klientët tanë por për të eliminuar dhe parandaluar defektet e mundshme që mund të ndodhin, është e nevojshme të kryhen ndërhyrje në këto kabina të cilat rrezikojnë të shemben, duke u transformuar në kabina elektrike ose kabina të reja të parafabrikuara të transformatorëve,

pasi mund të ndodhë amortizimi total i godinës dhe është e rrezikshme që punonjësit tanë të ndërhyjnë për riparimin e defekteve në këto kabina.

6.6 Rindërtimi i Nënstacionit 110/20/6 kV SHKODRA 1

Figura 23 Harta GIS për nënstacionin 1 të Shkodrës

Vlera totale e projektit është 9,671,520 Euro. Koha e parashikuar për zbatimin e projektit (nga procedurat e prokurimit deri në përfundimin e punimeve) është 494 ditë.

Nënstacioni i Shkodrës 110/20/6 IcV është ndërtim i vitit 1966. Fillimisht aty u instaluan në transformatorë 2X 5.6 MVA, 110/35/6 KV që furnizonin qytetin e Shkodrës dhe me dalje 35 kV Malësinë e Madhe. Ndër vite rritja e ngarkesave ka ndryshuar dhe përforcuar. Ka instaluar me saktësi:

1. Transformatorët 40 MVA, 110/20 kV nga të cilët furnizuesit 20 kV (gjithsej 10 furnizues) të cilët furnizojnë një pjesë të qytetit të Shkodrës.

2. Transformatorët 25 MVA, 110/6 kV nga të cilët dalin furnizues 6 kV (gjithsej 10 furnizues) të cilët furnizojnë zonën e Shkodrës dhe pjesë të malësisë së Shkodrës.

Gjatë vitit 2019 u bënë ndërhyrje me Impiantet 20 kV në zëvendësimin e plotë të Qelizave 20 kV.

Gjithashtu, janë riparuar çelësat 20 kV të çmontuar dhe me to është realizuar zëvendësimi i impiantit të shpërndarjes 6 kV.

Mbetet problematike numri i trakteve të linjave në kV i transformatorëve të energjisë elektrike që janë pjesë e ndërtimit të nënstacionit dhe rindërtimit të objektit i cili është shumë i amortizuar dhe fuqizimi i nënstacionit me një transformator të energjisë elektrike 40/50MVA110/2kV së bashku me traktet e tij të linjës. Për këtë nevojitet:

1. Linjat e traktit 110 kV, 2 copë e cila përmban:

- Çelës 110 kV
- Transformator të kombinuar të rrymës dhe tensionit
- Çelësi ndërprerës 110 kV me dy çelësa ndërprerës tokëzues
- Shkarkues 110kV
- Panel të komandës dhe mbrojtjes për linjën

2. Trakti i transformatori 110 kV, 3 copë i cili përmban:

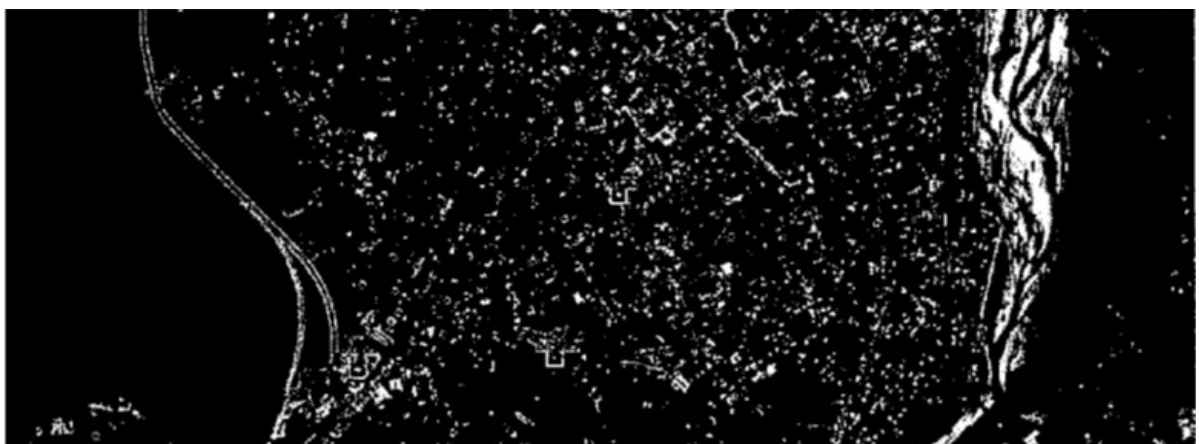
- Çelës 110 kV
- Transformatorë të rrymës
- Transformator të tensionit
- Çelës ndërprerës 110 kV
- Shkarkues 110 kV
- Panele mbrojtëse me mbrojtje maksimale, diferencial, gaz, temperaturë
- Kabllo parësore dhe dytësore.

3. Dhomë të baterisë dhe radiatorit 220 V, DC rezistente, 1 Copë

4. Transformator i energjisë elektrike 40 / 50 MVA; 110/20 kV, 1 copë

5. Rindërtim të godinës + rrethim + punime civile

6.7 Rindërtimi i Nënstacionit 110/35/20/6 kV SHKODRA 2

Figura 24 Harta GIS për zonën e nënstacionit 2 të Shkodrës

Vlera totale e projektit është 5,560,480 Euro. Koha e parashikuar për zbatimin e projektit (nga procedurat e prokurimit deri në përfundimin e punimeve) është 480 ditë.

Këto investime zënë një vend të rëndësishëm për sa i përket përmirësimit të të gjithë parametrave që i japin përparësi furnizimit me energji elektrike.

Instalimet e lartpërmendura parashikohen të rindërtohen si nga ana e ndërtimit të objekteve që janë evidentuar me probleme të theksuara teknike, dhe si rezultat i ndërtimit të tyre shumë vite më parë, ashtu edhe rindërtimi dhe zëvendësimi i pajisjeve elektrike, të cilat nuk janë në gjendje të mirë teknike dhe nuk i përgjigjen zhvillimit të zonës së furnizimit me energji elektrike, duke shkaktuar probleme të herëpashershme me furnizimin. Rindërtimi i tyre do të sjellë përmirësim të furnizimit me energji elektrike, reduktim të humbjeve, përmirësim të situatës mjedisore-sociale duke bërë të mundur zhvillimin ekonomik të zonës.

Nënstacioni i Shkodrës 110/35/20/ 6 kV 2 është ndërtim i vitit 1976. Fillimisht u instaluan transformatorë 2 x 7.5 MVA, 110/35/6 kV që furnizonin qytetin e Shkodrës dhe me dalje 35 kV furnizonin pjesën e rajonit dhe zonën e Velipojës. Ndër vite edhe shtimi i ngarkesave, nënstacioni ka ndryshuar dhe përforcuar. Ka instaluar me saktësi:

1. Transformatorë 20MVA 110/6 kV nga i cili dalin 4 furnizues 6 kV të cilët furnizojnë një pjesë të rrethinave të Shkodrës.

2. Transformatorë 20MVA, 110/35 kV, prodhimi i të cilit është 35 kV, të cilët furnizojnë zonën e nën-Shkodrës si dhe zonën bregdetare të Velipojës.

3. Dy transformatorë 2x25 MVA, 110/20 kV të cilët furnizojnë shufrat zbare 20 kV (7 furnizues gjithsej)

Mbeten problematike traktet e linjave 110 kV të transformatorëve ekzistues të energjisë elektrike, të cilat janë në ndërtimin e Nënstacionit, impianti 6 kV është i amortizuar, impianti 35 kV. Për këtë nevojitet:

1. Linja e traktit 110 kV, 2 copë e cila përmban:

- Çelës 110 kV
- Transformator të kombinuar të rrymës dhe tensionit
- Çelësi ndërprerës 110 kV me dy çelësa ndërprerës tokëzues
- Shkarkues 110 kV
- Panel të komandës dhe mbrojtjes për linjën

2. Traktin e transformatorit 110 kV 2 copë i cili përmban:

- Çelës 110 kV
- Transformatorë të rrymës
- Transformatorët e tensionit
- Çelës ndërprerës 35 kV
- Panel mbrojtës me mbrojtje maksimale, me veshje dhe tokëzim
- Kabllo parësore dhe dytësore
- Trakti i transformatorit 35 kV, 1 copë i cili përmban:
- çelës 35 kV
- Transformatorë të rrymës
- Transformatorët e tensionit
- Çelës ndërprerës 35 kV
- Panele mbrojtëse me mbrojtje maksimale, diferencial, gaz, temperaturë
- kabllo parësore dhe dytësore
- Impianti 6 kV i cili përmban:
- Çelës 6 kV për transformatorin e energjisë elektrike 1 copë
- Çelëza 6 kV për furnizuesit dalës, 5 copë
- Çelës matës 6 kV 1 copë
- Çelës për nevoja vetjake 1 copë

- Panel i kontrollit dhe mbrojtjes 6 kV 1 copë
- Dhomë të baterisë dhe radiatorit 110V, DC 1 copë

Ndërrhyrjet në Rrjetin TM/TU të Nënstacionit Shkodra 1 dhe Shkodra 2

Përkatesisht Nënstacioni SH-i 110/20/6 kV me gjatësi linjash TM rreth 70km linjë kabllore dhe 188, me 1cm linjë ajrore, (596 kabina transformimi) shtrihet jo vetëm në qytetin e Shkodrës dhe rrethinat e tij por edhe në zonat e thella rurale. Nënstacioni SH-2 110/20/6 kV me gjatësi linjash TM rreth 42.7 km kabllor dhe 54 km të sipërme (kabina transformimi 30S) furnizon qytetin e Shkodrës por edhe zonat periferike të saj.

Kryesisht kabinat BOX të këtyre Nënstacioneve kanë nevojë për ndërhyrje emergjente për shkak të amortizimit nga ndërtimi, ndërsa një pjesë e kabinave të murale janë shembur rreziku. Duhet shikuar edhe zonat e tjera që furnizojnë këto nënstacione pasi rrjeti/kabinat elektrike janë amortizuar si rrjedhojë e ndërtimeve jo shumë vite më parë por edhe nga ndërhyrjet pa kriter në rrjet të abonentëve (kjo ndodh në zonat rurale) të cilat krijojnë probleme në furnizimin me energji elektrike.

Janë bërë të gjitha punimet (investimet, rinovimet) në rindërtimin e rrjetit elektrik, si dhe të tij, por duhet shumë punë për heqjen e nyjeve kritike të rrjetit elektrik për këto Nënstacione.

6.8 Instalimi i sistemit të telekontrollit, kontrollit në distancë të Qarkut Shkodër për 20 kabina elektrike 20/0.4 kV.

Vlera totale e projektit është 2,000,000 Euro. Koha e parashikuar për zbatimin e projektit (nga procedurat e prokurimit deri në përfundimin e punimeve) është 267 ditë.

Sistemi i kontrollit të kabinës në distancë është një investim i cili është efikas në procesin e punës në sistem. Parashikimi i zbatimit të këtij investimi do të sjellë përmirësime të dukshme në disa fusha, si: monitorimi i sistemit në kohë reale, shmangia në kohë e defektit duke përmirësuar shërbimin ndaj klientit, informacioni për gjendjen e rrjetit në çdo moment, rritja e sigurisë në puna e punëtorëve që punojnë në terren etj.

Për realizimin e funksioneve të mësipërme nevojiten punimet:

- Çmontimi i qelive ekzistuese, transporti i tyre dhe dërgimi në magazinë e OSHEE brenda qytetit të Shkodrës.
- Furnizimi dhe instalimi i kapëseve të gazit SF₆ – Të cilat do të sigurohen nga kontraktuesi i punimeve
- Ndarës i ngarkesës së motorizuar me dy çelësa gazi SF₆, thikë tokëzuese, shoqërohen me përçues dhe zbarrë
- Çelësi i transformatorit Je me ndarës ngarkese me spirale për ndërprerjen e gazit SF₆, thika tokëzimi, siguresa TM dhe shirita
- Çmontimi i Transformatorit me rrota, 400KVA 20/ 0.4 kV (ose fuqi sipas kërkesës)
- Furnizimi, instalimi dhe konfigurimi i panelit RTU së bashku me UPS 24VDC dhe GPRS e kohës sipas specifikimeve teknike të dhëna.
- Instalimi i panelit të TU – i cili do të sigurohet nga OSHEE dhe do të montohet nga kontraktuesi.
- TM Instalimi i kabllorëve TM dhe TU: nga çelësi i transformatorit në transformatorin e energjisë elektrike (Al 3x (1x70) mm²) dhe nga TR në panelin TU (sipas specifikimeve të panelit), së bashku me aksesoret përkatës do të furnizohen nga OSHEE dhe do të montohen nga kontraktuesi

A: Bulevardi “Gjergj Fishta”, Ndërtesa Nr. 88, H.1, Administrative Unit Nr:7, 1023, Tiranë, Shqipëri, NIPT: K72410014H

- Furnizimi dhe montimi i shtresës jopërçuese në sheshin e manovrimit të qelive
- Furnizimi dhe montimi i sistemit të brendshëm të tokëzimit dhe ndriçimit të kabinës
- Si vizatime “si të ndërtuara” të kabinave.

6.9 Ndërtimi i Nënstacionit 110/20 kV Fushë Krujë

Vlera totale e projektit arrin në 10,350,400 Euro. Koha e parashikuar për zbatimin e projektit (nga procedurat e prokurimit deri në përfundimin e punimeve) është 498 ditë.

Gjeografikisht Fushë Kruja shtrihet 10 km në perëndim të qytetit të Krujës dhe në të njëjtën linjë me vargmalin Krujë-Dajt. Është 15 m mbi nivelin e detit.

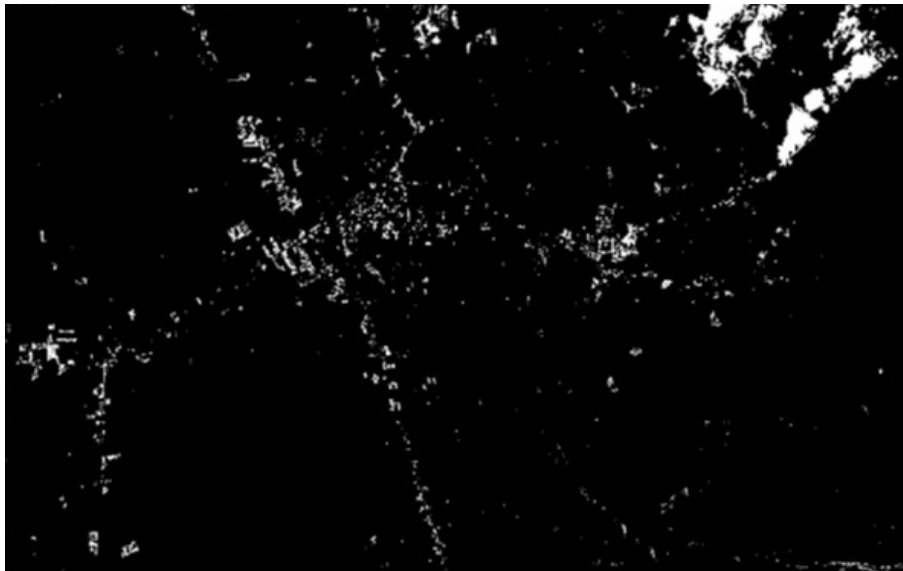
Pozicioni i saj gjeografik është i rëndësishëm pasi shërben si një pikë lidhëse e Veriut dhe Lindjes së Shqipërisë me Tiranën dhe Durrësin. Përshkohet nga rruga Shkodër-Fushë-Krujë Tiranë dhe të gjitha rrugët e tjera që lidhen me rrugën në Milot.

Toka është shumë pjellore, veçanërisht për drithërat dhe perimet dhe kodrat përreth në lindje të Zallit. Kullat, Zeze janë veçanërisht zona të mira si njësi bujqësore për mbjelljen e pemëve dhe kryesisht rrushit.

Toka ka një sipërfaqe prej afërsisht 100 km katrorë me fshatra në fushë që zënë shumë tokë, duke prekur tokat bujqësore.

Përshkohet nga lumi Zezë që kalon nga fshati Zezë nga ka marrë dhe të njëjtin emër dhe buron nga fshatrat pas Krujës dhe kalon në Kalanë e Krujës. Lumi thahet në verë dhe është bërë i padobishëm për ujitje si pasojë e ndotjes.

Në perëndim zona përshkohet nga lumi Gjole ose lumi i Tiranës dhe më pas lumi Gjole dhe lumi i Ishmit, lumi i cila ka tre emra që i merr nga vendi ku kalon.

Figura 25 Harta GIS për zonën e Fushë Krujës

Vitet e fundit ky qytet ka pësuar një zhvillim të konsiderueshëm dhe si rrjedhojë ka lindur nevoja për përmirësimin e furnizimit me energji elektrike. Ndërtimi i një sistemi të ri do të përmirësonte shumë faktorë ekonomikë dhe socialë të kësaj zone.

Ndikimi pozitiv tek të gjithë treguesit duke përfshirë humbjet teknike, përmirësimin e furnizimit me energji, zhvillimin e investimeve të ndryshme dhe përmirësimin e jetesës në zonë.

Efikasiteti në përdorim dhe përmirësimi i përdorimit, matjes dhe faturimit të energjisë së konsumuar do të bëjë të mundur reduktimin e mbetjeve dhe përdorimin efikas të energjisë.

Për realizimin e sigurisë së furnizimit nevojiten artikujt e mëposhtëm:

- Transformatori i energjisë elektrike ON ONAN / ONAF 40/50 MVA110 20kV 2 copë
- Linja e traktit 110 110 kV 2 copë
- Komploti i plotë 110 110 kV 1
- Traktet e transformatorëve 2 copë
- Hyrjet e transformatorëve 20 kV 2 copë
- 20 Çelës i seksionit 20 kV 1
- Qeliza për furnizues dalës 20 kV 10 copë
- Çelës për transformatorë 20 kV për nevoja vetjake 2 copë

- Çelës për transformatorët e tensionit 20 kV 2 copë
- N Godina e Nënstacionit, e cila do t'i ketë këto ambiente Kompleti 1
- Dhoma e komandës
- Salla e qelizave 20 dhe 35 kV
- Dhoma e baterisë 110 V dhe 48V
- Dhoma e radiatorit
- Dhoma AC / DC
- Zyra
- Dhoma thirrjeve telefonike dhe e ndërlidhjes
- Dhoma e ngrënies
- Objektet higjeno-sanitare

Të gjitha këto punime të përmendura më sipër rrisin ndjeshëm sigurinë dhe cilësinë e furnizimit me energji elektrike për konsumatorët tanë, duke i shërbyer perspektivës se këto zona po kanë zhvillime demografike dhe në veçanti zhvillime turistike.

Me këto investime presim të kemi një reduktim të humbjeve totale teknike sipas standardeve të BE.

Nisur nga volumi i madh i këtij projekti, zbatimi i tij pritet të bëhet për një periudhë dyvjeçare nga data e fillimit të tij duke e ndarë në disa pjesë për të përshpejtuar punimet.

ANALIZA E RISKUT DHE NDIKIMET MJEDISORE DHE SOCIALE NË PROJEKTE

7 ANALIZA E RISKUT DHE NDIKIMET MJEDISORE DHE SOCIALE NË PROJEKTE

7.1 Siguria në punë

Më poshtë jepet një përshkrim i shkurtër, i cili duhet pasur parasysh gjatë realizimit të punimeve, por gjithmonë zbatoni me rigorozitet rregulloret e sigurimit dhe përdorimit në fuqi.

7.1.1 Punimet civile

Gjatë punimeve të gërmimit duhet të merren masa në zbatim të rregulloreve për eliminimin e aksidenteve të mundshme. Sipas specifikimeve në projektin e profileve të kanaleve duhet të hiqen dherat e nxjerra dhe të mbushet kanali me materiale të përcaktuara sipas shtresave përkatëse. Gjatë veprimtarisë së makinerive, ruani distanca nga përçuesit elektrikë të linjave ajrore ekzistuese, në mënyrë që punonjësit të mos bien në kontakt me tensionin, dhe nëse është e nevojshme, të kërkohet shkëputja e linjave nga ndërmarrja zbatuese gjatë orarit të punës.

7.1.2 Tokëzimi

Diagrami i lidhjes së linjave TM lidhet me impiantin e tokëzimit në nënstacion dhe në çdo kabinë. Në çdo lidhje të kabllave lidhja elektrike bëhet sipas standardeve të rrethimit të kabllave me qëllim që të ketë lidhje elektrike në të gjithë gjatësinë e kabullit deri në pikat ku lidhet me impiantin e tokëzimit. Rezistenca e sistemit të tokëzimit të kabinës duhet të jetë, $R_t < 2 \text{ } \Omega$. Të gjitha pajisjet e kabinës janë të tokëzuara siç e kërkon projekti. Çelësat TM duhet të jenë të bashkangjitur me thikat tokëzuese sipas dizajnit dhe specifikimeve teknike. Në linjat e tensionit të ulët tokëzimi i zeros realizohet çdo 150m sipas planimetrisë së linjave përkatëse TU. Rezistenca e përsëritur e tokëzimit të nullit duhet të jetë $R_t < 10 \text{ } \Omega$.

Parimet kryesore të masave parandaluese për shëndetin dhe sigurinë mund të përmbledhen si më poshtë:

- devijimi i rreziqeve - vlerësimi i rrezikut
- lufta kundër rrezikut në origjinë
- përshtatja e punës për individin
- përshtatja me progresin teknik
- zëvendësimi i rrezikut me asnjë ose më pak rrezik duke zhvilluar një politikë parandaluese

- vënia në plan të parë e masave mbrojtëse kolektive (mbi ato individuale)
- dhënia e udhëzimeve të duhura për punonjësit

Punëtorët janë të ekspozuar ndaj temperaturave ekstreme, rrezikut të rrëshqitjes dhe rënies, zhurmave ekstreme dhe vendeve të papastra. Shumë nga kushtet e rrezikshme me të cilat përballen punonjësit mund të eliminohen. Rreziqet e tjera mund të reduktohen ndjeshëm. Prandaj, duhen marrë masa përkatëse për shëndetin dhe sigurinë gjatë fazës së ndërtimit por edhe gjatë fazës së funksionimit për të mbrojtur personelin nga zhurmat, pluhurat, aksidentet etj.

Këto masa mund të shihen më poshtë:

- Trajnimi dhe edukimi mbi ujërat e zeza dhe rreziku i ujërave të zeza
- Një vend për larje dhe pastrim pas punës
- Pajisjet e përshtatshme mbrojtëse, si doreza, çizme, mbrojtëse për fytyrën, kostume të papërshkueshme nga uji, në varësi të llojit të punës
- Një pamje me sy të lirë dhe kontrolli i përdorimit të pajisjeve mbrojtëse për sytë, veshët dhe rrobat e sigurisë;
- Mbani pajisjet të pastra për të kufizuar ekspozimin tuaj ndaj agjentëve që shkaktojnë sëmundje.
- Ekzaminimi i rregullt shëndetësor për personelin.

7.2 Analiza e rrezikut

Zbatimi i suksesshëm i projektit pandeh përpjekjet e ndërsjella të Investitorit në bashkëpunim të ngushtë me Mbikëqyrësin dhe Kontraktuesin.

Për të shmangur rrezikun që lidhet me vonesat ose moszbatimin e aktiviteteve duhet të merren parasysh supozimet e mëposhtme:

- Mbështetja e vazhdueshme dhe përfshirja aktive e strukturës së OSHEE dhe e Drejtorisë Rajonale Shkodër dhe Durrës.
- Bashkëpunimi efektiv, ndërveprues dhe i qetë midis të gjithë palëve të interesuara të përfshira në projekt,
- Mbështetja dhe angazhimi i mjaftueshëm i institucioneve përgjegjëse për lejet përkatëse,
- Përzgjedhja e mbikëqyrësit dhe kontraktuesit të kualifikuar.
- Menaxhimi i mirë i projektit dhe kontratës nga kontraktuesi dhe mbikëqyrësi,
- Miratimi në kohë i hapave dhe propozimeve të nevojshme nga autoritetet përkatëse.
- Kontrata duhet të zbatohet me kujdes dhe transparencë.
- Kërkohen takime të shpeshta mbikëqyrës investitor-kontraktues. Duhet të vendoset një pikë koordinimi.

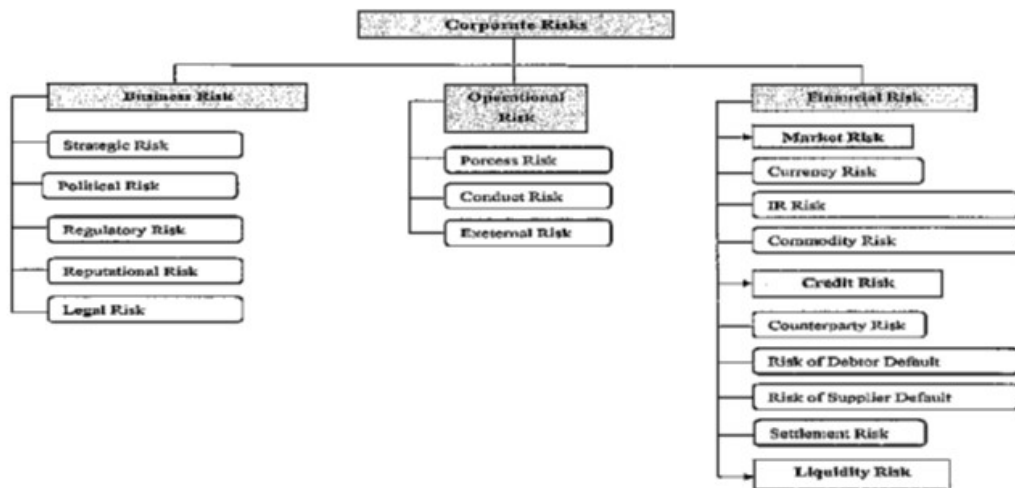
Rreziqet e parashikuara që mund të ndikojnë në zbatimin e suksesshëm të projektit janë si më poshtë:

- Bashkëpunimi i pamjaftueshëm i institucioneve përkatëse të përfshira në lejet përkatëse.
- Projekti mbivendoset me objektivat e nevojave të disa përfituesve (pronarëve të ndërtesave ku ka kabina për rikonstrukcion). E drejta për të hyrë në pronë nuk është e siguruar. Zgjidhja e marrëdhënies për funksionimin e investimeve në kabina aktualisht private ose aktualisht informale. Të gjitha hartat kadastrale duhet të verifikohen për të siguruar disponueshmërinë e linjës.
- Mungesa ose vonesa e fondeve të zbatimit. Përdorimi i tepërt i burimeve financiare. Të gjitha lejet duhet të merren përpara fillimit të punimeve të projektit.

Probleme të paparashikuara nëntokësore. Ngjarjet natyrore (tërmetet, përmbytjet, etj.) Kushtet e këqija të motit. Vonesat në përfundimin e projektit, rritjet e kostos së burimeve njerëzore dhe kostove financiare. Përfundimi ose heqja dorë nga projekti.

7.2.1.1 Kategorizimi i risqeve/rreziqeve brenda Organizatës

7.2.1.1.1 Rreziqet financiare

Rreziqet financiare lidhen me humbjet e mundshme që zotërojnë aktivitetet e tregut financiar. Llojet e rreziqeve financiare janë:

1. Rreziku i tregut

Rreziku i tregut është rreziku i humbjes së vlerës së aksionarëve që rezulton nga ndryshimet e kushteve të tregut, në mënyrë të veçantë nga ndryshimet e çmimeve të tregut dhe vëllimet e kërkuara të mallrave, produkteve ose shërbimeve. Llojet e rrezikut të tregut janë: (1) **rreziku i monedhës** specifikon rrezikun e efekteve negative në rezultatet financiare dhe kapitalin e shoqërive të shkaktuara nga ndryshimet në kurset e këmbimit, (ndryshimet në vlerat e aktiveve ose pasiveve të shprehura në monedhë të huaj). Ekzistojnë dy lloje të rrezikut të monedhës: rreziku i transaksionit dhe rreziku i përkthimit/transferimit. Rreziku i transaksionit është rreziku që përfshin kalimin aktual të flukseve monetare nga monedha të ndryshme, dhe sa do të ndikojnë ndryshimet e kursit të këmbimit në fluksin monetar të shoqërisë. Rreziku i kursit të këmbimit buron nga fakti se të ardhurat e shoqërisë dhe pjesa më e madhe e huave dhe të arkëtueshmeve të saj janë të shprehura në monedhën vendase LEK, ndërsa një pjesë e konsiderueshme e huamarrjeve të Shoqërisë janë të shprehura në monedhë të huaj. Rreziku kryesor është se vlera e monedhës funksionale të flukseve monetare që rrjedh nga shlyerja e huamarrjes dhe interesi përkatës do të ndryshojë si rezultat i lëvizjeve në kurset e këmbimit, të cilat mund të ndikojnë ndjeshëm në fitimin e Shoqërisë. Rreziku i përkthimit/transferimit lidhet më shumë me kontabilitetin. Këtu përmendim ndikimin e kursit të këmbimit në fitimet dhe zërat e bilancit kur paraqesim pasqyrat financiare. Rreziku i transaksionit është më i rëndësishëm se rreziku i transferimit nga pikëpamja e biznesit. (2) **rreziku i normave të interesit** çon në ndryshime në vlerën reale të aktiveve ose pasiveve të ndjeshme ndaj interesit, ose në ndryshime në kostot dhe të ardhurat e lidhura me interesin, ose në koston dhe të ardhurat e ndjeshme ndaj normave të interesit të tregut. Në rrjedhën normale të biznesit, Shoqëria merr hua për të financuar veprimtaritë e saj. Shoqëria ekspozohet ndaj rrezikut të normës së interesit sepse vlera e drejtë e huamarrjeve me normë fikse dhe flukset monetare të lidhura me huamarrjet me norma të ndryshueshme pësojnë luhajtje me ndryshimet në normën e interesit. (3) **rreziku i mallrave** është rreziku i ndryshimeve në çmimet e mallrave të tregtuara në tregjet likuide. Këto rreziqe lindin nga lëvizjet e pafavorshme të çmimeve botërore, kursit të këmbimit, bazës ndërmjet çmimeve vendase dhe atyre botërore etj.

2. Rreziku i inflacionit

Rreziku i inflacionit është mundësia që flukset monetare nga një investim të mos vlejnë aq shumë në të ardhmen si pasojë e ndryshimeve për shkak të inflacionit.

3. Rreziku i kredisë

Rreziku i kredisë është rreziku i efekteve financiare negative që vjen si rezultat i mospërbushjes së një biznesi, financiar ose të një partner tjetër kontraktual, në të dyja rastet për shkak të mungesës së vullnetit ose pamundësisë për të përmbushur detyrimin. Llojet e rrezikut të kredisë janë: (1) **pala tjetër** është çdo institucion financiar ose publik që konsiderohet partner kontraktues i bankës; (2) **rreziku i mospërbushjes nga debitori** është rreziku i një humbjeje që rezulton nga pamundësia për të shlyer plotësisht dhe brenda datës së caktuar një detyrim financiar ndaj shoqërisë, qoftë për mungesë vullneti ose për shkak të paaftësisë paguese të debitorit; (3) **rreziku i mospërbushjes nga furnitori** Rreziku i mospërbushjes nga furnitori është rreziku i humbjes që rezulton nga pamundësia për të përmbushur një angazhim nga një furnitor. Përmbushja nga furnitori është zakonisht e një natyre jofinanciare (p.sh. dorëzimi i një pjese të një ndërtimi), ku shoqëria është në pozicionin e debitorit (që ka urdhëruar përmbushjen faktike); *Rreziku i shlyerjes* është rreziku i humbjes që rezulton nga mospërbushja e palës tjetër për një shlyerje transaksioni në momentin kur vlera që duhet paguar nga shoqëria tashmë është transferuar në kredinë e palës tjetër, megjithatë, shuma që do të jepet nga pala tjetër nuk është marrë ende. Karakteri i shlyerjes dhe besueshmëria e palës tjetër janë faktorët përcaktues të këtij rreziku. (5) Rreziku i likuiditetit mund të përkufizohet si rreziku që një subjekt ekonomik do të hasë vështirësi në përmbushjen e detyrimeve që lidhen me pasivet financiare. Ekzistojnë dy lloje të rrezikut të likuiditetit: Mungesa e menjëhershme e fondeve likuide që shkakton rritje të kostos së financimit në vëllimin, monedhën dhe kohën e kërkuar. Rreziku këtu ka të bëjë me faktin se shoqëria nuk do të jetë më në gjendje të përmbushë plotësisht ose në kohën e caktuar detyrimet e saj aktuale dhe të ardhshme lidhur me pagesën;

Rreziku që financimi shtesë nuk mund të merret më ose mund të merret vetëm me norma interesi të rritura të tregut.

Shoqëria ekspozohet ndaj thirrjeve të përditshme lidhur me burimet e saj për paratë e gatshme në dispozicion, kryesisht për të shlyer shpenzimet operative të kryera gjatë veprimtarisë së saj të zakonshme si dhe për të shlyer borxhin që ka. Në anën tjetër, Shoqëria ballafaqohet me vonesa të konsiderueshme në mbledhjen e të arkëtueshmeve për energji sidomos nga klientët individualë. Kjo situatë mund të çojë në mospërputhje të hyrjeve dhe daljeve të parasë dhe rrjedhimisht në rrezikun e likuiditetit.

7.2.1.1.2 Rreziqet operationale

Rreziku operacional është perspektiva e humbjes, që rezulton nga strategjitë ose proceset joadekuate ose të dështuara, gabimet e punonjësve dhe sistemet. Rreziku operacional mund të shkaktohet nga ngjarje të brendshme ose të jashtme. Llojet e rrezikut operacional janë:

1. **Rreziku i procesit**

Dështimi i proceseve ose sistemeve për shkak të projektimit të mangët, ndërlikimit ose mospërfundimit, gjë që shkakton humbje operationale. Ky rrezik paraqet 4 lloje si në vijim: (1) **Menaxhimi Operacional**: rreziku i menaxhimit operacional përfshin gabimet e transaksionit, gabimet dhe lëshimet që ndodhin kudo brenda ciklit të procesit; procesi i konfigurimit, të gjitha procedurat e nevojshme, rrjedhat e punës, ndërveprimi me departamentet/drejtoritë e tjera. Përjashton të dhënat themelore të gabuara (gabimet njerëzore), (2) **Menaxhimi i të dhënave**. Trajton në mënyrë specifike krijimin dhe ruajtjen e të dhënave dhe sigurimin në kohë të të dhënave cilësore në mjedisin e procesit. Kjo ka një ndikim të veçantë kur të dhëna jo serioze ose të pamjaftueshme përdoren gjatë ciklit të procesit; (3) **Raportimi dhe zbulimi**: ndodh kur ka raportime të rreme, të papërshtatshme ose jo në kohë, të një natyre rregullatore ose të pajtueshmërisë, tek një autoritet i jashtëm ose mbikëqyrës. Kjo kategori përjashton të dhënat bazë të gabuara. (4) **Infrastruktura dhe sistemet**: Këtu futet dështimi ose mohimi i shërbimit në sistemet dhe infrastrukturën e brendshme (nga/brenda), që përfshin ndërfaqet dhe portat e shoqërisë, në hyrje dhe në dalje. Ndikimi matet në termat e natyrës së procesit të varur nga koha, duke përfshirë një mekanizëm normal funksional të rikuperimit nga fatkeqësitë.

2. **Rreziku i sjelljes/etikës**

Ndikimi i sjelljes së punonjësve në shoqëri (efikasiteti i punonjësve, shëndeti dhe siguria ose besnikëria). Ky rrezik shfaqet në shtatë forma:

1) Mirëbesimi: Dështimi i një punonjësi ose agjenti për të përmbushur të gjitha përgjegjësitë e besueshmërisë me kujdesin më të lartë; kjo përfshin përhapjen e informacionit të rëndësishëm nga shoqëria;

2) Praktika të papërshtatshme: Dështimi i një punonjësi, agjenti ose vetë organizate për të përmbushur detyrimet sipas kontratës ose statutit; Kjo përfshin neglizhencën ose veprimtarinë tjetër që nuk është mashtrim; konkretisht, mos-ndjekja e procedurave si dhe procedurat gabim që nuk plotësojnë standardet e industrisë, ose gabime të thjeshta njerëzore;

3) Veprimtari të paautorizuar të tregut: Marrja e paautorizuar e pozicioneve të ndjeshme në treg, që përfshijnë kryerjen e tregtisë me anë të llojeve ose transaksioneve ose produkteve të paautorizuara, dhe fshehja e qëllimshme e transaksioneve të përfunduara. Ka të bëjë në mënyrë specifike me “tregtinë mashtruese” dhe fshehjen e qëllimshme, por përjashton mashtrimin;

4) Mashtrimi dhe vjedhje të brendshme: Të gjitha format e vjedhjeve që kryhen brenda shoqërisë, ose shpërdorimi i aktiveve nëpërmjet mashtrimit. Përfshin ngjarjet kur ka një marrëveshje të fshehtë me palë të jashtme. Ngjarjet në fjalë duhet të rezultojnë në përfitime reale monetare për palën vendase që kryen mashtrime ose vjedhje;

5) Diversiteti dhe diskriminimi: Mosrespektimi i rregullave dhe udhëzimeve në lidhje me diversitetin dhe diskriminimin e punonjësve të shoqërisë;

6) Marrëdhëniet me stafin: Grevat dhe të gjitha format e veprimit industrial nga punonjësit ose agentët që çojnë në ndërprerje të konsiderueshme të biznesit ose rritje të pakënaqësisë së klientëve. Përfshin mungesat e stafit për periudha të caktuara kohore, gjë që çon në ndërprerje të biznesit sepse nuk ka staf rezervë mjaftueshëm për t'i zëvendësuar

7) Siguria e mjedisit: Mosrespektimi i rregulloreve dhe udhëzimeve në lidhje me shëndetin dhe sigurinë e punonjësve, agentëve dhe palëve të treta në vendin e punës; Përfshin kërcënimet dhe lëndimet nga palët e jashtme.

3. Rreziku i jashtëm

Ngjarjet jashtë biznesit që mund të ndikojnë në pasqyrat financiare të shoqërisë, të tilla si fatkeqësitë natyrore, dëmtimi i qëllimshëm, veprimtari të piratëve ose mashtrimet dhe vjedhjet e jashtme, ky rrezik vjen në katër forma:

1) Fatkeqësitë dhe aksidentet natyrore: dëmtimi ose humbja e aktiveve të shkaktuara nga një ngjarje ose aksident natyror;

2) Dëmtimi i qëllimshëm: dëmtimi ose humbja e aktiveve të shkaktuara me qëllim nga një palë e jashtme; Kjo kategori rreziku përfshin aktet e spiunazhit industrial dhe terrorizmit. Këtu përfshihet edhe personeli i shkarkuar nga puna që mund të përdorë informacione kundër shoqërisë;

3) Veprimtaria dhe ndërhyrjet e piratëve: aksesit i jashtëm i paautorizuar, ose manipulimi ose ndërprerja e sistemeve, infrastrukturës ose të dhënave, që përfshin mohimin e shërbimit ose sulmet ndaj shërbimit; Merrni parasysh ekzistencën e një infrastrukture sigurie IT në shoqëri;

4) Mashtrimi ose vjedhja e brendshme: mashtrimi i jashtëm është rreziku i humbjes së papritur financiare, materiale ose të reputacionit si rezultat i veprimeve mashtruese të personave jashtë shoqërisë. Mashtrimi i jashtëm zbutet me kontrole të brendshme të forta që përfshijnë sistemet dhe proceset dhe mbështeten nga kultura e rrezikut të shoqërisë me në fokus punonjësit.

7.2.1.1.3 Rreziku i biznesit

Rreziqet e biznesit janë ato që korporata i merr me dëshirë për të krijuar një avantazh konkurrues dhe për të shtuar vlerën për aksionarët. Rreziku i biznesit përfshin vendimet e biznesit që marrin shoqëritë dhe mjedisin e biznesit në të cilin ato operojnë. Llojet e rreziqeve të biznesit janë:

1. Rreziku Strategjik

Rreziku strategjik është rreziku që vjen nga vendimet kyçe për zhvillimin e biznesit të shoqërisë, d.m.th., nga vendimet për strukturën e financimit, investimet dhe blerjet, prioritetet e

investimit, përzgjedhjen e teknologjive të prodhimit, çmimin dhe strukturën e produkteve të shoqërisë;

2. Rreziku politik

Rreziku që vjen nga niveli i zhvillimit të një rajoni, sistemit juridik, ekonomik dhe politik në të cilin operon shoqëria, duke përfshirë nivelin e përgjithshëm të mjedisit të biznesit. Rreziku politik përfshin gjithashtu ndryshimet e ardhshme legjislative që mund të ndikojnë në përfitimin e sipërmarrjes.

3. Rreziku Rregullator

Rreziku i humbjes si rezultat i mosrespektimit të një politikë të vendosur nga një autoritet që rregullon industrinë përkatëse bazuar në ligjin përkatës ose një traktat ndërkombëtar. Rreziku lind nga mospërbushja e detyrave të dhënies së informacionit dhe raporteve dhe shkelja e rregulloreve ose rregullave detyruese.

4. Rreziku i reputacionit

Ky është rreziku që një ngjarje ose një seri ngjarjesh mund të dëmtojë reputacionin e korporatës ose të Grupit, (*emrin e mirë*), duke reduktuar kështu aftësinë për të kryer biznes, gjë që mund të rezultojë në:

Dobësimi i fuqisë negociuese të shoqërisë gjatë negocimit të kontratave Ulje e vlerësimit të shoqërisë

Rënia e interesit të investitorëve

5. Rreziku Ligjor

Rreziku ligjor për një biznes mund të përkufizohet si dështimi për të vepruar në përputhje me ligjin, për të qenë i vetëdijshëm për detyrimet ligjore, për të respektuar angazhimet kontraktuale, për t'u pajtuar me mjetet juridike për kompensimin me një furnizues në rast mospërbushjeje, të paraqitur prova që veprohet në përputhje me ligjin, ose njohin dhe menaxhojnë në mënyrë efektive kërcënimet ligjore.

1) Rreziku i mashtrimit: Përkufizimi i organizatës për rrezikun e mashtrimit është: “Mashtrimi është keqinterpretimi mashtrues, ose fshehja e një fakti material, ose çdo veprim tjetër i paligjshëm i kryer me dashje, që sjell përfitime të padrejta dhe të paligjshme për veten ose të tjerët dhe/ose humbje të padrejta dhe të paligjshme për të tjerët.” Ky përkufizim përfshin të gjitha format e vjedhjes së brendshme ose mashtrimit që rezultojnë në shpërdorim të aktiveve dhe ngjarjet ku ka marrëveshje të fshehta me palët e jashtme. Ngjarjet duhet të rezultojnë në përfitime reale monetare për palën e brendshme që kryen mashtrime ose vjedhje. Ky lloj mashtrimi ka dy elemente: shkeljen e rregullave dhe qëllimit. Qëllimi përbën një element kyç duke bërë dallimin e ngjarjes së mashtrimit nga parregullsia. Është e rëndësishme të identifikohen fushat që kanë në rrezik të preken nga mashtrimi dhe të qartësohet dallimi midis mashtrimit të jashtëm dhe atij të brendshëm:

Mashtrimi i jashtëm i referohet situatave në të cilat kontraktuesit/ofruesit dyshohen se kanë kryer mashtrim, por ku nuk ka përfshirje të stafit të brendshëm;

Mashtrimi i brendshëm i referohet situatave në të cilat stafi i organizatës mund të përfshihet në kryerjen e sjelljeve ose veprimeve mashtruese, qoftë vetëm ose në bashkëpunim me kontraktuesin ose palët e tjera të jashtme. Mashtrimi lidhet jo vetëm me aspektet financiare por edhe me aspektet jofinanciare. Detaje të mëtejshme për trajtimin e rreziqeve të mashtrimit përcaktohen në Politikën e Organizatës për Parandalimin e Mashtrimit.

7.2.1.2 Procesi i vlerësimit të rrezikut

Vlerësimi i rrezikut është një proces, i cili përbëhet nga tre faza: identifikimi i rrezikut, analiza e rrezikut dhe vlerësimi i rrezikut. Identifikimi i rrezikut është procesi i përdorur për të identifikuar, njohur dhe përshkruar rreziqet që mund të ndikojnë në arritjen e objektivave të një njësie organizative ose të gjithë organizatës. Analiza e rrezikut është një proces që përdoret për të kuptuar natyrën, burimet dhe shkaqet e rreziqeve të identifikuara, si dhe për të përcaktuar nivelin e rrezikut. Përdoret gjithashtu për të studiuar ndikimet dhe pasojat, si dhe për të ekzaminuar kontrollet ekzistuese. Vlerësimi i rrezikut është një proces që përdoret për të krahasuar rezultatet

e Analizës së Rrezikut me Kriteret e Rrezikut për të vendosur nëse një nivel i caktuar rreziku është i pranueshëm apo i lejueshëm.

7.2.1.3 Trajtimi i rrezikut

Trajtimi i rrezikut është procesi i modifikimit të rrezikut. Përfshin zgjedhjen dhe zbatimin e një ose më shumë mënyrave të trajtimit të rrezikut. Zotëruesit e rrezikut janë përgjegjës për menaxhimin e këtij procesi. Pasi zbatohet një trajtim, ai shndërrohet në një kontroll, ose modifikon kontrollet ekzistuese. Mund të ketë shumë mënyra për të trajtuar rrezikun. Rreziku mund të shmanget, reduktohet, eliminohet, pasojat që krijoi mund të modifikohen, probabiliteti mund të ndryshohet dhe mund të ndahet me të tjerët.

7.2.1.4 Komunikimi dhe Konsulenca

Komunikimi dhe konsulenca përfaqësojnë dialogun ndërmjet shoqërisë dhe palëve të interesuara. Ky dialog është i vazhdueshëm dhe i përsëritur. Në një proces të dyanshëm që përfshin ndarjen dhe mbledhjen e informacionit të rëndësishëm për menaxhimin e rrezikut. Edhe pse, kjo nuk është një vendimarrje e dyanshme. Pasi të bëhet konsulenca dhe komunikimi, merret vendimi dhe përcaktohen udhëzimet nga shoqëria dhe jo nga palët. Diskutimet mund t'i referohen ekzistencës së rrezikut, natyrës, formës, probabilitetit dhe rëndësisë së tyre, gjithashtu nëse rreziqet janë të pranueshme ose jo, kanë nevojë për trajtim dhe cilat opsione të tjera trajtimi duhet të merren parasysh.

7.2.1.5 Menaxhimi i riskut dhe auditimi i brendshëm

Bashkëpunimi ndërmjet funksioneve të menaxhimit të rrezikut dhe auditimit të brendshëm brenda organizatës rrit përfitimin e përgjithshëm të menaxhimit të rrezikut. Një bashkëpunim i tillë siguron që rreziqet kritike po identifikohen dhe trajtohen në mënyrë efektive. Një bashkëpunim efektiv i menaxhimit të rrezikut dhe organizatës së auditimit të brendshëm, p.sh. duke ndarë burimet ose informacionin e disponueshëm kudo dhe kurdo që është e mundur në mënyrë që të rritet përfitimi që ato i sjellin organizatës kolektivisht. Një lloj bashkëpunimi praktik mund të jetë nëpërmjet **kryerjes së vlerësimeve të rrezikut** (ose së paku ndarjes së rezultateve me njëri-tjetrin) dhe **Raportimit të bordit koordinues dhe komitetit ekzekutiv**.

Spektori i Menaxhimit të Riskut ka për detyrë të respektojë/dhe ose të marrë masat e nevojshme për të adresuar çdo dhe të gjitha udhëzimet dhe përfundimet e raporteve të drejtorisë së auditimit të brendshëm që në zbatim të udhëzimit numër 16, datë 20.07.2016 “Për përgjegjësitë dhe detyrat e koordinators të menaxhimit financiar dhe kontrollit dhe koordinators të rrezikut për njësisë publike”, paragrafi 3.2.4, faqe 11, gëzon të drejtën dhe caktohet të evidentojë çështje të tilla.

7.2.1.6 Monitorimi dhe Rishikimi

Monitorimi i referohet mbikëqyrjes, kontrollit të vazhdueshëm dhe vëzhgimit. Kjo nënkupton përcaktimin e statusit aktual dhe vlerësimin nëse po përmbushen synimet e kërkuara apo të pritshme të performancës.

7.2.1.7 Rekomandimi i rrezikut

Rreziqet e identifikuar gjatë vlerësimeve si “Rrezik i Lartë” i dërgohen Komitetit të Riskut së bashku me të paktën një rekomandim se si të trajtohet. Komiteti përcakton masat që duhen marrë për të adresuar këto rreziqe. Rekomandimet e marra duhet të monitorohen derisa të përmbushen plotësisht. Rishikimi kryhet për të përcaktuar nëse veprimi i ndërmarrë është i përshtatshëm dhe efektiv në mënyrë që të arrihen objektivat e vendosura.

7.2.1.7.1 Strategjia e Riskut Operacional

Identifikimi unik (nr.)	Ky mund të jetë një titull i thjeshtë, por edhe një emërtim përmes numrave, i cili është i nevojshëm kur kemi të bëjmë me një listë të gjatë rreziqesh.
Rreziku (Përshkrimi)	Paraqitur në një format të strukturuar: Situata (Ka rrezik që...) - Shkaku (Një dëm i shkaktuar nga ...) - Pasoja (Duke rezultuar në ...)
Probabiliteti	Cilat janë gjasat që rreziku mund të ndodhë? Do të ishte e dobishme që arsyetimi të regjistrohej pas analizës
Ndikimi	Çfarë ndikimi do të kishte rreziku? Do të ishte e dobishme që arsyetimi të

	regjistrohej pas analizës
Statusi RYG (E KUQE, E VERDHË, E GJELBËR)	Bazuar në probabilitetin dhe ndikimin, të nxjerrë nga tabela e miratuar e Analizës së Rrezikut
Afati kohor:	Kur mund të ndodhë rreziku? Cila është hapësira e manovrimit? Kur filloni të humbisni opsionet se si të reagoni?
Kostoja	Sa do të jetë kostoja që shkakton rreziku, nëse ndodh? Nuk mund ta dini, nëse nuk e dini se cili do të jetë plani i veprimit për t'iu përgjigjur rrezikut
Drejtori për Rreziqet dhe Menaxheri për Rreziqet (ose: Drejtori për Proceset)	Drejtori i njësisë, i cili është përgjegjës për të "menaxhuar" rrezikun - do të menaxhojë situatën dhe do të garantojë kryerjen e veprimeve të nevojshme nga Drejtori për Proceset brenda njësisë së tij.
Qasja për menaxhimin e rrezikut/veprimet për zbutjen e rrezikut	Cilat janë veprimet e marra të nevojshme për të përballuar rrezikun? Veprimet parandaluese për të zbutur rrezikun Veprim reagues nëse ndodh rreziku. Ky është "Plani i Ndikimit"
Rreziku i mbetur	Ky është niveli i pritur i rrezikut, pas zbatimit të të gjitha veprimeve zbutëse.
Shenjat e paralajmërimit të hershëm	Cili është "alarmi" që do të paralajmërojë shfaqjen e rrezikut? Në disa raste, mund të jetë e nevojshme marrja e masave (shembull: mbledhja e fondeve) vetëm pas "alarmit"

7.2.1.7.2 Kategoritë e rrezikut dhe klasifikimi/vlerësimi për rrezikun operacional dhe financiar

Vlerësimi cilësor i rrezikut

NDIKIMI	Vlerësimi/Probabiliteti i rrezikut					
		Shumë i ulët	I ulët	Mesatar	I lartë	Shumë i lartë
	Jo normal	Y	R	R	R	R
	I madh		Y	R	R	R
	Normal		Y	Y	R	R
	Minimal			Y	Y	R
	Jo i madh					Y

	Niveli i lartë i rrezikut	Shpjegimi
Y	Rrezik i madh Rreziqe me probabilitet të lartë për të ndodhur	Ndikimi në kosto, plani dhe probleme teknike. Nevoja për trajtim real për të reduktuar problemet. Kërkohet vëmendje nga stafi drejtues.
	Rrezik i ulët Rrezik i ulët me probabilitet të ulët për të ndodhur	Ndikimi në kosto, plan dhe probleme teknike. Kërkohet një trajtim minimal nga stafi drejtues.

Ndikimi	Vlera
Jo normal	Mbi 3.000.000.000 lekë
I madh	Nga 1.000.000.000 deri në 3.000.000.000 lekë
Mesatare	Nga 500.000.001 deri në 1.000.000.000 lekë
I ulët	Nga 100.000.001 deri në 500.000.000 lekë
Jo i madh	Deri në 100.000 lekë

Probabiliteti i vlerësimit	Shpeshtësia
Shumë i lartë	Më shumë se një herë në muaj
I lartë	Një herë në dy muaj
Mesatar	Dy herë në vit
I ulët	Një herë në vit
Shumë i ulët	Më pak se një herë në vit

7.2.1.7.3 Vlerësimi cilësor i rrezikut

NDIKIMI	Vlerësimi/Probabiliteti i rrezikut					
		Shumë i ulët 1	I ulët 2	Mesatar 3	I lartë 4	Shumë i lartë 5
	Jo normal (5)	5	1 0	1 5	2 0	2 5
	I madh (4)		8 2	1 2	1 6	2 0
	Normal (3)		6 1	9 3	1 3	1 5
	Minimal (2)			6 8	8 1	1 0
	Jo i madh (1)					5

	Niveli i lartë i rrezikut	Shpjegimi
Y	Rrezik i madh Rreziqe me probabilitet të lartë për të ndodhur	Ndikimi në kosto, plani dhe probleme teknike. Nevoja për trajtim real për të reduktuar problemet. Kërkohet vëmendje nga stafi drejtues.
	Rrezik i ulët Rrezik i ulët me probabilitet të ulët për të ndodhur	Ndikimi në kosto, plan dhe probleme teknike. Kërkohet një trajtim minimal nga stafi drejtues.

Ndikimi	Vlera
Jo normal	5
I madh	4
Mesatare	3
I ulët	2
Jo i madh	1

Probabiliteti i vlerësimit	Shpeshtësia
Shumë i lartë (5)	Më shumë se një herë në muaj
I lartë (4)	Një herë në dy muaj
Mesatar (3)	Dy herë në vit
I ulët (2)	Një herë në vit
Shumë i ulët (1)	Më pak se një herë në vit

7.2.1.7.4 Rreziku operacional – Klasifikimi dhe shembuj

(e palexueshme)		
(e palexueshme)	(e palexueshme)	(e palexueshme)
Mashttrim i jashtëm	Mashttrim dhe vjedhje e jashtme (për përfitim)	- Vjedhje/grabitje/zhvatje/përvetësim - Falsifikim - Shpërdorim i aktiveve - Kopjim
	Mashttrim i jashtëm dhe vjedhje bazuar në IT (për fitim)	- Dëme nga pirateria - Vjedhja e informacionit (me humbje monetare për njësinë) - Dëme nga krijimi i kurtheve
	Mashttrim dhe vjedhje e brendshme	- Mashtrimi/mashtrimi me kredi - Vjedhje/zhvatje/përvetësim/grabitje - Shpërdorim i aktiveve - Falsifikim - Kontrabanda - Kopjim - Mospagim taksash/evazion tatimor (i qëllimshëm)

Mashtrim i brendshëm		- Ryshfete/shantazhe - Tregtimi i brendshëm (jo në llogarinë e një shoqërie)
	Veprimtari e paautorizuar	- Transaksione të pa-raportuara (të qëllimshme) - Transaksion i llojit të paautorizuar (me humbje monetare për njësinë) Si transaksione të pa miratuara - Autorizim i pavlefshëm i ekspozimit
	Mashtrim dhe vjedhje e brendshme e bazuar në IT	Përfitimi monetar është parakusht
Dëm keqdashës	Dëm i qëllimshëm	Dëme keqdashëse të kryera nga ngjarje vandale, duke përfshirë ngjarjet e sigurisë së sistemeve
	Terrorizmi	Aktet e spiunazhit industrial dhe terrorizmit
	Dëm i qëllimshëm në sistemin e jashtëm të sigurisë	Përfshin ngjarje sigurie të sistemeve të jashtme të një natyre të qëllimshme, dhe jo për qëllime fitimi (p.sh. përhapja e viruseve, malware etj.), të bëra nga një palë e tretë pa ndihmën e një pale të brendshme.
	Dëm i qëllimshëm në sistemin e brendshëm të sigurisë	Përfshin ngjarjet e sigurisë së sistemeve të brendshme të një natyre të qëllimshme, dhe jo për përfitim (p.sh. përhapja e viruseve, malware etj.), që përfshin të paktën një palë të brendshme
Praktikat e punësimit dhe siguria në vendin e punës	Marrëdhëniet me punonjësit	- Çështjet e kompensimit, përfitimit dhe përfundimit - Veprimtaria e organizuar e punës (greva)
	Ambient i sigurt në vendin e punës	- Ngjarjet e rregullave të shëndetit dhe sigurisë së punonjësve; - Kompensimi i punëtorëve
	Diversiteti i punësimit dhe diskriminimi	Dallojmë ngjarjet e diskriminimit në vendin e punës dhe punësimit nga diversiteti "publik" i ngjarjeve të diskriminimit që përfshijnë klientët ose qytetarët në përgjithësi;
Klientët, Produktet dhe Praktikat e Biznesit	Përshtatshmëria, Zbulimi dhe Mirëbesimi	- Shkeljet e mirëbesimit - Çështjet e përshtatshmërisë/zbulimit (mbledhja e informacionit të papërshtatshëm gjatë proceseve, etj.) - Shkeljet e zbulimit të informacionit klientit - Shkelja e privatësisë - Shitje agresive - Keqpërdorimi i informacionit konfidencial - Detyrimi i huadhënësit - Mbitarifiimi i klientëve
	Praktikat e papërshtatshme të biznesit ose të tregut	- Antitrusti/karteli - Praktikat e papërshtatshme tregtare/të tregut; - Manipulimi i tregut - Tregtimi i brendshëm (në llogarinë e shoqërisë); - Veprimtari e palicencuar; - Pastrim i parave; - Ngjarjet e diskriminimit/diversitetit në treg ose publikun e gjerë; - Shkelje e dispozitave thelbësore

		kontraktuale të biznesit
Fatkeqësia dhe Siguria Publike	Fatkeqësi dhe ngjarje të tjera	Humbje nga fatkeqësitë natyrore
	Aksidente dhe siguria publike	- Aksidente (me makinat e shoqërisë), të cilat mund të përfshijnë lëndime të personave që nuk janë punonjës - Rrëshqitja dhe rënia e personave që nuk janë punonjës - Humbjet për shkak të shkeljeve të sigurisë publike (azbesti në mure, moskontrollimi i ndotjes, etj.)
Mosfunksionimet në teknologji dhe infrastrukturë		- Harduer; - Softuer; - Telekomunikacioni; - Ndërprerja e shërbimeve
Ekzekutimi, dorëzimi dhe menaxhimi i procesit	Gabimet njerëzore	- Komunikimi i gabuar - Gabim në regjistrimin, mirëmbajtjen ose ngarkimin e të dhënave - Gabim në kontabilitet/gabim i atribuimit të regjistrimit - Gabime të tjera në kryerjen e punës - Mosdorëzimi
	Menaxhimi i të dhënave	- Migrim jo i saktë i të dhënave të mëparshme - Ndarja e pamjaftueshme e sistemeve të testimit dhe atyre direkte - Zëvendësimi i gabuar i dokumenteve
	Monitorimi dhe raportimi	- Moskryerja e detyrimi të raportimit të detyrueshëm - Raport i jashtëm i pasaktë (humbje e shkaktuar)

Rreziku i procesit	II. Rreziku i etikës	III. Rreziku i jashtëm
Menaxhimi i Veprimtarive	Besueshmëria	Fatkeqësia Natyrore dhe Aksidenti
Kjo përfshin gabimet e transaksionit, gabimet dhe lëshimet që ndodhin kudo brenda ciklit të transaksionit. Procesi i konfigurimit, të gjitha procedurat e nevojshme, rrjedhat e punës, ndërlidhja me departamentet e tjera. Përfshihet të dhënat themelore të gabuara (gabim njerëzor.) Këto humbje mund të ndodhin vetëm gjatë një transaksioni.	Mospërbushja e të gjitha përgjegjësiave të besueshmërisë dhe detyrave të larta të kujdesit nga ana e punonjësit ose agjentit. Kjo përfshin daljen e informacionit të rëndësishëm jashtë shoqërisë.	Dëmtimi ose humbja e aktiveve të shkaktuar nga një ngjarje natyrore ose aksident.
Menaxhimi i të dhënave	Praktikat e papërshtatshme	Dëmi i qëllimshëm
Trajton në mënyrë specifike krijimin dhe mirëmbajtjen e të dhënave dhe ofrimin në kohë të të dhënave cilësore në mjedisin e përpunimit Kjo ka ndikim specifik në përdorimin e të dhënave të këqija ose jo të përshtatshme brenda ciklit të përpunimit.	Mospërbushja e përgjegjësiave nga punonjësi, agjenti ose organizata sipas kontratës ose statutit. Përfshin neglizhencën ose aktivitete të tjera që nuk janë mashtruese. Veçanërisht, mosndjekja e procedurës, procedurave të gabuara dhe procedurave që nuk plotësojnë standardet e industrisë, ose gabime tërësisht njerëzore.	Dëmtimi ose humbja e aktiveve të shkaktuar nga një veprim i qëllimshëm nga një palë e jashtme. Kjo kategori rreziku përfshin aktet e spiunazhit industrial dhe terrorizmit. Gjithashtu përfshin staf të shkarkuar i cili mund të përdorë

		informacionin përkatës kundër shoqërisë.
Raportimi dhe zbulimi	Veprimtaria e paaautorizuar në tregu	Pirateria dhe ndërprerja
Kjo përfshin dukuri ose raportim të rremë, të pamjaftueshëm ose të parakohshëm të një natyre rregullatore ose të përputhshmërisë tek një autoritet ose mbikëqyrës i jashtëm që lidhet me të. Kjo kategori e rrezikut nuk përfshin të dhënat themelore të gabuara	Marrja e paaautorizuar e pozicioneve të ndjeshme në treg, duke përfshirë ekzekutimin e tregtimit përmes llojeve ose produkteve të transaksioneve të paaautorizuara dhe fshehjen e qëllimshme të transaksioneve të përfunduara. Ka të bëjë në mënyrë specifike me "tregtinë mashtruese" dhe fshehjen e qëllimshme, por nuk përfshin mashtrimin.	Akses i jashtëm i paaautorizuar, manipulim ose ndërprerje në sisteme, infrastrukturë ose në të dhëna, duke përfshirë mohimin e sulmeve në shërbime. Merr parasysh ekzistencën e infrastrukturës bazë të sigurisë së IT së organizatës (duke u bërë i pasur ose i famshëm).
Infrastruktura dhe Sistemet	Mashtrim dhe vjedhje e brendshme	Mashtrimi dhe vjedhja e jashtme
Këtu përfshihet moskryerja ose mohimi i shërbimit ndaj sistemeve dhe infrastrukturës së brendshme (nga/në) duke përfshirë ndërfaqet dhe portat brenda dhe jashtë një institucioni. Ndikimi matet në lidhje me natyrën e procesit të varur nga koha, duke përfshirë një mekanizëm normal funksional të rimëkëmbjes nga fatkeqësitë.	Të gjitha format e vjedhjeve të kryera nga brenda ose shpërdorimit mashtrues të aktiveve. Përfshin ngjarje ku ka marrëveshje të fshehtë me palë të jashtme. Ngjarjet duhet të rezultojnë në përfitim të vërtetë monetar për palën e brendshme që kryen mashtrimin ose vjedhjen.	Të gjitha format e vjedhjeve të kryera nga jashtë ose përvetësimi mashtrues i aktiveve.
	Diversiteti dhe diskriminimi	
	Mosrespektimi i rregullores dhe udhëzimeve në lidhje me diversitetin dhe ose diskriminimin e punonjësve ose agjentëve.	
	Marrëdhëniet me punonjësit	
	Grevat dhe të gjitha format e veprimit industrial nga punonjësit ose agjentët, ose çdo veprim nga punonjësit ose agjentët që çon në ndërprerje të konsiderueshme të biznesit ose në rritje të pakënaqësisë së klientit (sabotim i brendshëm). Përfshin mungesën e stafit për periudha të caktuara kohore, gjë që çon në ndërprerje të biznesit për shkak se nuk ka staf rezervë mjaftueshëm për t'i zëvendësuar.	
	Mjedis i sigurt	
	Mos respektimi i rregullores dhe udhëzimeve në lidhje me shëndetin dhe sigurinë e punonjësve, agjentëve dhe palëve të treta brenda vendit të punës. Përfshin kërcënimet dhe dëmtimet nga pjesët e jashtme.	

7.3 Siguria në punë dhe në përdorim

Më poshtë jepet një përshkrim i shkurtër, i cili duhet pasur parasysh gjatë realizimit të punimeve, por gjithmonë zbatoni me rigorozitet rregulloret e sigurimit dhe përdorimit në fuqi.

Punimet Civile.

Gjatë punimeve të gërmimit duhet të merren masa në zbatim të rregulloreve për eliminimin e aksidenteve të mundshme. Sipas specifikimeve në projektin e profileve të kanaleve duhet të hiqen dherat e nxjerra dhe të mbushet kanali me materiale të përcaktuara sipas shtresave përkatëse. Gjatë veprimtarisë së makinerive, ruani distanca nga përçuesit elektrikë të linjave ajrore ekzistuese, në mënyrë që punonjësit të mos bien në kontakt me tensionin, dhe nëse është e nevojshme, të kërkohet shkëputja e linjave nga ndërmarrja zbatuese gjatë orarit të punës.

Tokëzimi.

Diagrami i lidhjes së linjave TM lidhet me impiantin e tokëzimit në nënstacion dhe në çdo kabinë. Në çdo lidhje të kabllave lidhja elektrike bëhet sipas standardeve të rrethimit të kabllave me qëllim që të ketë lidhje elektrike në të gjithë gjatësinë e kabullit deri në pikat ku lidhet me impiantin e tokëzimit. Rezistenca e sistemit të tokëzimit të kabinës duhet të jetë, $R_t < 2 \text{ fi}$. Të gjitha pajisjet e kabinës janë të tokëzuara siç e kërkon projekti. Çelësat TM duhet të jenë të bashkangjitur me thikat tokëzuese sipas dizajnit dhe specifikimeve teknike. Në linjat e tensionit të ulët tokëzimi i zeros realizohet çdo 150m sipas planimetrisë së linjave përkatëse TU. Rezistenca e përsëritur e tokëzimit të nultit duhet të jetë $R_t < 10 \text{ O}$.

Parimet kryesore të masave parandaluese për shëndetin dhe sigurinë mund të përmbledhen si më poshtë:

- Devijimi i rrezikut
- Vlerësimi i rrezikut
- Rreziku i luftës në origjinë
- Përshtatja e punës për individin
- Përshtatja me progresin teknik
- Zëvendësimi i rrezikut me asnjë ose më pak rrezik duke zhvilluar një politikë parandaluese
- Vendosja në plan të parë e masave mbrojtëse kolektive (mbi ato individuale)
- Dhënia e udhëzimeve të duhura për punonjësit

Punëtorët janë të ekspozuar ndaj temperaturave ekstreme, rrezikut të rrëshqitjes dhe rënies, zhurmave ekstreme dhe vendeve të papastra. Shumë nga kushtet e rrezikshme me të cilat përballen punonjësit mund të eliminohen. Rreziqet e tjera mund të reduktohen ndjeshëm. Prandaj, duhen marrë masa përkatëse për shëndetin dhe sigurinë gjatë fazës së ndërtimit por edhe gjatë fazës së funksionimit për të mbrojtur personelin nga zhurmat, pluhurat, aksidentet etj.

Këto masa mund të shihen më poshtë:

- Trajnimi dhe edukimi mbi ujërat e zeza dhe rrezikun e tyre
- Një vend për dush dhe pastrim pas punës
- Pajisje të përshtatshme mbrojtëse të tilla si; doreza, çizme, mbrojtës për fytyrën, kostume të papërshkueshme nga uji, në varësi të llojit të punës
- Një pamje me sy të lirë dhe kontrolli i përdorimit të pajisjeve mbrojtëse për sytë dhe veshët dhe rrobat e sigurisë;
- Mbajtja e pajisjeve të pastra për të kufizuar ekspozimin ndaj agjentëve që shkaktojnë sëmundje,
- Ekzaminimi i rregullt shëndetësor për personelin.

7.4 Matrica e karakterizimit të ndikimit

Analiza e ndikimeve në mjedis merr parasysh çdo ndryshim të mundshëm në mjedisin bio-fizik dhe socio-ekonomik (përfshirë aspektet shëndetësore të popullsisë që jeton dhe punon në zonën e projektit) që mund të rezultojë nga projekti i propozuar. Niveli i ndryshimit përcakton rëndësinë e një ndryshimi, i cili vlerësohet në aspektin e shtrirjes hapësinore, kohëzgjatjes së probabilitetit dhe intensitetit. Vlerësimi i përgjithshëm kryesisht trajton ndryshimet që konsiderohen të rëndësishme.

Kriteret për vlerësimin e ndikimit janë vendosur sipas (i) fushës, (ii) probabilitetit, (iii) kohëzgjatjes, (iv) intensitetit / madhësisë dhe (v) kthyeshmërisë dhe përgatitet matrica për të vlerësuar të gjitha ndikimet në elementë të ndryshëm të mjedisit.

Fusha/ Shtrirja	E kufizuar (në vendndodhjen SS)	Zona në dhe përreth vendndodhjes së nënstacionit të ndërtimit dhe funksionimit
	Vendase	Në rangun e bashkisë/komunave fqinje
	Rajonale	Shqipëri / vendet fqinje
	Globale	Kontinent dhe më gjerë
Probabiliteti	Asnjë probabilitet	Nuk duhet të ndodhë gjatë funksionimit dhe kushteve normale
	Probabilitet i ulët	I mundur, por nuk ka gjasë
	Probabilitet mesatar	Ndonjëherë mund të ndodhë
	Probabilitet i lartë	Ka gjasë të ndodhë gjatë ciklit të projektit
	Probabilitet i besueshëm	Me siguri do të shfaqet
Kohëzgjatja	Shumë e shkurtër	Disa minuta në disa orë
	E shkurtër	Disa orë deri në disa javë
	Kohëzgjatja mesatare	Disa javë deri në disa muaj
	Të gjata	Disa muaj deri në disa vite
	Shumë e gjatë	Dekada/shekuj
Madhësia e intensitetit	A	E papërfillshme Ndryshimi i dobët në mjedis.
	B	E ulët. Ndryshim i vogël i dallueshëm në mjedis, por me planifikim të duhur nuk shkakton dëm.
	C	Mesatare. Ndryshim më i madh, por jo themelor në mjedis që mund të kontrollohet duke zbatuar masat e duhura.
	D	E lartë Ndryshim i madh, thelbësor në mjedis.
	E	Ndikim që kërkon masa kompensimi.
Kthyeshmëria	E kthyeshme (ndikimi)	Ndikimi i kthyeshëm (ndikimi mbi të cilin mjedisi do të jetë në gjendje të kthehet në gjendjen fillestare)
	E pakthyeshme (ndikimi)	Ndikimi i pakthyeshëm (ndikim mbi të cilin mjedisi nuk do të jetë në gjendje të kthehet në gjendjen e tij origjinale)

Tabela 2. Matrica me kriteret për vlerësimin e ndikimit në mjedis

7.4.1 Vlerësimi i Rëndësisë së Ndikimit

Rëndësia e një efekti potencial ka të bëjë me natyrën e tij (madhësinë, kohëzgjatjen, etj.) dhe vlera e burimit që preket. Mund të përkufizohet si niveli në të cilin vlerësuesi e konsideron efektin si të rëndësishëm për mjedisin. Kjo është diçka specifike për çdo efekt dhe ndryshon nga efekti në efekt.

Në përgjithësi, efektet mund të kategorizohen në kategoritë e mëposhtme të rëndësisë:

- * Asnjë: asnjë ndryshim i dallueshëm në mjedis;
- * E vogël: një ndryshim i dallueshëm, por jo i rëndësishëm për mjedisin;
- * E moderuar: një ndryshim i rëndësishëm, por jo thelbësor në mjedis;
- E madhe: një ndryshim thelbësor në mjedis.

Tabela 3 Kuadri i ndikimeve mjedisore dhe shoqërore nga projekti i propozuar

Parametri/treguesi	Përshkrimi	Fusha e zbatimit	Kohëzgjatja	Probabiliteti	Shkalla	Rëndësia ndikimit zbutje	Kthyeshmëria
Furnizimi me energji							
Veprimtaria	Përmirësimi i besueshmërisë për furnizimin me energji elektrike	Autoritetet	Shumë e gjatë	Probabilitet i besueshëm	E lartë	E madhe (pozitive)	E pazbatueshme
Fushat elektrike dhe magnetike							
Veprimtaria	Ekspozimi i njerëzve ose punëtorëve ndaj fushave elektrike dhe magnetike	E kufizuar	Shumë e shkurtër	Probabilitet i ulët	I ulët	I lehtë	E pakthyeshme (për vijueshmërinë e projektit)
Gazet serë							
Veprimtaria	Rrjedhja e gazit SF6 nga pajisjet elektrike (nëse gazi SF6 përdoret si izolues)	Globale	Shumë e shkurtër	Probabilitet i ulët	I ulët	I lehtë	E kthyeshme
Cilësia e ajrit							
Ndërtimi	Emetimi i pluhurit dhe grimcave	E kufizuar	Shumë e shkurtër	Probabilitet i besueshëm	Mesatar	Mesatar	E kthyeshme
	Emetimi nga trafiku i shkaktuar nga ndërtimi	E kufizuar	Shumë e shkurtër		I ulët	I lehtë	
Dheu/ujërat							
Ndërtimi	Ndryshimi i rrjedhjes në sipërfaqe në vendndodhje	E kufizuar	Shumë e gjatë	Probabilitet i ulët	I ulët	I lehtë	E pakthyeshme (për vijueshmërinë e projektit)
	Rreziku i derdhjes së naftës ose lëndës djegëse, rreziku i derdhjes së betonit alkalin		Shumë e shkurtër		I ulët	I lehtë	
Veprimtaria	Rreziku i ndotjes nga derdhja e vajit të transformatorit	E kufizuar	Shumë e shkurtër	Probabilitet i ulët	Mesatar	Mesatar	E kthyeshme
Zhurma & dridhjet							
Ndërtimi	Zhurma nga punimet e ndërtimit në nënstacion	E kufizuar	Kohëzgjatja mesatare (e ndërprerë)	Probabilitet i besueshëm	I ulët	-E madhe (brenda 50 m) - Mesatare (brenda 200 m) -E vogël (brenda 400 m)	E kthyeshme
Veprimtaria	Zhurma operationale nga nënstacioni (shkarkimi i	E kufizuar	Shumë e gjatë	Probabilitet i	I ulët	I lehtë	E kthyeshme

	koronës dhe zhurma nga transformatorët)		(e ndërprerë)	besueshëm			
Parametri/treguesi	Përshkrimi	Fusha e zbatimit	Kohëzgjatja	Probabiliteti	Madhësia	Rëndësia ndikimit zbutje	Kthyeshmëria
Efektet vizuale/ Ndikimi në peizazh							
Ndërtim	Zona e ndërtimit do të sjellë ndryshime në estetikën e zonës	E kufizuar	Shkurtë	Probabilitet i besueshëm	I papërfillshëm	I lehtë	E kthyeshme
Veprimtaria	Ndryshimet fizike të peizazhit që lindin si rezultat i një strukture të re (nënstacioni)	E kufizuar	Shumë e gjatë	Probabilitet i besueshëm	I ulët	I lehtë	E pakthyeshme (për vijueshmërinë e projektit)
Mbetjet							
Ndërtimi	Kategoritë e ndryshme të mbetjeve: -Mbetjet nga paketimi (kodi 15 i mbetjeve të BE-së) -Mbetjet nga ndërtimi (kodi 17 i mbetjeve të BE-së) -Mbetjet nga bashkia (kodi 20 i mbetjeve të BE-së)	E kufizuar	E shkurtër deri në mesatare	Probabilitet i besueshëm	Mesatar	Mesatar	E kthyeshme
Veprimtaria	Kategoritë e ndryshme të mbetjeve: - Mbetjet nga përdorimi i shtresave (bojërave) (kodi 08 i mbetjeve të BE-së) - Mbetjet nga paketimi (kodi 15 i mbetjeve të BE-së) - Mbetjet nga pajisjet elektrike dhe elektronike (kodi 16 i mbetjeve të BE-së) - Mbetjet nga bashkia (kodi 20 i mbetjeve të BE-së)	E kufizuar	Shumë e gjatë	Probabilitet i besueshëm	I ulët	I lehtë	E kthyeshme
Përvetësimi i tokës							
Ndërtim	- Përvetësimi i përkohshëm (nëse kërkohet) - Përvetësimi i përhershëm (mesatarisht 4000 m ²)	E kufizuar	Shumë e gjatë	Probabilitet i besueshëm	I ulët	I lehtë	E pakthyeshme
Trafiku dhe transporti							
Ndërtim	Rritja e flukseve të trafikut në rrjetin lokal rrugor në Shkodër, Durrës dhe F. Krujë	E kufizuar në shërbimet lokale	E shkurtër deri në mesatare	Probabilitet i besueshëm	Mesatar	I lehtë	E kthyeshme
Trashëgimia kulturore							
Ndërtim	Rasti i zbulimit të rastësishëm arkeologjik	E kufizuar	E shkurtër deri në	Probabilitet i ulët	I ulët	I lehtë	E kthyeshme

			mesatare				
Shëndeti dhe Siguria							
Ndërtimi/ veprimtaria	-Shëndeti dhe siguria e komunitetit (rreziku i aksidenteve për banorët/komunitetet lokale) -Shëndeti dhe siguria operationale (rreziku i aksidenteve për fuqinë punëtore)	E kufizuar	E gjatë deri në shumë e gjatë	Probabilitet i ulët	Mesatar	E lehtë deri në mesatare	E kthyeshme

7.4.2. Plani i Monitorimit Mjedisor dhe Social

Tabela e mëposhtme përmbledh planin e monitorimit mjedisor dhe social për zbatimin e projekteve.

Tabela 4 Tabela e Monitorimit Mjedisor dhe Social

NDËRTIMI

Cilësia e ajrit						
Monitorimi i emetimit të pluhurit për shkak të aktiviteteve të ndërtimit	Ditore/ Në rast ankese publike	Vizuale/ Intervista me banorët e afërt	Kontraktuesi / OSHEE & PIU	Gjatë gjithë ndërtimit (periudha të thata dhe me erë)	Pajtueshmëria me rregulloret shqiptare të cilësisë së ajrit/ Mirëmbajtja e cilësisë së ajrit	
Toka dhe uji						
Monitorimi dhe marrja e mostrave pas përhapjeve eventuale.	Rastësisht (pas përhapjeve eventuale)	Vizuale/kampionimi dhe laborator	Kontraktuesi / OSHEE & PIU	Gjatë gjithë ndërtimit	Pajtueshmëria me rregulloret shqiptare të cilësisë së ujit/ Kontrolli i ndotjes së mundshme	
Inspektimi i tualeteve të lëvizshme, për të kontrolluar nëse ato zbrazen rregullisht.	Javore	Vizuale				
Zhurma e ndërtimit						
Monitorimi i regjimit të transportit dhe pajisjeve/makinerive të ndërtimit.	Gjatë aktiviteteve intensive të ndërtimit/ Në rast ankese publike	Pajisje për matjen e zhurmës/ Intervistat me banorët e afërt	Kontraktuesi / OSHEE & PIU	Gjatë gjithë ndërtimit	Pajtueshmëria me rregulloret shqiptare të zhurmës/ Mirëmbajtja e zhurmës mjedisore nën vlerat kufi	
Trafiku dhe transporti						
Monitorimi i respektimit të masave dhe procedurave të rëna dakord për sigurinë e transportit dhe trafikut.	Vazhdim	Vizuale	Kontraktuesi / OSHEE & PIU	Gjatë gjithë ndërtimit	Siguria e komunitetit/Siguria e kantierit të ndërtimit	
Menaxhimi i Mbetjeve						
Inspektimi/kontrolli i punimeve të ripërdorimit të materialit të	Siç kërkohet	Vizuale		Gjatë	Kontrolli i suksesit të	

	dheut të gërmuar.			Kontraktuesi / OSHEE & PIU	punimeve të tokës	ripërdorimit
	Inspektimi i enëve për grumbullimin e mbetjeve (zbrazja e rregullt, etj.)	Javore	Vizuale		Gjatë gjithë ndërtimit	Pajtueshmëria me rregulloret shqiptare të mbetjeve/ Mirëmbajtja e kantierit të ndërtimit
	Inspektimi i zonave të ndërtimit dhe shtrirja (kontrolli i hedhjes së paligjshme të mbetjeve).	Javore	Vizuale			
	Monitorimi i procedurave në lidhje me sistemet e mundshme të riciklimit dhe asgjësimit.	Javore	Vizuale			

Tabela 5 Tabela e Monitorimit Mjedisor dhe Social (vazhdim)

NDËRTIMI	Komoditet/peizazh vizual					
	Restaurimi/Peizazhi i kantierit	Gjatë mbylljes së kantierit të ndërtimit	Vizuale	Kontraktuesi / OSHEE & PIU	Me përfundimin e ndërtimit	Ruajtja e vlerave vizuale të zonës së projektit
	Shëndeti dhe Siguria					
	Monitorimi i zbatimit të procedurave të sigurisë publike dhe shëndetit/sigurisë operacionale gjatë ndërtimit.	Vazhdim	Vizuale	Kontraktuesi / OSHEE & PIU	Gjatë gjithë ndërtimit	Pajtueshmëria me rregulloret shqiptare të shëndetit dhe sigurisë publike dhe në punë
	Trashëgimia kulturore					
	Trashëgimia arkeologjike në rast zbulimi të rastësishëm arkeologjik (procedura e gjetjes së rastësishme)	Siç kërkohet (në rast zbulimi)	Vizuale	Kontraktuesi / OSHEE & PIU	Gjatë punimeve të tokës	Pajtueshmëria me rregulloret shqiptare për trashëgiminë kulturore/ Mbrojtja e trashëgimisë kulturore
VEPRIMTARIA	Ekspozimi ndaj fushave elektrike dhe magnetike					
	Matja e fushave elektrike dhe magnetike	Sipas kërkesës	Pajisje për matjen e EMF	OSHEE	Gjatë vijueshmërisë operative	Pajtueshmëria me vlerat kufi të ekspozimit për ekspozimin publik dhe profesional
	Substancat e rrezikshme (vaji i transformatorit)					
	Incident eventual i rrjedhjes së vajit të transformatorit	Kontrolle të rregullta të rezervuarit të betonit të naftës poshtë transformatorit (ve)/ Rastësisht (pas	Vizuale/kampionimi dhe laborator	OSHEE	Gjatë vijueshmërisë operative	Pajtueshmëria me rregulloret shqiptare të cilësisë së ujit/ Kontrolli i ndotjes së mundshme

		rrjedhjes eventuale)				
	Zhurma operationale					
	Monitorimi i zhurmës operationale nga efekti i koronës dhe transformatorët	Në rast ankese publike	Pajisje për matjen e zhurmës/ Intervistat me banorët e afërt	OSHEE	Gjatë vijueshmërisë operative	Pajtueshmëria me rregulloret shqiptare të zhurmës/ Mirëmbajtja e zhurmës mjedisore nën vlerat kufi
VEPRIMTAR IA	Gazet serë					
	Gazi SF6 (nëse përdoret si izolues)	Monitorimi i vazhdueshëm i gazit SF6	Njësia e matjes së presionit	OSHEE	Gjatë vijueshmërisë operative	Pajtueshmëria me rregulloret shqiptare/ Funksionimi i sigurt dhe i vazhdueshëm i nënstacionit
	Menaxhimi i Mbetjeve					
	- Përzgjedhja/riciklimi i mbetjeve të paketimit dhe pajisjeve dhe materialeve elektrike të vjetruara - Ndarja e fraksioneve të HZW dhe heqja	Në përputhje me sistemin e miratuar të menaxhimit të mbetjeve	Vizuale	OSHEE	Gjatë vijueshmërisë operative	Pajtueshmëria me rregulloret shqiptare të mbetjeve/ Mirëmbajtja e vendndodhjes së nënstacionit
	Siguria nga zjarri					

	Masat dhe procedurat e sigurisë nga zjarri	Vazhdim	Provat teknike dhe testet standarde të mirëmbajtjes të kryera nga operatorët e licencuar	OSHEE	Gjatë vijueshmërisë operative	Pajtueshmëria me rregulloret shqiptare të mbrojtjes nga zjarri/ Funksionim i sigurt dhe i vazhdueshëm i nënstacionit
	Shëndeti dhe siguria					
	Monitorimi i zbatimit të procedurave të sigurisë publike dhe shëndetit/sigurisë operationale gjatë veprimtarisë	Vazhdim	Vizuale	OSHEE	Gjatë vijueshmërisë operative	Pajtueshmëria me rregulloret shqiptare të shëndetit dhe sigurisë publike dhe në punë
	Ankesat					
	Monitorimi i zbatimit të mekanizmit të përputhshmërisë.	Vazhdim	Angazhimi i palëve të interesuara	OSHEE	Gjatë vijueshmërisë operative	Pajtueshmëria me rregulloret shqiptare

7.5 Përfundimet

OSHEE synon jo vetëm të përmirësojë cilësinë e shërbimit që ofron por edhe të mbrojë mjedisin natyror dhe njerëzor duke zgjedhur alternativat e duhura. Funksionimi i këtij projekti synon ndërmjetësimin e rrjetit të shpërndarjes së energjisë elektrike dhe furnizimin e zonës së përcaktuar në këtë projekt si dhe të zonave përreth.

Në mënyrë që aktiviteti të zhvillohet në harmoni me mjedisin, rekomandojmë që:

Zbatimi i projektit të kryhet sipas standardeve kombëtare dhe ndërkombëtare. Tenderët do të lëshohen sipas PRAG më të fundit të BE-së (<http://ec.europa.eu/europeaid/prag/document.do>), ndërsa zbatimi i kontratave do të bëhet sipas ligjit shqiptar.

- Lidhja dhe zbatimi i marrëveshjes me pushtetin vendor për pikën ku do të shkarkohen materialet e ngurta jo të rrezikshme.

- Të harmonizohet programi i transportit të mbetjeve.

- Subjektet të jenë bashkëpunuese me komunitetin dhe të marrin parasysh çdo shqetësim të tyre që ka të bëjë me zhvillimin e aktivitetit.

Raportet e vlerësimit të ndikimit mjedisor do të hartohen për secilin prej objekteve të përcaktuara, për të kryer një analizë specifike mjedisore. Raportet mjedisore do të ofrojnë mundësinë për të përcaktuar llojet e ndikimeve përpara zbatimit të projektit, ato propozojnë masa parandaluese në rastet kur identifikohen ndikimet. Për këtë arsye EIA hartohet përpara zbatimit të projektit dhe rishikimi i mirë i tij sjell vendime të sakta. Gjithashtu, shërben për të zgjedhur alternativat më të mira dhe më miqësore me mjedisin.

Më poshtë tregohen matricat e kontrollit, për të vlerësuar paraprakisht rëndësinë, kriteret dhe atributet që do të sjellë realizimi i këtij investimi

7.6. Matricat e kontrollit për të vlerësuar projektet energjetike

Matrica e Kontrollit të Bashkëpunimit Italian për vlerësimin e PROJEKTEVE ENERGJIKE			
Energjia elektrike			
<i>Matricat e mëposhtme të kontrollit shikohen si një mjet që përmbledh kriteret dhe atributet për realizimin e pritshëm të investimeve në sektorin e energjisë. Ato ofrojnë mbështetje në fazën të ndryshme të projektit, duke siguruar një kornizë sintetike dhe të drejtë.</i>			
			Komente
Faza e identifikimit / analizës			
1	Përfshirja dhe pronësia e përfituesve	X	Objektet ku do të kryhen investimet janë pronë e OSHEE, për nënstacionet e reja që parashikohen do të kryhen të gjitha procedurat ligjore për pajisjen me leje ndërtimi, e njëjta procedurë do të jetë edhe për ndërtimin e kabinave të reja të tipit kuti dhe linjave të reja që janë parashikuar në investim.
2	Partneritetet me shumë aktorë dhe roli i tyre	X	Objektet ku do të kryhen investimet janë pronë e OSHEE, për nënstacionet e reja që parashikohen do të kryhen të gjitha procedurat ligjore për pajisjen me leje ndërtimi, e njëjta procedurë do të jetë edhe për ndërtimin e kabinave të reja të tipit kuti dhe linjave të reja që janë parashikuar në investim. Procedura të tilla do të kryhen në marrëveshje dhe me mbështetjen e Ministrisë së Shtetit për Rindërtim, Ministrisë së Infrastrukturës dhe Energjisë dhe autoriteteve vendore të zonave ku do të kryhen investimet.
3	Strategjitë për qëndrueshmërinë afatmesme	X	Partneritetet me struktura të ndryshme shtetërore dhe private, përfshirë bashkitë e zonave që do të preken nga ky investim, ministrinë e linjës dhe administratat e tjera që do të miratojnë ndërtimin dhe zbatimin, do të kenë lidhje edhe me kontraktuesit që do të kryejnë punimet e caktuara.
4	Kontributi i projektit në SDG ¹	X	SDGs 7, objektivi 7.1, 7.3, 7, b: kontributi në humbjet teknike dhe furnizimi i përmirësuar me energji elektrike
			Komente
Faza e formulimit/planifikimit			
5	Cilësia e treguesve për rezultatet, objektivat, ndikimin	X	Ndikimi pozitiv tek të gjithë treguesit duke përfshirë humbjet teknike, përmirësimin e furnizimit me energji, përmirësimin e aksesit në furnizim të sigurt dhe cilësor me energji, dhe për rrjedhojë përmirësimin e kushteve të jetesës së përdoruesve të OSHEE dhe qytetarëve të zonave të prekura nga investimet.
6	Besueshmëria në burimet e verifikimit dhe mbledhjen e të dhënave (metoda dhe koha)	X	E lartë dhe me gjithëpërfshirje të strukturave
7	Konsistenca buxhetore / plani i biznesit	X	Buxheti i përgatitur në përputhje me eksperiencat e mëparshme të investimeve dhe zbatimeve të OSHEE, në përputhje me çmimet maksimale për punët publike të përcaktuara nga ligji përkatës shqiptar dhe me çmimet aktuale të tregut.
8	Atributet thelbësore	X	Përmirësimi i furnizimit me energji, zhvillimi i qëndrueshëm ekonomik, reduktimi i humbjeve teknike, prek rreth 66.804 abonentë të OSHEE

¹ Qëllimet e Zhvillimit të Qëndrueshëm

		Komente	
Faza e monitorimit dhe vlerësimi			
9	Vlerësimi i parashikimit të projektit në lidhje me 5 kriteret e OECD-DAC	X	Efikasiteti, efektiviteti, rëndësia e zhvillimit, qëndrueshmëria dhe ndikimi pozitiv në stilin e jetës
10	Vlerësimi afatgjatë (pas 5-10 vjetësh)	X	Me prioritet
11	Krijimi i vlerave në nivel lokal dhe për vendin	X	Investimet që do të fokusohen kryesisht në 2 rajone do të kenë një efekt shpërndarjeje pozitiv në efikasitetin dhe besueshmërinë e të gjithë rrjetit të shpërndarjes dhe furnizimit me energji në nivel kombëtar.
		Komente	
Atributet - Energjia elektrike			
	Energjia elektrike në shtëpi, për përdorim në komunitet, për përdorime produktive		
11	Kapaciteti	X	Në realizimin e këtij investimi do të kemi rritje të kapaciteteve investuese, përmirësim të aksesit të popullsisë në shërbimet bazë dhe ndikim pozitiv në mirëqenien ekonomike.
12	Koha	X	Furnizimi me energji elektrike 24 orë / në ditë.
13	Besueshmërinë	X	Një nga rezultatet kryesore të projektit do të jetë rritja e besueshmërisë së furnizimit me energji për klientët, për shkak të përmirësimit dhe modernizimit të rrjetit të shpërndarjes elektrike.
14	Cilësia	X	Rritja e besueshmërisë së banorëve për ndryshimin e cilësisë së jetës.
15	Lehtësia	X	Rritja e cilësisë në furnizim, rrit lehtësinë në të gjitha llojet e shërbimeve, në të gjitha infrastrukturat.
16	Siguria	X	Siguria e lartë në furnizimin me energji elektrike
17	Shëndeti	X	Cilësia më e lartë e furnizimit, përmirësimi në forma të ndryshme të jetesës.
18	Ligjshmëria	X	Lidhja energjetike dhe zbatimi i projekteve sipas të gjitha strukturave ligjore.
19	Shërbimet / Aktivitetet	X	Përmirësimi i infrastrukturës së shërbimeve dhe aktiviteteve të reja, rritja e nivelit ekonomik për zonën dhe rajonet e prekura.
20	Konsumi specifik për një person, shërbim ose aktivitet	X	Konsumi mesatar/familjar është përafërsisht 213.9 kWh / muaj.
Ndriçimi			
21	Orari i ndriçimit për shtëpinë	X	Furnizimi me energji elektrike 24 orë në ditë
22	Sjellja në përdorim	X	Efikasiteti në përdorim dhe përmirësimi i përdorimit, matjes dhe faturimit të energjisë së konsumuar do të lejojë uljen e mbetjeve të energjisë dhe rritjen e energjisë në mënyrë efikase.

Matrica e Kontrollit të Bashkëpunimit Italian për vlerësimin e PROJEKTEVE ENERGJIKE			
Efikasiteti i energjisë			
<i>Matricat e mëposhtme të kontrollit shikohen si një mjet që përmbledh kriteret dhe atributet për realizimin e pritshëm të investimeve në sektorin e energjisë. Ato ofrojnë mbështetje në fazën e ndryshme të projektit, duke siguruar një kornizë sintetike dhe të drejtë.</i>			
		Komente	
1	Përfshirja dhe pronësia e përfituesve	X	Objektet ku do të kryhen investimet janë pronë e OSHEE, për nënstacionet e reja që

			parashikohen do të kryhen të gjitha procedurat ligjore për pajisjen me leje ndërtimi, e njëjta procedurë do të jetë edhe për ndërtimin e kabinave të reja të tipit kuti dhe linjave të reja që janë parashikuar në investim.
2	Partneritetet me shumë aktorë dhe roli i tyre	X	Partneritetet me struktura të ndryshme shtetërore dhe private, përfshirë bashkitë e qyteteve të prekura nga ky investim, Ministrinë e Infrastrukturës dhe Energjisë dhe administratat e tjera që do të miratojnë ndërtimin dhe realizimin e investimit, do të kenë lidhje edhe me kontraktorët që do të kryejnë punën e përcaktuar sipas objekteve etj.
3	Strategjitë për qëndrueshmërinë afatmesme	X	Një vlerësim i detajuar i ndikimit mjedisor dhe social në fushat e investimeve do të realizohet për të garantuar qëndrueshmërinë dhe efikasitetin e zbatimit të projektit.
4	Kontributi i projektit në SDG	X	Kontributi i përgjithshëm në SDG 7 nëpërmjet reduktimit të humbjeve teknike në rrjetin e shpërndarjes së energjisë dhe përmirësimit të furnizimit me energji elektrike për të gjithë.
			Komente

Faza e formulimit/planifikimit			
5	Cilësia e treguesve për rezultatet, objektivat, ndikimin	X	Ndikimi pozitiv tek të gjithë treguesit duke përfshirë humbjet teknike, përmirësimin e furnizimit me energji, zhvillimin e investimeve të ndryshme dhe përmirësimin e jetesës në zonë.
6	Besueshmëria në burimet e verifikimit dhe mbledhjen e të dhënave (metoda dhe koha)	X	E lartë dhe përfshirja e të gjitha strukturave të projektit dhe palëve të interesuara përkatëse institucionale në monitorimin e rezultateve të projektit. Përveç dokumenteve të projektit, burimet e verifikimit janë marrë nga të dhënat e disponueshme publikisht për furnizimin, kërkesën dhe efikasitetin e energjisë në Shqipëri.
7	Konsistenca buxhetore / plani i biznesit	X	Përgatitja e buxhetit kryhet nga specialistë të të gjitha fushave teknike të nevojshme për realizimin e suksesshëm të investimit.
8	Atributet thelbësore	X	Përgatitja e buxhetit kryhet nga specialistë të të gjitha fushave teknike të nevojshme për realizimin e suksesshëm të investimit.
			Komente

Faza e monitorimit dhe vlerësimi			
9	Vlerësimi i parashikimit të projektit në lidhje me 5 kriteret e OECD-DAC	X	Efikasiteti, efektiviteti, rëndësia e zhvillimit, qëndrueshmëria dhe ndikimi pozitiv në stilin e jetës
10	Vlerësimi afatgjatë (pas 5-10 vjetësh)	X	E lartë
11	Krijimi i vlerave në nivel lokal dhe për vendin	X	nivel lokal dhe kombëtar
			Komente

Atributet – Efikasiteti i Energjisë			
12	Përmirësimi i efikasitetit	X	Rritja e efikasitetit në rrjetin e shpërndarjes
13	Përmirësimi në kohëzgjatje	X	Në zonat ku ka probleme të vazhdueshme me furnizimin me energji elektrike.
14	Zëvendësimi i karburantit	X	Gjatë mungesës së furnizimit me energji elektrike vihen në përdorim gjeneratorët e karburantit. Ky investim do të bëjë të mundur zëvendësimin e pajisjeve shtesë me karburant.

15	Aksesueshmëri më e madhe	X	Rritja dhe aksesueshmëria për abonentët që nuk janë përfshirë në sistemin e faturimit dhe janë furnizuar në mënyrë të paligjshme.
16	Lehtësia në krahasim me zgjidhjet e tjera	X	Rritja e komfortit për të gjitha llojet e furnizimit, për bizneset ekzistuese dhe për do të zhvillohen si rezultat i këtij investimi.
17	Përmirësimi i sigurisë	X	Rritja e sigurisë së furnizimit
18	Përmirësimi i shëndetit (përfshirë cilësinë e ajrit)	X	Rritja e cilësisë së jetës, përmirësimi i shëndetit të popullatës
19	Legalizimi i furnizimit	X	Eliminimi i lidhjeve të paligjshme në rrjet, furnizimi me energji elektrike sipas kushteve teknike.
20	Reduktimi i GHG	X	Përmirësimi i mjedisit dhe reduktimi i GHG për shkak të zëvendësimit të komponentëve të vjetruar të nënstacioneve dhe të rrjetit më të gjerë të shpërndarjes me ato moderne dhe më efikase në energji.
21	Reduktimi i ndotjes lokale	X	Reduktimi i ndotjes, përmirësimi i infrastrukturës
22	Rritja e konsumit specifik për shërbime/aktivitete	X	Rritja e furnizimit me energji të stabilizuar dhe legalizuar sipas kushteve teknike dhe zhvillimi i aktiviteteve si rezultat i investimeve
Ndriçimi			
23	Ndryshimi në orët e ndriçimit	X	Rritja e furnizimit me energji elektrike.
24	Ndryshimi i përdorimit nga përdoruesit	X	Efikasiteti në përdorim dhe përmirësimi i përdorimit, matjes dhe faturimit të energjisë së konsumuar do të bëjë të mundur reduktimin e mbetjeve dhe përdorimin efikas të energjisë.
25	Monitorim i vazhdueshëm	X	Investimi parashikon matje dhe monitorim të vazhdueshëm në të gjithë elementët e tij

SHTOJCA 2:
KLAUZOLAT ETIKE DHE PARIMET E PËRGJITHSHME
PËR PROKURIMIN DHE EKZEKUTIMIN E KONTRATAVE

Kjo Shtojcë përmban klauzola etike dhe parime themelore në lidhje me prokurimin, hartimin dhe ekzekutimin e kontratave të prokurimit të punëve, furnizimeve dhe shërbimeve të kryera në kuadër të Marrëveshjes Ndërqeveritare. Të gjitha çështjet që nuk përmenden shprehimisht në këtë Shtojcë do të rregullohen nga ligji i përcaktuar në Marrëveshje.

1. KËRKESAT E KONTRAKTUESIT

1.1 Përveç rasteve kur përcaktohet ndryshe në Marrëveshje, procedurat e prokurimit janë të hapura për operatorët ekonomikë të BE-së, operatorët që përmbushin kushtet që përcaktohen në nenin 25 të Direktivës së BE/2014/24 dhe operatorët që përmbushin kërkesat dhe kualifikimet për kontrata sipas ligjit të tyre kombëtar.

1.2 Autoriteti Kontraktues mund t'u kërkojë të gjithë tenderuesve të përmbushin një ose më shumë kërkesa për të marrë pjesë në prokurimin publik, me kusht që këto kërkesa të jenë relevante dhe proporcionale për të përmbushur kontratën sipas standardeve të duhura të cilësisë.

1.2.1 Kapaciteti ekonomik dhe financiar. Autoriteti Kontraktues mund të vendosë kushte për pjesëmarrje për të garantuar që operatorët ekonomikë të kenë kapacitet ekonomik dhe financiar për të përmbushur kontratën. Për këtë qëllim, Autoriteti Kontraktues mund të kërkojë në veçanti që operatorët ekonomikë të kenë një xhiro minimale vjetore, si dhe një xhiro minimale të caktuar në zonën e mbuluar nga kontrata. Xhiroja minimale vjetore që kërkohet të kenë operatorët ekonomikë nuk duhet të kalojë dyfishin e vlerës së parashikuar të kontratës, me përjashtim të rasteve të justifikuara siç duhet si p.sh. në lidhje me rreziqet e veçanta që lidhen me natyrën e punimeve, shërbimeve ose furnizimeve. Kur një kontratë ndahet në lote, ky nen do të zbatohet në lidhje me çdo lot individual. Megjithatë, Autoriteti Kontraktues mund të përcaktojë xhiron minimale vjetore që operatorët ekonomikë duhet të kenë, duke iu referuar grupeve të loteve në rast se tenderuesit të suksesshëm i jepen disa lote për t'u ekzekutuar në të njëjtën kohë.

1.2.2. Kapaciteti profesional dhe teknik: Autoritetet Kontraktuese mund të vendosin kërkesa që sigurojnë që operatorët ekonomikë të kenë burimet dhe përvojën e nevojshme njerëzore dhe teknike për të përmbushur kontratën sipas një standardi të duhur të cilësisë. Autoritetet Kontraktuese mund të kërkojnë, në veçanti, që operatorët ekonomikë të kenë një nivel të mjaftueshëm eksperience të dëshmuar nga referenca të përshtatshme nga kontratat e kryera në të kaluarën. Në procedurat e prokurimit për furnizimet që kërkojnë punë, shërbime ose punime instalimi ose montimi, aftësia profesionale e operatorëve ekonomikë për të ofruar shërbimin ose për të kryer instalimin ose punën mund të vlerësohet në lidhje me aftësitë, efikasitetin, përvojën dhe besueshmërinë e tyre.

1.2.3 Kualifikimet për veprimtari profesionale: Në lidhje me përshtatshmërinë për të ushtruar veprimtarinë profesionale, Autoritetet Kontraktuese mund të kërkojnë që operatorët ekonomikë të regjistrohen në një nga regjistrat profesionale ose tregtarë në shtetin e tyre të themelimit.

1.2.4 Dokumentet e tenderit duhet të dëshmojnë kushtet e kërkuara të pjesëmarrjes të cilat mund të shprehen si nivele minimale të aftësisë, së bashku me mjetet e duhura të për ta provuar këtë.

1.4 Kur një operator ekonomik mbështetet në kapacitetet e subjekteve të tjera në lidhje me kriteret që kanë të bëjnë me situatën ekonomike dhe financiare, Autoriteti Kontraktues mund të kërkojë që operatori ekonomik dhe ato subjekte të jenë bashkërisht përgjegjës për realizimin e kontratës.

1.5 Në rastin e kontratave të punimeve, kontratave të shërbimit dhe operacioneve të montimit ose instalimit në kontekstin e një kontrate furnizimi, Autoritetet Kontraktuese mund të kërkojnë që disa detyra kritike të kryhen drejtpërdrejt nga vetë tenderuesi ose, kur tenderi dorëzohet nga një grup operatorësh ekonomikë, nga një pjesëmarrës në atë grup.

1.6 Operatorët ekonomikë që përmbushin një ose më shumë nga kushtet e mëposhtme përjashtohen nga pjesëmarrja në prokurimin publik dhe nuk mund t'i jepet kontrata:

1.6.1 kanë qenë objekt i një dënimi me vendim të formës së prerë për një nga arsyet e mëposhtme, të përcaktuara në Nenin 57 të Direktivës BE/2014/24: pjesëmarrja në një organizatë kriminale, korrupsion, mashtrim, vepra terroriste ose vepra të lidhura me aktivitete terroriste, pastrim parash ose financim terrorizmi, shfrytëzimi i punës së fëmijëve dhe forma të tjera të trafikimit të qenieve njerëzore;

1.6.2 kanë qenë objekt i një dënimi me vendim të formës së prerë për çdo krim tjetër me pasojë përjashtimin nga kontratat me Autoritetet Publike, qoftë në vendin ku janë themeluar apo qoftë në një nga vendet Palë të Marrëveshjes;

1.6.3 kanë shënuar shkelje të rëndë të detyrimeve të tyre në lidhje me pagesën e taksave ose kontributeve të sigurimeve shoqërore për shkak se janë subjekt i një dënimi me vendim të formës së prerë ose një vendimi administrativ i formës së prerë detyrues në Shtetin e Donatorit ose të Autoritetit Kontraktues në vendin ku janë themeluar;

1.6.4 kanë shënuar shkelje të rëndë, të dëshmuar me çdo mjet të përshtatshëm të detyrimeve të tyre ligjore për shëndetin dhe sigurimin social, të mjedisit, mirëqenies dhe punës në Shtetin e Donatorit ose të Autoritetit Kontraktues të vendit ku janë themeluar;

1.6.5 janë në fazën e procedimit për të deklaruar, ose ndodhen në një nga kushtet e mëposhtme: të falimentuar, ose po shpërbëhen, me paftësi paguese, ose punët e tyre administrohen nga likuiduesi ose nga gjykatat, ose kanë hyrë në një marrëveshje me kreditorët, me ose pa pezullimin e aktiviteteve të tyre të biznesit, ose janë në një situatë analoge;

1.6.6 Autoriteti Kontraktues mund të dëshmojë me mjetet e duhura se operatori ekonomik është fajtor për shkelje të rënda profesionale, që e vë në dyshim integritetin e tij;

1.6.7 ata, ose anëtarët e grupit ku bëjnë pjesë, partnerët e tyre në sipërmarrjet e përbashkëta ose grupet ose nënkontraktuesit e tyre, janë në konflikt interesi që lidhet me përfshirjen e tyre paraprake në procedurën e prokurimit, pasi kanë ofruar konsulencë për autoritetin kontraktues ose kanë qenë të përfshirë në fazat paraprake të procedurës së prokurimit;

1.6.8 janë shpallur fajtorë për keqinterpretim serioz në dhënien e informacionit të kërkuar për verifikimin e mungesës së arsyeve për përjashtimin ose përmbushjen e kriterëve të përzgjedhjes, i kanë mbajtur një informacion të tillë njëres prej Palëve në Marrëveshje ose janë regjistruar në regjistrin e mbajtur nga Observatori i Autoritetit Antikorrupsion Italian për paraqitjen e dokumenteve të rreme ose informacioneve të rreme me qëllim që të kualifikohen për veprimtarinë e tyre profesionale;

1.6.9 janë dënuar me vendim për terrorizëm, ose pjesëmarrje në një organizatë kriminale, me pasojë humbjen, pezullimin ose ndalimin e pjesëmarrjes në procedurat e prokurimit publik;

1.6.10 E kanë të ndaluar të marrin kontrata të prokurimit publik me një vendim administrativ të detyrueshëm dhe të formës së prerë, në Shtetin e Donatorit ose të Autoritetit Kontraktues të vendit ku janë themeluar;

1.6.11 Kanë shkelur detyrimet e tyre në lidhje me ndalimin e kalimit fiktiv të pronësisë tek administratorët mbi baza besimi, në lidhje me kontrollin e kalimit fiktiv të pronësisë palëve të treta në Shtetin e Donatorit ose të Autoritetit Kontraktues të vendit ku janë themeluar;

1.6.12 Nuk kanë përmbushur detyrimet e tyre në lidhje me të drejtat e punës të personave me aftësi të kufizuara në Shtetin e Autoritetit Kontraktues;

1.6.13 Kanë kontrollin e çdo tenderuesi tjetër që merr pjesë në të njëjtën procedurë prokurimi, ose ushtrojnë një ndikim vendimtar mbi tenderuesin tjetër duke nënkuptuar se ofertat e tyre i atribuohen një dhe të vetmes strukturë menaxhuese vendimmarrëse;

1.6.14 Kanë punësuar, si punonjës ose konsulentë, ish-punonjës të Autoritetit Kontraktues të cilëve kontrata ka më pak se tre vjet që u ka skaduar, në rast se këta ish-punonjës, brenda tre viteve të fundit, kanë pasur kompetenca vendimmarrëse në emër të Autoritetit Kontraktues që këto kontrata t'u jepen këtyre operatorëve.

1.7 Operatori ekonomik do të përjashtohet gjithashtu kur një anëtar i organit administrativ, drejtues ose mbikëqyrës të atij operatori ekonomik ka kompetenca të përfaqësimit, vendimmarrjes ose kontrollit sipas kushteve të përcaktuara në paragrafin 1.6.

2. ZGJEDHJA E KONTRAKTUESVE

2.1 Dhënia dhe realizimi i punimeve, kontaktet e furnizimit dhe shërbimit dhe koncesionet garantojnë cilësinë e performancës dhe respektimin e efektivitetit të kostos, efikasitetit, shpejtësisë dhe drejtësisë. Në dhënien e kontratave dhe koncesioneve, Autoritetet Kontraktuese respektojnë gjithashtu parimet e konkurrencës së lirë, mosdiskriminimit, transparencës, proporcionalitetit dhe publicitetit. Sa herë që lejohet nga ligji në fuqi dhe sipas kriterëve të përmendura shprehimisht në dokumentet e tenderit, të frymëzuara nga nevojat sociale, mbrojtja e shëndetit, mjedisit, trashëgimisë kulturore dhe zhvillimit të qëndrueshëm, duke përfshirë energjinë. Autoritetet Kontraktuese do t'i trajtojnë operatorët ekonomikë në mënyrë të barabartë dhe pa diskriminim dhe do të veprojnë në mënyrë transparente dhe proporcionale.

2.2 Dizajni i prokurimit nuk duhet të bëhet me synimin e ngushtimit artificial të konkurrencës me qëllim favorizimin ose dëmtimin e padrejtë të operatorëve të caktuar ekonomikë ose të disa punimeve, furnitorëve ose shërbimeve.

2.3 Kriteret për zgjedhjen e pjesëmarrësve në procedurat e prokurimit publik nuk duhet të diskriminojnë ndërmarrjet mikro, të vogla dhe të mesme.

2.4. Dokumentet e tenderit do të specifikojnë burimet financiare të disponueshme për kontratën që do të jepet, si dhe shumën maksimale të ankandit. Çdo ofertë mbi atë shumë do të përjashtohet automatikisht.

2.5 Procedurat e dhënies së kontratës do të anulohen nëse ka më pak se tre kandidatë/ofertues të që përmbushin kushtet. Sa herë që arsyet e kushteve objektive të tregut e bëjnë mjaft të pamundur paraqitjen e tre ofertave të vlefshme, dokumentet e tenderit mund të lejojnë dhënien e kontratës me një ose dy oferta të vlefshme që përmbushin kushtet.

2.6 Secili ofertues mund të paraqesë vetëm një ofertë. Gjatë paraqitjes së ofertës së tyre, ofertuesit deklarojnë se nuk kanë ndonjë konflikt interesi dhe se nuk kanë ndonjë lidhje specifike me tenderuesit e tjerë ose me palët e tjera të përfshira në procedurën e prokurimit.

2.7 Vetëm dokumentet e tenderit mund të autorizojnë ose kërkojnë nga tenderuesit të paraqesin variante. Variantet nuk do të autorizohen pa një tregues të tillë. Variantet duhet të lidhen me objektin e kontratës.

2.8 Sa herë që Marrëveshja kërkon një moskundërshtim për procedurat e prokurimit nga AICS, Autoritetet Kontraktuese kërkojnë një garanci oferte në masën 2% të shumës maksimale të ankandit. Garancitë mund të lëshohen nga një bankë ose një shoqëri sigurimesh parësore dhe duhet të jenë efektive me përmbushjen e kërkesës së Autoritetit Kontraktues ku thjesht përcaktohet se kontraktuesi është në shkelje të detyrimeve të tij dhe duhet të përmbajnë një heqje dorë të shprehur nga e drejta për të mbledhur pagesën paraprake të debitorit fillestar. Garancia do të kërkohej nëse kontrata nuk është përmbushur për faj të Kontraktuesit.

3. EKZEKUTIMI I KONTRATËS

3.1 Kontratat e lidhura pas një moskundërshtimi nga AICS do të garantohen me një obligacion performance normalisht të barabartë me 10% të çmimit të kontratës. Garancitë mund të lëshohen nga një bankë ose një shoqëri sigurimi parësore dhe duhet të jenë efektive me kërkesën e parë të autoritetit kontraktues dhe duhet të përmbajnë një heqje dorë të shprehur nga e drejta për të mbledhur pagesën paraprake të debitorit fillestar. Garancitë duhet të paguhën gjithashtu për mashtrim ose shkelje të rëndë nga ana e kontraktuesit. Obligacionet e performancës reduktohen në mënyrë progresive gjatë ekzekutimit të kontratës dhe gjithsesi deri maksimumi 80% të shumës së garancisë. Pjesa e mbetur prej 20% do të lirohet pas verifikimit të realizimit të rregullt të Kontratës.

3.2 Kontratat mund të modifikohen gjatë kohëzgjatjes së tyre me miratimin paraprak të AICS, në përputhje me nenin 72 të Direktivës BE/2014/24. Gjithsesi, çdo rritje çmimi nuk duhet të tejkalojë shumën totale të buxhetuar në Marrëveshje. Miratimi i modifikimeve mund të refuzohet

nëse ato e bëjnë të pamundur ose pak të mundur përfundimin e aktiviteteve të tjera të nismës të rregulluara nga Marrëveshja. Kontraktuesit nuk do të kenë të drejtë të marrin asnjë pagesë ose rimbursim për shpenzimet që rrjedhin nga aktivitetet e kryera pa miratimin paraprak të AICS. Me kërkesë të AICS ose autoritetit kontraktues, kontraktuesve mund t'u kërkohej të rivendosin, me shpenzimet e tyre, gjendjen fillestare përpara modifikimit të paautorizuar.

3.3 Autoriteti Kontraktues, nëse lind nevoja gjatë kohëzgjatjes së kontratës, mund të rrisë ose zvogëlojë shumën totale të kontratës deri në 20% dhe të kërkojë përmbushjen e kontratës me të njëjtat kushte sipas dispozitave në kontratën fillestare. Kontraktuesi nuk ka të drejtë të zgjidhë kontratën.

3.4 Kontaktet nuk mund t'u transferohen palëve të treta. Në rast transferimi, kontrata do të zgjidhet automatikisht. Transferimi mund të lejohet, me miratimin paraprak të AICS, vetëm nëse një kontraktues i ri zëvendëson të mëparshmin si pasojë e trashëgimisë universale ose të pjesshme në pozicionin e kontraktuesit fillestar, për shkak të vdekjes, ristrukturimit të korporatës, duke përfshirë marrjen, bashkimin, blerjen ose paaftësinë paguese të një operatori tjetër ekonomik që plotëson kriteret për përzgjedhje cilësore të përcaktuara fillimisht, me kusht që kjo të mos sjellë modifikime të tjera thelbësore të kontratës dhe të mos ketë për qëllim anashkalimin e zbatimit të kësaj Shtojce.

3.5 Kohëzgjatja e kontratave mund të zgjatet vetëm gjatë kohëzgjatjes së zbatimit të tyre, nëse një opsion për zgjatjen e kohëzgjatjes është i përfshirë shprehimisht në kontratën fillestare dhe në dokumentet e tenderit. Në atë rast, kontraktuesit janë të detyruar të realizojnë kontratën me të njëjtat çmime dhe kushte si ato fillestare, ose më të favorshme, për autoritetin kontraktues.

3.6 Pa cenuar përmbushjen e detyrimeve në lidhje me gjurmueshmërinë e flukseve financiare, sipas paragrafit 3.9 vijues, dorëzimi i krediteve që rrjedhin nga një prokurim, konkurs dizajni ose kontratë koncesioni konsiderohen efektive nga qeveria italiane vetëm me miratimin paraprak të AICS. Në çdo rast, autoriteti kontraktues rezervon të drejtën t'i kundërshtojë palës që i është caktuar kontrata të gjitha përjashtimet e zbatueshme për kontraktuesin fillestar në përputhje me kontratën e punimeve, furnizimit, shërbimit ose projektimit të nënshkruar nga ky i fundit.

3.7 Kontraktuesve të cilëve u është dhënë konkursi i dizajnit janë përgjegjës për dëmet e shkaktuara autoriteteve kontraktuese për gabime ose mosveprime në dizajnin e tyre. Në rastin e kontratave të prokurimit të dizajnit ose punimeve, kontraktuesit janë përgjegjës për vonesat dhe shpenzimet shtesë të shkaktuara nga mangësitë në dizajnin fillestar.

3.8 Dokumentet e tenderit duhet të përcaktojnë kushtet për nënkontraktimin. Tenderuesit duhet të deklarojnë, në ofertat e tyre, se cilat furnizime, shërbime ose punë synojnë të nënkontraktojnë. Tenderuesit e suksesshëm duhet të dorëzojnë të gjitha nënkontratat tek autoritetet kontraktuese përpara se të fillojë zbatimi i nënkontratës. Kontraktuesit kryesorë janë plotësisht përgjegjës ndaj autoritetit kontraktues për të gjithë kontratën. Nënkontraktuesit duhet të përmbushin të gjitha kërkesat sipas paragrafit 1.2 në lidhje me nënkontratën dhe nuk duhet të përfshihen në asnjë lloj arsyeje për përjashtim sipas paragrafëve 1.6 dhe 1.7 më sipër. Tenderuesit ose kontraktuesit kryesorë duhet të zëvendësojnë të gjithë nënkontraktuesit që shkaktajnë çfarëdo lloj arsyeje për përjashtim.

3.9 Çmimet e kontratës shprehen dhe paguhen në euro, ose në monedhën e referuar ndryshe në Marrëveshje. Rreziqet dhe ndryshimet e këmbimit valutor nuk janë objekt kompesimi.

3.10 Pagesat do të jenë të gjurmueshme, sipas afateve të parashikuara në kontratë dhe duke marrë parasysh progresin aktual në performancë. Qeveria italiane kryen pagesat ndaj Palës tjetër ekskluzivisht në një llogari bankare të dedikuar, siç parashikohet në Marrëveshje. Në të gjitha kontratat një klauzolë specifike detyron autoritetet kontraktuese, kryesore dhe nënkontraktuesit të përdorin llogarinë e dedikuar për të gjitha pagesat.

3.11 Kontratat zgjidhen automatikisht nëse kontraktuesit përfshihen në procedime për falimentim, mbyllje, administrimin e punëve të tyre nga gjykata, ose janë në marrëveshje me kreditorët, ose për ndonjë procedurë të ngjashme të parashikuar në legjislacionin e tyre kombëtar.

3.12 Në rast të sjelljes së qëllimshme dashakeqëse ose fajit të rëndë, përgjegjësia e kontraktuesit nuk mund të kufizohet.

3.13 Ekzekutimi i kontratës do të rregullohet nga ligji i autoritetit kontraktues, përveç rasteve kur parashikohet ndryshe në Marrëveshje ose në këtë Shtojcë.

3.14 Mosmarrëveshjet që lindin ndërmjet kontraktuesve dhe autoritetit kontraktues nuk i nënshtrohen juridiksionit të gjykatave italiane.

4. SHPENZIMET E PRANUESHME DHE TË PAPRANUESHME

4.1 Kostot e përfshira në kontratë duhet të jenë të pranueshme nëse ato janë aktuale, ekonomike dhe të nevojshme për realizimin e projektit në përputhje me dokumentin e projektit.

4.2 Në çdo rast, zërat e mëposhtëm nuk do të konsiderohen të pranueshëm:

4.2.1 mallra qejfi ose luksi (p.sh. parfume, kozmetikë, objekte arti, pije alkoolike, mallra sportive, etj.);

4.2.2 mallrat, shërbimet dhe punët civile të lidhura drejtpërdrejt ose tërthorazi me aktivitetet ushtarake;

4.2.3 tatimet që nuk përfshijnë tatim fitimin (përfshirë TVSH-në) dhe detyrimet e importit që duhet të paguhet në vendin e autoritetit kontraktues;

4.2.4 provigjionet për borxhet e papaguara dhe humbjet e ardhshme të përfituesit ose përdoruesve fundorë;

4.2.5 interesat që autoriteti kontraktues ose përdoruesit fundorë i detyrohen çdo pale të tretë.

5. KLAUZAT E TIKE

5.1 Çdo përpjekje e kandidatëve ose ofertuesve për të marrë informacion konfidencial, për të lidhur marrëveshje të paligjshme me konkurrentët ose për të ndikuar tek autoriteti kontraktues gjatë procesit të shqyrtimit, qartësimit, vlerësimit dhe krahasimit të tenderëve do të çojë në refuzimin e kandidaturës ose ofertës së tij dhe mund të sjellë penalitete administrative;

5.2 Kontraktuesit dhe stafi i tyre ose ndonjë shoqëri tjetër me të cilën kontraktuesi është i lidhur nuk mundet, qoftë edhe në baza ndihmëse ose nënkontraktuale, të ofrojë shërbime të tjera, të kryejë punime ose të ofrojë pajisje për Projektin.

5.3 Kontraktuesit duhet të veprojnë në çdo kohë në mënyrë të paanshme dhe si këshilltarë besnikë në përputhje me kodin e sjelljes së profesionit të tyre. Ata nuk duhet të bëjnë deklarata publike në lidhje me Projektin ose shërbimet pa miratimin paraprak të autoritetit kontraktues. Ata nuk mund të angazhojnë autoritetin kontraktues në asnjë lloj forme pa pëlqimin e tij paraprak me shkrim.

5.4 Për kohëzgjatjen e kontratës, kontraktuesit dhe stafi i tyre duhet të respektojnë të drejtat e njeriut dhe të angazhohen të mos ofendojnë zakonet politike, kulturore dhe fetare të shtetit përfitues. Në veçanti, tenderuesit të cilëve u janë dhënë kontrata duhet të respektojnë standardet bazë të punës siç përcaktohen në konventat përkatëse të Organizatës Ndërkombëtare të Punës (siç janë konventat për sindikatat dhe mbrojtjen e të drejtave të sindikatave, dhe për lirinë e asocimit dhe marrëveshjet kolektive; eliminimi të punës së detyruar dhe të detyrueshme, të integruara nga Protokoll i vitit 2014; eliminimi i diskriminimit në lidhje me punësimin dhe profesionin; Konventa për mbrojtjen e amësisë, konventa për sigurinë dhe shëndetin në bujqësi dhe shmangien e punës së fëmijëve).

5.5 Kontraktuesit nuk mund të pranojnë asnjë pagesë në lidhje me kontratën përveç asaj të parashikuar në të. Kontraktuesit dhe stafi i tyre nuk duhet të ushtrojnë asnjë aktivitet ose të përfitojnë asnjë avantazh në kundërshtim me detyrimet e tyre ndaj autoritetit kontraktues.

5.6 Kontraktuesi dhe stafi i tyre janë të detyruar të ruajnë sekretin profesional për të gjithë kohëzgjatjen e kontratës dhe pas përfundimit të saj. Të gjitha raportet dhe dokumentet e hartuara ose të marra nga kontraktuesi janë konfidenciale.

5.7 Kontraktuesit nuk duhet të krijojnë marrëdhënie që mund të rrezikojë pavarësinë e tyre ose të stafit të tyre. Nëse Kontraktuesit humbasin pavarësinë e tyre, ose në rast se lind një konflikt interesi, ata informojnë autoritetin kontraktues pa vonesë. Autoriteti Kontraktues mund

ta zgjidhë kontratën pa njoftim të mëtejshëm dhe pa pasur pretendim nga furnitori për ndonjë kompensim.

5.8 MAECI-DGCS ose AICS rezervojnë të drejtën për të pezulluar ose anuluar financimin e projektit nëse zbulohen praktika korruptive të çfarëdo lloji në çdo fazë të procesit të dhënies së kontratës dhe nëse autoriteti kontraktues nuk merr të gjitha masat e duhura për të korrigjuar situatën. Për qëllimet e kësaj dispozite, “praktikat korruptive” janë oferta e një ryshfeti, dhurate, shpërblimi ose komisioni kundrejt çdo personi si një nxitje ose shpërblim për kryerjen ose moskryerjen e çdo lloj veprimi që lidhet me dhënien e një kontrate ose zbatimin e një kontrate të lidhur më parë me autoritetin kontraktues.

5.9 Më konkretisht, të gjitha dosjet e tenderit dhe kontratat për punë, furnizime dhe shërbime duhet të përfshijnë një klauzolë që përcakton se tenderët do të refuzohen ose kontratat do të zgjidhen nëse del se dhënia ose realizimi i një kontrate ka shkaktuar shpenzime të pazakonta tregtare. Shpenzime të tilla të pazakonta tregtare janë komisionet që nuk përmenden në kontratën kryesore ose që nuk rrjedhin nga një kontratë e lidhur siç duhet që i referohet kontratës kryesore, komisionet e paguara në këmbim të ndonjë shërbimi aktual dhe të ligjshëm, komisionet e transferuara në një parajsë fiskale, komisionet e paguara ndaj një marrësi, i cili nuk identifikohet qartë, ose komisionet e paguara një shoqërie e cila duket si një shoqëri normale.

5.10 Kontraktuesit marrin përsipër t'i vendosin në dispozicion AICS, me kërkesën e tyre, dëshmi mbështetëse në lidhje me kushtet sipas të cilave po zbatohet kontrata. Autoritetet kompetente italiane mund të kryejnë çfarëdo lloj kontrolli dokumentar ose në terren që e gjykojnë të nevojshme për të gjetur prova në rast dyshimi për shpenzime të pazakonta tregtare ose për praktika të dyshimta korruptive.

5.11 Kontraktuesit që konstatohen se kanë paguar shpenzime të pazakonta tregtare për projektet e financuara nga AICS janë të detyruar, në varësi të seriozitetit të fakteve të vëzhguara, t'u ndërpriten kontratat ose të përjashtohen përgjithmonë nga marrja e fondeve nga qeveria italiane.

5.12 Mosrespektimi i një ose më shumë klauzolave të etikës mund të sjellë përjashtimin e kandidatit, ofertuesit ose kontraktuesit nga kontrata të tjera të financuara nga Italia, si dhe penalitete të parashikuara në kontratë. Individidi ose shoqëria në fjalë duhet të informohet për këtë fakt me shkrim.

5.13 Është detyrim i autoritetit kontraktues që të sigurohet që procedurat e prokurimit të përfundojnë në mënyrë transparente, bazuar në kritere objektive dhe duke mos marrë parasysh çdo ndikim të mundshëm të jashtëm.

Agreement
Between

the Government of the Italian Republic
and
The Council of Ministers of the Republic of Albania

Concerning a Concessional Loan for the Program "Improvement of Electrical Power Distribution Network in Northern Albania following 2019 earthquake".

The Government of the Italian Republic (hereinafter Gol) and the Council of Ministers of the Republic of Albania (hereinafter CMRA), both jointly referred to as "the Parties" and separately as a "Party",

CONSIDERING their mutual relationship of friendship;

CONSIDERING that the Gol has made a formal pledge amounting to 5 (five) millions Euro in grant and 90 (ninety) millions Euro in concessional loans following the international Donor Conference "Together for Albania", held on February 2020 in Bruxelles, on the recovery measures to be financed by international donors after the November 2019 earthquake.

CONSIDERING that in the Letter dated 11th of August 2020 addressed by the Albanian Minister of State for Reconstruction to the Italian Ambassador - an initial breakdown of the Italian pledge was formally proposed.

TAKING INTO ACCOUNT the Letter dated 3 September 2020 in which the Italian Ambassador has informed the Albanian Minister of State for Reconstruction that the Italian Government follows suit with the proposed repartition.

TAKING INTO ACCOUNT that it has been agreed, in the above-mentioned correspondence, to earmark an untied concessional loan amounting to Euro 35 (thirty-five) millions for infrastructural interventions aimed at the development of the "Improvement of Electrical Power Distribution Network in Albania" with special attention to the up-grading of distributions lines in northern Albania.

TAKING INTO ACCOUNT the Letter dated 16 December 2020 in which the Minister of State for Reconstruction and the Minister of Infrastructure and Energy forward to the Italian Embassy in Tirana the Project Document "Improvement of Electrical Power Distribution Network in Northern Albania following 2019 earthquake"

CONSIDERING THAT, the Parties fully agree and share the need to contribute to the sustainable development of the Albanian Distribution System and in so doing providing the institutions and the

private sector with new opportunities and added interconnectivity related directly and indirectly to the accession and integration process within the European Union.

WHEREAS on 28 April 2021 the Italian Joint Development Cooperation Committee established at the Ministry of Foreign Affairs and International Cooperation approved the initiative "Improvement of Electrical Power Distribution Network in Northern Albania following 2019 earthquake", to be financed up to Euro 35 (thirty-five) million through a concessional loan;

MAKING REFERENCE to the "Framework Agreement on Development Cooperation between the Government of the Italian Republic and the Council of Ministers of the Albanian Republic" done at Tirana on December 2008.

HEREBY, the Parties agree as follows:

ARTICLE 1

PURPOSE OF THE AGREEMENT

- 1.1 Under this Agreement (hereinafter Loan Agreement) the GoI shall provide a concessional loan not exceeding the sum of Euro 35 Million for the Program "**Improvement of Electrical Power Distribution Network in Northern Albania following 2019 earthquake**" (hereinafter the "Program").
- 1.2 This Loan Agreement establishes the mutual obligations of the Parties concerning the financing and the implementation of the Program.
- 1.3 In this context, it defines the modalities and procedures for management, crediting, disbursement, procurement, monitoring, evaluation and reporting related to the Program.
- 1.4 The concessional loan shall be utilized by the Ministry of Infrastructure and Energy for the purpose of meeting the actual costs of civil works, equipment supplies and services of the Program as detailed in Annex 1, to be purchased through a competitive bidding among international / local companies, to be held in the Republic of Albania.
- 1.5 The company(ies) awarded the contract(s) may purchase supplies and services on the local and international market [untied concessional loan]. No portion of the Italian Concessional Loan will be used to finance taxes or custom duties. Contracts shall be denominated in Euro.

Article 2

PARTS AND DEFINITIONS

- 2.1 The present Loan Agreement consists of sixteen Articles and of the following Annexes:

Annex 1: Project Document.

Annex 2: Eligibility Criteria, Ethical Clauses and Contract General Principles.

- 2.2 The above-mentioned Annexes shall be considered an essential and substantial part of the LA present Loan Agreement.

2.3 The words and acronyms mentioned below in the text have the following meaning:

<i>AICS</i>	Agenzia Italiana per la Cooperazione allo Sviluppo - Italian Agency for Development Cooperation: Italian public institution in charge of identification, formulation, implementation, financing and monitoring of development cooperation projects under the political guidance of the Italian Ministry of Foreign Affairs and International Cooperation (MAECI)
<i>BORROWER</i>	The Government of the Republic of Albania
<i>BORROWER'S AGENT</i>	The Ministry of Finance and Economy of the Republic of Albania (MFE)
<i>CDP</i>	Cassa Depositi e Prestiti - the Italian Financial Institution acting as the Lender's Agent and appointed by the Government of the Italian Republic to sign the Financial Agreement with MFE.
<i>COMMERCIAL CONTRACT(S)</i>	The commercial contract(s) relating to the supply of services and goods connected to the realization of the Program
<i>CONCESSIONAL LOAN</i>	The fund that CDP in compliance with the authorization issued by the Ministry of Economy and Finance and upon the proposal of the Ministry of the Foreign Affairs and International Cooperation of the Italian Republic, will grant on the terms and the conditions provided for in the Article 9 of this Loan Agreement
<i>EU</i>	European Union
<i>FINANCIAL CONVENTION</i>	Agreement between CDP (Italian Financial Institution) acting as the Lender's Agent, and the Borrower's Agent, aimed at implementing this Agreement
<i>CMRA</i>	Council of Ministers of the Republic of Albania
<i>GRACE PERIOD</i>	The period time lasting up to 12 years, beginning on the date on which the first disbursement of the Concessional Loan is credited and for which no capital part of the loan is paid
<i>GRANT ELEMENT</i>	It measures the softness of the concessional loan and reflects the financial terms of the loan (interest rate, maturity, grace period....)
<i>ITALIAN COMPETENT AUTHORITIES</i>	the Ministry of Foreign Affairs and International Cooperation (MAECI) of the Italian Republic through DGCS is the Italian Competent Authority for the implementation of this Loan Agreement supported by any other competent entity of the Government of the Italian Republic which will be nominated for the purpose of this Agreement
<i>ITALIAN EMBASSY</i>	The Embassy of Italy in the Republic of Albania
<i>LOCAL COMPETENT AUTHORITIES</i>	The Ministry of Infrastructure and Energy of the Republic of Albania (MIE) which will delegate Oshee Group Sh.a as the Main Implementing Agency and will monitor the management of this Loan Agreement
<i>LENDER</i>	The Government of the Italian Republic

MAECI-DGCS	The Ministry of Foreign Affairs and International Cooperation of the Italian Republic (MAECI) – Directorate General for Development Cooperation (DGCS)
MAIN EXECUTIVE AGENCY	Ministry of Infrastructure and Energy of the Republic of Albania (MIE)
MAIN IMPLEMENTING AGENCY	Operatori i Shpërndarjes së Energjisë Elektrike (Oshee Group Sh.A)
OSHEE GROUP SH.A.	Operatori i Shpërndarjes së Energjisë Elektrike (Oshee Group Sh.A) Albanian Electric Power Distribution Operator. It is a subsidiary of the Albanian Government under the supervision of the Ministry of Infrastructure and Energy.
PIU	Program Implementation Unit
PRAG	Practical Guide on contract procedures for European Union external financed from the General Budget of EU

Article 3

PROGRAM DESCRIPTION

3.1 The Program concerns mainly but not only the infrastructural interventions aimed at the development of the “Improvement of Electrical Power Distribution Network in Northern Albania following 2019 earthquake”, with special attention to the up-grading of distributions lines in northern Albania. Furthermore, the Program will supply the Institutions and the private sector with new opportunities and added interconnectivity, -which will accelerate the accession and the integration process within the European Union.

In line with the above-mentioned Strategies, the specific objectives of the Program are the following:

- a) To enhance the Albanian energy sector, based on the principles of market and on the development of a modern energy sector in the areas of Durres and Shkodra;
- b) To improve relevance, quality, effectiveness of energy transportation and networking in order to foster household and private sector development where Albania has a great potential and Italy could express a significant added value.

3.2 The Program is further detailed in Annex 1.

Article 4

INSTITUTIONS AND BODIES INVOLVED IN THE IMPLEMENTATION OF THE PROGRAM

The main Institutions and Bodies involved in the implementation of the Program are:

4.1 For the Italian side:

- a) The Ministry of Foreign Affairs and International Cooperation – Directorate General for Development Cooperation (hereinafter MAECI-DGCS), that represents the Government of Italy and acts as the Italian Counterpart for this Agreement;
- b) AICS - Italian public institution in charge of identification, formulation, implementation and monitoring of the Program under the political guidance of MAECI.

- c) The Italian Embassy in Tirana, acting as the representative of the GoI in Albania;
- d) The AICS Office in Tirana, which will follow up locally the implementation of the Program activities.
- e) CDP, that shall sign the Financial Convention with MFE

4.2 For the Albanian side:

- a) The Ministry of Infrastructure and Energy, entrusted by the CMRA to be in charge of the general supervision of the Program.
- b) The Ministry of Infrastructure and Energy of the Republic of Albania (hereinafter MIE), who will appoint OSHEE Group Sh.a as the Main Implementing Agency, which will be the signatory of all contracts concerning the works for infrastructural interventions aimed at the development of the Program, and will be delegated also for their implementation.
- c) The Ministry of Finance and Economy (hereinafter MFE), that represents the CMRA for the purpose of the Financial Convention to be signed with CDP.

Article 5

OBLIGATIONS OF THE ITALIAN GOVERNMENT

GoI shall provide an untied soft loan of up to Euro 35 (thirty-five) Millions on concessional loan basis as per Article I of this Loan Agreement. The concessional loan will be disbursed according to the modalities set out in Article 9. In any case, the disbursements shall not exceed the total amount above mentioned.

Article 6

OBLIGATIONS OF THE ALBANIAN SIDE

6.1 CMRA engages itself in fulfilling all the obligations deriving from the present Loan Agreement, in particular:

- a) Ensuring the implementation of the Program according to the provisions of the present Loan Agreement, being responsible for the use of the concessional loan, for the awarding and management of the contracts and for the supervision of the activities;
- b) Ensuring availability and timely provision of human and financial resources to meet project investment requirements not covered by the concessional loan (availability of installation sites, permits, licenses, service infrastructures, personnel, works supervision, final inspections) as well as related running costs;
- c) Ensuring that, MIE and OSHEE Group Sh.a, will apply the latest edition of procurement procedures described in the Practical Guide to Contract Procedures (PRAG) adopted by the European Commission, according to the Eligibility Criteria, Ethical Clauses, Contract General Principles indicated in Annex 2;
- d) Ensuring that all the contracts signed by the local institutions to be financed out of the concessional loan shall be exempt from all duties and non-income taxes including VAT as per Article 1.5.
- e) Undertaking every appropriate measure to remedy any practices of active or passive corruption whatsoever at any stage of the execution of the Program;

f) Ensuring that AICS personnel will have access to the Program areas and to the Program technical documentation in order to allow all control, monitoring and evaluation activities. The local entities involved in the implementation of the Program shall therefore retain records of the tendering and contracting procedures – including the originals of all tenders submitted, the corresponding tender dossiers and any related correspondence – for five years after the completion of the Program as to facilitate Mid-term and Final Evaluations, in coordination with AICS and MAECI-DGCS.

Article 7

GOVERNANCE AND IMPLEMENTATION OF THE PROGRAM

7.1 Upon signature of the present Loan Agreement and completion of the respective approval procedure, CDP and MFE will enter into a Financial Convention/s concerning the whole amount to be financed under the Italian concessional loan for goods, services and works related to the Program. The Financial Convention/s will provide the legal framework between the Lender's Agent and the Borrower's Agent and will include the provisions of the present Agreement specifying the procedure for the disbursement and repayment.

7.2 MIE, together with OSHEE Group Sh.a., duly delegated for the following purposes, shall carry out the implementation of the Program, such as the preparation and launching of tenders, the execution, the monitoring and supervision of works and supply of goods and services according to Annex 1. MIE will also delegate OSHEE Group Sh.a., to issue procurement notices and procure goods, works and services related to the Project according to the last edition of the procurement procedures described in the Practical Guide on contract procedures for European Union external financed from the General Budget of EU (PRAG), and according to the Eligibility Criteria, Ethical Clauses, Contract General Principles indicated in Annex 2. The Albanian law as per Article 8 will regulate all aspect of the contract.

7.3 Copy of tender documents whose value corresponds to what is indicated in Article 8.7 should be send trough AICS Tirana to AICS Rome in order to provide a "No Objection" prior to the publication of tenders and to the signing of the contract award - on the basis of an "*ex ante*" review conducted on the tender dossier and draft contract as well as the Evaluation Committee reports and the proposal for awarding the contract.

7.4 For contract whose value is lower than the threshold mentioned in Article 8.7, the MIE through its Departments will evaluate the bids, prepare bid evaluation reports and award the contract to the selected bidder. All pertinent documents should be sent to the accredited Auditing Company mentioned in Article 11.2 and to AICS Tirana together with, if requested, a full copy of all original proposals submitted by the bidders. The contract(s) shall be definitively awarded and signed between parties according to procedures described in the Practical Guide on contract procedures for European Union external financed from the General Budget of EU (PRAG), and according to the Eligibility Criteria, Ethical Clauses, Contract General Principles indicated in Annex 2.

7.5 A joint evaluation shall be carried out by AICS and MIE after the Program completion.

Article 8

PROGRAM EXECUTION MODALITIES

- 8.1 The procedures for the execution of any contract financed through the Program will follow the Albanian Legislation and the principles on public procurement, among which equal treatment, non-discrimination, proportionality and transparency shall be regarded as inviolable ones.
- 8.2 In line with the "Ethical Clauses and General Principles for Procurement and Execution of Contracts" set forth in Annex 2, awarding and execution of works, services and supplies contracts funded through the Program shall guarantee the quality of the works, services and supplies and shall be carried out in compliance with the principles of the most economically advantageous tender, of effectiveness, of timeliness and of correctness. The principle of the most economically advantageous tender may be subordinated, within the limits expressly permitted by the Albanian legislation, to the criteria explicitly provided for in the tender dossiers, inspired by social needs, as well as health protection, environment and cultural heritage safeguard and the promotion of sustainable development, even from an energy saving point of view.
- 8.3 Contracting authorities cannot artificially restrict in any way competition in order to unduly favour or unduly disadvantage any potential bidder.
- 8.4 The criteria for participation in tenders shall be such as not to exclude micro-enterprises, small and medium-sized ones, as one of the market-based instruments to achieve sustainable and inclusive growth.
- 8.5 The traceability and transparency of decision-making in procurement procedures is essential for ensuring sound procedures, including efficiently fighting corruption and fraud. Contracting authorities shall therefore keep copies of the concluded Program funded contracts, in order to be able to provide access to those documents to the Italian Party.
- 8.6 The essential procurement elements, decisions and adherence to those basic principles recalled in this Article and detailed in Annex 2, shall be documented for any individual procurement procedure in a Procurement Report prepared by the contracting authority that will regard only those contracts whose value is below the thresholds, to be submitted to AICS after contract signing (ex post control) together with the audit report and to be certified by the accredited auditing company as per Article 11. 2 lett. b.
- 8.7 To avoid administrative burdens in the financing of the Program, AICS shall provide a "No Objection" prior to the publication of tenders and to the signing of the contract award - on the basis of an "*ex ante*" review conducted on the tender dossier and draft contract as well as on the Evaluation Committee reports and the proposal for awarding the contract - when related to:
- a) High-value works contracts (equal or higher than Euro 5,000,000.00 equivalent);
  - b) High-value supply and services contracts (equal or higher than Euro 500,000.00 equivalent).

Article 9

CONCESSIONAL LOAN TERMS, CONDITIONS AND CREDITING PROCEDURES

9.1 The concessional loan shall have a grant element equal to 60 %. The financial conditions that correspond to such grant element are the following:

- Interest rate: 0.50 % per year;
- Repayment period: 25 years, of which 12 year of grace period (during grace period only interests have to be paid).

Upon the entry into force of the present Agreement, CDP and MFE will enter into a Financial Agreement relating to the whole amount to be provided under the Italian concessional loan. The Financial Agreement will provide the legal framework between the Lender's Agent and the Borrower's Agent and will specify the procedure for the disbursement and repayment in accordance with the provisions of the present Agreement.

9.2. Following the entry into effect of the Financial Convention, the first instalment of the soft loan, which amounts to Euro 10 (ten) million, shall be disbursed by CDP on the request of the Borrower's Agent upon the fulfilment of the conditions set forth in the Financial Convention.

9.3. The second instalment of the concessional loan which amounts to Euro 15 (fifteenth) million will be disbursed by CDP on the request of the Borrower's Agent upon the fulfilment of the following conditions:

- a) Prior approval by AICS Tirana of the Audited Narrative and Financial Report, as validated by CDP, issued by an accredited Auditing Company contracted by the CMRA, according to the provisions of Article 11.2- from which it can be inferred that at least 50% of the projected costs under capital expenditures have been committed and 30% disbursed on the basis of the total financial resources of the first instalment.
- b) Prior approval by AICS Tirana of the Audit Procurement Report related to the previous instalment concerning the contracts whose value is lower than the thresholds indicated in Article 8.7.

9.4 The third instalment of the concessional loan which amounts to Euro 10 (ten) million will be disbursed by CDP on the request of the Borrower's Agent upon the fulfilment of the following conditions:

- a) Prior approval by AICS Tirana of the Audited Narrative and Financial Report, as validated by CDP, issued by an accredited Auditing Company contracted by the CMRA, according to the provisions of Article 11.2 from which it can be inferred that that at least 75% of the cumulative projected costs of the first and second instalments have been committed and 40% disbursed;
- b) Prior approval by AICS Tirana of the Audit Procurement Report related to the previous instalment concerning the contracts whose value is lower than the thresholds indicated in Article 8.7.

9.5 Within 24 months from the disbursement of the third instalment, the accredited Auditing Company shall produce a Final Audited Financial and Procurement Report on the basis of the annual

auditing reports, whose narrative will cover 100% of all expenses on the Program. As far as procurement is concerned, the Report will cover only contracts below the threshold referred to in Article 8.7, such as lower than Euro 5 Million for works contract and lower than Euro 500,000 for supply and services contracts; AICS and CDP shall issue a "no objection" to such Final Audited Financial and Procurement Report.

Article 10

MONITORING DURING IMPLEMENTATION

10.1 AICS reserves itself the right to control the implementation of the Program and the transparent, effective and efficient use of funds provided by the GoI. AICS control activities may be carried out both in Italy and locally through: (i) AICS local and international experts; ii) personnel of the Italian Embassy.

10.2 A Steering Committee (hereinafter SC) will be set-up under the responsibility of MIE. It will meet at least twice a year to provide strategic guidance and overall monitoring of the Program, assessment of the sector performance and of the progress. The SC will be composed by two representatives, each from AICS Tirana and MIE and its decisions will be reached by consensus. Representatives of MFE, as well as concerned Line Ministries such as the Ministry of Infrastructure and Energy, may be invited to attend the meetings of the SC. The SC will ensure overall performance monitoring to guarantee timely financing and implementation of the activities as described in Annex 1.

10.3 CDP is responsible of control activities on concessional loan disbursement.

Article 11

EVALUATION AND AUDIT

11.1 Mid-term and Final Evaluations will be joint carried under the responsibility of MIE in coordination with AICS and MAECI-DGCS, in order to ensure a shared awareness about the targets met by the Program and to ascertain its relevance against the overall and specific objectives along with its effectiveness, efficiency, impact and sustainability.

11.2 As per articles 9.3, 9.4, 9.5, an IFAC (International Federation of Accounts) accredited Auditing Company, either international or local branch, shall be entrusted by the CMRA to issue the Audited Narrative and Financial Reports on the Program.

The accredited Auditing Company will have the following tasks:

- a) Assess in a specific document (named "Financial Report") the Narrative and Financial Reports on the whole of the expenses on the Program.
- b) Assess in a specific document (named "Procurement Report") the procurement reports issued by the CMRA, concerning only the contracts whose value is less than Euro 5,000,000.00 for civil works or lower than Euro 500,000.00 for goods, information technology and services; such procurement reports will assess regularity and compliance with the procedures and the principles set out in Article 7 and in Annex 2 of this Agreement

Moreover, the accredited Audit Company will:

- Provide comments and recommendations on potential areas of weakness in the accounting records and internal control systems identified during the assessment;

- Provide comments and recommendations on potential issues related to procurement;
  - Provide information on the status of the Program, highlighting internal and external factors that may have had a negative impact;
  - Provide information on any problems encountered during the review that may have a negative impact on the completion of the Program;
  - Highlight any issues that need to be brought to the attention of the recipient of the report.
- 11.3 AICS and MIE will analyse the conclusions and recommendations of the Mid-term Evaluation and Interim Financial and Procurement Reports, through the Steering Committee, and then they will jointly decide on the follow-up action to be taken and any adjustments necessary.
- 11.4 The CMRA, before publishing the tender for the Audit, shall send to AICS the tender package and a copy of the draft Contract, for the preliminary No Objection. The Auditing Company shall define a standard format for the Financial Report and the Procurement Report that has to be approved by the Parties.

Article 12

IMPEDIMENTS AND FORCE MAJEURE

In case of an impediment to the implementation of the Program, due to causes of *force majeure* (war, flood, fire, typhoon, earthquake, labour disputes and strikes, unforeseen difficulties in transportation and other causes) recognised by both Parties, or in case of danger or hazardous conditions for AICS expatriate personnel in Tirana, the following provisions shall apply:

- a) In case the duration of the impediment is less than six months, the use of uncommitted funds shall be suspended until the impediment finishes and the Italian Party authorises resumption of the Program financing and implementation;
- b) If the impediment lasts longer than six months and less than twenty-four months, the Program is suspended and the uncommitted funds are maintained until the impediment ceases and upon receipt of the authorisation by the Italian Party for the resumption of the Program financing and implementation;
- c) If the duration of the impediment is greater than twenty-four months, the Parties shall agree whether to continue or terminate the Program. In the absence of an agreement, the Albanian Party undertakes to repay any remaining sums from the instalments already transferred, according to the provisions and modalities specified in the Financial Agreement.

Article 13

AMENDMENTS TO THE AGREEMENT

The Parties may amend the present Agreement at any time by mutual consent. Such amendment shall enter into force following the same procedures stated in Article 16.1.

ARTICLE 14

SETTLEMENT OF DISPUTES

Any dispute between the Parties arising out of the implementation of this Loan Agreement will be settled amicably by means of direct consultations or negotiations between the Parties through diplomatic channels.

Article 15

TERMINATION OF THE AGREEMENT

- 15.1 The Parties reserve the right to terminate this Agreement under the following circumstances:
- a) Failure by one of the Parties to respect the commitments referred in Articles 5 and 6;
  - b) Serious fault(s) by one of the Parties causing: (i) utilisation of the Italian concessional loan for different purposes than those provided for in this Agreement; (ii) unjustified and prolonged delays in providing progress and audit reports as per Article 11; and (iii) proved existence of serious irregularities within the implementation of the Program and financial management of the concessional loan, ascertained during evaluation and audit as per Article 11;
  - c) Protracted impediment or *force majeure*, as established in the previous Article 12.
- 15.2 The termination will take effect 6 (six) months after the communication of the reception of such notification from the receiving Party. If the receiving Party does not reply within 6 (six) months, the Agreement shall be considered automatically terminated.

Article 16

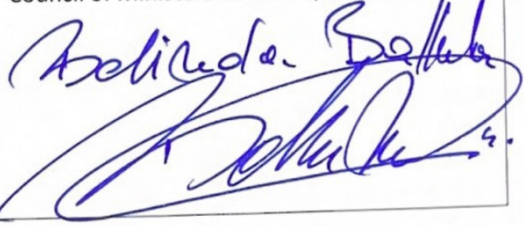
FINAL PROVISIONS

- 16.1 The present-Loan Agreement shall enter into force on the date of receipt of the last of the two notifications by which the Parties will inform each other on the completion of their internal procedures necessary to this effect.
- 16.2 This Agreement shall have the same duration of the concessional loan.
- 16.3 In the event the Parties terminate the present Loan Agreement, it is understood and agreed that CDP could, with immediate effect, ask for reimbursement of any unspent money and accrued interests made under terms of this Agreement.
- 16.4 This Agreement shall be implemented in accordance with the Italian and Albanian legislations, as well as applicable international law and, as for the Italian Party, the obligations arising from its membership of the European Union.

IN WITNESS WHEREOF, the undersigned, being duly authorized by their respective Governments, have signed the present Loan Agreement.

Done at Tirane on the 27 of March, 2023 in two originals each in the English language, both texts being equally authentic.

For the Government of the Italian Republic	For the Council of Ministers of the Republic of Albania

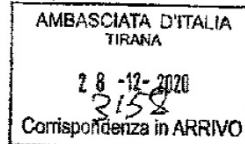
Post terremoto -
Pledge ITA- ENERGIS
Ficara
31/12

Nr. 8814 Prot

REPUBLIC OF ALBANIA
MINISTRY OF INFRASTRUCTURE
AND ENERGY

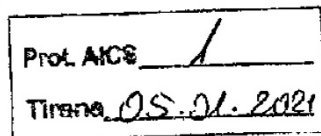
Courtesy Translation

Ambassador Fabrizio Bucci
Italian Embassy in Tirana
Papa Gjon Pali II, 1010,
Tirana

16 December 2020

Ref: Endorsement Letter

Dear Ambassador,

Following the International Donor Conference "Together for Albania", held on February 2020 in Brussels, on the recovery measures to be financed by international donors after the November 2019 earthquake, the Government of the Italian Republic has made a formal pledge of 90 (ninety) million Euros in concessional loans. Furthermore, through your letter dated 3rd September 2020, the breakdown of the Italian pledge proposed by the Minister of State for Reconstruction, Arben Ahmetaj, has been acknowledged and accepted.

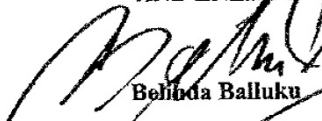
Therefore, a working group dedicated to the energy sector has been established on the 30th of September 2020 composed by Deputy Minister Ilir Bejtja (MIE), OSHEE CEO Adrian Cela, Counsellor Serafino Stajano of the Italian Embassy in Tirana and Dott. Salvatore Ficara, Senior Expert of AICS Tirana. The working group has met on several occasions with OSHEE representatives, in order to identify priority projects in the energy sector in and around the areas of Durrës and Shkodra, two regions with an important impact for the rapid rebound of these areas after the earthquake reconstruction program/action. Kindly find enclosed the present final draft of the Project Document named "Improvement of electrical power distribution network in northern Albania following the 2019 earthquake", which duly reflects these priorities.

On behalf of the Albanian Government, we hereby invite you to support the reconstruction process in Albania by financing the concessional loan for the above-mentioned project with a total value of 35 million Euros to be drawn from the reconstruction fund of 90 million Euros awarded by the Italian Government to the Government of Albania, in order to assist the reconstruction of the damaged areas.

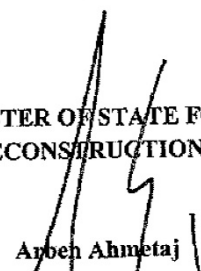
Faithful in your support and thanking you for all your contributions thus far,

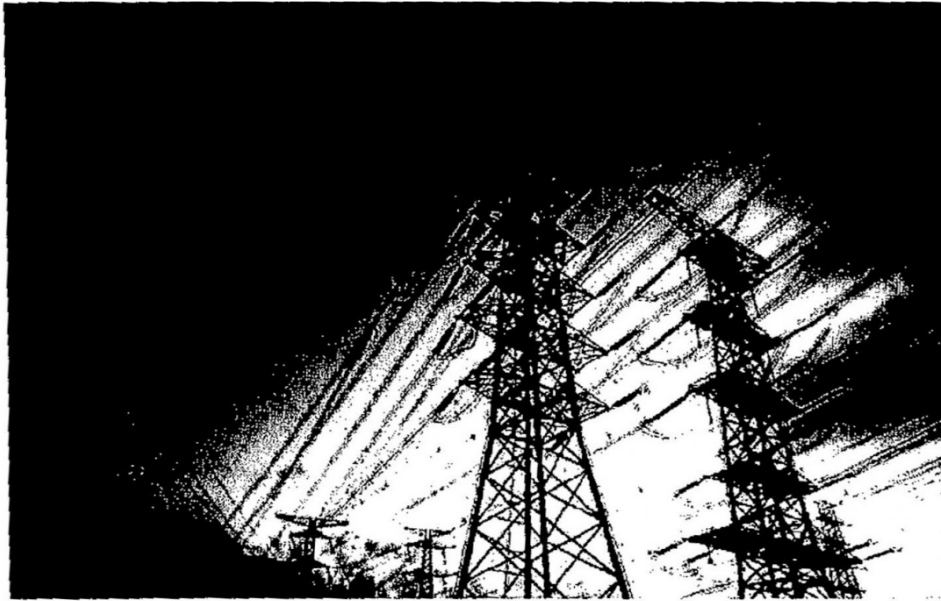
Sincerely,

MINISTER OF INFRASTRUCTURE
AND ENERGY

Belinda Balluku

MINISTER OF STATE FOR
RECONSTRUCTION

Arben Ahmetaj

Project Document

“IMPROVEMENT OF ELECTRICAL POWER DISTRIBUTION NETWORK IN NORTHERN ALBANIA FOLLOWING 2019 EARTHQUAKE”

CONTENTS

Contents	
List of Tables	
List of Figures	
List of Acronyms	
AICS Tirana introductory note to the project document	
1 General background	
1.1 Legal and institutional reforms in the energy sector	
1.2 Status of Energy Sector Alignment	
1.3 Energy sector challenges	
1.4 Institutional structure of the energy sector in Albania	
1.5 Albanian Power Distribution Operator	
1.5.1 Organizational Structure of OSHEE	
1.5.2 Relations with third parties	
1.5.3 Importance of OSHEE in the Energy Sector	
1.6 Legal Framework	
1.6.1 Legal framework for the energy sector	
1.6.2 Construction and maintenance of distribution infrastructure	
1.6.3 Key National Legislation	
1.6.4 Other laws	
1.6.5 Organizations and collaborations in Europe	
2 Strategic priorities for the Albanian Energy Sector	
2.1 Albania's National Energy Strategy 2018-2030	
2.1.1 OSHEE Strategic Principles and Goals	
2.2 Identification of problems in the Shkodra and Durres Regions	
2.2.1 Technical references	
3 General Characteristics of Albania's Economic Development	
3.1 Region of Shkodra	
3.2 Region of Durres	
3.3 Region of Lezha	
4 Planned investments	
5 Timeframe for the implementation of the investments	
6 Projects description and locations	
6.1 Construction of 35/20/10 kV TAMARE Substation	
6.2 Construction of 110/20 kV SHENGJIN Substation	

6.3	Reconstruction and strengthening of Substation 35/20/10 kV KOPLIK	
6.4	Reconstruction and strengthening of Substation 35/20/10 kV BAJZE.....	
6.5	Reconstruction of 110/6 kV RRENC Substation.....	
6.6	Reconstruction of 110/20/6 kV Substation SHKODRA 1	
6.7	Reconstruction of 110/35/20/6 kV Substation SHKODRA 2	
6.8	Installation of Telekontrol system, remote controls of Shkodra Region for 20 electrical cabins 20 / 0.4 kV	
6.9	Construction of 110/20 kV Fushë Krujë Substation	
7	Risk analysis and environmental and social impacts of the projects.....	
7.1	Safety at work	
7.1.1	Civil works.....	
7.1.2	Grounding	
7.2	Risk Analysis	
7.3	Safety at work and in use	
7.4	Impact Characterization Matrix.....	
7.4.1	Evaluation of Impact Significance.....	
7.4.2	Environmental and Social Monitoring Plan	
7.5	Conclusions.....	
7.6	Control matrices to assess energy projects.....	

LIST OF TABLES

Table 1	Planned investments (Exchange rate 1 Euro = 125 Leke) .....
Table 2	Matrix with criteria for environmental impact assessment.....
Table 3	Framework of environmental and social impacts from the proposed project.....
Table 4	Environmental and Social Monitoring Table .....
Table 5	Environmental and Social Monitoring Table (continued).....

LIST OF FIGURES

Figure 1	Map of Albania with its 12 Regions .....
Figure 2	Overview of the territorial location of the OSHEE's network operations .....
Figure 3	The Quarks of Albania and their municipalities, capital and area.....
Figure 4	Population of Albania and its prefectures / Qarks as of census 2020 .....
Figure 5	Albanias economic sectors in % of GDP .....
Figure 6	Macroeconomic indicators of the Albanian economy from 2008 to 2018 .....
Figure 7	Rainfall and Drin Dam Cascade generation in a wet year 2006 .....
Figure 8	Rainfall and Drin Dam Cascade generation in a dry year 2007.....
Figure 9	Electricity final consumption by sector in Albania for 1990-2017.....

Handwritten signature or initials.

Figure 10 Area where the project is expected to be implemented	
Figure 11 Tamara gis map	
Figure 12 View from the Tamare tourist area	
Figure 13 View from the Tamare tourist area	
Figure 14 Existing scheme of the area that supplies energy to Tamare Village	
Figure 15 Proposed scheme for the construction of Tamare SUBSTATION	
Figure 16 Gis map for the Shengjin area	
Figure 17 Current scheme of the 110 kV system from where the Shengjin area is supplied.	
Figure 18 Proposed 110 kV scheme for the construction of a new substation	
Figure 19 Skema e propozuar per lidhjen ne unaze te nenstacioneve Shengjin dhe Velipoje	
Figure 20 Gis map for the Koplik area	
Figure 21 Gis map for the Bajze area	
Figure 22 Gis map for the Rrenc area	
Figure 23 Gis map for the area of Shkodra substation 1	
Figure 24 Gis map for the Shkodra substation area 2	
Figure 25 Gis map for the area of Fushe Kruja	

[Handwritten signature]

LIST OF ACRONYMS

AICS	Italian Agency for Development Cooperation
AKBN	National Agency for Natural Resources
ALBGAZ	Public owned company on gas transmission and distribution activities (combine operator); Public owned company on petroleum exploration and production activities
CEZ	Czech Power Utility
CRM	Customer Relationship Management
DCM	Decision of the Council of Ministers
EBRD	European Bank for Reconstruction and Development
ECT	Energy Community Treaty
DSO	Distribution System Operator
EIA	Environmental Impact Assessment
ERE	Energy Regulatory Authority
EU	European Union
GDP	Gross Domestic Product
HPP	HydroPower Plants
IEC	International Electrotechnical Commission
IMF	International Monetary Fund
NDC	Nationally Determined Contribution
KESH	Public Power Generation Company
KTA	National Environmental Agency
LV	Low Voltage
MIE	Ministry of Infrastructure and Energy
MoFE	Ministry of Finance and Economy
MoTE	Ministry of Tourism and Environment
MSHTEE	Albanian Electricity Market Model
MV/MW	Medium voltage network
OSHEE	Public Electricity Distribution System Operator
OST	Albanian Transmission System Operation
PVE	Small Energy Producer
RES	Renewable energy sources
TAP	Trans-Adriatic Pipeline
SCADA	Supervisory control and data acquisition
TEE	Electricity Market Participants
TIS	Technological Information System
TL	High Voltage (<i>translated from Albania</i>)
TM	Medium Voltage (<i>translted from Albanian</i>)
TPES	Total Primary Energy Supply
TSO	Transmission System Operation
TU	Low Voltage (<i>translated from Albanian</i>)
UNFCCC	United Nations Framework Convention on Climate Change
USAID	United Stated Agency for International Development
WB6	Western Balkan 6

[Handwritten signature]

AICS TIRANA INTRODUCTORY NOTE TO THE PROJECT DOCUMENT

Following the letter dated 3 september 2020 by H.E Ambassador Bucci in which it has been acknowledged and accepted the breakdown of the Italian pledge communicated by the Minister of State for Reconstruction Ahmetaj, a working group dedicated to the Energy Sector was created on the 30th September 2020.

The working group has been composed by Vice Minister Ilir Beliaj, Oshee Administrator Adrian Cela, Counsellor Serafino Stajano of Italian Embassy in Tirana and Dott. Salvatore Ficara, Senior Expert of AICS Tirana. The technical working group has met on several occasions in order to shape the present final draft of a Project Document named "Construction of new stations and reconstruction of existing substations in northern areas and Durres after the 2019 earthquake".

The present document, steaming from the original project document submitted by OSHEE and the Ministry of Infrastructures and Energy on the 13th October 2020 has been remastered in order to incorporate some aspects needed in the by AICS internal evaluation procedures without modifying, in value or scope, the nine original investment proposals to be included in the concessional credit program.

Among the 9 presented projects, AICS Tirana has identified 5 priority interventions on the basis of two parameters:

- Analysis of the impact of the individual interventions with respect to the number users affected and involved in the relavant distribution network and based on the estimated improvement of the quality indexes of electricity supply (SAIFI and SAIDI) that they aim to achieve;

- Territorial coordination with other projects funded by the AICS: the Shengjin and Durres areas fall within areas of concentration of Italian development cooperation aid.

Based on the above, the interventions that the Italian system proposed to finance under the concessional credit are therefore the following:

(1) Substation Construction 110/20 kV SHENGJIN and the MV/LV distribution network. Value 5.800.800,00 Euro

(2) Reconstruction of the Substation 110/20/6 kV SHKODRA 1 and the MV/LV distribution network. Value 9.671.520,00 Euro

(3) Reconstruction of the Substation 110/35/20/6 kV SHKODRA 2 and the MV/LV distribution network. Value 5.560.480,00 Euro

(4) Installation of Telekontrol system, remote controls of Shkodra Region for 20 electric cabins 20/0.4 kV. Value 2.000.000,00 Euro

(5) Construction of 110/20 kV Fushë Krujë Substation and the MV/LV distribution network. Value 10.350.400,00 Euro

The total amount of the five projects is 33.163,200 Euro, slightly less than the 35 Millions Euro earmarked for the Energy Sector in order to accommodate some leeway should the need arise.

AICS Tirana wish to thank the Ministry of Infrastructure and Enegy and OSHEE for the kind and fruitful support provided so far.

GENERAL BACKGROUND

[Handwritten signature]

1 GENERAL BACKGROUND

In 2014, 2015, 2016, Albania's total primary energy production was respectively 2,014 ktoe, 2117 ktoe, 2013 ktoe. The respective gross inland consumption in 2014, 2015, 2016 was 2,342 ktoe, 2219 ktoe, 2309 ktoe while net imports were 1888 ktoe, 1508 ktoe 1358 ktoe. Albania's primary energy supply is dominated by oil, hydropower, and imported electricity. The transport sector consumes the most final energy, followed by households and industry, and the three dominant final energy fuels are oil products, electricity and wood. The most important characteristics of the Albanian energy sectors are: 1) the heavy dependence on oil imports; 2) the importance of hydro power; 3) the large transport sector share of energy consumption; 4) the absence of a natural gas sources.

Electricity generation has been historically met almost exclusively by hydropower plants, with a total installed power capacity of 2,011 MW at the end of 2016. The country has exploited approximately 50% of its hydropower potential, and future expansion of hydropower capacity is possible mainly along the Drini, Mati, Vjosa, Devolli, and Bistrica rivers. The only thermal power plant, Vlora TPP, is not yet operational, and its conversion to natural gas is foreseen following construction of the Trans Adriatic Pipeline (TAP). Albania imports electricity from neighboring countries, although imports have progressively dropped in the last ten years following the increase in domestic power generation and the reduction in of (technical and non-technical) electricity losses in the distribution system, which have been reduced from 45% in 2013 to 28% by the end of 2016 with a clear investment and management plan to reduce them further to 17% by the end of 2020.

Albania's electricity market is under transition from a centrally planned to a market-based system. The wholesale power market is dominated by the state-owned, regulated generation company KESH, which supplies to OSHEE the electricity needed for captive customers under regulated "full supply" condition. The competitive wholesale environment consists of independent producers and a small number of large customers supplied through bilateral contracts.

1.1 Legal and institutional reforms in the energy sector

The Ministry of Energy and Industry, together with all other energy stakeholders, are working to fulfill their commitments to implement the Third Energy Package. In addition, Albania had the first gas transmission system operator, TAP AG, certified under Third Energy Package procedures, which has laid the groundwork for development of a gas market via the Trans Adriatic Pipeline. ERE also certified the second gas transmission system operator, Albgaaz, on 8 Nov 2017. The new Power Sector Law transposing the Third Energy Package in the electricity sector was adopted in April 2015 and entered into force on 13 June 2015. A draft Law on some amendments of the Power Sector Law is currently in the process of being approved in the Parliament, which will create the legal basis for the establishment of the Albanian Power Exchange and market coupling with Kosovo.

Following the obligations stipulated therein, the Energy Regulatory Entity (ERE) and the Ministry of Energy and Industry started the process of harmonizing the secondary

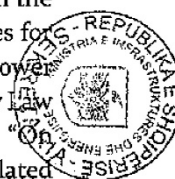

legislation required for the reforms and liberalization of the electricity market. In March 2017, ERE approved the final certification of the ownership unbundling of the electricity system operator, OST. The electricity market reforms will go beyond the implementation of the Third Energy Package inside the country. Albania is a member of the Berlin process or Western Balkans Six (WB6) initiative and has committed to regional electricity market integration as an intermediary step toward a European electricity target model. Further, as a part of WB6 initiative Albania has committed to climate action. In July 2016, the Council of Ministers adopted a new market model for the regulation of Albania's electricity market. The Council also adopted a plan to phase-out price regulation and to enable all market participants to freely trade on the market. An action plan for setting up a power exchange, which envisages an organized day-ahead market in the second half of 2017, was also part of this package. The market model envisages the coupling of the Albanian market with the Kosovo market and other neighboring countries. By commissioning the new 400 kV interconnection line with Kosovo in June 2016, Albania took a further step towards its regional electricity market integration. The two system operators have already developed and tested a mechanism for procurement of capacity for secondary reserve. The Power Sector Law of 2015 is in line with the Third Energy Package and transposes Directive 2009/72/EC and Regulation 714/2009. However, the secondary legislation is yet to be adopted, thus delaying the implementation of the Third Energy Package.

Over the years, Albpetrol has transformed itself from a fully operational oil company towards the role of an agency with no active involvement in upstream oil and gas operations, while retaining huge number of the employees on its payroll. At present Albpetrol's primary source of revenue is the overriding royalties or share of profit it obtains from private oil and gas companies. These are functions that should be performed by a government agency, rather than Albpetrol. Hence, Albania today has, in effect, two government agencies overseeing the oil and gas sector, with the more appropriate agency for this role (AKBN) having been substantially weakened. The other players in Albania's upstream market are private companies that have obtained rights over existing oil and gas fields as well as new exploration and production. Albania's ad-hoc licensing approach has resulted in a predominance of small companies operating in Albania. The time would appear to be right for Albania to shift course and invite investors to bid for licenses on a competitive basis.

1.2 Status of Energy Sector Alignment

In line with its obligations under the Energy Community and as part of Albania's strategic objective to accede to the EU, the Government has worked to align its legislation with the legal framework of the EU, and aims to establish clear and transparent responsibilities for the implementation of EU Acquis. The relevant primary legislation includes the Power Sector Law No. 43/2015, the Natural Gas Sector Law No. 102/2015, the Energy Efficiency Law No. 124/2015, the Renewable Energy Sources Law No. 8/2017, the Law No. 68/2012 "On Information of the Consumption of Energy and Other Resources by Energy-Related Products", and the Law on Energy Performance of Buildings No. 116/2016. In line with the EU legislation and the EC Treaty, the Albanian Government has developed

and adopted the respective National Action Plans for Energy Efficiency and RES. Also, the national energy regulatory authority (ERE) already issued a significant set of secondary regulatory acts. However, important regulations and secondary legislation, which are necessary for the full application of these laws, have yet to be developed, and the Government and ERE should continue to develop and implement regulations and secondary legislation for energy efficiency and renewable energy sources; improve strategic planning for physical capacities, financial requirements and budgetary implications of the energy sector; ensure that the goals of loss reduction and full bill collection are completed by OSHEE; ensure unbundling of OSHEE and speed up the implementation of the energy acquis considering that faster implementation will facilitate much needed investments and influence the local market towards sustainable energy objectives. Near-term priorities for the future include developing secondary legislation and regulations for implementing the Law on Energy Performance of Buildings, the Law on Energy Efficiency, amending the Power Sector Law and adoption of the secondary legislation for establishing and functioning of the Albanian Power Exchange, the electricity market coupling with Kosovo and other neighboring countries, developing and adoption of the secondary legislation for implementation of the Renewable Energy Sources (RES) law, and developing and approving a specific regulation transposing the EU Regulation no.347/2013 on guidelines for TransEuropean Energy Infrastructure. A special attention will be devoted to the implementation of the obligations established under the Council Directive 2009/119/EC of 14.09.2009 on maintaining minimum stocks of crude oil and/or petroleum products and the law no.8450, dated 24.02.1999 "On refining, transportation and trading of oil and its byproducts" as amended.

Considering that the energy sector is one of the key sectors with a large impact on the climate change, the Albanian Government is planning to finalize soon a new draft Law on Climate Change, which will serve as a legal basis for setting a more detailed framework for climate actions and clear competences and responsibilities for Ministry and other subordinated agencies responsible for energy sector and Ministry of Tourism and Environment.

The draft Law on Climate Change, which will sets the framework for climate actions, is under development and is expected to be adopted by middle of 2018.

1.3 Energy sector challenges

Since 1992, the Albanian economy has experienced a transformation from a centralized to a market economy. The GDP per capita value has increased in the last two decades due to a number of factors, including an ambitious program for the economic development, development support offered by donors, and a favorable geographic position as a bridge that connects the Balkans with Western Europe. The challenges currently facing the Albanian energy sector include: 1) meeting the economic developments in different sectors and the growing level of energy consumption per capita; 2) improving the trend of energy intensity reduction; 3) enhancing security of energy supply by improving energy efficiency; 4) increasing the share of renewables and other indigenous energy sources, and increasing regional cooperation and integration.

Historically, Albania's energy consumption per capita is very low, which indicates low levels of economic activity as well as modest levels of comfort in the household and service sectors. From 2009-2016, the final energy consumption in Albania expanded from 1,871 ktoe to 2,060 ktoe, an increase of approximately 10.13 percent, but the growth was not consistent during the years. Final energy consumption in Albania increased gradually between 2009 and 2011 before decreasing in 2012, coinciding with a slowdown in the Albanian economy. However, energy consumption rebounded sharply in 2013, in spite of slow GDP growth. This was mainly due to increased residential demand. Energy consumption increased significantly in 2014, driven primarily by the iron and steel industrial sectors. On the other hand, energy intensity, which is the ratio of primary energy supply in a given year and GDP produced in the same year, has been very high. The reasons are the same as for the other Central and Eastern European countries.

Albanian industry had been orientated towards energy intensive industries such as mining and metallurgy, and energy prices were kept at relatively low levels. Thus, one of Albania's most crucial challenges is how to increase the low per capita energy consumption while at the same time reducing the high level of energy intensity in order to have an efficient economy that will compete in the domestic and foreign markets. The challenges related to energy security include meeting the country's demand for crude oil with domestic production in decline. The total primary energy demand cannot be met with domestic energy sources. They have continuously declined during the period 2001-2016, with the self-sufficiency of primary energy sources declining from 97% in 1990 to approximately 41.2% in 2016. Thus, it is clear that meeting the country's energy demand requires further development of domestic resources as well as liberalization and integration in the regional market. In addition to the challenges above, three future challenges for the Albanian energy system are to reach the RES target in 2020 and beyond, the EE target for reduction in final energy use, and the Nationally Determined Contribution (NDC) target for GHG emission reductions. These energy sector challenges are compounded by the uncertainty in energy and economic indicators, the lack of an appropriate and effective infrastructure to collect data, and the lack of development strategies in some sectors.

The final challenge of the energy sector will be the management of the transition to the new market model, including the protection of vulnerable customers.

1.4 Institutional structure of the energy sector in Albania

The most significant institutions in setting policy and regulation in the power sector in Albania are the Ministry of Infrastructure and Energy (MIE) and the regulator, the Energy Regulatory Authority (ERE). In addition to MIE and ERE there are a number of ministries that have a smaller role in the sector, and also a number of government agencies with responsibilities with respect to the power sector that are delegated to them by the ministries.

Council of Ministers: The Council of Ministers is the cabinet of Albania, which along with the Prime Minister sets the overall direction for policy across the government. Specifically,

in the energy sectors, its role is review and approval of decisions that are proposed by MIE, such as this Energy Strategy, before the decisions can go into force.

Ministry of Infrastructure and Energy: MIE has overall responsible for the energy sector and is responsible for developing energy policy and the medium and long-term strategies for the energy sector. MIE's key area of focus in the power sector is continuing to make progress in implementing reforms to align Albanian policy and regulation with the EU's energy acquis. This process is now well under way with the recent passing of the Law on the Power Sector, the EE Law, Energy Performance in Building Law and RES Law. Ministry through its Energy Efficiency Agency (EE Agency) and Energy Efficiency Fund (EE Fund) is involved in some of the reforms being implemented to improve energy efficiency, specifically in implementation of the Energy Performance in Buildings ("EPB") Law. While MIE is the ministry most engaged in the sector, there are a number of other Government ministries that work with MIE in setting the overall policy agenda for the sector.

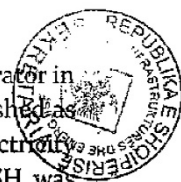
Ministry of Finance and Economy (MoFE): MoFE includes the Directorate of Public Property, which oversees the economic and financial performance of state enterprises, including OST, KESH and OSHEE. The Directorate of Competitiveness is responsible for ensuring the free movement of goods and services and implementation of legislation to align with the EU's internal market. In addition, the National Business Centre subordinated to the Ministry of Finance and Economy helps new entrants to the market to navigate licensing requirements.

Ministry for Health and Social Welfare: is responsible to implement the requirement from the Law on the Power Sector that appropriate criteria are defined to identify vulnerable customers. The ministry needs to ensure these rules are implemented correctly so that the support available is targeted more appropriately.

Ministry of Tourism and Environment (MoTE): has overall responsibility regarding protection of the environment and regarding the energy sector; MoTE is responsible, through the National Environment Agency), for approving the Environmental Strategic Assessment for planned development in the power sector. MoTE is also responsible for climate change related policies, and it serves as focal point for the Albanian Government under the UNFCCC.

In addition to the government departments and agencies presented above, there are a number of large public energy companies in Albania who are essentially the incumbent state-owned utilities. These companies will be affected by elements of the reforms being implemented, such as unbundling requirements, and the introduction of increasing levels of competition in the sector.

Albania Power Corporation, KESH: KESH remains the dominant electricity generator in Albania, generating ~75% of power generated in 2015. Originally KESH was established as a state-owned, vertically integrated company comprising all functions of electricity generation, transmission and distribution. In 1995, according to two laws, KESH was transformed into a joint stock company with 100% of the shares owned by the state, and

KESH started to function as a commercial company. However, KESH is still largely regulated under public service obligations, because major part of the production is allocated to OSHEE for supply of tariff customers.

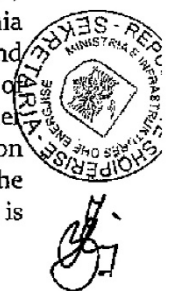
Transmission System Operator, OST: OST is the Transmission System Operator (TSO) in Albania managing the network at 110 kV and above. On implementation of the power sector reforms OST will have three main roles:

- 1) It will remain owner and operator of the transmission network – the reforms will have relatively little impact on this role on a day-to-day basis;
- 2) It is initially likely to own the Albanian Power Exchange, which will be the primary trading platform for the organized power market in the competitive market. This is a new role in the Albanian market that OST will need to build capacity for.
- 3) OST will continue to be responsible for balancing of the system through the procurement of balancing and ancillary services.

Distribution Company, OSHEE: OSHEE owns the electricity power distribution system below 110 kV. OSHEE is a single legal entity that includes both the Distribution System Operator (DSO) and the Universal Service Provider. In 2009 OSHEE was privatized in order to secure investment, improve operational efficiency, reduce power losses, and improve revenue collections. With support from government it was envisaged that this would overcome mounting losses and lead to lower, more affordable and competitive retail power tariffs over the medium-term. From the outset, however, challenges began to emerge between the Czech Power Utility (CEZ), the new owners, and government regarding bad debt provisions, the rate of loss reduction and annual tariff filings. The distribution license was revoked by the Albanian Energy Regulatory Authority (ERE) in 2013 on the grounds that the distribution company had failed to meet the conditions of its license. The company went back to public ownership and embarked on an ambitious program of loss reductions and improved collections and dramatically improved its financial position. The Ministry of Infrastructure and Energy and OSHEE are working to unbundle the distribution wiring service from the Universal Service of supplying tariff customers. Unbundling of OSHEE is an obligation under the Energy Community acquis and the Power Sector Law, which will create more transparency for all users of the distribution network.

1.5 Albanian Power Distribution Operator

OSHEE is a state-owned company operating under the Albanian Law on Companies and Enterprises and is legally obliged to implement the Albanian Law on Energy (Law No. / 2015 on the Electricity Sector). OSHEE is the distribution system operator of Albania responsible for the safe, stable and efficient operation of the power distribution system and the secure supply of customers. The main activities of the company are: distribution of electricity, sale of energy to the customer, purchase of energy from the TSO and other hydropower plants connected to the distribution network. The relations in the distribution activity are regulated by the ERE as an independent public legal entity that regulates the relations in the energy market in Albania. The Albanian electricity distribution network is

spread throughout the country and consists of all types of lines ranging from low voltage (0.4kV) to medium (35kV) and transformers of 110kV / TM, which connect to the high voltage network. In accordance with the Energy Sector Recovery Plan approved by the Albanian Government, with its strategy for the modernization of the infrastructure of the entire distribution system as well as the steps taken for more than 2 years in order to fully recover the company since the crisis. It suffered from privatization in 2014, OSHEE as a public company has managed to realize its mission of supplying electricity to all customers in a quality and continuous manner. The company operates in a market that is in transition from a planned system to a market-based system.

1.5.1 Organizational Structure of OSHEE

OSHEE carries out its activity organized in 11 (eleven) Regional Zones which are each managed individually by the Regional Directors. There is a High Voltage Administration responsible for Substations divided into four units, a Distribution Division which consists of four departments as well as a Technical Security Administration, a Commercial Division with three departments and a Control Unit as well as a Corporate Administrative Division, which includes Resources Human Rights, Legal and Economic Department. Some personnel units report directly to the Administrator: the Energy Sales Department, the Project Implementation Unit, the Business Development Department and the Cabinet. The administrator must report to the Supervisory Board and in addition frequent internal audits are performed.

1.5.2 Relations with third parties

During the exercise of its activity the company OSHEE maintains and develops relations with third parties:

- a) Prime Minister
- b) Ministry of Infrastructure and Energy
- c) ERE-Electricity Regulatory Entity
- d) KESH-Albanian Electric Power Corporation
- e) TSO-Energy Transmission Operator
- f) AKB-National Agency of Natural Resources
- g) KTA- National Environmental Agency

1.5.3 Importance of OSHEE in the Energy Sector

OSHEE operates in the service of the general economic interest of the country for the benefit of consumers using electricity. Its primary task is to supply and sell electricity to customers connected to the Distribution Network or the Transmission Network. Manages the Distribution Network, Maintains the facilities and equipment, in accordance with the technical requirements Develops the Distribution Network in accordance with the perspectives of economic development and changing the demand for Electricity. Provide other services to customers and users, necessary to meet their obligations, according to applicable law. In accordance with the Law "On the Energy Sector", OSHEE sh.a. procures electricity to cover losses in the distribution network, in accordance with the regulation approved by the ERE. This energy can be purchased from any market participant at market prices. OSHEE provides connection and distribution service to Tariff Customers, Small

Energy Producers (PVEs) and Eligible Customers connected to the distribution network, with distribution service tariffs and terms provided by OSHEE and regulated by ERE OSHEE is responsible for reducing technical losses and non-technical in the distribution network. OSHEE drafts long-term development plans of the distribution network by building the tools and assets needed for the best operation of the network.

1.6 Legal Framework

1.6.1 Legal framework for the energy sector

Activities in the electricity sector are regulated by Law No. 43/2015 "On the Energy Sector" in Albania which defines:

- a) the rights and duties of natural and legal persons of public administration involved in this sector;
- b) procedures for the selection and development of a market model and its operating rules,
- c) the institutional authority of the Regulatory Entity of the Electricity Sector, called ERE;
- d) promoting regional electricity trade;
- e) investments in the electricity sector.

The Albanian Electricity Market Model (MSHTEE) approved on 19.03.2008, defined the electricity market participants (TEE), as well as the role and responsibilities of each market participant.

Since 13.7.2016 with decision no. 519 of the Council of Ministers approved the MSHTEE drafted based on the requirements of the Energy Community Treaty for the creation of a regional electricity market and in function of the energy law as the last step towards market liberalization. Changes and additions made to the law on energy have brought changes in the legal statutes of companies in order to adapt and operate them to changes in the market. The basic legal framework for the activity of the company are all bylaws issued in implementation and in function of law 43/2015 "On the Energy Sector" and those on which the licensee carries out commercial activity, as well as legal acts of companies.

1.6.2 Construction and maintenance of distribution infrastructure

Albania is a part to a number of International Conventions (Barcelona, Ramsar, Biodiversity Convention, etc.), and already has a complete legal package for environmental protection measures and environmental impact assessment of activities, services or constructions in the environment where they operate.

This legal framework and international commitments in the field of environment, impose many tasks on institutions to implement a system as effective as possible for environmental management, not only in terms of solving the problem of electricity production, already very problematic in Albania and in her region, but also the implementation of responsibilities arising from these international agreements.

Sustainable development requires the preservation and efficient treatment of three key potential components: social, ecological and economic. This means that the Council of Europe has confirmed a sustainable development strategy, where the environmental dimension is balanced with socio-economic development. This vision responds to the concern of peoples for a long-term well-being for them and for generations to come.

Economic well-being, social inclusion, preservation and improvement of the environment must be complementary goals, in order to guarantee present and future generations, fairness in the disposal and use of the necessary living resources.

In this perspective, during the intervention and utilization activities of natural resources, the following should be taken into account:

- Energy saving and extensive use of renewable energy sources.
- Reduction of fuels and substances harmful to the atmosphere.
- Conservation and care of soil, flora and fauna.

Faced with these environmental challenges, the company also has obligations to meet legal obligations which are the supply of energy to end subscribers with acceptable quality and minimal losses. Technical and environmental challenges the company OSSH sh.a. treats them as a guide which they take into account when identifying areas where investments are expected to be made.

1.6.3 Key National Legislation

- Law no. 10440 (2011) "On Environmental Impact Assessment"

An Environmental Impact Assessment (EIA) of certain projects is required to be carried out in Albania in accordance with the Albanian Law on Environmental Impact Assessment and the associated secondary legislation. This law regulates the administrative procedure for environmental impact assessment for projects that are likely to cause significant effects on the environment. It also defines the requirements for stakeholder engagement and the public involvement process.

The types of projects that may require an EIA are determined in the Annexes I and II of this law:

- i. Annex I – Projects subject to profound EIA procedures, i.e. projects for which an EIA is mandatory, and
- ii. Annex II – Projects subject to preliminary EIA procedures, i.e. case by case examination.

Other key relevant Albanian environmental legislative framework includes:

- Law No. 8897, (2002) "On air protection from pollution", amended in 2010;
- Law No. 9774, (2007) "On assessment and management of environmental noise";
- Law No. 9115 (2003) "On environmental treatment of polluted waters";
- Law No. 10463, (2011) "On integrated waste management";
- Law No. 7875, (1994) "On the Protection of Wild Fauna and Hunting", amended by Law No. 9219 (2004);

- Law No. 8906, (2002) "On protected areas" is based on Biodiversity Convention and on categorization and criteria of International Union for Conservation of Nature (IUCN) for protected areas;
- Law No. 9385, (2005) "On the forests and the forestry service" as amended in 2007;
- Law No. 9587, (2006) "On the protection of the biodiversity", is the basic law on the biological environment protection.

The key relevant Albanian legislative framework on land acquisition and resettlement includes:

- Law No.8561, (1999) "On Expropriation and Temporary Takings of Private Property for a Public Interest";
- Law No. 9235, (2004) "On restitution and compensation of private properties".

The key relevant Albanian legislative framework on labor and occupational health and safety includes:

- Law No. 7961, (1995) "On the Code of Labour"
- Law No. 10237, (2010) "On Safety and Health at work"
- Law No. 10469, (2011) "On the non-ionizing radiations", which has not yet been followed by sub legal acts.

1.6.4 Other laws

Due to its complex processes, the company during the operation must be familiar with almost the entire legal system of the Republic of Albania.

1.6.4.1 Regulatory Authority for operation

OSHEE's operations are subject to legal acts defined by Law no. 43/2015 "On the Energy Sector". (amended by Law 7/2018 dated 15.02.2018. ERE (Regulatory Entity of the Electricity Sector) is responsible for determining the rights and obligations of market operators as well as for ensuring regulatory control in the Albanian electricity market. , based on the law on energy has the authority to approve the Rules of Operation of the Electricity Market Market Rules together with the Grid Code, Distribution Code and Metering Code and Market Model, approved by decision no. 244 , dated 30.03.2016 by the Council of Ministers, are part of the acts regulating the electricity market ERE will review these Market Rules to ensure that they reflect the developments of the Albanian electricity sector and the regional market.

- Decision of ERE no.100, dated 26.8.2008 "Distribution_Code"
- Decision of ERE no.101, dated 2.8.2008 "Metering Code"
- Decision of ERE no.123, dated 24.10.2008 "Transmission_Code"
- ERE "On New Connections in the Distribution System"
- "Regulation on Security and Technical Use for Electrical Installations, Installations and Equipment"

• Decision of the Council of Ministers no. 312, dated 5.5.2010 On the approval of the regulation "On security

at the construction site "

• DCM 68 15.2.2001 "On the Approval of Standards and Technical Conditions Te Design and Implementation of Construction Works "

• Law no. 8405, dated 17.9.1998 on "Urban Planning"

• Law no. 8402, dated 10.9.1998 on "Control and discipline of construction works"

1.6.4.2 Impact of EU alignment on OSHEE operations

OSHEE company during the process of its operation in the conditions of an energy market that is changing day by day as well as in the framework of the integration of the Albanian energy sector in the European market, of which it is a part, besides the Albanian legislation will have to answer also the requirements and directives of European legislation. The EU institutions in 2009 adopted a new legislative package for the energy sector on network access conditions for cross-border electricity exchanges. The third EU legislative package for the energy sector constitutes a new and more advanced development regarding the legal measures that member states should take regarding the electricity sector. Albania has signed a Stabilization and Association Agreement with the EU, which, among other things, stipulates that Albania must adhere to the commitments for the approximation of national legislation with the EU acquis for the energy sector as well. For these reasons it must also meet the requirements of the relevant directives of the European Union and the third package of the internal market of the European Union. In the coming years, OSHEE activities will need to be coordinated on a larger scale. It is expected that in the coming years the company will intensify its efforts to improve the distribution network infrastructure in the country (efforts that have started in 2015 with a comprehensive investment plan) according to European requirements and standards with the final goal of modernizing the entire network. of distribution in Albania.

1.6.5 Organizations and collaborations in Europe

In the context of the integration of the Albanian energy market in the European market, the cooperation with partners whom we consider strategic partners takes on great importance in our journey towards the future for a company with a major role within an emerging electricity market towards full liberalization.

Over the years OSHEE has worked with important international partners and donors such as:

- WEC (World Energy Council)
- World Bank (WB-World Bank)
- German Development Bank (KfW Development Bank)
- European Investment Bank (EIB)
- European Bank for Reconstruction and Development (EBRD)

STRATEGIC PRIORITIES FOR THE ALBANIAN ENERGY SECTOR

A handwritten signature in black ink, located below the official stamp.

2 STRATEGIC PRIORITIES FOR THE ALBANIAN ENERGY SECTOR

To achieve the above vision are defined priorities and therefore:

1. Restructuring of the Albanian energy sector, based on the principles of market economy and the development of a modern energy policy for the creation of an effective institutional, legal and regulatory framework of public energy companies with the aim of their rapid privatization.
2. Promoting the efficient use of energy, economically and with minimal impact on the environment, in such a way that the energy sector is a supporting sector for a sustainable development of all other economic and social sectors.
3. Optimization of the energy supply system, based on the concept of planning with lower cost and minimal impact on the environment.
4. Increasing the security of supply of energy resources through the diversification of the energy system and the construction of new generation works and interconnection lines.
5. Encourage the use of renewable energy sources (solar, small HPPs, wind and biomass), to enable the maximum use of local resources.
6. Opening of the internal electricity market and active participation in its regional market, in the framework of the Energy Community Treaty of the countries of Southeast Europe, which is based on the requirements of the European Union for the reform of the electricity sector (Directive 54 / 2003 and the EU)

2.1 Albania's National Energy Strategy 2018-2030

The National Energy Strategy sets out the necessary requirements to meet the obligations of our country towards the Regional Electricity Market in the countries of South-Eastern Europe. For this, our country must meet all international obligations related to environmental protection and harmonize the development of the energy sector in accordance with the European Cooperation Directives, to enable the association of Albania in the United Europe.

The national energy strategy for the period 2018-2030, has very well defined the country's energy targets to enable Albania's European integration in the entire European energy infrastructure. Achieving the following objectives will be a must for government, specialist agencies and energy companies:

- **Continuation of reduction of losses** in the electricity distribution network from 26.4% in 2017 to 10% in 2030 - a level compared to all European countries;
- **Continuation of the increase of electricity receipts** from 90% in 2018 to 98% in 2030 - a level compared to all European countries;
- **Increasing the contribution of primary energy sources** against the total supply of primary energy sources at the level of 52.5% in 2030;
- **The rate of opening of the electricity market** to reach 100% in 2025 while building a simple and applicable scheme in terms of protection of low-income household consumers. In this context, the Government of Albania in cooperation with the Government of Kosovo, with the great support of USAID and the Energy Secretariat are working for the integration of the electricity markets of Albania and

Kosovo, the establishment of the Albanian Electricity Exchange with the long-term objective of integration of our markets in the European market;

- **Albanian economy and society to achieve a level of energy savings** against total consumption by 15% in 2030;
- **The target of renewable energy versus total consumption** to reach 42% in 2030;
- **Reduction of GHG emissions against the total** to reach 11.5% in 2030; Penetration of natural gas versus total supply of primary energy sources to reach 20% by 2030.

2.1.1 OSHEE Strategic Principles and Goals

OSHEE strategic policies defined on the basis of a comprehensive and detailed analysis of the external and internal environment of the company are a response to the challenges faced by the company during its activity. They are a strong basis for successful operations and a development of the power distribution network in the company OSHEE. **For each strategic principle, the respective objectives are defined.**

2.1.1.1 Strengthening consumer behavior

To provide high quality service to the customer

- o Increase customer orientation knowledge
- o Improve the cooperation between and DVT for resolving customer requests / complaints (shortening the time to respond to complaints by establishing a central unit related to complaints)
- o Increase the use of the IT system (CRM-billing implementation; new CRM billing-collection model; online reading & meter data management)
- o Increase access to our services by extending the hours of operations in all our communication channels with the client
- o Introduce access to new customer segmentation

2.1.1.2 Ensure supply reliability

- o Make selective investments for reliability using network data
- o Technical data management
- o Network extension through new connections
- o Detailed analysis of technical & non-technical losses for each supplier-cabin
- o Preparation of procedures and instructions regarding non-technical losses
- o Clarification of energy balances
- o Improving the reading process
- o Carry out standard maintenance programs
- o Rehabilitate old parts of the network for a higher durability

2.1.1.3 Ensuring continuous and uninterrupted supply throughout the country

- o Ensuring continuous and uninterrupted supply throughout the country
- o Continuation of investments in the distribution network;
- o Further development and implementation of the concept of prophylactic maintenance;
- o Implementation of detailed short-term and medium-term planning of maintenance measures;
- o Optimization of medium voltage levels by reducing voltage levels;

- Further development of network statistics to show the improvement of the quality of electricity supply to consumers and their comparability with international indicators (SAIFI, SAIDI).

2.1.1.4 Ensuring and maintaining quality of service for all customers

- Creating conditions to periodically measure performance in terms of service quality;
- Carrying out a study accompanied by the Action Plan for the accuracy of the database of invoice elements in the billing system for all customers by creating the possibility of feeder-based monitoring;
- A modern billing system that meets the requirements of OSHEE;
- Payment channel optimization;
- Centralization of the billing process;
- Centralization of back-office functions.

2.1.1.5 Reduce losses and increase revenue by increasing receipts while ensuring system efficiency

- Preparation of a study and a plan for the collection of arrears;
- Carrying out a technical-economic study accompanied by a detailed action plan regarding the metering completion of all customers, cabins and feeders;
- Carrying out a study that paves the way for the calculation of technical losses in distribution networks;
- Defining loss and collection objectives for each booth;
- Providing real-time collection data from all actors involved (daily);
- Preparation of a scheduled plan for the settlement of arrears;
- Continuous reading;
- Preparation of a monthly periodic monitoring plan of the Cabinet-based Energy Balance;
- Organizing the termination of abusive connections and the realization of new connections within the set deadlines;
- Filling with qualified readers based on predetermined norms and equipping them with the necessary tools;
- Comparison of periodic monthly sales and collection data through the billing system;
- Investing in new collection processes and tools;
- Organization based on the process of distribution activity;
- Implementation of technological information systems (TIS);
- Implementation of the SKADA project in OSHEE substations, enabling online monitoring of equipment and distribution of energy flows;
- Non-technical loss optimization (NTL Optimization)

2.2 Identification of problems in the Shkodra and Durres Regions

Given the above OSHEE in its objectives and goals as a company plans to make some investments in substations and their distribution network based on the analysis and statements of their current situation in some of the regions in the country.

Based on the problems identified so far in the distribution network, one of the most problematic regions is the Shkodra Region.

Despite the investments made with OSHEE funds during the last years, the distribution network continues to be outside the required standards:

- Technical losses continue to be high due to the overloaded network of old transformers, with exceedingly long TM network and cross sections of very small and different lines along the length.
- Levels 35 kV, 10 kV, 6 kV causing large total losses in the network
- OSHEE Strategy for Tirana with the adaptation of three voltage levels 110kV, 20kV and 0.4kV as standard voltage level in the network has given a positive impact on reducing losses, therefore the quality of investments to improve the supply network will continue in the cities of Vlora, Durrës, Fier, Berat, Shkoder, Elbasan, and then for small towns or rural areas with voltage levels 110/35/10/6 / 0.4kV.
- In the distribution network there are TM / TU transformers of different types and products from different countries. Transformers before the 1990s were manufactured with a magnetic circuit made of hot electrotechnical steel, have relatively large losses.

The current low voltage electricity network continues to be mostly bare air, whereas the main problem in this network, is the theft of electricity.

The existing OSHEE distribution network is still unable to ensure the security of secure supply for the following reasons:

- Transformers 110/35/20/10 / 6kV which are the main distribution network turn out to work in load, endangering the reliability of the supply, so to avoid unacceptable overloads in the transformer frequent power outages are performed especially in certain periods of year when there is an increase in loads.
- The general structure of the transformer age in nestations shows that some of the transformers have an operating time of more than 50 years and need to be replaced with new transformers.
- Levels 35kV and 6kV cause the most frequent defects that result in numerous interruptions of customer supply and large losses in the network, so an immediate replacement is not possible so in different segments intervention is required to improve insulation, capacity of transmission through reconstruction and empowerment. Also, in this network the staff is exposed to risk every day.
- Distribution substations 35 / 6-10 kV are in very poor technical condition and pose a risk to the operational staff of the substations.

Opportunities for improving the situation in the distribution infrastructure:

- Identify critical nodes created and anticipate maintenance intervention, invest to improve the situation and ensure generation according to required standards.
- Strengthening and reconstruction of substations & lines 35/10/6 kV which turn out to work with a charged capacity endangering the continuity of energy supply especially for areas with increased energy consumption, coastal areas or areas with strategic customers such as pumping stations.
- Implementation of the ABC cable line system at TU together with the metering system

- Carrying out the necessary investments in the framework of a detailed program for efficient economic interventions in the distribution network in various fields.
- Improvement of the maintenance process to ensure proper asset performance;
- Establishment of a dispatch center dedicated only to HPPs.
- Creation of on-line platforms for HPPs.
- Installation of SCADA system

One of the most problematic regions in relation to the electricity distribution network is the Shkodra Region.

The current condition of the electrical infrastructure of substations, distribution network TM / TU and cabins of this region does not respond to the growth and urban development of the area, as they are out of technical conditions, which leads to limitations and low quality of electricity supply to users. this area.

Existing cabins in the area are of air, metal, masonry and box types.

The condition of most of them is very depreciated and the number of defects is relatively high.

Consequently, for the Shkodra Region, OSHEE plans to intervene with investments for the construction of new substations as well as the reconstruction of some of the existing substations in this region, including their TM / TU distribution network by returning them. in construction and electrical parameters of OSHEE standards.

The study for this investment was conducted in cooperation and based on data available from different sectors of the Electricity Distribution Operator.

The projects for the reconstruction of these cabins according to the respective feeders are given in the following projects.

In this project it is foreseen to completely reconstruct the buildings, damaged electrical equipment (TL / TM, Panel TU, Bridge TM / TU, Transformers, etc.) for 5 substations as well as the construction of three new substations together with the respective distribution network.

2.2.1 Technical references

During the implementation of projects, works must be carried out in accordance with the codes, standards, rules for incident prevention.

The works must meet the standards of the Albanian state and the IEC.

The main technical references are as follows:

- Technical Design Conditions.
- Technical Terms of Implementation
- IEC 60044-1 Current transformer,
- IEC 60071-1 Insulation co-ordination – Part 1: Definitions, principles and rules,
- IEC 60071-1 Power transformer: General,

- o IEC 60071-2 Power transformer: Temperature rise,
- o IEC 60071-3 Power transformer: Insulation levels and dielectric tests,
- o IEC 60071-5 Power transformer: Ability to withstand short circuit,
- o IEC 60129 Alternating current disconnectors and earthing switches,
- o IEC 60265-1 High voltage switches – Part 1: Switches for rated voltages above 1 kV and less than 52 kV,
- o IEC 60282-1 High voltage fuses – Part 1: Current limiting fuses,
- o IEC 60298 AC metal-enclosed switchgear and controlgear for rated voltages above 1 kV and up to and including 52 kV,
- o IEC 60420 High voltage alternating current switch fuse combinations,
- o IEC 60439-1 Low voltage switchgear and controlgear assemblies,
- o IEC 60529 Degrees of protection provided by enclosures (IP code),
- o IEC 60551 Determination of transformers and reactors sound level,
- o IEC 60616 Terminal and tapping markings for power transformers,
- o IEC 60694 Common specifications for high-voltage switchgear and controlgear standards,
- o IEC 60715 Dimension of low voltage switchgear and controlgear assemblies,
- o IEC 60722 Guide to the lightning impulse and switching impulse test of power transformer,
- o IEC 60890 A method of temperature rise assessment by extrapolation for partially type tested assemblies of low voltage switchgear and controlgear,
- o IEC 60947 Low voltage switchgear and controlgear,
- o IEC 61330 High-voltage/low voltage prefabricated substations,
- o IEC 61129 AC earthing switches, induced current switching.
- o IEC 60183 - Guide to the selection of high voltage cable,
- o IEC 60228 - Conductor of Insulated Cables,
- o IEC 60287 - Electric cables,
- o IEC 60331 - Fire resisting characteristics of electric cables,
- o IEC 60502 - Extruded solid dielectric power cables for rated voltages from 1kV up to 30 kV,
- o IEC 60229 - Tests on cable over-sheath which have a special protective function and are applied by extrusion,
- o IEC 60230 - Impulse tests on cables and their accessories,
- o IEC 60811 - Common tests methods for insulating and sheathing materials of electric cables,
- o IEC 61238 - Compression and mechanical connectors for power cables with copper or aluminum conductors,
- o IEC 60305 - Insulators for overhead lines with a nominal voltage above 1000 V - cap and pin type,
- o IEC 60372 - Locking devices for ball and socket couplings of string insulator units,
- o IEC 60383 - 1 - Insulators for overhead lines. Definitions, test methods and acceptance criteria,

- o IEC 60383 - 2 - Insulators strings and insulator sets. Definitions, test methods and acceptance criteria,
- o IEC 60720 Characteristics of line post insulators,
- o IEC 61284 Overhead lines - Requirements and tests of fittings,
- o IEC 62219 Formed wire concentric lay overhead electrical stranded conductors,
- o IEC 60120 Dimensions of ball and socket coupling of string insulator units,
- o IEC 60815 Guide to the selection of insulators in respect of polluted condition.
- o IEC 60227 PVC insulated cables of rated voltages up to and including 450/750 V
- o IEC 60228 Conductors of insulated cables
- o IEC 60724 Guide to the short -circuit temperature limits of electric cables with a rated voltages not exceeding 0,6/1,0kV
- o IEC 60754 Test on gases involved during combustion of electric cables
- o IEC 60885 "Electrical test methods for electric cables
- o IEC 60273 Characteristics of indoor and outdoor post insulators for systems with nominal voltages greater than 1000 V
- o IEC 60433 Insulators for overhead lines with a nominal voltage above 1000 V - Ceramic insulators for A.C. systems - characteristics of insulator units of the long rod type
- o IEC 60471 Dimension of clevis and tongue couplings of string insulator units
- o IEC 60575 Thermal-mechanical performance test and mechanical performance test on string insulator units
- o IEC 60672-1 Specification for ceramic and glass insulating materials - definitions and classification
- o IEC 60672-2 Specification for ceramic and glass insulating materials - methods of test
- o IEC 60672-3 Ceramic and glass-insulating materials - specifications for individual materials
- o IEC 60720 Characteristics of line post insulators
- o IEC 60797 Residual strength of string insulator units of glass or ceramic material for overhead lines after mechanical damage of the dielectric
- o IEC 60479-1 Effects of current on human beings and livestock - General aspects
- o IEC 60479-2 Effects of current on human beings and livestock - Special aspects
- o IEC 60479-3 Effects of current on human beings and livestock - Effects of currents passing through the body o livestock
- o IEC 60364-4-41 Low-voltage electrical installations - Part 4-41: Protection for safety - Protection against electric shock
- o IEC 60364-5-54 Low-voltage electrical installations - Part 5-54: Selection and erection of electrical equipment - Earthing arrangements and protective conductors

*GENERAL CHARACTERISTICS OF
ALBANIA'S ECONOMIC
DEVELOPMENT*

---

3 GENERAL CHARACTERISTICS OF ALBANIA'S ECONOMIC DEVELOPMENT

Albania, officially Republic of Albania, is a state on the Balkan Peninsula (South-East Europe). Albania borders Montenegro and Kosovo to the north, North Macedonia to the east and Greece to the south. The western border is formed by the Adriatic Sea and the Ionian Sea. The capital is Tirana, which is also the largest city in Albania.

Albania is a democratically constituted parliamentary republic. The country is a member of various international organisations such as the United Nations (UN), the North Atlantic Treaty Organisation (NATO), the Organisation for Security and Cooperation in Europe (OSCE), the World Trade Organisation, the World Bank and is a candidate for accession to the European Union (EU).

Currently, the population of Albania on 1 January 2020 is 2,845,955 inhabitants, by experiencing a decrease by 0.6 % compared to 1 January 2019 [B]. The average population in Albania is 97.4 inhabitants per kilo- metre [C].

Albania is divided into a total of 12 Qarks (an administrative unit in Albania superior to the municipalities) with a total of 60 municipalities (districts). Until 2015, the 12 Qarks were divided into two to four districts each (36 in total). Figure 1 shows a map of Albania with its 12 Qarks.

The location of the individual regional network operations of the OSHEE is shown in Figure 2. It does not fully correspond to that of the individual Qarks.

The municipalities, the capital as well as area and population for all 12 Qarks is shown in Figure 3.

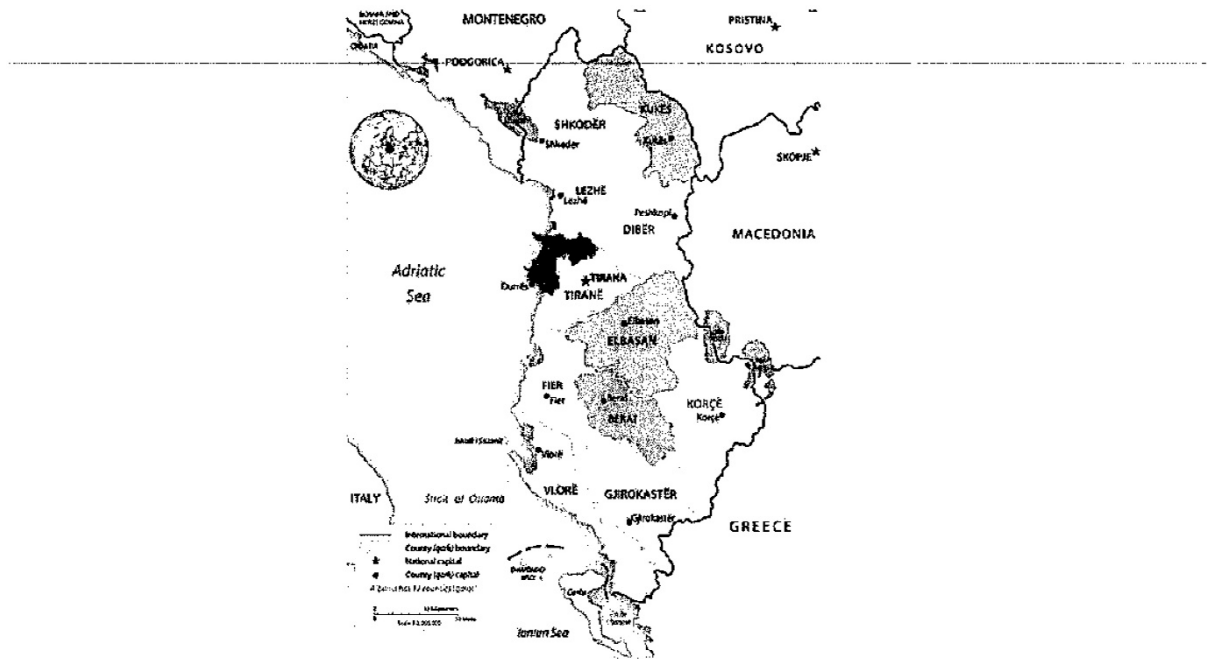

Figure 1 Map of Albania with its 12 Regions

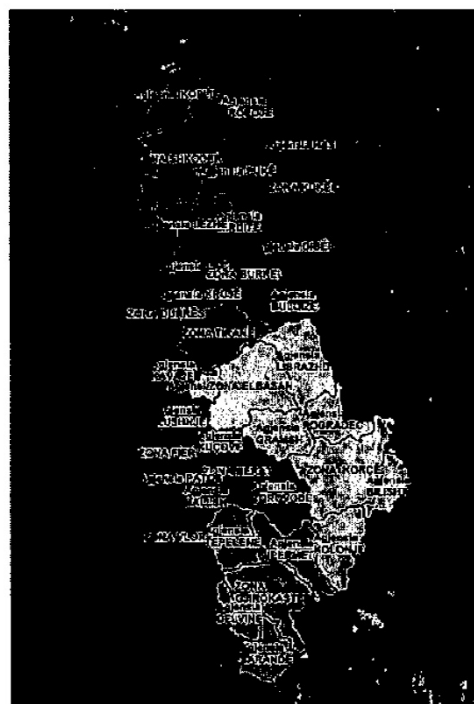

Figure 2 Overview of the territorial location of the OSHEE's network operations

[Handwritten signature]

Qark	Municipalities	Former districts	Capital	Area In km ²
Berat	Berat, Kucova, Polican, Skrapar, Ura Vajgurore	Berat, Kucova, Skrapar	Berat	1,798
Dibra	Bulqiza, Dibra, Klos, Mat	Bulqiza, Dibra, Mat	Peshkopia	2,586
Durres	Durres, Kruja, Shijak	Durres, Kruja	Durres	766
Elbasan	Besh, Cerrik, Elbasan, Gramsh, Liprazhd, Prqin, Perrenjas	Elbasan, Gramsh, Liprazhd, Prqin,	Elbasan	3,199
Fier	Divjaka, Fier, Lushnja, Maalakasta, Patos, Roskovec	Fier, Lushnja, Maalakasta,	Fier	1,890
Gjirokastra	Dropul, Gjirokastra, Kelcyra, Libohova, Memaliaj, Permet, Tepelena	Gjirokastra, Permet, Tepelena	Gjirokastra	2,884
Korca	Devoll, Kolonja, Korca, Maliq, Pogradec, Pustec	Devoll, Kolonja, Korca, Pogradec,	Korca	3,711
Kukes	Has, Kukes, Tropoja	Has, Kukes, Tropoja	Kukes	2,374
Lezha	Kurbin, Lezha, Mirdita	Kurbin, Lezha, Mirdita	Lezha	1,620
Shkodra	Fushe-Arrez, Malesia e Madhe, Puka, Shkodra, Vau-Deja	Malesia e Madhe, Puka, Shkodra	Shkodra	3,562
Tirana	Kamza, Kavaja, Rrogozhina, Tirana, Vora	Kavaja, Tirana,	Tirana	1,652
Vlora	Delvina, Finiq, Himara, Konispol, Saranda, Selenica, Vlora	Delvina, Saranda, Vlora	Vlora	2,706

Figure 3 The Quarks of Albania and their municipalities, capital and area

Institute of statistics issued the population number of Albania and its Qarks as of 1. January 2020. It is shown in Figure 4.

Qark	Population census 2020
Berat	122,376
Dibra	116,684
Durres	290,287
Elbasan	270,365
Fier	290,287
Gjirokastra	59,765
Korca	204,908
Kukes	76,840
Lezha	122,376
Shkodra	199,216
Tirana	905,013
Vlora	187,833
Albania Total	2,845,955

Figure 4 Population of Albania and its prefectures / Qarks as of census 2020

(p.s with   are signed the regions which are in this project)

The Albanian economy is dominated by trade and services. Economic activities vary widely from region to region. In the Tirana / Durrës region most of the GDP is generated. By

contrast, in many mountain regions, such as the Qark Diber and Kukes, where the economy is largely limited to subsistence agriculture, social and economic development is hardly noticeable.

The country's numerous raw materials, such as chromium, nickel and copper, are poorly exploited and mined. Europe's largest gas and oil reserves in Albania are insufficiently developed. Expansion and modernisation have started. However, the production is still at a low level.

The most important industrial products include clothing and footwear, machinery and equipment, wood and paper processing as well as chemical products. There is further growth potential due to low labour costs.

Tourism, as one of the main sources of income for the Albanian state, has not yet been utilized to its full potential (Adriatic and Ionian Seas, mountain regions). The number of tourists has tripled since 2009, but tourist spending has fallen by more than half in the same period. Therefore, the share of tourism in GDP has practically not increased since 2009.

Albania's agriculture is mainly determined by subsistence agriculture. It is characterised by the cultivation of early vegetables, fruit, olive oil, medicinal herbs and tea. Almost half of the Albanian workforce is employed in the agricultural sector. The share of agriculture in Albania's GDP has not changed significantly since 2009. It has always been in the range of 18-20%, as shown in Figure 5. However, most of the agriculture is carried out on very small family farms. Especially in rural areas, where about half of the population lives, agriculture is still by far the most important economic sector.

The government's economic policy focuses on stimulating the economy, promoting employment and reducing debt. Measures are strongly based on foreign expertise and advice (International Monetary Fund (IMF), World Bank, development banks) in conjunction with incentives for international investors. Energy, industrial and trade policy aims to open markets and increase transparency and the rule of law. Figure 7 gives an overview of the development of the macroeconomic indicators of the Albanian economy from 2008 to 2018.

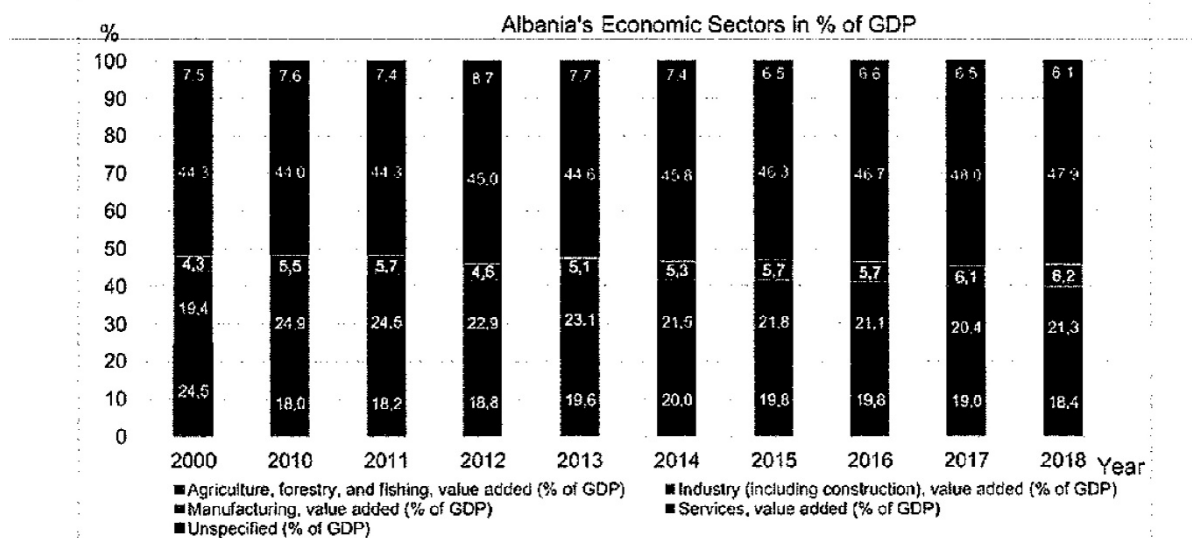

Figure 5 Albania's economic sectors in % of GDP

Year	GDP billion US-\$	GDP per capita US-\$	GDP growth %	Inflation rate %	Unemploy- ment rate %	Public debt % of GDP
2008	12.9	4,290	7.5	3.4	13.0	55.1
2009	12.0	4,051	3.4	2.3	13.8	59.7
2010	11.9	4,046	3.7	3.6	14.0	57.7
2011	12.9	4,402	2.5	3.4	13.5	59.4
2012	12.3	4,228	1.4	2.0	13.4	62.1
2013	12.8	4,400	1.0	1.9	15.9	70.4
2014	13.2	4,567	1.8	1.6	17.5	72.0
2015	11.4	3,939	2.2	1.9	17.1	73.7
2016	11.9	4,109	3.3	1.3	15.2	73.3
2017	13.0	4,516	3.8	2.0	13.8	71.9
2018	15.1	5,224	4.1	2.0	12.3	69.6
2019 ^{*)}	**)	**)	2.6	1.5	12.0	68.0

*) Partly Estimated, **) Not available

Figure 6 Macroeconomic indicators of the Albanian economy from 2008 to 2018

Albania has been struggling with electricity supply problems for many years. In remote mountain regions, households remain without electricity for several days. But outages are also not uncommon in the cities. The government therefore launched several projects to provide the country with a stable electricity supply. Today's largest hydropower plants (HPP) are located on the northern Albanian river Drin. The three HPPs of this river have a total capacity of around 1,400MW and they are owned by the state-owned Albanian Power Corporation, Korporata Elektroenergjitike Shqiptare (KESH). Since the 1950s, two more

[Handwritten signature]

hydropower plants, also owned by KESH, have been in operation on the Mat River. All existing power plants have been refitted and expanded in recent years with foreign aid. Anyway, they are still in severe conditions and need to be further renewed. Independently of this, Albania's own electricity demand cannot be covered by its own power generation resources. The reason for this is that since 1990 the installed capacity of the generation plants has been expanded in line with demand. Over 75% of Albania's installed generation capacity was built before 1990. Figure 7 and Figure 8 show the seasonal dependency of power generation at Drin river for a wet and a dry year in compare to the demand and rain flowrate. As these examples show, especially in dry seasons there are problems to cover the electricity consumption with the energy generated at Albania HPP. In earlier times a common practice in times to switch off whole areas. These days the energy need will be imported. The transmission capacity is sufficient for this.

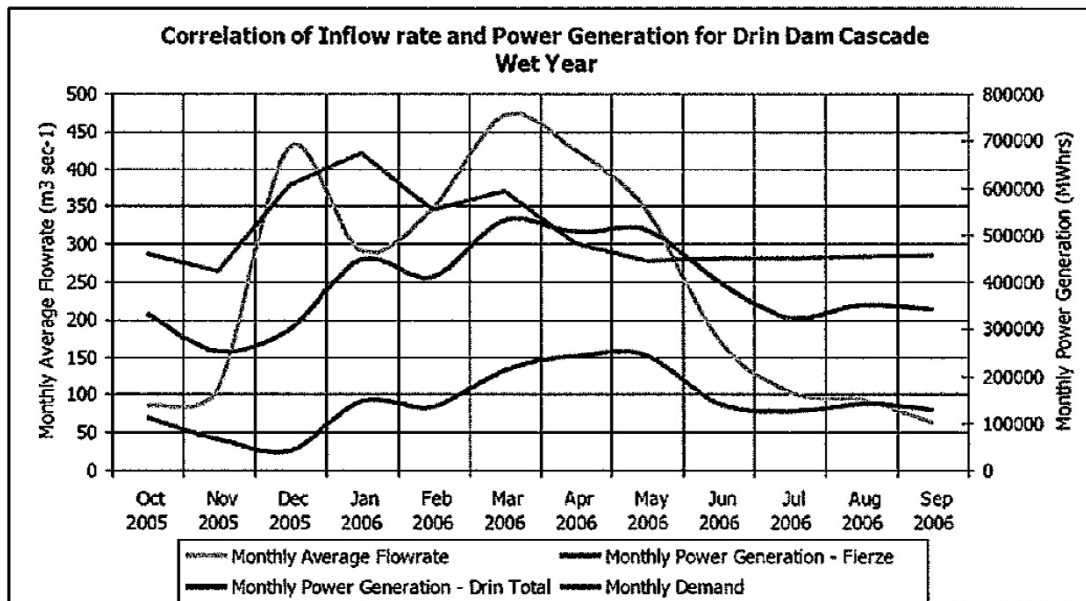

Figure 7 Rainfall and Drin Dam Cascade generation in a wet year 2006

[Handwritten signature]

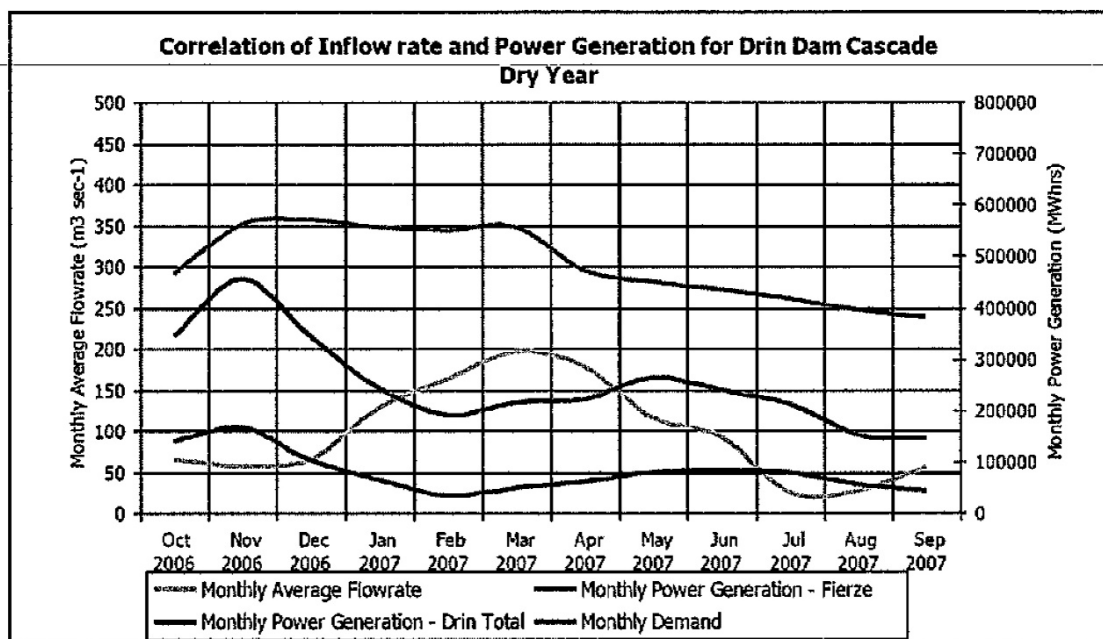

Figure 8 Rainfall and Drin Dam Cascade generation in a dry year 2007

Albania's electricity consumption has increased in recent years. Though there are high power losses mainly at the distribution systems due to an outdated power grid, which could be reduced by upgrading the grids. These losses have already been significantly reduced in the last 4 years.

It is noticeable that industrial electricity consumption is only around 20% of total consumption. Figure 9 shows the final consumption of electrical energy by sector. Over the next few years, electricity consumption may well rise with growth rates in the digitalisation, industry, households and tourism industry, in raw material extraction and in other industrial products.

[Handwritten signature]

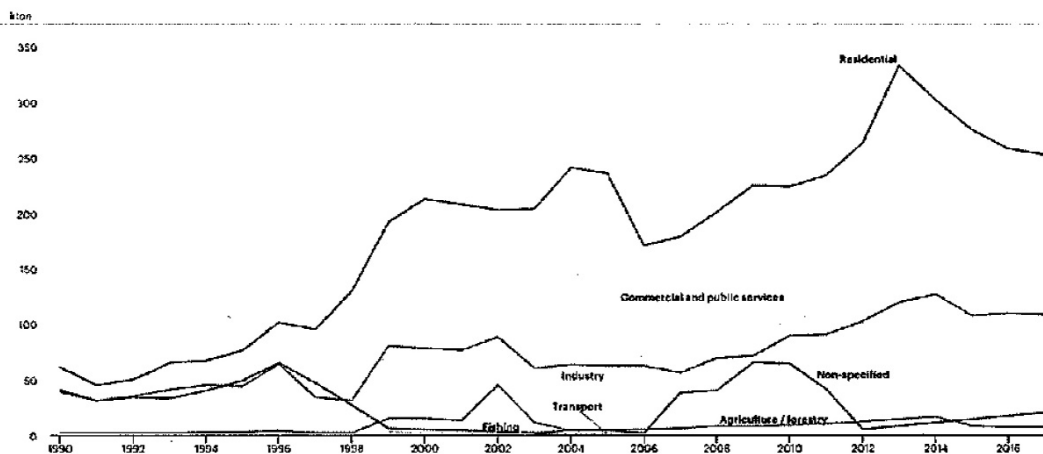

Figure 9 Electricity final consumption by sector in Albania for 1990-2017

Albania applied for European Union (EU) membership in 2009. As the EU Commission stated in 2010, according criteria must be met before accession negotiations can begin.

Following a positive recommendation by the EU Commission, on 26. June 2018 the General Affairs Council had promised to open EU accession negotiations in June 2019. This requires progress in the five key priorities (judicial reform, administrative reform, the fight against corruption, organised crime and human rights). The country report of the EU Commission of 29. May 2019 again recommends the start of EU accession negotiations. The decision of the EU summit of 18. October 2019 to suspend accession negotiations is a significant obstacle to faster industrial development. EU Commission President Juncker commented on this:

It is a historic mistake that the EU heads of state and government refused to give the go-ahead on 18 October to the planned launch of accession negotiations with Albania and North Macedonia.

Regarding the EU accession, one of the prerequisites is a liberalised and deregulated electricity market. The full unbundling of electricity generation, distribution and sales is only one of several obligations still to be implemented.

Below follows a brief, qualitative characterization of Albania's for those regions in which the investment is foreseen to be realized.

3.1 Region of Shkodra

The region of Shkodra with the capital of the same name is the second largest region in Albania. It lies in northern Albania, has approx. 215,000 inhabitants and has 5 municipalities (Fushe-Arrez, Malesia-Madhe, Puka, Shkodra, Vau-Deja). With exception of the coastal strip, the Qark essentially consists of high mountainous areas (Albanian Alps), which are sparsely populated.

[Handwritten signature]

The capital Shkodra has about 112,000 inhabitants, 52% of the total population. The city is over 2,400 years old and is Albania's cultural and historical centre. The service and trade sector are strong. Agriculture benefits from the fertile soils in the surrounding area of the city.

The small town Fushe-Arrez with approx. 2,500 inhabitants is economically characterized by a copper mining, which is under reconstruction, otherwise there is no industrial use. The area around Fushe-Arrez is used for forestry purposes. The agriculture is distinctly subsistence agriculture. The area is characterized by poverty.

With 60 inhabitants per square kilometre the region is one of the most sparsely populated areas in Albania. Approximately 56% of the total population lives in rural areas. Population decline is particularly noticeable in the mountainous regions.

3.2 Region of Durres

The Qark Durres is located in central Albania and is divided into 3 communities (Durres, Kruja, Shijak).

The capital Durres is the second largest city of Albania after Tirana. Economically, Durres is the second most important city after Tirana, which is also characterized by the largest port of Albania. Due to its location on the Aegean Sea and the existing sandy beaches, the area around Durres is well established for tourism.

Beside Durres the villages Kruja, Fushe-Kruja and Thumana are worth mentioning. The Adriatic Sea with 61.8km forms the western border of the Qark.

With a population density of 766 inhabitants per square kilometre, the Qark is the most densely populated region in Albania.

Due to internal migration, especially from rural areas of northern Albania, the population has increased in recent years. The majority of the population lives in cities (73%), of which 175,000 inhabitants live in the capital Durres.

The small town of Kruja is an administrative and tourist centre. The town is characterised by traditional crafts and the production of souvenirs. The Kruja fortress is a historical Albanian sanctuary (Skanderberg Museum).

Fushe-Kruja is a town with about 19,000 inhabitants in the coastal plain. Economically characterized by cement factories and lime burning. In south from Fushe-Kruja is a furniture industry. The population has grown through internal migration, especially from economically undeveloped regions of Albania.

3.3 Region of Lezha

The Qark Lezha consists of 3 municipalities (Lezha, Mirdita, Kurbin).

The capital Lezha with approx. 15,000 inhabitants has no significant industry and presents itself as a regional marketplace. The beach at the Adriatic Sea is used for tourism. Tourism has development potential.

The tourist possibilities in the seaside resort of Shengjin (approx. 8,000 inhabitants) have been better used in recent years. The handling of goods in the existing port has no great economic significance for Albania. Fishing is done on a small scale.

In the municipality of Kurbin a large part of the population is active in agriculture. Tourism is hardly developed. One of the reasons for this is the continuing pollution of the Adriatic coast.

The industrial complexes in the towns of Lac and Mamurres have almost all been shut down due to their uneconomical nature. Due to the closure of mines, some places have become depopulated (rural migration).

About 54% of the population in the cities and 57% are under 40 years old (a high proportion of children and young people up to 15 years of age).

PLANNED INVESTMENTS

[Handwritten signature]

4 PLANNED INVESTMENTS

The projects envisaged in this investment are mainly in the Shkodra region and the construction of a new station in Fushe Kruje.

The table below shows the Substations that will be newly built or reconstructed. The project also envisages the construction of medium voltage network (MV), low voltage network (LV), as well as MV / LV transformation cabins for each substation.

Table 1 Planned investments (Exchange rate 1 Euro = 125 Leke)

Region	Investment project	Investment value in Leke	No. of customers affected	Investment value in Euro	SAIFI Baseline (2019)	SAIDI Baseline (2019)	SAIFI Target after investment	SAIDI Target after investment	Approximate losses in the distribution network Baseline (2019)	Approximate losses in the distribution network Target after investment
SHKODRA	Substation Construction 35/20/10 kV TAMARE and the MV/LV distribution network	690,600,000	794	5,524,800	44	126	9	3	63%	42%
	Substation Construction 110/20 kV SHENGJIN and the MV/LV distribution network	697,600,000	8,213	5,580,800	14	28	3	6	43%	31%
	Reconstruction and strengthening of the Substation 35/20/10 kV KOPLIK and the MV/LV distribution network	1,197,080,000	3,873	9,576,640	5	15	2	6	41%	33%
	Reconstruction and strengthening of the Substation 35/20/10 kV BAJZE and the MV/LV distribution network	283,505,000	1,499	2,268,040	3	8	1	3	48%	39%
	Reconstruction of the Substation 110/6 kV RRENC and the MV/LV distribution network	557,610,000	3,093	4,460,880	5	14	2	5	50%	38%
	Reconstruction of the Substation 110/20/6 kV SHKODRA 1 and the MV/LV distribution network	1,208,940,000	25,721	9,671,520	1	3	0	1	31%	28%
	Reconstruction of the Substation 110/35/20/6 kV	695,060,000	20,043	5,560,480	5	19	2	8	32%	27%

[Handwritten signature]

*TIMEFRAME FOR THE
IMPLEMENTATION OF THE
INVESTMENTS*

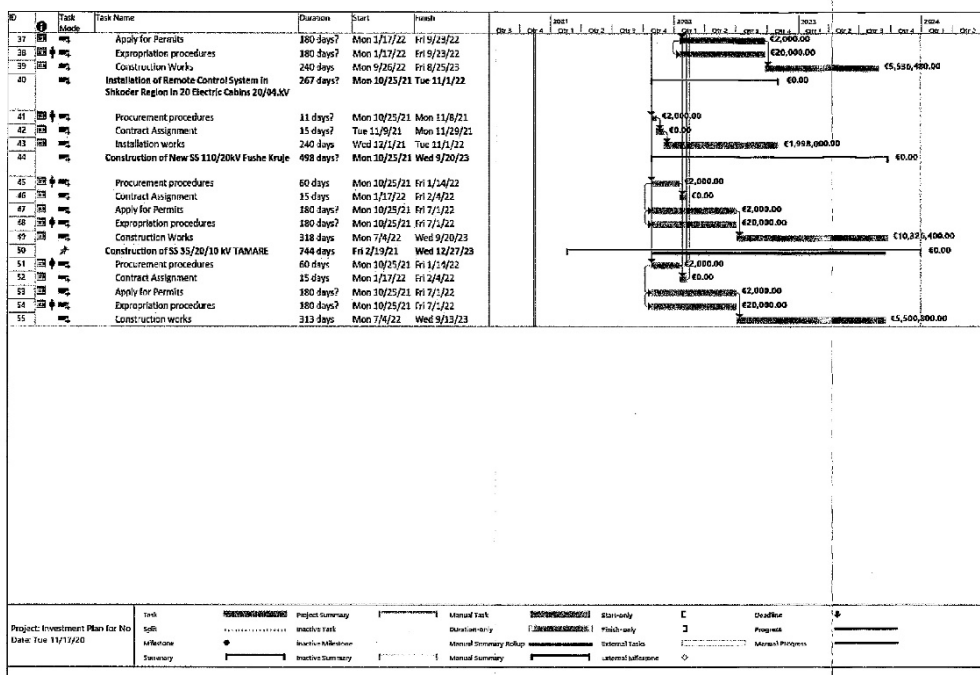
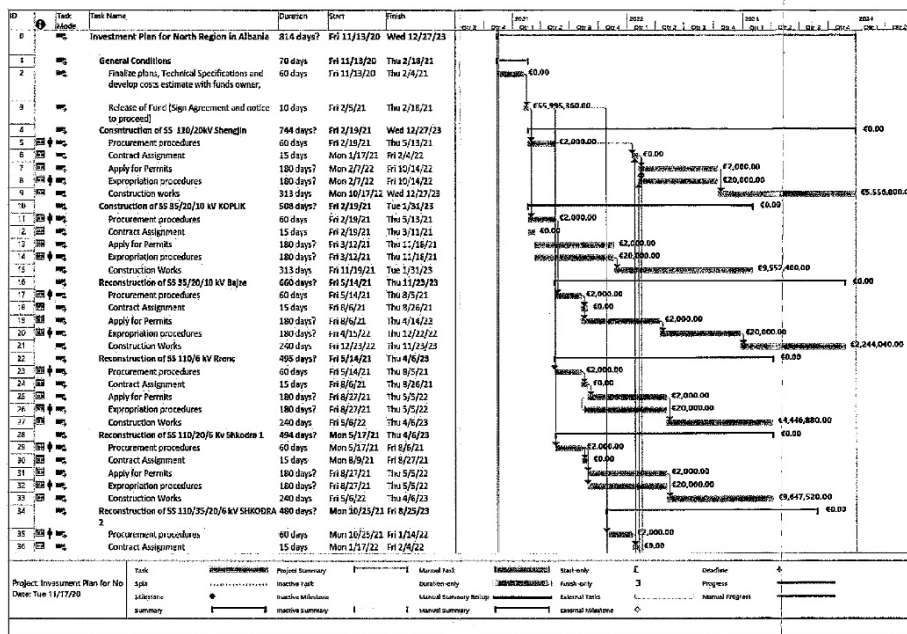

[Handwritten signature]

5 TIMEFRAME FOR THE IMPLEMENTATION OF THE INVESTMENTS

Table 2 Investments time (starting date has been inserted for simulation purposes only)

PROJECTS DESCRIPTION AND LOCATIONS

A: Bulevardi "Gjergj Fishta", Ndërtesa Nr. 88, H.1, Njësia Administrative Nr. 7, 1023, Tirana, Albania, NIPT: K72410014H

6 PROJECTS DESCRIPTION AND LOCATIONS

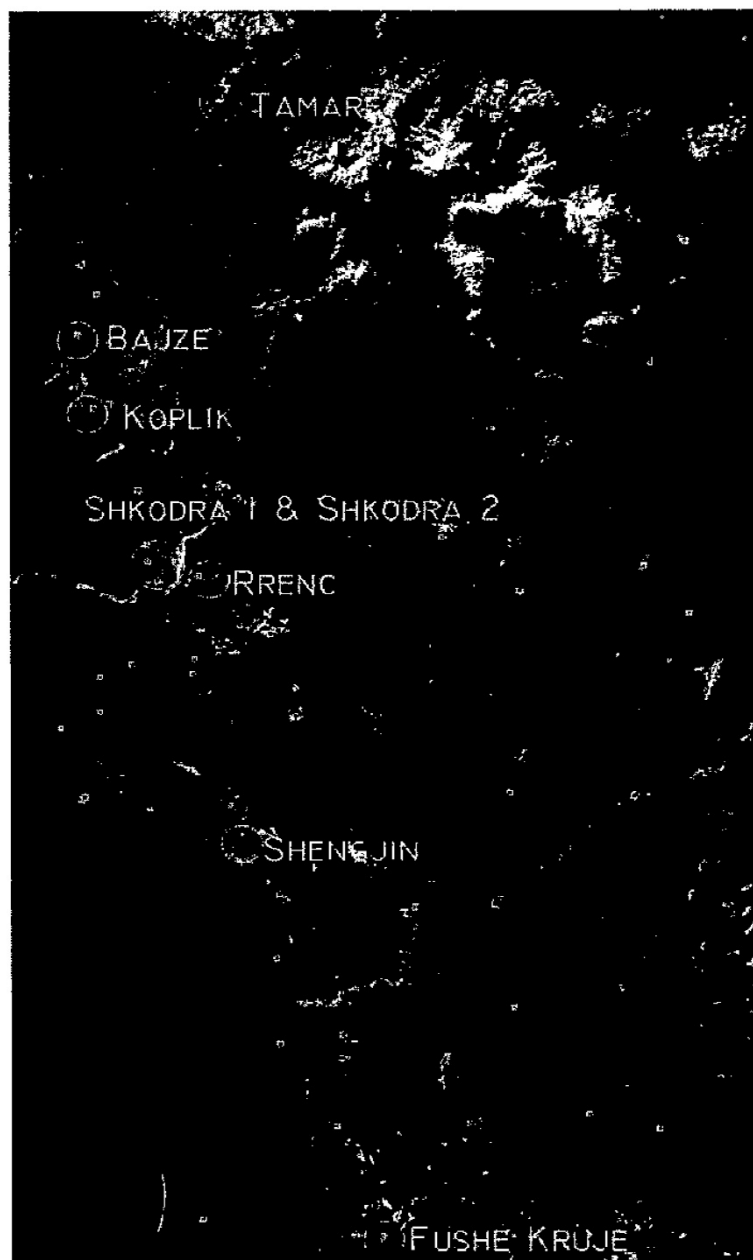

Figure 10 Area where the project is expected to be implemented

A: Bulevardi "Gjergj Fishta", Ndërtesa Nr. 88, H.1, Njësia Administrative Nr. 7, 1023, Tirana, Albania, NIPT: K/24/10014H

Based on the table above we see the geographical division of projects, which are part of one of the most important areas of the country such as the city of Shkodra and the construction of a new substation in the area of Fushe Kruja which is part of Durres region.

In order to compile a detailed environmental report, it will be necessary to analyze the individual environmental items for each object and to compile environmental impact assessment reports for each.

6.1 Construction of 35/20/10 kV TAMARE Substation

The total project value amounts to 5,524,800 Euro. The estimated time for the implementation of the project (from procurement procedures to completion of works) is 744 days.

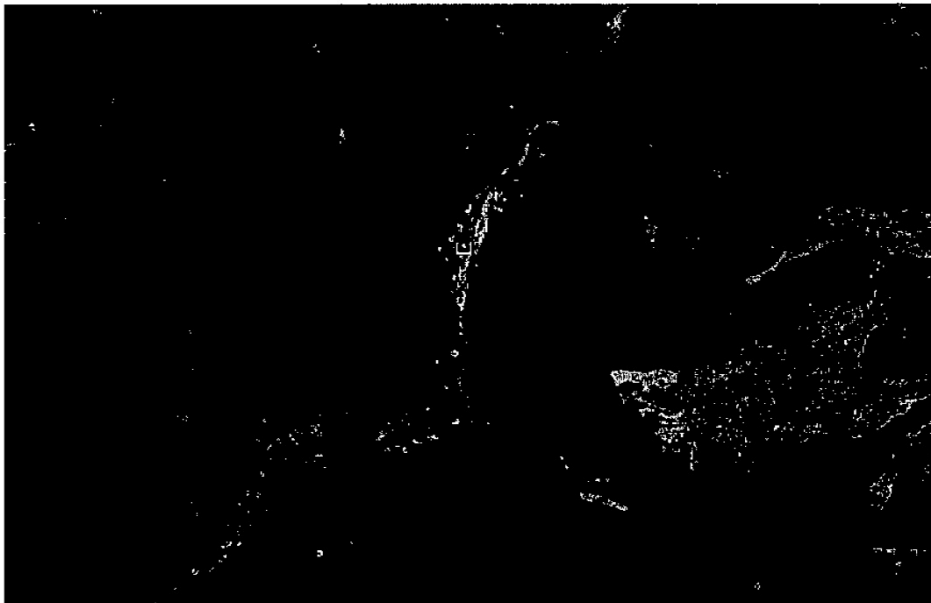
Tamara is a village in Kelmend commune in the Malësia e Madhe district of Albania. Tamara has been the administrative center of Kelmendi since 1935. It lies on the edge of the Cem of Selca, where the Cem of Selca joins in a single river with the Cem of Vukli, at an altitude of 235 m above sea level.

It is a village located in a deep pit about 1000 meters below the mountain tops. The center has houses and residential apartments. Among them is the high school, with a good sports corner, and, further, the two-story hospital of the area, churches, shops, bar-restaurants, etc.

The main economic direction is livestock. There are sheep, cows and ungulates. From the plants we mention crops such as: corn, alfalfa and vegetables. Also grows: figs, plums, mania, peaches, thana and vine. Winters in Tamara are relatively cold and summers hot. The warm air masses coming from Shiroku do not allow the climate to worsen as in other parts of Kelmendi. It rarely snows in this village, although the settlement is deep in the mountains. This is shown by the vegetation, mainly Mediterranean with sage and thyme and various oaks, lacking beech and pine as a characteristic tree for alpine valleys. Wild pomegranate catches your eye along the valley. The river gives beauty to the village. Wonderful trout can be hunted in Cem.

A: Bulevardi "Gjergj Fishta", Ndërtesa Nr. 88, H.I, Njësia Administrative Nr. 7, 1023, Tirana, Albania, NIPT: K72410014H

Figure 11 Tamara gis map

Figure 12 View from the Tamare tourist area

A: Bulevardi "Gjergj Fishta", Ndërtesa Nr. 88, H.1, Njësia Administrative Nr. 7, 1023, Tirana, Albania, NIPT: K72410014H

Gi

Figure 13 View from the Tamare tourist area

Currently the Tamarea area is supplied with energy by the Vukpalaj Substation through the Vukpalaj feeder which currently has a length of almost 120 km and almost 120 transformation cabins. Vukpalaj feeder does not provide the required quality energy supply for the area having enough indicators poor performance where for 2020 this area has Saif - 44 and Said - 126. To respond to the development of the area it is proposed to build a new substation in Tamare 35/20/10 kV the 35 kV supply line will be built by Vukpalaj substation with an approximate length of 18 km.

A: Bulevardi "Gjergj Fishta", Ndërtesa Nr. 88, H.1, Njësia Administrative Nr. 7, 1023, Tirana, Albania, NPK/K/72410014H

[Handwritten signature]

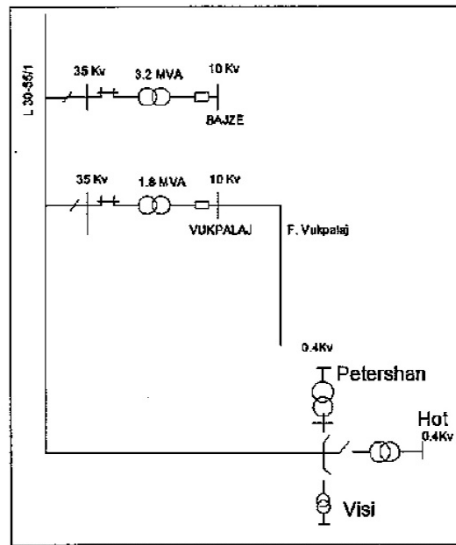

Figure 14 Existing scheme of the area that supplies energy to Tamare Village

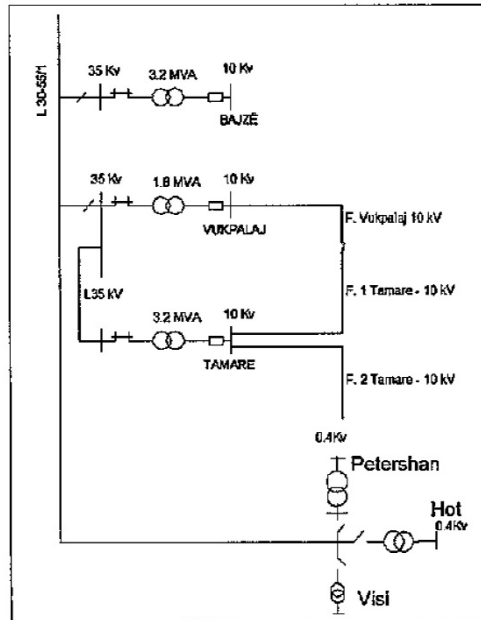

Figure 15 Proposed scheme for the construction of Tamare SUBSTATION

For the realization of the proposed scheme the following items will be needed:

- Construction of a 35 kV line Substation Vukpalaj - Tamare

A: Bulevardi "Gjergj Fishta", Ndërtesa Nr. 88, H.1, Njësia Administrative Nr. 7, 1023, Tirana, Albania, NIPT: K72410014H

[Handwritten signature]

- Supply and installation gas switch SF6 35 kV
piece 1
  - Supply and installation 35 kV metering switch with voltage transformer
piece 1
  - Supply and installation 10 kV switch 1250 A (Transformer switch)
piece 1
  - Supply and installation 10 kV switch 630 A (Feeder switch) piece 2
  - Supply and installation 10 kV metering switch with voltage transformer
piece 1
  - Supply and installation of external 35 kV dischargers
piece 3
  - Supply and installation of new control panel piece 1
  - Supply and installation of a 110 V radiator and battery room
set 1
  - Supply and installation of a 35/10 kV power transformer piece 1
  - Furnizimi dhe instalimi i transformatorit te nevojehet veti
piece 1
  - Civil works related to the construction of a new building .
- The above proposal provides a final solution to the energy supply of the Tamare area as well as the development perspective.

6.2 Construction of 110/20 kV SHENGJIN Substation

The total project value amounts to 5,580,800 Euro. The estimated time for the implementation of the project (from procurement procedures to completion of works) is 744 days.

Shengjini is a tourist town in the region of Lezha in northwestern Albania. The city is known for its port and wide beach. Shengjin is located about 7 km west of Lezha and has a population of 4,000 inhabitants.

It is located at the northern end of a large bay 7 km away from the provincial capital of Lezha. To the south of the city is the Drini Delta lagoon area, which forms the protected naturalistic oasis Kuna-Vaini. Here is a port, opened in 2009, which connects the city with Bari. It is a place with a pleasant panorama and a clear sea, surrounded by mountains not very high but with a special rock. In recent years the city has undergone a profound evolution, especially through the development of the construction industry.

A: Bulevardi "Gjergj Fishta", Ndërtesa Nr. 88, H.1, Njësia Administrative Nr. 7, 1023, Tirana, Albania, NIPT: K72410014H

Figure 16 Gis map for the Shengjin area

As we have mentioned above, this tourist city, where in recent years has received a development and darkening of multi-storey buildings would significantly improve economic and social development with the construction of a new substation.

Currently Shengjin area is supplied with energy by Lezhe Substation 110/20 kV through 5 feeders which do not respond to the requirements of the area mainly during the summer season, which is mainly oriented towards tourism. To respond to the development of the area, it is proposed to build a new 110/20 kV Substation in Shengjin, the 110 kV supply line will be built by Lezha Substation with an approximate length of 8 km. The construction of this substation provides the possibility of connection to the ring on the 20kV side with the new Velipoja substation, which is foreseen to be built by OSSH sh.a. The ring connection of the feeders of these substations finally solves the problem of electricity supply of all tourist constructions in the area from Shengjini to Velipoja.

A: Bulevardi "Gjergj Fishta", Ndërtesa Nr. 88, H.1, Njësia Administrative Nr. 7, 1023, Tirana, Albania, NIPT: K72410014H

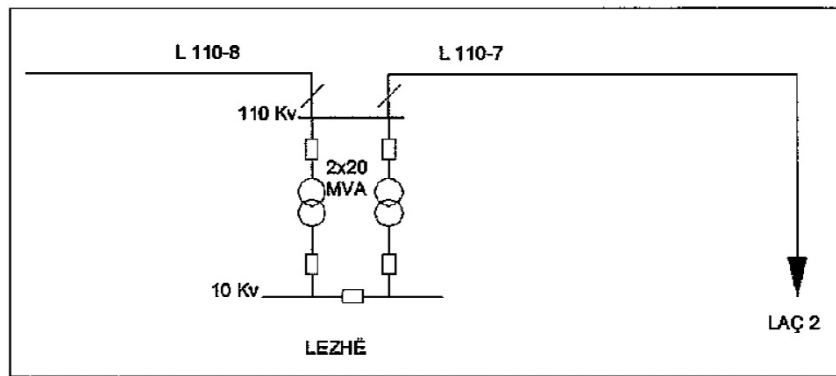

Figure 17 Current scheme of the 110 kV system from where the Shengjin area is supplied

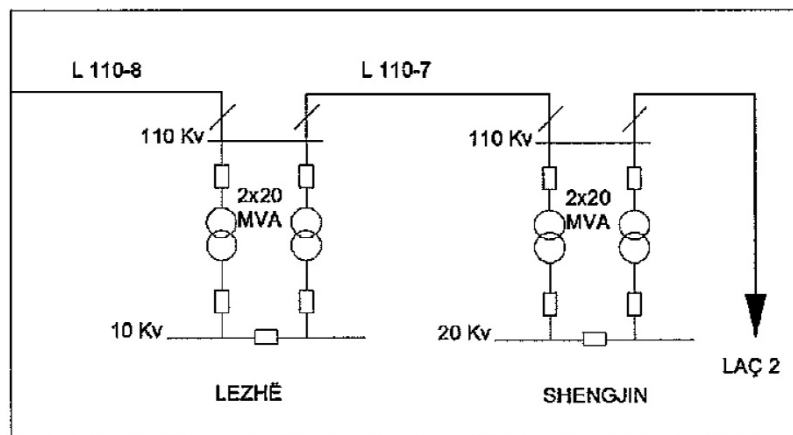

Figure 18 Proposed 110 kV scheme for the construction of a new substation

[Handwritten signature]

- Command room
- Switching Room 20 and 35 kV
- battery room 110 V and 48V
- radiator room
- AC / DC room
- office
- telephone and liaison room
- dining room
- hygienic and sanitary facilities

A: Bulevardi "Gjergj Fishta", Ndërtesa Nr. 88, H.I, Njësia Administrative Nr. 7, 1023, Tirana, Albania, NIPT: K72410014H

6.3 Reconstruction and strengthening of Substation 35/20/10 kV KOPLIK

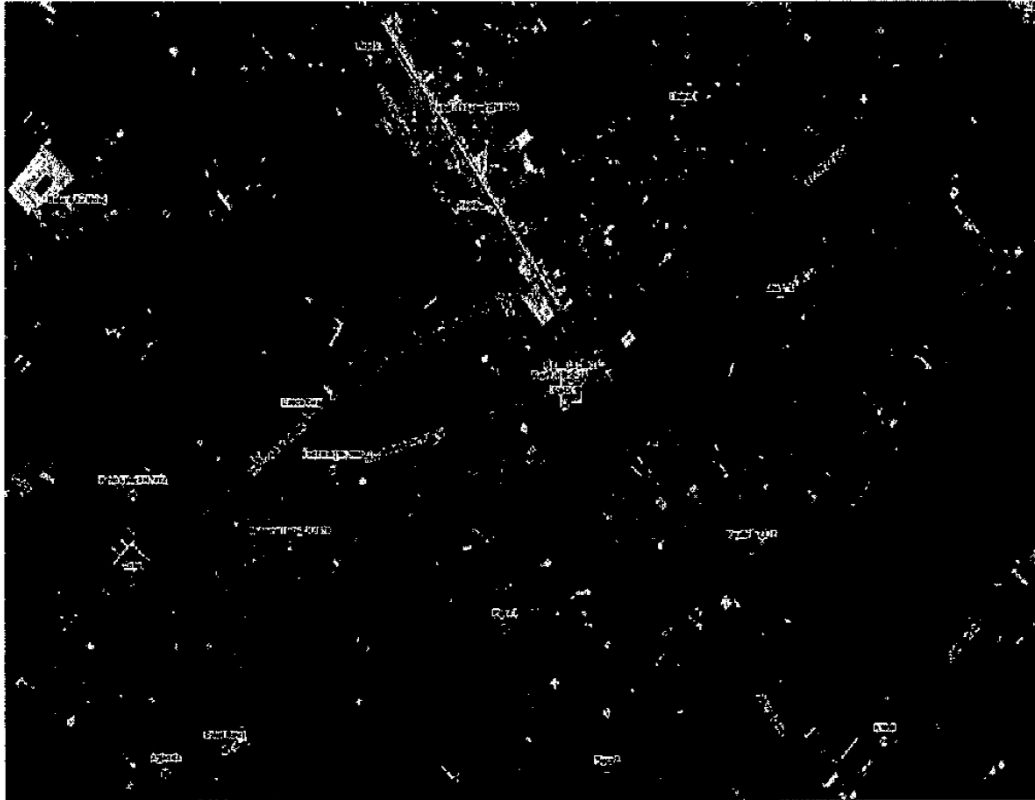

Figure 20 Gis map for the Koplik area

The total project value amounts to 9,576,640 Euro. The estimated time for the implementation of the project (from procurement procedures to completion of works) is 508 days.

Interventions in the Koplik area consist of Substations and the TM / TU network.

In the substation

The 35/6 kV Koplik substation was built in 1964. It has two power transformers installed: TR 1 = 3.2 MVA and TR 2 = 5.6 MVA and has four outlet feeders.

The substation is supplied with power from the line 35kV, 30-55 / 1 Koplik 220kV and has output in the direction of Bajze and Vukpalaj Substation.

A: Bulevardi "Gjergj Fishta", Ndërtesa Nr. 88, H.1, Njësia Administrative Nr. 7, 1023, Tirana, Albania, NIPT: K724-00149

A handwritten signature in black ink, appearing to be 'Gj'.

Input and output of 35 kV lines and inputs of 35 kV power transformers are realized with knives and fuses 35 kV.

The 6 kV switches are the old type of Russian & Chinese model, very depreciated and being old, there is no replacement part for replacement in case of defect.

Based on the highly depreciated technical condition of the equipment in Koplik Substation, we propose that in this Substation the following interventions be realized:

1. 35 kV line tract piece 2 which contains:
  - 35 kV switch
  - Current transformers
  - Voltage transformer
  - Disconnectors 35 kV
  - Protection panel with maximum protection, cast, Earth
  - Primary and secondary cables.
2. Transformer tract 35 kV piece 2 Which contains:
  - 35 kV switch
  - Current transformers
  - Voltage transformer
  - Disconnectors 35 kV
  - Protection panel with maximum protection, differential, gas, temperature
  - Primary and secondary cables.
3. 6 kV plant which contains:

• 6 kV switch for power transformer	piece 2
• Çela 6 kV for feeders	cope 12
• Switch 6 kV metering	piece 2
• Switches for personal needs	piece 2
• Panel 6 kV command & protection	piece 1
• Battery & radiator room 110V, DC	piece 1
• 10MVA power transformer; 35/20/6 kV	piece 2
• Reconstruction of the building + fencing + civil works	

In the TM / TU network

This area has had demographic development and the electricity network TM / TU, the transformation booths which were built many years ago need urgent intervention, are also areas in which the customers themselves have built the electricity network creating problems in the network.

In addition to depreciation, the electricity network also passes in mountainous areas, where during the winter season it is extremely difficult to repair defects within the time target. In Koplik, starting from the geographical position, there are many areas which are

having tourist development from year to year. Network works have been done but it is necessary to intervene in investments to improve the electricity supply for the customers of these areas.

A: Bulevardi "Gjergj Fishta", Ndërtesa Nr. 88, H.1, Njësia Administrative Nr. 7, 1023, Tirana, Albania, NIPT: K72410014H

6.4 Reconstruction and strengthening of Substation 35/20/10 kV BAJZE

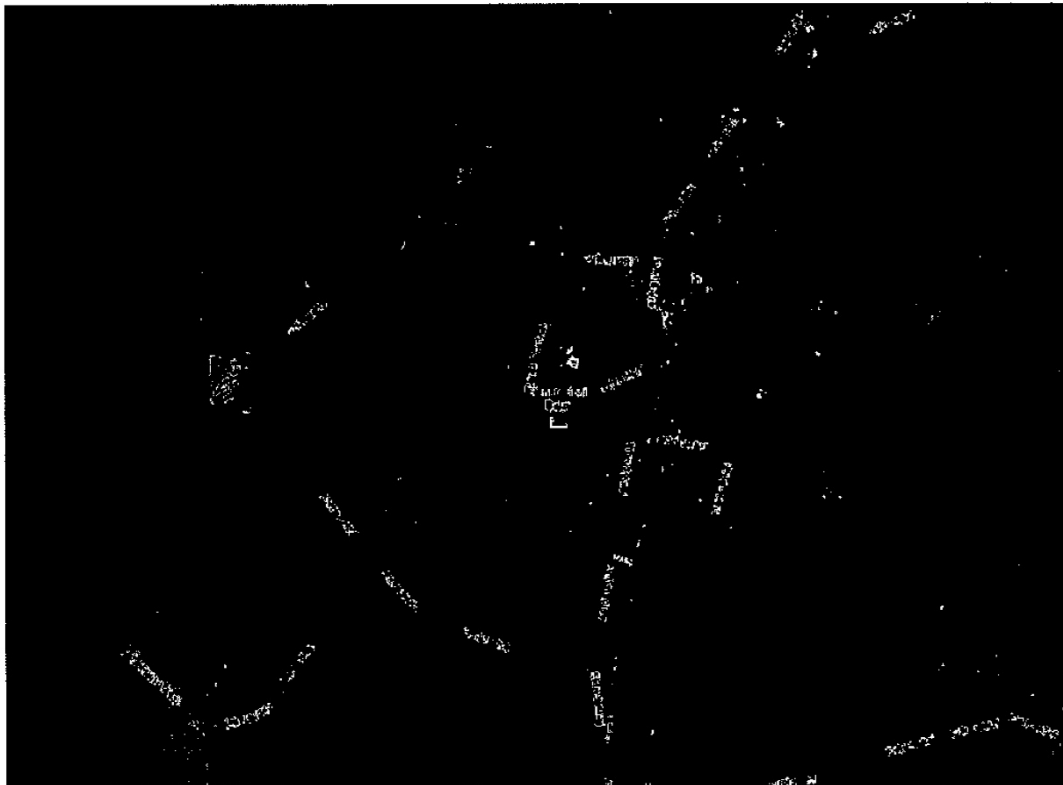

Figure 21 Gis map for the Bajze area

The total project value amounts to 2,268,040 Euro. The estimated time for the implementation of the project (from procurement procedures to completion of works) is 660 days.

Interventions in the area of Koplik / Bajze consist of Substations and TM / TU network.

In the substation

Substation 35/10 kV Bajze is a construction of 1967. It has an area of about 500m².

It has installed a TR 3.2 MVA with $I_n = 175A$ and $I_{max} = 130A$ and two outlet feeders. The substation is supplied with power from the line 35kV, 30-55 / 1 Koplik 220kV-Koplik-Bajze-Vukpalaj-Han I Hotit. The input line in the substation is a branch without a switch. Also,

the entrance to the power transformer from the 35 kV side is realized with a disconnect switch and a 35 kV fuse.

The 6 kV cells are the old type of Russian model, very depreciated and being old, there is no replacement part for replacement in case of defect. Based on the above, for each problem in the Substation, the 35 kV line is completely disconnected, leaving without power the Substations connected to it, as well as the Hani i Hotit Substation, which supplies the customs offices of Hani i Hotit.

Due to the long time in use, the lack of damaged parts has made the defects and disconnections in this Substation to be frequent. For this we ask:

1. 35 kV line tract piece 1 which contains:
  - 35 kV switch
  - Current transformers
  - Voltage transformer
  - Disconnect switch 35 kV
  - Protection panel with maximum protection, instant, Earth
  - Primary and secondary cables.
2. Transformer tract 35 kV piece 1 Which contains:
  - 35 kV switch
  - Current transformers
  - Voltage transformer
  - Disconnect switch 35 kV
  - Protection panel with maximum protection, differential, gas, temperature
  - Primary and secondary cables.
3. 10 kV plant which contains:
  - Switch 10 kV for Power Transformer piece 1
  - Cell 10 kV for feeders piece 3
  - Switch 10 kV metering piece 1
  - Switches for personal needs piece 1
  - Panel 10 kV command & protection piece 1
  - Battery & radiator room 110V, DC piece 1
  - Power transformer 10MVA; 35/20/10 kV piece 1
  - Reconstruction of the building + fencing + civil works for the installation of containers

A: Bulevardi "Gjergj Fishta", Ndërtesa Nr. 88, H.I, Njësia Administrative Nr. 7, 1023, Tirana, Albania. NIPT: K72410014H

In the TM / TU network

This area has had demographic development and the electricity network TM / TU, the transformation booths which were built many years ago need urgent intervention, are also areas in which the customers themselves have built the electricity network creating problems in the network.

In addition to depreciation, the electricity network also passes in mountainous areas, where during the winter season it is extremely difficult to repair defects within the time target. In Bajze, starting from the geographical position, there are many areas which are having tourist development from year to year. Network works have been done but it is necessary to intervene in investments to improve the electricity supply for the customers of these areas.

A: Bulevardi "Gjergj Fishta", Ndërtesa Nr. 88, H.1, Njësia Administrative Nr. 7, 1023, Tirana, Albania, NIPT: K924100241

6.5 Reconstruction of 110/6 kV RRENC Substation

Figure 22 Gis map for the Rrenc area

The total project value amounts to 4,460,880 Euro. The estimated time for the implementation of the project (from procurement procedures to completion of works) is 495 days.

Interventions in the area of Shkodra / Rrenc Substation consist of Substations and the TM/TU network.

In the substation

The 110/6 kV Rrenc substation was built in 1976. It supplies energy to the municipalities of Rrenc and Guri I Zi. Currently, a 1x5.6 MVA power transformer and 6 output feeders are installed.

The 110 kV tract of the power transformer, which is in the construction of the Substation, the 6 kV plant, which is very depreciated, remains problematic. Another problem is the aggravated construction condition of the service building. This requires:

A: Bulevardi "Gjergj Fishta", Ndërtesa Nr. 88, H.1, Njësia Administrative Nr. 7, 1023, Tiranë, Albania. NEPT: K72410014H

1. 10 / 15MVA power transformer; 110/20/6 kV Piece 1
2. 110 kV line tract piece 1 which contains:
  - a. 110 kV switch
  - b. Combined current and voltage transformer
  - c. 110 kV disconnect switch with two earth knives
  - d. 110 kV discharger
  - e. Command & protection panel for the line
3. 110 kV transformer tract piece 1 which contains:
  - f. 110 kV switch
  - g. Current transformers
  - h. Voltage transformer
  - i. 110 kV disconnect switch
  - j. 110kV discharger
  - k. Protection panel with maximum protection, differential, gas, temperature
  - l. Primary and secondary cables.
4. 6 kV plant which contains:
  - m. 6 kV switch for power transformer piece 1
  - n. 6 kV cell for feeders cope 7
  - o. Switch 6 kV metering piece 1
  - p. Switches for personal needs piece 1
  - q. 6 kV control panel & protection piece 1
5. Battery room & radiator 110V, DC piece 1
6. Reconstruction of the building + fencing + civil works

In the TM / TU network

The Rrenc area is supplied by 5 6 kV air feeders with a line length of about 60 km. Despite the fact that it is a rural area, it is having a demographic development. Investments have been made in the electricity network TU, electrical cabins and in the reconstruction of the TM network, but the problems of electricity supply for this area continue to be present. These cabins need intervention both from the construction side and in the replacement of equipment, or pole cabins which are out of technical conditions.

In addition to the depreciation of the electrical network and the necessity for intervention in the restoration within the technical conditions of the electrical network, it is important to note that there are many walled cabins at risk of collapse which were damaged as a result of the earthquake on 26.11.2019.

After the damages caused by the earthquake, emergency and partial works have been done in the damaged cabins to provide uninterrupted supply of electricity to our customers, but to eliminate and prevent possible breakdowns that may occur, it is necessary to intervene in these cabins that are in danger of collapsing, moving to pole cabins or new prefabricated

boxing cabins, as the total depreciation of the building is impossible and dangerous for our employees to intervene to repair the defects in these cabins.

A: Bulevardi "Gjergj Fishta", Ndërtesa Nr. 88, H.1, Njësia Administrative Nr. 7, 1023, Tirana, Albania. Tel: +355 69 2410014H

6.6 Reconstruction of 110/20/6 kV Substation SHKODRA 1

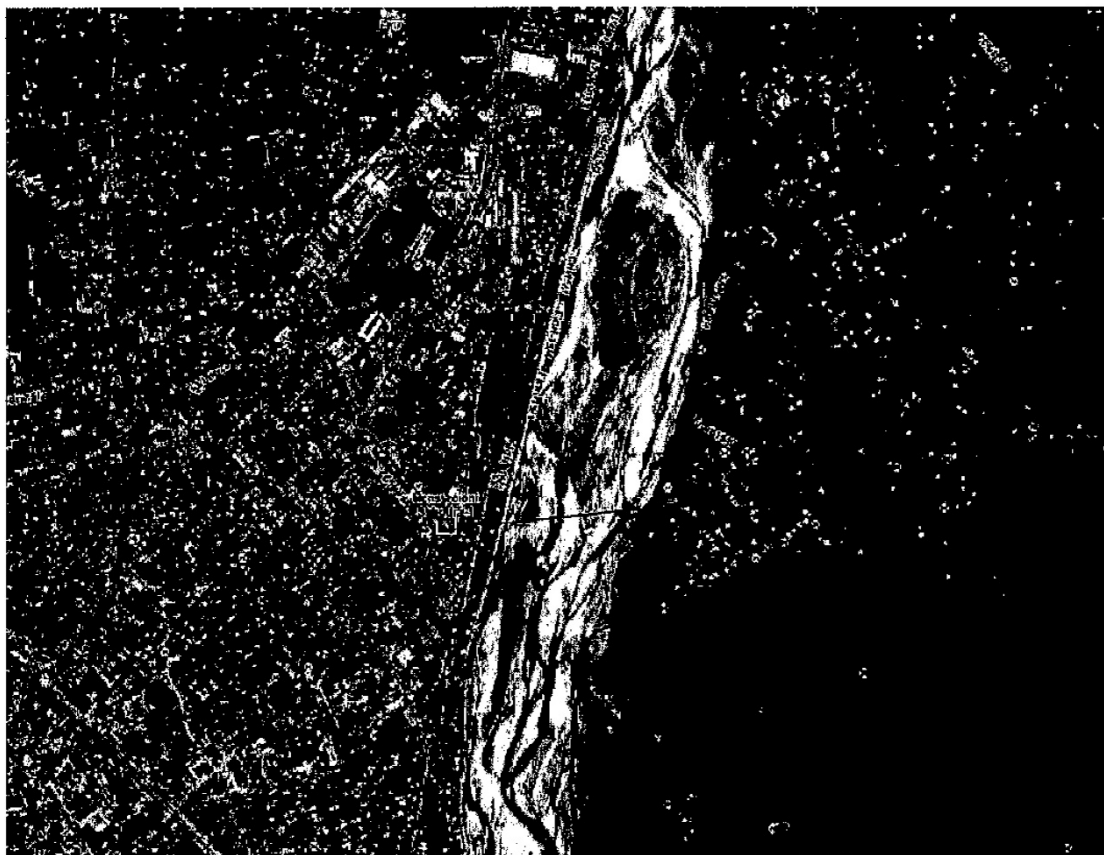

Figure 23 Gis map for the area of Shkodra substation 1

The total project value amounts to 9,671,520 Euro. The estimated time for the implementation of the project (from procurement procedures to completion of works) is 494 days.

Substation Shkodra 1 110/20/6 kV is a construction of 1966. Initially there were installed transformers 2x 5.6 MVA, 110/35/6 KV that supplied the city of Shkodra and with 35 kV output Malsine e Madhe. Over the years the increase in loads has changed and strengthened. Accurately has installed:

1. Transformers 40 MVA, 110/20 kV from which come 20 kV feeders (total 10 feeders) which supply a part of the city of Shkodra.

A: Bulevardi "Gjergj Fishta", Ndërtesa Nr. 88, H.1, Njësia Administrative Nr. 7, 1023, Tirana, Albania. NIPT: K72410014H

A handwritten signature.

2. Transformers 25 MVA, 110/6 kV from which come out 6 kV feeders (total 10 feeders) which supply the Shkodra area and parts of the Shkodra highlands.

During 2019, intervention was made in the 20 kV Plants in the replacement of the complete 20 kV Cells.

Also, the dismantled 20 kV switches were repaired and with them the replacement of the 6 kV distribution plant was done.

Problematic remain 110 kV tractors of power transformers which are in the construction of the substation and the reconstruction of the building which is very depreciated and the empowerment of the substation with a power transformer 40 / 50MVA 110 / 20kV together with its tracts. For this is required:

1. Line tract 110 kV piece 2 which contains:
  - Switch 110 kV switch
  - Combined current and voltage transformer
  - Disconnect switch 110 kV with two earth Disconnect switch
  - Discharger 110 kV
  - Command & protection panel for the line
2. Transformer tract 110 kV piece 3 which contains:
  - Switch 110 kV
  - Current transformers
  - Voltage transformer
  - Disconnect switch 110 kV
  - Discharge 110kV
  - Protection panel with maximum protection, differential, gas, temperature
  - Primary and secondary cables.
3. Battery room & radiator 220V, DC withstand Piece 1
4. Power transformer 40 / 50MVA; 110/20 kV Piece 1
5. Reconstruction of the building + fencing + civil works

A: Bulevardi "Gjergj Fishta", Ndërtesa Nr. 88, H.1, Njësia Administrative Nr. 7, 1023, Tirana, Albania, NIPT 972416014H

6.7 Reconstruction of 110/35/20/6 kV Substation SHKODRA 2

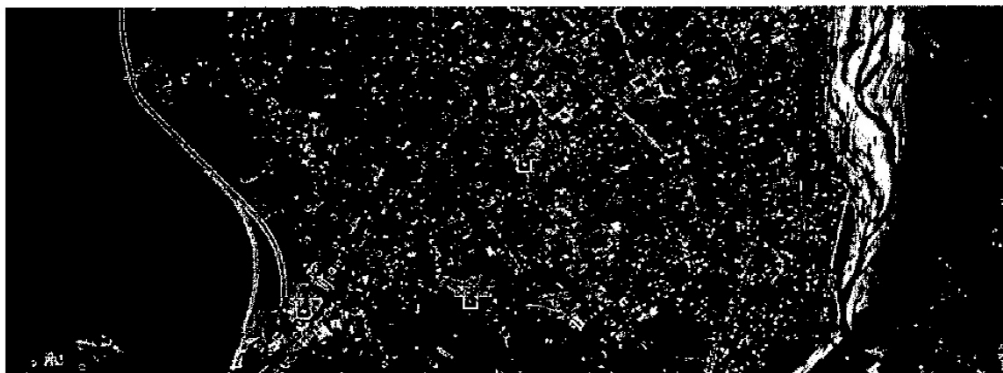

Figure 24 Gis map for the Shkodra substation area 2

The total project value amounts to 5,560,480 Euro. The estimated time for the implementation of the project (from procurement procedures to completion of works) is 480 days.

These investments occupy an important place in terms of improving all parameters that give priority to energy supply.

The above mentioned installations are foreseen to be reconstructed both from the construction side of the facilities which have been identified with significant technical problems, as a result of their construction many years ago, as well as reconstruction and replacement of electrical equipment, which are not able to good technical and do not respond to the development of the power supply area, causing occasional supply problems. Their reconstruction will bring improvement of energy supply, reduction of losses, improvement of the environmental-social situation thus making possible the economic development for the area.

Substation Shkodra 110/35/20/6 kV 2 is a construction of 1976. Initially, there were installed transformers 2 x 7.5MVA, 110/35/6 kV that supplied the city of Shkodra and with 35 kV output supplies the part of the subcontinent and the area Velipoja. Over the years and the increase of loads, the substation has undergone changes and strengthening. Accurately has installed:

1. Transformer 20MVA, 110/6 kV, from which 4 6 kV feeders come out, which supply a part of the suburbs of Shkodra.
2. Transformer 20 MVA, 110/35 kV, the output of which is 35 kV, which supplies the sub Shkodra area as well as the coastal area of Velipoja.
3. Two transformers 2x25 MVA, 110/20 kV which supply 20 kV busbars (7 feeders in total)

A: Bulevardi "Gjergj Fishta", Ndërtesa Nr. 88, H.1, Njësia Administrative Nr. 7, 1023, Tirana, Albania, NIPT: K724100141

[Handwritten signature]

The 110 kV tracts of the existing power transformers remain problematic, which are in the construction of the Substation, the 6 kV plant which is depreciated, the 35 kV plant. For this it is required:

1. Line tract 110 kV piece 2 Which contains:
  - Switch 110 kV
  - Combined current and voltage transformer
  - Disconnect switch 110 kV with two earth Disconnect switch
  - Discharger 110 kV
  - Command & protection panel for the line
2. Transformer tract 110 kV piece 2 Which contains:
  - Switch 110 kV switch
  - Current transformers
  - Voltage transformer
  - Disconnect switch 110 kV Disconnect switch
  - Discharge 110kV
  - Protection panel with maximum protection, differential, gas, temperature
  - Primary and secondary cables.

V.O. Transformer tracts 110kV are for TR 20MVA 110./6 kV dhe 20MVA 110/35 kV.

  - 35 kV line tract piece 1 which contains:
    - 35 kV switch
    - Current transformers
    - Voltage transformer
    - Disconnect switch 35 kV
    - Protection panel with maximum protection, cast, Earth
    - Primary and secondary cables.
  - Transformer tract 35 kV piece 1 Which contains:
    - 35 kV switch
    - Current transformers
    - Voltage transformer
    - disconnect switch 35 kV
    - Protection panel with maximum protection, differential, gas, temperature
    - Primary and secondary cables.
  - 6 kV plant which contains:
    - 6 kV switch for power transformer piece 1
    - 6 kV cell for fidrat dales cope 5
    - Switch 6 kV metering piece 1

A: Bulevardi "Gjergj Fishta", Ndërtesa Nr. 88, H.1, Njësia Administrative Nr. 7, 1023, Tirana, Albania, NIPT: K72410014H

- Switches for personal needs piece 1
- 6 kV control panel & protection piece 1
- Battery room & radiator 110V, DC piece 1

Interventions in the TM / TU Network of Substation Shkodra 1 and Shkodra 2

Respectively Substation SH-1 110/20/6 kV with a length of TM lines about 70km cable line and 188 km overhead line, (596 kab.transformation) extends not only the city of Shkodra and its surroundings but also in deep rural areas. Substation SH-2 110/20/6 kV with length of TM lines about 42.7 km cable and 54 km overhead (308 transformation cabins) supplies the city of Shkodra but also its peripheral areas.

Mainly BOX cabins of these Substations need emergency intervention due to depreciation by the construction, while part of the masonry cabins are risk examples. It is also necessary to be honored in other areas that supply these substations as the electrical network / cabins are depreciated as a result of construction not many years ago but also the intervention in the network without criteria of subscribers (this in rural areas) which create problems in electricity supply.

All works have been done (investments, overhauls) in the reconstruction of the electrical network, as well as its, but a lot of work is needed to eliminate the critical nodes of the electrical network for these Substations.

A: Bulevardi "Gjergj Fishta", Ndërtesa Nr. 88, H.1, Njësia Administrative Nr. 7, 1023, Tirana, Albania, NIPT: K72410014H

6.8 Installation of Telekontrol system, remote controls of Shkodra Region for 20 electrical cabins 20 / 0.4 kV

The total project value amounts to 2,000,000 Euro. The estimated time for the implementation of the project (from procurement procedures to completion of works) is 267 days.

The remote cab control system is an investment which is efficient in the work process in the system. Predicting the implementation of this investment will bring obvious improvements in several areas, such as: monitoring the system in real time, eliminating the defect in a timely manner by improving customer service, information on the state of the network at any time, increasing security in work of workers who operate in the field, etc.

For the realization of the above functions are needed the works:

- Dismantling of existing cells, their transport and delivery to the OSHEE warehouse within the city of Shkodra
- Supply and installation of SF6 Gas Clamps - Which will be supplied by the works contractor
- Two line switches with SF6 gas motorized load separator, earthing knife, they will be accompanied by conductors and busbars.
- Je Transformer switch with load splitter with SF6 gas disconnect coil, earthing knife, TM fuse and busbar.
- Dismantling of the Transformer with wheels, 400 KVA 20 / 0.4 kV (or power according to the case of the cabin), together with the existing panel TU and bridges TM, TU and their delivery to the DSO warehouses within the city of Shkodra.
- Installation of Transformer with wheels, 400KVA 20 / 0.4 kV (or power on request).
- Supply, installation and configuration of the RTU panel together with UPS 24VDC and GPRS modem according to the given technical specifications.
- Installation of a TU Panel- which will be supplied by OSHEE and will be assembled by the contractor.
- TM Installation of TM and TU Cables: from the transformer switch to the power transformer (Al 3x (1x70) mm²) and from TR to the TU panel (according to the panel specifications), together with the respective accessories will be supplied by OSHEE and will be mounted by the contractor
- Supply and installation of dielectric carpet in the maneuvering square of the cells

A: Bulevardi "Gjergj Fishta", Ndërtesa Nr. 88, H.1, Njësia Administrative Nr. 7, 1023, Tirana, Albania, NIPT: R72410014H

A handwritten signature in black ink.

- Supply and installation of the internal earthing and lighting system of the cabin.
- As "as build" drawings of cabins

A: Bulevardi "Gjergj Fishta", Ndërtesa Nr. 88, H.I, Njësia Administrative Nr. 7, 1023, Tirana, Albania, NP/PT/K/724/100/14H

6.9 Construction of 110/20 kV Fushë Krujë Substation

The total project value amounts to 10,350,400 Euro. The estimated time for the implementation of the project (from procurement procedures to completion of works) is 498 days.

Geographically Fushe Kruja lies 10 km west of the city of Kruja, and at the same time of the Kruje-Dajt mountain range. It is 15 m above sea level.

Its geographical position is important as it serves as a connecting node of the North and East of Albania with Tirana and Durres. It is crossed by the road Shkoder-Fushe-KrujeTirane and all other roads that connect with the road in Milot.

The field is very fertile, especially for cereals and vegetables and the surrounding hills to the east Zalle. Kullas, Zeze that are especially good as agricultural units for planting trees and mainly grapes.

The field has an area of approximately 100 square km with villages in the field that have occupied a lot of land, affecting agricultural land.

It is crossed by the river Zesa that passes through the village of Zeze and has received the same name and originates from the villages after Kruja and passes to the Kruja scale. It dries up in summer and has become useless for irrigation as a result of pollution.

To the west, the plain is crossed by the Gjole river or the Tirana river, and then by the Gjole river and the Ishmi river, the river has three names that it takes from the place where it passes.

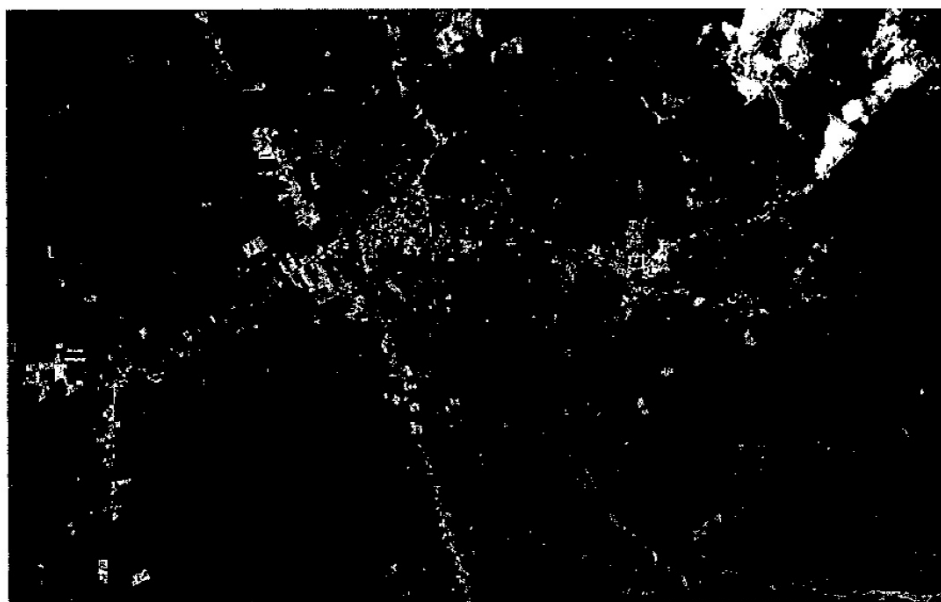

Figure 25 Gis map for the area of Fushe Kruja

A: Bulevardi "Gjergj Fishta", Ndërtesa Nr. 88, H.1, Njësia Administrative Nr. 7, 1023, Tirana, Albania, NIPT: K-72410014H

In recent years this city has undergone considerable development and as a result the need for improved energy supply has arisen. The construction of a new nesting would improve many economic and social factors of this area.

Positive impact on all indicators including technical losses, improved energy supply, development of various investments and improvement of living in the area.

Efficiency in use and improvement in use, measurement and billing of energy consumed will make it possible to reduce waste and use energy efficiently.

For the realization of security of supply, the following items will be needed:

- Power transformer ON ONAN / ONAF 40/50 MVA 110 / 20kV piece 2
- 110 110 kV line tract piece 2
- 110 110kV complete set 1
- Transformers tracts piece 2
- Inlet transformers 20 kV piece 2
- 20 20 kV section switch 1
- Cell for feeders dales 20 kV piece 10
- Switch for transformers of personal needs 20 kV piece 2
- Switch for 20 kV voltage transformers piece 2
- N Substation Building, which will have these facilities complete 1
  - o Command room
  - o Cell Hall 20 and 35 kV
  - o Battery room 110 V and 48V
  - o Radiator room
  - o AC / DC room
  - o Office
  - o Telephone and liaison room
  - o Dining room
  - o Hygienic and sanitary facilities

All these works quoted above significantly increase the security and quality of electricity supply for our subscribers, serving the perspective as these areas are having demographic developments and in particular tourism developments.

With these investments, we expect to have a reduction of total technical losses according to the EU standards.

Given the large volume of this project, its implementation is expected to be done for a period of two years from the date of its start by dividing it into several lots in order to speed up the works.

A: Bulevardi "Gjergj Fishta", Ndërtesa Nr. 88, H.1, Njësia Administrative Nr. 7, 1023, Tirana, Albania

RISK ANALYSIS AND ENVIRONMENTAL AND SOCIAL IMPACTS OF THE PROJECTS

A: Bulevardi "Gjergj Fishta", Ndërtesa Nr. 88, H.1, Njësia Administrative Nr. 7, 1023, Tirana, Albania, NIPT-SK-14H

7 RISK ANALYSIS AND ENVIRONMENTAL AND SOCIAL IMPACTS OF THE PROJECTS

7.1 Safety at work

Below we will give a brief description which should be taken into account during the implementation of works but always strictly apply the regulations of insurance and use in force.

7.1.1 Civil works

During the excavation works, measures should be taken in implementation of the regulations for the elimination of possible accidents. According to the specifications in the project of canal profiles, the extracted soils should be removed and the canal should be filled with materials determined according to the respective layers. During the operation of the machines, keep the distance from the existing overhead electrical conductors, in order not to fall under the voltage of the employees, when it is necessary to request from the implementing company the disconnection of the lines during the working hours.

7.1.2 Grounding

The wiring diagram of the TM lines is connected to the earthing plant in the substation and in each cabin. In each connection of the cables, the electrical connection is made according to the standards of the cable fencing in order for it to have an electrical connection along the entire length of the cable up to the points where it is connected to the earthing plant. The resistance of the cab earthing system shall be, $R_t \leq 2 \Omega$. All cabin equipment is grounded as per the project. TM keys must be according to the design and technical specifications attached with ground knives. In the low voltage lines, the grounding of the zero is realized every 150m as in the planimetry of the respective TU lines. The repeated grounding resistance of the null should be $R_t \leq 10 \Omega$.

The main principles of preventive measures for health and safety can be summarized as follows:

- o the risks deviation
- o risk assessment
- o the fight against risk in origin
- o work adaptation for the individual
- o adaptation to technical progress
- o replacing the risk with no or less risk by developing a prevention policy
- o putting into the foreground collective protective measures (over individual ones)
- o Giving proper instructions to employees

Working workers are exposed to extreme temperatures, the risk of slipping and falling, extreme noise and unclean places. Many of the dangerous conditions that employees face can be eliminated. Other risks can be significantly reduced. Therefore, the relevant health and safety measures should be taken during the construction phase but also during the operation phase to protect staff against noise, dust, accidents, etc.

These measures can be seen below:

- o Training and education on wastewater and wastewater risk
- o A place for washing and cleaning after work
- o Suitable protective equipment, such as gloves, boots, face protection, waterproof suits, depending on the type of work
- o A view with the naked eye and control the use of protective equipment for eyes and ears and safety clothes;
- o Keep equipment clean to limit your exposure to disease-causing agents.
- o Regular health examination for staff.

7.2 Risk Analysis

Successful implementation of the project presupposes mutual efforts of the Investor in close cooperation with the Supervisor and the Contractor.

To avoid the risk associated with delays or non-implementation of activities the following assumptions should be considered:

- o Continuous support and active involvement of OSHEE structure and of the Regional Directorate of Shkodra and Durres.
- o Effective, interactive and smooth collaboration between all stakeholders involved in the project.
- o Sufficient support and commitment of the institutions responsible for the respective permits.
- o Selection of qualified supervisor and contractor.
- o Good project and contract management by the contractor and supervisor.
- o Approval in time the necessary steps and proposals from relevant authorities.
- o The contract must be implemented with care and transparency.
- o Frequent meetings Investor-contractor supervisor are required. A coordination point should be set.

The anticipated risks that may affect the successful implementation of the project are as follows:

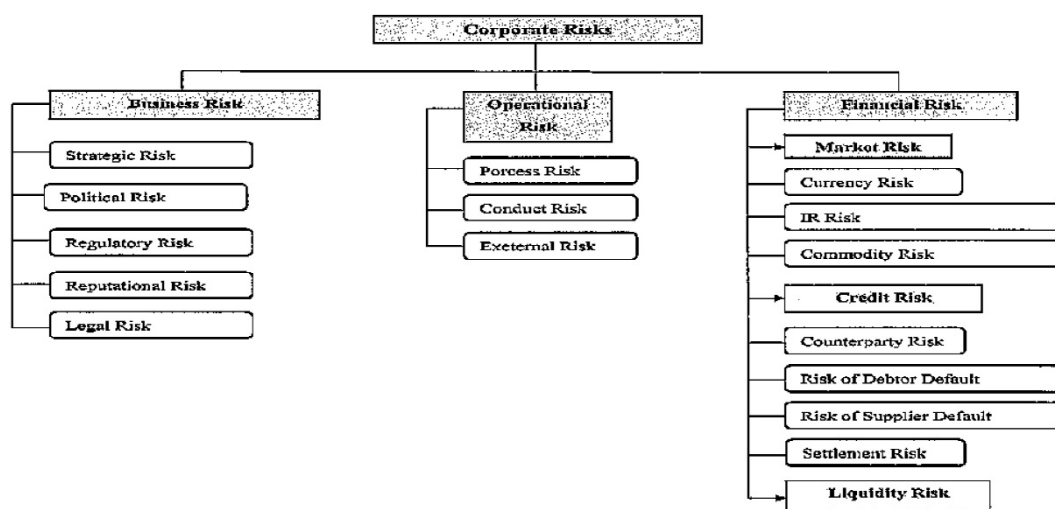
- o Insufficient cooperation of relevant institutions included in the relevant permits.

- o The project overlaps with the objectives of the needs of some beneficiaries (owners of buildings where there are cabins for reconstruction). The right to enter the property is not secured. Resolve the relationship for the operation of investment in currently private or currently informal cabins. All cadastral maps must be verified to ensure the availability of the line route.
- o Lack or delay of implementation funds. Overuse of financial resources. All permits must be obtained prior to the commencement of project works.

Unforeseen underground problems. Natural events (earthquakes, floods, etc.) Bad weather conditions. Delays in the completion of the project, increase in the cost of human resources and financial costs. Termination or abandonment of the project.

7.2.1.1 Categorization of risks within the Organization

7.2.1.1.1 Financial Risks

Financial risks are related to possible losses owing to financial market activities. Types of Financial risks are:

1. Market risk

The Market Risk is the risk of shareholder value losses resulting from changes of market conditions particularly from changes of market prices and demanded volumes of commodities, products or services. Market risk types are: (i) **currency risk** specifies the risk of negative effects on the companies' financial results and capital caused by changes in exchange rates, (changes in the asset or liability values expressed in foreign currency). Two types of currency risk exist: transaction risk and translation risk. Transaction risk is

the risk involved with the actual switching of cash flows from different currencies, and how much the exchange rate changes will impact the company's cash flow. Exchange rate risk derives from the fact that the Company's revenues and most of its loans and receivables are denominated in Albanian LEK, while a substantial part of the Company's borrowings are denominated in foreign currencies. Main risk is that the functional currency value of cash flows arising from repayment of borrowings and related interest will vary as a result of movements in exchange rates, which may significantly impact the profit of the Company. Translation risk has more to do with accounting. It involves the impact of exchange rates on earnings and balance sheet items when presenting financial statements. Transaction risk is the more relevant than translation risk from a business viewpoint. (2) **interest rates risk** leads to changes in the real value of the interest-sensitive assets or liabilities, or to changes in the interest related costs and revenues, or in the cost and revenues sensitive to the market interest rates. In the normal course of business, the Company borrows to finance its operations. The Company is exposed to interest rate risk because the fair value of fixed rate borrowings and the cash flows associated with floating rate borrowings will fluctuate with changes in interest rate. (3) **commodity risk** is the risk of changes in the prices of commodities traded on the liquid markets. These risks arise out of adverse movements in the world prices, exchange rates, basis between local and world prices etc.

2. Inflation risk

Inflation risk is the chance that the cash flows from an investment won't be worth as much in the future because of changes due to inflation.

3. Credit Risk

The Credit Risk is the risk of negative financial effects as a result of default by a business, financial or another contractual partner, both due to lack of will or inability to fulfill obligation. Credit risk types are: (1) **counterparty** is any financial or public institution that is considered a contracting partner to the bank; (2) **the risk of debtor default** is the risk of a loss resulting from failure to settle a financial obligation toward the company completely and by due date, either for lack of will or insolvency of debtor; (3) **the risk of supplier default** The risk of supplier default is the risk of loss resulting from a failure to fulfill a commitment by a supplier. The supplier's fulfillment is typically of a non-financial nature (e.g. hand-over of part of a construction), where the company is in a debtor's position (who ordered the factual fulfillment); **Settlement risk** is the risk of loss resulting from the counterparty's default on a transaction settlement at the point when the value to be paid by the company has already been transferred to the counterparty's credit, however, the consideration to be delivered by the counterparty has not yet been received. The character of the settlement and the counterparty's credibility are the determining risk factors here. (5) **Liquidity risk** can be defined as the risk that an entity will encounter difficulty in meeting obligations associated with financial liabilities. There are two types of

liquidity Risk: Immediate lack of liquid funds causing increase in the cost of financing in the required volume, currency and time. The danger is that the company will no longer be able to meet its current and future payment obligations in full, or in a timely manner;

The danger that additional funding can no longer be obtained or can only be obtained at increased market interest rates.

The company is exposed to daily calls on its available cash resources, mainly in order to settle its operating expenses incurred on its ordinary activity as well as to repay its debt. On the other hand, the Company faces substantial delays in collection of receivables for energy especially from individual customers. This situation may lead to mismatch of cash inflows and cash outflows and hence liquidity risk.

7.2.1.1.2 Operational risks

Operational risk is the prospect of loss, resulting from inadequate or failed strategies, or processes, employee errors and systems. Operational risk may be caused by internal or external events. Operational risk types are:

1. Process risk

Failure of processes or systems due to their poor design, complexity or non-performance, giving rise to operational losses. This risk displays 4 types as following: (1) **Operational Management**: operational management risk includes transaction errors, wrongs & omissions that occur anywhere within the process life cycle; process set up, all the necessary procedures, workflows, interaction with other departments/ directories. Excludes basic wrong data (human mistakes). (2) **Data management**: It specifically addresses the creation and storage of data and the timely provision of qualitative data in the process environment. This has a particular impact when bad or insufficient data is used during the process cycle; (3) **Reporting and detection**: it happens when there are false reporting, inappropriate or not in time, of a regulatory or compliance nature, to a external or supervisor authority. This category excludes flawed basic data. (4) **Infrastructure and systems**: This describes the failure or denial of service on internal systems and infrastructure (from/within), including company interfaces and gateways, inbound and outbound. Impact is measured in terms of the time-dependent nature of the process including a normal operating mechanism of disaster recovery.

2. Behavioral/conduct risk

The impact of employee behavior on the company (employee efficiency, health and safety or loyalty). This risk occurs in seven forms:

(1) **Good faith**: Failure of an employee or agent to fulfill all fiduciary responsibilities with highest diligence; this involves leaking important information from the company;

(2) **Unpleasant practice:** Failure of an employee, agent or organization itself to fulfill its obligations under the contract or statute; This includes negligence or other activity that is not fraud; specifically, failure to follow procedures as well as flawed procedures that do not meet industry standards, or simple human mistakes;

(3) **Unauthorized market activity:** Unauthorized taking of sensitive positions in the market, including the execution of trade by means of unauthorized types or transactions or products, and the intentional concealment of completed transactions. It specifically applies to "fraudulent trade" and intentional concealment, but excludes fraud;

(4) **Internal fraud and theft:** All forms of theft committed within the company, or misappropriation of assets through fraud. Includes events where there is a secret agreement with external parties. Events must result in real monetary benefits for the domestic party committing fraud or theft;

(5) **Diversity and discrimination:** Non-compliance with rules and guidelines related to diversity and discrimination of employees of the company;

(6) **Relationships with staff:** Strikes and all forms of industrial action by employees or agents leading to significant business disruption or increased customer dissatisfaction. Includes staff shortages for certain periods of time, which leads to business interruptions because there are not enough backup staff to replace them.

(7) **Safety Environment:** Non-compliance with regulations and guidelines relating to the health and safety of employees, agents and third parties in the workplace; Includes threats and injuries from external parties.

3. The external risk

Out-of-business events that could effect the company's financial statements, such as natural disasters, intentional damage, hacker activity, or external fraud and theft, this risk comes in four forms:

(1) **Natural disasters and accidents:** damage or loss of assets caused by a natural event or accident;

(2) **Intentional injury:** damage or loss of assets caused on purpose by an external party; this category Risk includes acts of industrial espionage and terrorism. It also includes dismissed staff who may use information against the company;

(3) **Hackers activity and outages:** unauthorized external access, or the manipulation or interruption of systems, infrastructure or data, including denial of service or attacks on service; Consider the existence of an IT security infrastructure in the company;

(4) **External fraud or theft:** external Fraud is the risk of unexpected financial, material or reputational loss as the result of fraudulent action of persons external to the firm.

External fraud is mitigated with strong internal controls comprising both of systems and processes and supported by the firm's risk culture embedded in employees.

7.2.1.1.3 Business Risk

Business risks are those which the corporation assumes willingly to create a competitive advantage and add to value for shareholders. Business risk includes the business decisions companies make and the business environment in which they operate. Types of Business risks are:

1. Strategic Risk

Strategic risk is the risk following from the key decisions on business development of the company, i.e. from the decisions on the structure of financing, investments and on acquisitions, on the investment priorities, on selection of production technologies, on price and the structure of company products;

2. Political Risk

The risk resulting from the level of development of a region, of the legal, economic and political system in which the company operates including the general level of business environment. Political risk also includes the future legislative changes that may impact the enterprising profitability.

3. Regulatory Risk

The risk of loss as a result of non-compliance with a policy established by an authority regulating the relevant industry based on the relevant law or an international treaty. The risk arises from failure to comply with the duties of providing information and reports and breach of the binding regulations or rules.

4. Reputation Risk

This is the risk that an event or series of events may cause damage to our corporate or the Group's reputation (*goodwill*), thereby reducing the ability to conduct business, which may result in:

Weakening the negotiating power of the company when negotiating contracts

Decrease of the company rating

Decline in the investors' interest

5. Legal Risk

Legal risk for a business may be defined as failing to: operate within the law, be aware of its legal obligations, honor contractual commitments, agree remedies for compensation

with a supplier in the event of default, show evidence that it has operated within the law, or recognize and effectively manage legal threats.

(1) Risk of fraud: Organization definition of the Risk of Fraud is: "Fraud is the fraudulent misrepresentation, or concealment of a material fact, or any other unlawful act intentionally committed, that brings unjust and unlawful benefits to oneself or others and/or the loss of unfair and unlawful to others." This definition includes all forms of internal theft of fraud resulting in the misappropriation of assets and includes events where there is collusion with external parties. The events should result in real monetary benefits for the internal party who commits fraud or theft. This type of fraud has two elements: violation of rules and intent. Purpose is a key element that causes the event to distinguish fraud from irregularity. It is important to identify areas that are at risk of being affected by fraud and to clarify the distinction between External and Internal fraud:

External fraud refers to situations in which contractors / providers are suspected of committing fraud, but where there is no involvement of internal staff;

Internal fraud refers to situations in which organization staff may be involved in committing fraudulent conduct or acts, either alone or in collaboration with the contractor or other external parties. Fraud is related not only to financial aspects but also to non-financial aspects. Further details on dealing with Fraud Risks are set out in the Fraud Prevention Policy of the Organization.

7.2.1.2 The process of risk assessment

Risk assessment is a process, which consists of three sub-division: risk identification, risk analysis and risk evaluation. Risk identification is the process used to identify, recognize and describe risks that may affect the achievement of the objectives of an organizational unit, or the entire organization. Risk analysis is a process used to understand the nature, resources, and causes of identified risks, as well as determining the level of risk. It is also used to study the impacts and consequences, as well as to examine the controls that currently exist. Risk evaluation is a process used to compare the results of Risk Analysis with Risk Criteria to decide whether a given level of risk is acceptable or tolerable.

7.2.1.3 Risk Treatment

Risk Treatment is the Risk Modification Process. It involves selecting and implementing one or more modes of risk treatment. Risk owners are responsible for managing this process. Once a treatment is implemented, it is transformed into a control, or modifies existing controls. There can be many ways of handling risk. Risk can be avoided, it can be reduced, its source can be eliminated, the consequences that it created can be modified, the probability can be changed, and it can be shared with others.

7.2.1.4 Communication and Consultancy

Communication and consultancy represent the dialog between the company and the interested parties. This dialog is constant and repetitive. In a two-way process that includes the division and gathering of the information relevant to the risk management. Although, this is not a two-way decision-making. After the consultancy and communication take place, decision is taken, and the guidelines are defined by the company and not the parties. Discussions may refer to the risk existence, their nature, form, probability and importance, also if the risks are acceptable or not, needs treatment, and what other treatment options must be taken into consideration.

7.2.1.5 Risk management and internal audit

The collaboration between the risk management and internal audit functions within the organization increases the overall benefit of risk management. Such collaboration shall provide assurance that critical risks are being identified and handled effectively. An effective cooperation of the risk management and the internal audit organization, e.g. by sharing available resources or information wherever and whenever possible in order increases the benefit they collectively bring to the organization. Some practical collaboration maybe through **Conduct co-risk assessments** (or at least share results to each other) and **Coordinate board and executive committee reporting**.

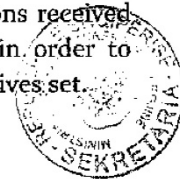
The risk Management Sector is obliged to comply with/ and or undertake necessary measures to address any and all instructions and conclusion of reports of the internal audit directory which pursuant to Instruction number 16, dated 20.07.2016 "**On the responsibilities and duties of coordinator of financial management and control and risk coordinator of public entity**" , Paragraph 3.2.4, page 11, is entitled and assigned to highlights such issues.

7.2.1.6 Monitoring and Reviewing

Monitoring refers to the supervision and continuous control, and observation. This means defining the current status and evaluate whether the required or expected performance's goals are being met.

7.2.1.7 Risk recommendation

Risks identified during the assessments as "High Risk" are sent to the Risk Committee together with at least one recommendation how to handle it. It is the Committee which determines the measures to be taken to address these risks. Recommendations received should be monitored until they are fully met. The review is carried out in order to determine if the action taken is appropriate and effective to achieve the objectives set.

7.2.1.7.1 Operational Risk Registry

Unique Identification (no.)	This can be a simple title, but also a label through the numbers, which is necessary when dealing with a long list of risks
Risk (Description)	Presented in a structured format: Situation (There is a risk that ...) - The cause (A damage caused by ...) - Consequence (Resulting in ...)
Probability	What are the chances that risk may happen? It would be useful to enroll the justification behind the analysis
Impact	What would be the impact if the risk occurs? It would be useful to enroll the justification behind the analysis
Status RYG (RED, YELLOW, GREEN)	Based on probability and impact, issued by the approved table of Risk Analysis
Timescale	When might risk happens? What is the maneuvering space? When do you start to lose options on how to react?
The Cost	What will be the cost that will cause the risk, if it occurs? You cannot know, unless you know what the plan of action will be to respond to Risk
Risk Owner and Risk Manager (or: Process Owner)	Head of Unit, which is responsible to "own" Risk- will manage the situation and will guarantee the performance of necessary actions by Process Owner within his unit.
The approach to risk management / risk mitigation actions	What are the adopted actions necessary to deal with the risk? Preventive actions to mitigate risk Responsive action if the risk occurs. This is " Plan of Impact "
Residual Risk	This is the expected level of Risk, after implementing all the mitigation actions.
Early warning signs	What is " the alarm " that will warn the risk occurrence? In some cases, it may be necessary to take action (example: fund-raising) only after "the alarm"

A: Bulevardi "Gjergj Fishta", Ndërtesa Nr. 88, H.1, Njësia Administrative Nr. 7, 1023, Tirana, Albania, NIP 0014H

[Handwritten signature]

7.2.1.7.2 Risk's categories and classification/rating for Operational and Financial
Quantitative Risk Rating

IMPACT	Rating/Risk's Probability					
		Too Low	Low	Moderate	High	Too High
	Unacceptable	Y	R	R	R	R
	Considerable		Y	R	R	R
	Acceptable		Y	Y	R	R
	Minimal			Y	Y	R
	Incosiderable					Y

High Level of Risk			Impact	Value	Rating Probability	Frequency
Y	Considerable Risk	Risks with high probability of happening	Unacceptable	Above 3.000.000.000 ALL	Too High	More than once per month
			Considerable	From 1.000.000.000 to 3.000.000.000 ALL	High	Once every two months
			Medium	From 500.000.000 to 1.000.000.000 ALL	Moderate	Twice per year
	Low Risk	Low Risk with low probability of happening	Small	From 100.000.000 to 500.000.000 ALL	Low	Once per year
			Incosiderable	Up to 100.000 ALL	Too Low	Less than once per year

A: Bulevardi "Gjergj Fishta", Ndërtesa Nr. 88, H.1, Njësia Administrative Nr. 7, 1023, Tirana, Albania, NIP 13 K 724 100 124

7.2.1.7.3 Qualitative Risk Rating

IMPACT	Rating/Risk's Probability					
		Too Low	Low	Moderate	High	Too High
		1	2	3	4	5
	Unacceptable (5)	5	10	15	20	25
	Considerable (4)		8	12	16	20
	Acceptable (3)		6	9	12	15
	Minimal (2)			6	8	10
	Incosiderable (1)					5

	High Level of Risk	Explanation
Y	Considerable Risk Risks with high probability of happening	Impact on cost, plan, technical problems. Need for real treatment in order to minimize problems. Requested attention from management.
	Low Risk Low Risk with low probability of happening	Impact on cost, plan, technical problems. Need for minimal treatment from management is required.

Impact	Value
Unacceptable	5
Considerable	4
Medium	3
Small	2
Inconsiderable	1

Rating Probability	Frequency
Too High 5	More than once per month
High 4	Once every two months
Moderate 3	Twice per year
Low 2	Once per year
Too Low 1	Less than once per year

A: Bulevardi "Gjergj Fishta", Ndërtesa Nr. 88, H.1, Njësia Administrative Nr. 7, 1023, Tirana, Albania. NIPT: K/2410014H

7.2.1.7.4 Operational risk – Clarifications and examples

Operational Risk Categories		
Category	Sub-category	Examples
External Fraud	External Fraud and Theft (for profit)	• Theft / robbery / extortion / embezzlement • Forgery • Misappropriation of assets • Impersonation
	External IT based Fraud & Theft (for profit)	• Hacking damage • Theft of information (with monetary loss for the unit) • Phishing damage
Internal Fraud	Internal Fraud and Theft	• Fraud / credit fraud • Theft / extortion / embezzlement / robbery • Misappropriation of assets • Forgery • Smuggling • Impersonation • Tax non-compliance / evasion (willful) • Bribes / kickbacks • Insider trading (not on firm's account)
	Unauthorized activity	• Transactions not reported (intentional) • Transaction type unauthorized (with monetary loss for the unit) like not approved transactions • Invalid authorization of exposure
	Internal IT based Fraud & Theft	Monetary benefit is precondition
Malicious damage	Willful damage	Malicious damage perpetrated by vandalism, excluding systems' security events
	Terrorism	Acts of industrial espionage and terrorism
	Systems security external - willful damage	Includes external systems security events of a willful nature, rather than for profit (e.g. spreading viruses, malware, etc.), made by a third party without the assistance of an internal party.
	Systems security internal - willful damage	Includes internal systems security events of a willful nature, rather than for profit (e.g. spreading viruses, malware, etc.), which involves at least one internal party
Employment practices and workplace safety	Employee relations	• Compensation, benefit, termination issues • Organized labor activity (strikes)
	Safe workplace environment	• Employee health & safety rules events; • Workers compensation
	Employment diversity and discrimination	We distinguish workplace and employment discrimination events from "public" diversity or discrimination events involving clients or citizens in general;

A: Bulevardi "Gjergj Fishta", Ndërtesa Nr. 88, H.1, Njësia Administrative Nr. 7, 1023, Tiranë, Albania, NIPT: K72410014H

[Handwritten signature]

Clients, Products and Business Practices	Suitability, Disclosure and Fiduciary	• Fiduciary breaches • Suitability / disclosure issues (gathering unsuitable information during processes, etc.) • Customer disclosure violations • Breach of privacy • Aggressive sales • Misuse of confidential information • Lender liability • Overcharging clients
	Improper business or market practices	• Antitrust/cartel • Improper trade / market practices; • Market manipulation; • Insider trading (on firm's account); • Unlicensed activity; • Money laundering; • Discrimination / diversity events in marketplace or general public; • Violation of substantive business contractual provisions
Disaster and Public Safety	Disaster and other events	Natural disaster losses
	Accidents and public safety	• Accidents (as with company cars), which may involve injury to non-employees • Slip and fall of non-employees • Losses due to public safety violations (asbestos in walls, failure to control pollution, etc.)
Technology and infrastructure failures		• Hardware; • Software; • Telecommunications; • Utility outage / disruption
Execution, Delivery and Process management	Human mistakes	• Miscommunication • Data entry, maintenance or loading error • Accounting error / entity attribution error • Other mistakes on the job performance • Delivery failure
	Data management	• Incorrect preceding data migration • Inadequate separation of test and live systems • Incorrect replacement of documents
	Monitoring and reporting	• Failed mandatory reporting obligation • Inaccurate external report (loss incurred)

A: Bulevardi "Gjergj Fishta", Ndërtesa Nr. 88, H.1, Njësia Administrative Nr. 7, 1023, Tirana, Albania, NIPT: K72410014H

[Handwritten signature]

I. Process risk	II. Conduct Risk	III. External Risk
Operations Management This includes transaction errors, mistakes & omissions that occur anywhere within the transaction lifecycle. Process set up, all necessary procedures, workflows, interface with other departments. It exclude faulty underlying data (human error). These losses can only occur during a transaction.	Fiduciary Failure of an employee or agent to discharge all fiduciary responsibilities and higher duties of care. This includes outflow of important information out of the company.	Natural Disaster and Accident Damage to or loss of assets caused by a natural event or accident.
Data Management Specifically addresses data creation and maintenance and the timely provision of quality data to the processing environment. This has specific impact in bad or inadequate data being employed within the processing cycle.	Improper Practices Failure of an employee, agent or the organization itself to discharge its obligations under contract or statute. It includes negligence or other activity which is not fraudulent. Specifically, failure to follow procedure, faulty procedures and procedures which do not meet industry standards, or pure human errors.	Willful Damage Damage to or loss of assets caused by a deliberate act by some external party. This risk category includes acts of industrial espionage and terrorism. It also includes fired staff which may use relevant information against company.
Reporting and Disclosure This contains occurrence of false, inadequate or untimely reporting of a regulatory or compliance nature to a relevant external authority or supervisor. This risk category excludes faulty underlying data.	Unauthorized Market Activity Unauthorized taking of market sensitive positions, including executing trades through unauthorized transaction types or products and the deliberate concealment of transactions concluded. Specifically applies to "rogue trading" and deliberate concealment, but excludes fraud.	Hacking and Disruption External unauthorized access or manipulation to or disruption in systems, infrastructure or data, including denial of service attacks. Takes into account existence of core IT security infrastructure of the organization (becoming rich or famous).
Infrastructure and Systems This describes failure in or denial of service to internal systems and infrastructure (from within) including interfaces and gateways in and out of an institution. Impact is measured with respect to the time dependent nature of the process inclusive of a normal functioning disaster recovery mechanism.	Internal Fraud and Theft All forms of internally conducted theft or fraudulent misappropriation of assets. Includes events where there is collusion with external parties. Events must result in actual monetary benefit to the internal party conducting the fraud or theft.	External Fraud and Theft All forms of externally conducted theft or fraudulent misappropriation of assets.
	Diversity and Discrimination Non compliance with regulation and guidelines relating to the diversity and or discrimination of employees or agents.	
	Employee Relations Strikes and all forms of industrial action by employees or agents, or any action by employees or agents which leads to substantial disruption of business or increased customer dissatisfaction (internal sabotage). It includes lack of staff for certain periods of time, which leads to disruption of business because there are not enough backup staff to replace them.	
	Safe Environment Non compliance with regulation and guidelines relating to the health and safety of employees, agents and third parties within the workplace. It includes threats and injuries from external parts.	

A: Bulevardi "Gjergj Fishta", Ndërtesa Nr. 88, H.1, Njësia Administrative Nr. 7, 1023, Tirana, Albania, NIPT: K72410014H

7.3 Safety at work and in use

Below we will give a brief description which should be taken into account during the implementation of works but always strictly apply the regulations of insurance and use in force.

Civil works.

During the excavation works, measures should be taken in implementation of the regulations for the elimination of possible accidents. According to the specifications in the project of canal profiles, the extracted soils should be removed and the canal should be filled with materials determined according to the respective layers. During the operation of the machines, keep the distance from the existing overhead electrical conductors, in order not to fall under the voltage of the employees, when it is necessary to request from the implementing company the disconnection of the lines during the working hours..

Grounding.

The wiring diagram of the TM lines is connected to the earthing plant in the substation and in each cabin. In each connection of the cables, the electrical connection is made according to the standards of the cable fencing in order for it to have an electrical connection along the entire length of the cable up to the points where it is connected to the earthing plant. The resistance of the cab earthing system shall be, $R_t \leq 2 \Omega$. All cabin equipment is grounded as per the project. TM keys must be according to the design and technical specifications attached with ground knives. In the low voltage lines, the grounding of the zero is realized every 150m as in the planimetry of the respective TU lines. The repeated grounding resistance of the null should be $R_t \leq 10 \Omega$.

The main principles of preventive measures for health and safety can be summarized as follows:

- o the risks deviation
- o risk assessment
- o the fight against risk in origin
- o work adaptation for the individual
- o adaptation to technical progress
- o replacing the risk with no or less risk by developing a prevention policy
- o putting into the foreground collective protective measures (over individual ones)
- o Giving proper instructions to employees

Working workers are exposed to extreme temperatures, the risk of slipping and falling, extreme noise and unclean places. Many of the dangerous conditions that employees face

can be eliminated. Other risks can be significantly reduced. Therefore, the relevant health and safety measures should be taken during the construction phase but also during the operation phase to protect staff against noise, dust, accidents, etc.

These measures can be seen below:

- o Training and education on wastewater and wastewater risk
- o A place for washing and cleaning after work
- o Suitable protective equipment, such as gloves, boots, face protection, waterproof suits, depending on the type of work
- o A view with the naked eye and control the use of protective equipment for eyes and ears and safety clothes;
- o Keep equipment clean to limit your exposure to disease-causing agents.
- o Regular health examination for staff.

A: Bulevardi "Gjergj Fishta", Ndërtesa Nr. 88, H.1, Njësia Administrative Nr. 7, 1023, Tirana, Albania, SUP/SEK/2410014H

7.4 Impact Characterization Matrix

The analysis of the impacts on the environment take into account any potential change on the biophysical and socio-economic environment (including health aspects of the population living and working in the project area) which may result from the proposed project. The level of change determines the significance of a change, which is assessed in terms of spatial extent, probability duration, and intensity. The overall assessment mainly addresses changes that are considered significant.

Criteria for impact assessment have been set according to their (i) scope, (ii) probability of occurrence, (iii) duration, (iv) intensity / magnitude and (v) reversibility and matrix to assess all impacts on different elements of the environment is prepared.

Scope / Extent	Limited (on SS location)	Area on, and around the construction and operational substation location
	Local	In the range of municipality / neighbouring municipalities
	Regional	Albania / neighbouring countries
	Global	Continent and wider
Probability	No probability	Should not occur during normal operation and conditions
	Low probability	Possible, but unlikely
	Average probability	May happen sometimes
	High probability	Likely to occur during the life cycle of the project
	Reliable probability	Will certainly appear
Duration	Very short	Few minutes to few hours
	Short	Few hours to few weeks
	Average duration	Few weeks to few months
	Long	Few months to few years
	Very long	Decades / centuries
Intensity / Magnitude	A	Negligible. Weak change to environment.
	B	Low. Small detectable change to environment, but with proper planning does not cause damage.
	C	Moderate. Larger, but non-fundamental change to the environment that can be controlled by implementing the appropriate measures.
	D	High. Big, fundamental change to the environment.
	E	Impact that requires compensation measures.
Reversibility	Reversible (impact)	Reversible impact (impact upon which the environment will be able to return to the original state)
	Irreversible (impact)	Irreversible impact (impact upon which the environment will not be able to return to its original state)

Table 2 Matrix with criteria for environmental impact assessment

[Handwritten signature]

7.4.1 Evaluation of Impact Significance

The significance of a potential effect is a function of its character (magnitude, duration, etc.) and the value of the resource being affected. It can be defined as the level at which the assessor considers the effect to be material to the environment. This is specific to each effect and will vary from effect to effect.

In general, effects may be categorised into the following significance categories:

- None: no detectable change to the environment;
- Minor: a detectable but non-material change to the environment;
- Moderate: a material but non-fundamental change to the environment;
- Major: a fundamental change to the environment.

A: Bulevardi "Gjergj Fishta", Ndërtesa Nr. 88, H.1, Njësia Administrative Nr. 7, 1023, Tirana, Albania, NIPT: K72410014H

Table 3 Framework of environmental and social impacts from the proposed project

Parameter/indicator	Description	Scope	Duration	Probability	Magnitude	Significance of the impact without mitigation	Reversibility
Energy supply							
station	Improvement of the reliability of the electricity supply	Local	Very long	Reliable probability	High	Major (positive)	NA
Magnetic and magnetic fields							
operation	Exposure of public or workers to electric and magnetic fields	Limited	Very short	Low probability	Low	Minor	Irreversible (for the life of the project)
Greenhouse gases							
operation	Leakage of SF6 gas from electrical equipment (if SF6 gas is used as insulator)	Global	Very short	Low probability	Low	Minor	Reversible
Air quality							
construction	Emission of dust and particulate matter	Limited	Very short	Reliable probability	Moderate	Moderate	Reversible
	Emission from construction traffic	Limited	Very short	Reliable probability	Low	Minor	
Soils/waters							
construction	Change in surface run-off on the locality	Limited	Very long	Low probability	Low	Minor	Irreversible (for the life of the project)
	Risk of oil or fuel spillage, risk of alkaline concrete spillage		Very short	Low probability	Low	Minor	Reversible
operation	Risk of pollution from transformer oil spillage	Limited	Very short	Low probability	Moderate	Moderate	Reversible
Noise & vibrations							
construction	Noise from construction works at the substation	Limited	Average duration (discontinuous)	Reliable probability	Low	-Major (within 50 m) -Moderate (within 200 m) -Minor (within 400 m)	Reversible
operation	Operational noise from substation (corona effect and noise from transformers)	Limited	Very long (discontinuous)	Reliable probability	Low	Minor	Reversible

Table 3 Framework of environmental and social impacts from the proposed project (continued)

Parameter / Indicator	Description	Scope	Duration	Probability	Magnitude	Significance of the impact without mitigation	Reversibility
Visual effects / Impact on landscape							
construction	Construction zone will draw changes in the aesthetics of the area.	Limited	Short	Reliable probability	Negligible	Minor	Reversible
operation	Physical changes to the landscape arising as a result of new structure (substation)	Limited	Very long	Reliable probability	Low	Minor	Irreversible (for the life of the project)
Waste							
construction	Different categories of waste: - Waste from packaging (EU waste code 15) - Construction waste (EU waste code 17) - Municipal waste (EU waste code 20)	Limited	Short to average	Reliable probability	Moderate	Moderate	Reversible
operation	Different categories of waste: - Waste from use of coatings (paints) (EU waste code 08) - Waste from packaging (EU waste code 15) - Waste from electrical and electronic equipment (EU waste code 16) - Municipal waste (EU waste code 20)	Limited	Very long	Reliable probability	Low	Minor	Reversible
Land acquisition							
construction	- Temporary acquisition (if required) - Permanent acquisition (approx. 4.000 m ²)	Limited	Very long	Reliable probability	Low	Minor	Irreversible
Traffic and transport							
construction	Increase traffic flows on the local road / street network in Shkoder, Durres and F.Kruje	Limited to local	Short to average	Reliable probability	Moderate	Minor	Reversible
Cultural heritage							
construction	Case of accidental archaeological discovery	Limited	Short to Average	Low probability	Low	Minor	Reversible

A: Bulevardi "Gjergj Fishta", Ndërtesa Nr. 88, H.I., Njësia Administrative Nr. 7, 1023, Tirana, Albania, NIPT: K72410014H

7.4.2 Environmental and Social Monitoring Plan

The following table summarises the environmental and social monitoring plan for the implementation of projects.

Table 4 Environmental and Social Monitoring Table

CONSTRUCTION		Air quality		Daily / In a case of public compliant		Visual / Interviews with nearby residents		Contractor / OShEE & PIU		During whole construction (dry and windy periods)		Compliance with Albanian air quality regulations / Maintenance of the quality of the air	
Monitoring of the dust emission due to construction activities.		Soil and water		Incidental (after eventual leakage)		Visual / sampling and laboratory		Contractor / OShEE & PIU		During whole construction		Compliance with Albanian water quality regulations / Control of potential pollution	
Inspection of mobile toilets, in order to check if they are emptied regularly.		Construction noise		Weekly		Visual		Contractor / OShEE & PIU		During whole construction		Compliance with Albanian noise regulations / Maintenance of the environmental noise below limit values	
Monitoring of transport regime and construction equipment / machinery.		Transport and traffic		During intensive construction activities / In a case of public compliant		Noise measuring equipment / Interviews with nearby residents		Contractor / OShEE & PIU		During whole construction		Compliance with Albanian noise regulations / Maintenance of the environmental noise below limit values	
Monitoring of the compliance with the agreed transport and traffic safety measures and procedures.		Waste management		Continuous		Visual		Contractor / OShEE & PIU		During whole construction		Community safety / Safety of the construction site	
Inspection / control of reuse works of excavated earth material.		Inspection of the vessels for waste collection (regularity of emptying, etc.).		As required		Visual		Contractor / OShEE & PIU		During earth works		Control of reuse success	
Inspection of construction zones and scope (control over illegal waste dumping).		Monitoring of procedures related to possible recycling and disposal systems.		Weekly		Visual		Contractor / OShEE & PIU		During whole construction		Compliance with Albanian waste regulations / Maintenance of the construction site	

Table 5 Environmental and Social Monitoring Table (continued)

	CONSTRUCTION					OPERATION				
	Visual amenities/landscape	During closure of the construction site	Visual	Contractor / OShEE & PIU	Upon completion of construction	Visual / sampling and laboratory	Equipment for measuring EMF	OShEE	During operational life	Compliance with exposure limit values for public and professional exposure
CONSTRUCTION	Site restoration / landscaping.									Maintenance of visual values of the project area
	Health and safety									
	Monitoring of enforcement of public safety procedures and operational health / safety during construction.	Continuous	Visual	Contractor / OShEE & PIU	During whole construction					Compliance with Albanian public and occupational health and safety regulations
	Cultural heritage									
OPERATION	Archeological heritage in case of incidental archeological discovery (chance find procedure)	As required (in a case of discovery)	Visual	Contractor / OShEE & PIU	During earth works					Compliance with Albanian regulations on cultural heritage/ Protection of cultural heritage
	Exposure to electric and magnetic fields									
	Measurement of electric and magnetic fields	On demand	Equipment for measuring EMF	OShEE	During operational life					Compliance with exposure limit values for public and professional exposure
	Hazardous substances (transformer oil)									
	Regular checks of oil concrete tank below the transformer(s) / incidental (after eventual leakage)		Visual / sampling and laboratory	OShEE	During operational life					Compliance with Albanian water quality regulations / Control of potential pollution
	Eventual incident of leakage of transformer oil									
OPERATION	Operational noise		Noise measuring equipment / Interviews with nearby residents	OShEE	During operational life					Compliance with Albanian noise regulations / Maintenance of the environmental noise below limit values
	Monitoring of the operational noise from corona effect and transformers	In a case of public complaint								
OPERATION	Green noise gases									

A: Bulevardi "Gjergj Fishta", Nderesa Nr. 88, H.I, Njësia Administrative Nr. 7, 1023, Tirana, Albania, NIPT: K72410014H

SF6 gas (if used as insulator)	Continuous SF6 gas monitoring	Pressure measurement unit	OShEE	During operational life	Compliance with Albanian regulations / Safe and continuous operation of the substation
Waste management					
• Selection / recycling of packaging waste and obsolete electrical equipment and materials • Separation of HZW fractions and removal	In compliance with the approved waste management system	Visual	OShEE	During operational life	Compliance with Albanian waste regulations / Maintenance of the substation location
Fire safety					
Fire safety measure and procedures	Continuous	Technical tests and standard maintenance tests performed by the licensed operators	OShEE	During operational life	Compliance with Albanian fire protection regulations / Safe and continuous operation of the substation
Health and safety					
Monitoring of enforcement of public safety procedures and operational health / safety during operation.	Continuous	Visual	OShEE	During operational life	Compliance with Albanian public and occupational health and safety regulations
Grievances					
Monitoring of enforcement of compliance mechanism.	Continuous	Stakeholder engagement	OShEE	During operational life	Compliance with Albanian regulations

A: Bulevardi "Gjergj Fishta", Ndërtesa Nr. 88, H.1, Njësia Administrative Nr. 7, 1023, Tirana, Albania, NIPT: K72410014H

7.5 Conclusions

OSHEE aims not only to improve the quality of service it offers but also to protect the natural and humane environment by choosing the right alternatives. The operation of this project aims to mediate the electricity distribution network and supply the area defined in this project as well as the surrounding areas.

In order for the activity to take place in harmony with the environment, we recommend that:

- The implementation of the project to be carried out according to national and international standards. Tenders will be issued according to the latest EU PRAG (<http://ec.europa.eu/europeaid/prag/document.do>), while the execution of the contracts will follow the Albanian law.
- Conclude and implement the agreement with the local government on the point where non-hazardous solid materials will be discharged.
- Reconcile the waste transportation program.
- Entities to be cooperative with the community and take into account any of their concerns related to the development of the activity.

Environmental impact assessment reports will be drafted for each of the designated facilities, to carry out a specific environmental analysis. Environmental reports will provide the opportunity to determine the types of impacts before the implementation of the project, they propose preventive measures in cases where impacts are identified. For this reason, the EIA is drafted before the implementation of the project and its good review leads to accurate decisions. It also serves to select the best and most environmentally friendly alternatives.

Below are the control matrices, to assess in advance the importance, criteria and attributes that will bring the implementation of this investment.

7.6 Control matrices to assess energy projects

Italian Cooperation Control matrix to assess ENERGY PROJECTS		
Electrical energy		
<i>The following control matrices are intended as a tool that summarizes the criteria and attributes for the expected realization of investments in the energy sector. They provide support at various stages of the project, providing a synthetic and upright framework.</i>		
Identification / analysis phase		Comments
1	Involvement and ownership of beneficiaries	Facilities where the investments will be made are the property of OSHEE, for the new substations that are foreseen, all legal procedures will be carried out for the provision of construction permits, the same procedure will be for the construction of new box type cabins, lines and new that are foreseen in the investment.
2	Partnerships with many actors and their role	Facilities where the investments will be made are the property of OSHEE, for the new substations that are foreseen, all legal procedures will be carried out for the provision of construction permits, the same procedure will be for the construction of new box type cabins, lines and new that are foreseen in the investment. Such procedures will be carried out in agreement and with the support of the Ministry of State Reconstruction, the Ministry of Infrastructure and Energies and the local authorities of the areas where the investments will be carried out.
3	Strategies for sustainability in the medium term	Partnerships with various state and private structures, including the municipalities of the areas affected by this investment, the line ministry and other administrations that will approve the construction and implementation, will also have links with contractors who will perform the works certain.

[Handwritten signature]

4	Project contribution to SDGs ¹	x	SDGs 7, target 7.1, 7.3, 7.b: contribution to technical losses and improved power supply
Formulation phase / planning			
5	Quality of indicators for results, objectives, impact	x	Positive impact on all indicators including technical losses, improved energy supply, improved access to safe and quality energy supply, and therefore improved living conditions of OSHEE users and citizens of the areas affected by the investments.
6	Reliability in verification sources and data collection (method and time)	x	High and all inclusion of structures
7	Budget consistency / business plan	x	Budget prepared in line with the previous investments and works executions experiences of OSHEE, in compliance with the maximum prices for public works define by the relevant Albanian law and with the current market prices.
8	Essential attributes	x	Improvement of energy supply, stable economic development, reduction of technical losses, affects approximately 66.804 OSHEE's subscribers
Monitoring phase and evaluation			
9	Assessment of the project forecast in relation to the 5 OECD-DAC criteria	x	Efficiency, effectiveness, importance of development, sustainability and positive impact on lifestyle
10	Long-term evaluation (after 5-10 years)	x	High

¹ Sustainable development goals (Qëllimet e Zhvillimit të Qëndrueshëm)

11	Creating value at the local level and for the country	x	The investments that will be mainly focused in 2 regions will have a positive spillover effect on the efficiency and reliability of the entire distribution network and energy supply at national level.
Comments			
Attributes - Electricity			
	<i>Electricity at home, for community use, for productive uses</i>		
11	Capacity	x	In the implementation of this investment we will have an increase in investment capacity, the improvement in the access to basic services of the population and a positive impact on economic well-being.
12	Time	x	Electricity supply for 24 hours / day.
13	Reliability	x	One of the main outcomes of the project will be the increase in the reliability of energy supply for the customers, due to the improvement and modernization of the electric distribution network.
14	The quality	x	Increasing the credibility of residents for changing the quality of life.
15	Convenience	x	Increased quality in supply, increases convenience in all types of services, in all infrastructures.
16	Safety	x	High security in electricity supply
17	Health	x	Higher quality of supply, improvement in various forms of living.
18	Legality	x	Energy connection and implementation of projects according to all legal structures.
19	Services / Activities	x	Improvement of service infrastructures and new activities, increasing the economic level for the affected area and regions.
20	Specific consumption for one person, service or activity	x	The average / household consumption is approximately 23.9 kWh / month.

A: Bulevardi "Gjergj Fishta", Ndërtëse Nr. 88, H.1, Njësia Administrative Nr. 7, 1023, Tirana, Albania, NIPT: K72410014H

SECRETARIA

Lighting			
21	Lighting hours for home	x	Power supply 24 hours a day
22	Behavior in use	x	Efficiency in use and improvement in use, measurement and billing of energy consumed will allow for a decrease in energy waste and increase in energy efficiency.

Italian Cooperation Control matrix to assess ENERGY PROJECTS			
Energy Efficiency			
The following control matrices are intended as a tool that summarizes the criteria and attributes for the expected realization of investments in the energy sector. They provide support at various stages of the project, providing a synthetic and straightforward framework.			
Identification phase / analysis			Comments
1	Involvement and ownership of beneficiaries	x	Facilities where the investments will be made are the property of OSHEE, for the new substations that are foreseen, all legal procedures will be carried out for the provision of construction permits, the same procedure will be for the construction of new box type cabins, lines and new that are foreseen in the investment.
2	Partnerships with many actors and their role	x	Partnerships with various state and private structures, including the Municipalities of the cities affected by this investment, the Ministry of Infrastructure and Energy and other administrations that will approve the construction and realization of the investment, will also have links with contractors who will perform the defined works according to the objects, etc.

A: Bulevardi "Gjergj Fishta", Ndërtesa Nr. 88, H.I, Njësia Administrative Nr. 7, 1023, Tirana, Albania, NIPT: K72410014H

3	Strategies for sustainability in the medium term	x	A detailed environmental and social impact assessment in the areas of the investments will be realized for ensuring the sustainability and efficiency of the project implementation.
4	Project contribution to SDGs	x	Overall contribution to SDGs 7 through the reduction technical losses in the energy distribution network and improved power supply for all.
			Comments

Formulation phase / planning			
5	Quality of indicators for results, objectives, impact	x	Positive impact on all indicators including technical losses, improved energy supply, development of various investments and improvement of living in the area.
6	Reliability in verification sources and data collection (method and time)	x	High and inclusion of all project structures and relevant institutional stakeholders in the monitoring of the project results. Besides project documents, verification sources are retrieved from publicly available data on energy supply, demand and efficiency in Albania.
7	Budget consistency / business plan	x	Budget preparation is performed by specialists of all technical fields necessary to realize the successful implementation of the investment.
8	Essential attributes	x	Budget preparation is performed by specialists of all technical fields necessary to realize the successful implementation of the investment.
			Comments
Monitoring phase and evaluation			

A: Bulevardi "Gjergj Fishta", Ndërtesa Nr. 88, H.1, Njësia Administrative Nr. 7, 1023, Tirana, Albania, NIPT: K72410014H

9	e OECD-DAC	Evaluation of the project forecast in relation to the 5 criteria	x	Efficiency, effectiveness, importance of development, sustainability and positive impact on lifestyle
10		Long-term evaluation (after 5-10 years)	x	High
11		Creating value at the local level and for the country	x	local and national level
				Comments
Attributes - Energy Efficiency				
12		Improving efficiency	x	Increased efficiency in the distribution network
13		Improvement in duration	x	In areas where there are ongoing problems with electricity supply.
14		Fuel replacement	x	During the lack of power supply, fuel generators are put to use. This investment will make it possible to replace additional equipment with fuel.
15		Greater accessibility	x	Increase and accessibility to subscribers who have not been included in the billing system and supplied illegally.
16		Convenience compared to other solutions	x	Increased comfort for all types of supply, for existing businesses and for those that will be developed as a result of this investment.
17		Improving security	x	Increased security of supply
18		Improving health (including air quality)	x	Increasing the quality of life, improving the health of the population
19		Legalization of supply	x	Elimination of illegal connections in the network, power supply according to technical conditions.

[Handwritten signature]

20	Reduction of GHGs	x	Environmental improvement and reduction of GHGs due to the substitution of obsolete components of the substations and of the wider distribution network with modern and more energy-efficient ones.
21	Reduction of local pollution	x	Pollution reduction, infrastructure improvement
22	Increasing consumption specific to services / activities	x	Increased supply of stabilized and legalized energy according to technical conditions and development of activities as a result of investment
Lighting			
23	Change in lighting hours	x	Increased power supply.
24	Changes in usage by users	x	Efficiency in use and improvement in use, measurement and billing of energy consumed will make it possible to reduce waste and use energy efficiently.
25	Continuous monitoring	x	The investment envisages continuous measurement and monitoring in all its elements

A: Bulevardi "Gjergj Fishta", Ndërtesa Nr. 88, H.1, Njësia Administrative Nr. 7, 1023, Tirana, Albania, NIPT: K72410014H

ANNEX 2

ETHICAL CLAUSES AND GENERAL PRINCIPLES FOR PROCUREMENT AND EXECUTION OF CONTRACTS

The present Annex contains the ethical clauses and fundamental principles on procurement, drafting and execution of works, supplies and service procurement contracts foreseen in the Intergovernmental Agreement. All matters not expressly mentioned in the present Annex shall be regulated by the applicable law established by the Agreement.

1. CONTRACTOR'S REQUIREMENTS

1.1 Unless differently stated in the Agreement, procurement procedures are open to EU economic operators, operators falling in the conditions set out by art. 25 of the EU/2014/24 Directive and operators fulfilling requirements and qualifications for contracts according to their National law.

1.2 The Contracting Authority may request all tenderers to fulfil one or more requirements to take part in public procurement, provided that such requirements are relevant and proportionate to perform the contract to an appropriate quality standard.

1.2.1 *Economic and financial capacity.* The Contracting Authority may impose conditions for participation to guarantee that economic operators possess economic and financial capacity to perform the contract. To that end, the Contracting Authority may request in particular that economic operators have a minimum yearly turnover. The Contracting Authority may not request a minimum yearly turnover exceeding the double of the estimated contract amount, except in cases duly justified by the special risks related to the nature of the works, services or supplies. Where a contract is divided into lots, this Article shall apply in relation to each individual lot. However, the contracting authority may set the minimum yearly turnover that economic operators are required to have by reference to groups of lots in the event that the successful tenderer is awarded several lots to be executed at the same time.

1.2.2. *Professional and technical capacity:* Contracting authorities may impose requirements ensuring that economic operators possess the necessary human and technical resources and experience to perform the contract to an appropriate quality standard. Contracting authorities

may require, in particular, that economic operators have a sufficient level of experience demonstrated by suitable references from contracts performed in the past. In procurement procedures for supplies requiring siting or installation work, services or works, the professional ability of economic operators to provide the service or to execute the installation or the work may be evaluated with regard to their skills, efficiency, experience and reliability

1.2.3 *Qualifications for professional activities:* With regard to suitability to pursue the professional activity, contracting authorities may require economic operators to be enrolled in one of the professional or trade registers kept in their State of establishment.,

1.2.3 Tender documents shall indicate the required conditions of participation which may be expressed as minimum levels of ability, together with the appropriate means of proof.

1.4 Where an economic operator relies on the capacities of other entities with regard to criteria relating to economic and financial standing, the contracting authority may require that the economic operator and those entities be jointly liable for the execution of the contract.

1.5 . In the case of works contracts, service contracts and siting or installation operations in the context of a supply contract, contracting authorities may require that certain critical tasks be performed directly by the tenderer itself or, where the tender is submitted by a group of economic operators , by a participant in that group .

1.6 Economic operators falling in one or more of the following conditions are excluded from participation in public procurement ,and cannot be awarded a contract:

1.6.1 they have been the subject of a conviction by final judgment for one of the following reasons, as defined by art. 57 of the EU/2014/24 directive: participation in a criminal organization, corruption, fraud, terrorist offences or offences linked to terrorist activities, money laundering or terrorist financing, child labor and other forms of trafficking in human beings;

1.6.2 they have been the subject of a conviction by final judgment for any other crime having as a consequence the incapability of contracting with public Authorities, either in the country where they are established or in one of the country Parties of the Agreement;

1.6.3 they are in serious breach of their obligations relating to the payment of taxes or social security contributions because they have been the subject of a conviction by final judgment or a binding final administrative decision in the State of the Donor or of the contracting authority of in the country where they are established;

1.6.4 they are in serious breach ,demonstrated by any appropriate means of their legal obligations on health and social security, environment, welfare and labor , in in the State of the Donor or of the contracting authority of in the country where they are established;

1.6.5 either they are subject of a proceeding to declare, or they are in one of the following conditions : bankrupt, or being wound up, insolvent, or are having their affairs administered by the liquidator or by the courts, or have entered in an arrangement with creditors, with or without suspending their business activities, or are in an analogous situation;

1.6.6 the contracting authority can demonstrate by appropriate means that the economic operator is guilty of grave professional misconduct, which renders its integrity questionable;

1.6.7 they, or the members of the group to which they belong, their partners in joint ventures or groups or their subcontractors, are in conflict of interest linked to their prior involvement in the procurement procedure, having provided consultancy to the contracting authority or having been involved in the preliminary phases of the procurement procedure;

1.6.8 they have been guilty of serious misrepresentation in supplying the information required for the verification of the absence of grounds for exclusion or the fulfilment of the selection criteria, they have withheld such information to one of the Parties of the Agreement or they are recorded in the register kept by the Observatory of the Italian Anticorruption Authority for submission of false documents or false information in order to obtain qualification for their professional activity;

1.6.9 They have been convicted by a judgement for terrorism, or participation to a criminal organization, having as a consequence loss, suspension or ban from participating in public procurement procedures;

1.6.10 They have been banned from being awarded a public procurement contract by a binding final administrative decision (as a consequence of a final judgement on a crime), in the State of the Donor or of the contracting authority of in the country where they are established;

1.6.11 They are in breach of their obligations related to prohibition of fictitious transfer of ownership to trustees on a fiduciary basis, regarding control of fictitious transfer of ownership to third parties either in the State of the Donor or of the contracting authority or in the country where they are established;

1.6.12 They are not compliant with their obligations concerning working rights of people with disabilities in the State of the contracting authority;

1.6.13 They are in control of any other tenderer participating to the same procurement procedure, or they exert a decisive influence on the other tenderer implying that their tenders are attributable to one and only decision making management structure;

1.6.14 They have hired, as employees or consultants, former employees of the contracting authority whose contract is expired form less than three years, in case those former employees, within the last three years, had decision-making powers on behalf of the contracting authority in awarding contracts to themselves.

1.7 An economic operator shall also be excluded when a member of the administrative, management or supervisory body of that economic operator or has powers of representation, decision or control therein falls under of the conditions set out in par. 1.6.

2. CHOICE OF CONTRACTORS

2.1 Award and execution of works, supply and service contracts and concessions guarantee performance quality and respect of cost effectiveness, efficacy, promptness, and fairness. In contracts and concession awards, contracting authorities abide also to the principles of free competition, non-discrimination, transparency, proportionality and publicity. Whenever allowed by the applicable law, upon criteria expressly mentioned in the tender documents, inspired by social needs, protection of health, environment, cultural heritage and sustainable development, also in energy. Contracting authorities shall treat economic operators equally and without discrimination and shall act in a transparent and proportionate manner.

2.2 The design of the procurement shall not be made with the intention of artificially narrowing competition with the intention of unduly favouring or disadvantaging certain economic operators or certain works, suppliers or services.

2.3 Criteria for choosing participants to public procurement procedures shall not discriminate micro, small and medium enterprises.

2.4 Bidding documents shall specify the financial resources available for the contract to be awarded, and the maximum amount of the auction.. Any offer above that amount shall be automatically excluded.

2.5 Award procedures shall be cancelled if there are fewer than three eligible candidates./bidders. Whenever objective market conditions reasons render highly unlikely submission of three valid offers, tender documents may allow award in presence of one or two valid eligible offers.

2.6 Each bidder may submit only one offer. When submitting their tender, bidders declare not to have any conflict of interest and not to have any specific connection to other tenderers or to other parties involved in the procurement procedure.

2.7 Tender documents only may authorise or require tenderers to submit variants. Variants shall not be authorised without such indication. Variants shall be linked to the subject-matter of the contract.

2.8 Whenever the Agreement requires a no-objection on procurement procedures by AICS,contracting authorities requests a bid guarantee amounting to 2% of the maximum amount

of the auction. Guarantees may be issued by a bank or a primary insurance company, shall be effective upon complying demand of the contracting authority simply stating that the contractor is in breach of his obligations and must contain an express waiver to the right to enforce the prior payment of the original debtor. The guarantee shall be requested if the contract is not stipulated due to the fault of the contractor.

3. CONTRACT EXECUTION

3.1 Contracts awarded after a no-objection by AICS shall be guaranteed by a performance bond, normally equal to 10% of the contract price. Guarantees may be issued by a bank or a primary insurance company, shall be effective at first demand of the contracting authority and must contain an express waiver to the right to enforce the prior payment of the original debtor. Guarantees shall also be payable upon fraud or grave misconduct of the contractor. Performance bonds are progressively reduced during contract execution, and anyway up to maximum 80% of the amount of the guarantee. The remaining 20% shall be released upon verification of regular execution of the contract.

3.2 Contracts can be modified during their term with the prior approval of AICS, pursuant to art. 72 of the EU/2014/24 directive. Anyway, any increase in price shall not exceed the total amount budgeted in the Agreement. The approval of modifications can be denied if they make impossible or highly unlikely completion of other activities of the initiative regulated by the Agreement. Contractors shall not be entitled to any payment or reimbursement whatsoever for expenses deriving from activities carried out without AICS' prior approval. Upon AICS' or the contracting authority's request, contractors may be asked to restore, at their own expense, the original state before the unauthorized modification.

3.3 The contracting authority may, if during the contract term it becomes necessary increase or reduce the total contract amount up to 20% , ask fulfillment at the same conditions of the original contract. Contractors shall not be allowed to terminate the contract.

3.4 Contracts may not be assigned to third parties. In case of assignment, the contract shall be automatically terminated. Assignment can be allowed, upon AICS' prior approval, only if a new contractor replaces the previous as a consequence of universal or partial succession into the position of the initial contractor, due to death, corporate restructuring, including takeover, merger, acquisition or insolvency, of another economic operator that fulfils the criteria for qualitative selection initially established provided that this does not entail other substantial modifications to the contract and is not aimed at circumventing application of the present Annex;

3.5 Contracts' duration can only be extended during their term of execution, if an option to extend duration is expressly included in the original contract and in tender documents.. In that case, contractors are bound to perform at the same prices and conditions of the original, or the most advantageous for the contracting authority.

3.6 Without prejudice to fulfilment of obligations regarding traceability of financial flows, as per the following paragraph 3.10, handover of credits deriving from a procurement, design contest or concession contract are considered effective by the Italian Government only upon AICS prior approval.. In any case, the contracting authority reserves the right to object to the assignee all exceptions applicable to the original contractor pursuant to the works, supply, service, or design contract signed by the latter.

3.7 Contractors who have been awarded a design contract are responsible for damages caused to the contracting authorities for errors or omissions in their design. In case of design or works procurement contracts, contractors are responsible for delays and additional expenses caused by deficiencies in the original design.

3.8 Tender documents shall indicate conditions for subcontracting. Tenderers shall declare , in their bids, which supplies, services or works they intend to subcontract. Successful tenderers submit all subcontracts to the contracting authorities before the performance of the subcontract commences . Main contractors are fully responsible to the contracting authority for the entire contract . Subcontractors have to fulfill all requirements as per par. 1.2 in relation to the

subcontract and must not fall under any grounds for exclusion under paragraphs 1.6 and 1.7 above. Tenderers or main contractors shall replace all subcontractors incurring in any ground for exclusion.

3.9 Contract prices are expressed and paid in Euro, or in the currency otherwise expressly mentioned in the Agreement. Exchange risks and variations shall not be subject to any compensation whatsoever.

3.10 Payments shall be traceable, according to deadlines foreseen in the contract and taking into account the actual progress in performance. The Italian Government makes payments to the other Party, as foreseen in the Agreement, exclusively on a dedicated bank account. In all contracts a specific clause obliges the contracting authorities, main and subcontractors to use the dedicated account for all payments.

3.11 Contracts are automatically terminated if contractors are subject of proceedings for bankruptcy, for winding up, for having their affairs administered by the court, or are in an arrangement with creditors, or for any similar procedure provided for in their National law.

3.12 In case of willful misconduct or serious fault, contractors' liability may not be limited.

3.13 Contract execution shall be governed by the law of the contracting authority, unless differently foreseen in the Agreement or in this Annex.

3.14 Disputes arising between the contractors and the contracting authority shall not be subject to the jurisdiction of the Italian courts.

4. ELIGIBLE AND INELIGIBLE COSTS

4.1 The costs included in the contract(s) shall be eligible if they are actual, economic, and necessary for carrying out the Project pursuant to Project document.

4.2 In any case, the following items shall not be considered eligible:

4.2.1 voluptuary or luxury goods (e.g. perfumes, cosmetics, art objects, spirits, sports goods, etc.);

4.2.2 goods, services and civil works directly or indirectly connected to military activities;

4.2.3 non-income / non-profit taxes (including VAT) and import duties eventually due in the country of the contracting authority;

4.2.4 provisions for outstanding debts and future losses of the beneficiary or the final users;

4.2.5 interests owed by the contracting authority or the final users to any third party.

5. ETHICAL CLAUSES

5.1 Any attempt by candidates or bidders to obtain confidential information, enter into unlawful agreements with competitors or influence the contracting authority during the process of examining, clarifying, evaluating, and comparing tenders will lead to the rejection of his candidacy or tender and may result in administrative penalties;

5.2 Contractors and their staff or any other company with which the contractor is associated or linked may not, even on an ancillary or subcontracting basis, supply other services, carry out works or supply equipment for the Project.

5.3 Contractors must at all times act impartially and as a faithful adviser in accordance with the code of conduct of their profession. They must refrain from making public statements about the Project or services without the contracting authority's prior approval. They may not commit the contracting authority in any way without its prior written consent.

5.4 For the duration of the contract, contractors and their staff must respect human rights and undertake not to offend the political, cultural and religious mores of the beneficiary state. In particular, tenderers who have been awarded contracts shall respect core labour standards as defined in the relevant International Labour Organisation conventions (such as the conventions on labour unions and the protection of labour unions' rights, and on freedom of association and collective bargaining; elimination of forced and compulsory labour, as integrated by the 2014 Protocol; elimination of discrimination in respect of employment and occupation; convention on the protection of maternity, the convention on safety and health in agriculture, and the abolition of child labour).

5.5 The contractors may accept no payment connected with the contract other than that provided for therein. The contractors and their staff must not exercise any activity or receive any advantage inconsistent with their obligations to the contracting authority.

5.6 The contractor and their staff are obliged to maintain professional secrecy for the entire duration of the contract and after its completion. All reports and documents drawn up or received by the contractor are confidential.

5.7 The contractors shall refrain from any relationship likely to compromise their independence or that of their staff. If contractors cease to be independent, or in case a conflict of interest arises, they inform the contracting authority with no delay. The contracting authority may terminate the contract without further notice and without the supplier having any claim to compensation.

5.8 Either MAECI- DGCS or AICS reserve the right to suspend or cancel Project financing if corrupt practices of any kind are discovered at any stage of the award process and if the contracting authority fails to take all appropriate measures to remedy the situation. For the purposes of this provision, "corrupt practices" are the offer of a bribe, gift, gratuity or commission to any person as an inducement or reward for performing or refraining from any act relating to the award of a contract or implementation of a contract already concluded with the contracting authority.

5.9 More specifically, all tender dossiers and contracts for works, supplies and services must include a clause stipulating that tenders will be rejected or contracts terminated if it emerges that the award or execution of a contract has given rise to unusual commercial expenses. Such unusual commercial expenses are commissions not mentioned in the main contract or not stemming from a properly concluded contract referring to the main contract, commissions not paid in return for any actual and legitimate service, commissions remitted to a tax haven, commissions paid to a recipient who is not clearly identified or commissions paid to a company which has every appearance of being a front company.

5.10 Contractors undertake to supply the AICS on request with supporting evidence regarding the conditions in which the contract is being executed. The Italian competent authorities may carry out whatever documentary or on-the-spot checks it deem necessary to find evidence in cases of suspected unusual commercial expenses or suspect corruptive practices.

5.11 Contractors found to have paid unusual commercial expenses on Projects funded by the AICS are liable, depending on the seriousness of the facts observed, to have their contracts terminated or to be permanently excluded from receiving Italian government's funds.

5.12 Failure to comply with one or more of the ethics clauses may result in the exclusion of the candidate, bidder or contractor from other Italian-funded contracts, and in penalties foreseen in the contract. The individual or company in question must be informed of the fact in writing.

5.13 It is the obligation of the contracting authority to make sure that procurement procedures are concluded in a transparent manner, based on objective criteria and disregarding any possible external influences.